بیرەوەری و یادداشتەکانی نیوسەدەی پێشمەرگەیەك

کۆ کردنەوەو ئامادەکردنی
ئالان عومەرزادە
بنەماڵەی خدر عومەرزادە

پێڕست

●پێشەکی...5

●ژیاننامە...9

●بیرەوەرییەکانی مامۆستا لە کاتی بەرگریکردنی لە گەلێک.............33

●بیرەوەری هاورێکانی سەبارەت بە مامۆستا..........................103

●چەند پەیام و نامەی هاوردەردی بە بۆنەی کۆچی دوایی مامۆستا.......229

●بڵاوکردنەوەی هەواڵی کۆچی دوایی مەلا خدر دۆلەگەرمی لە راگەیاندنەکانی ناوخۆو دەرەوی حیزبدا..243

●وتار و نووسینەکانی سەبارەت بە بۆنە جیاجیا حیزبی‌و نەتەوەییەکان265

●یادداشت و بۆچوونەکانی مامۆستا سەبارەت بە مێژووی شۆرشەکانی کورد و رووداوەکانی سەردەمی خۆی...297

●وێنەکان...347

پێشەکی:

خوێنەری ئازیز!

دەیان ساڵە کە گەلی کورد لە هەر چواربەشی کوردستان دژی زوڵم و زۆری دەوڵەتانی داگیرکەر لە بەرخۆدان و خەبات دان. هەر لەو رێگەیەشدا لە هیچ کۆسپو چەڵەمەسەری رێگەیان لە پێناو بەدەستهێنانی مافی چارەی خۆنووسینو چەسپاندنی دێموکراسی بۆ ناوچەکە نەسەڵمیونەوە. لە رۆژهەڵاتی کوردستان چ لە سەردەمی پاشایەتی و چ لەدوای بە لارێدابردنی شۆرشی گەلانی ئێران لە لایەن خومەینییەوە، گەلی کورد لەو بەشەدا شێلگیرانە بەرگریان لە خاک و مافەکانیان کردووە و لەو رێگەیەشدا هەزاران کەس لە باشترین کور وکچی ئەم وڵاتە گیانیان بەخشیوە. زۆربەی دێهات و هێندێک لە شارەکانی کوردستان وێران و سوتێنراون و بە هەزاران کەسیش بە ناچار پەناهەندەی وڵاتان کراون و لە زێد و نیشتیمانیان دوور کەوتوونەتەوە .

خەبات و بەرخۆدانی گەلەکەمان دژی وڵاتانی داگیر کەر و زوڵم و زۆریان لە سەردەمە جیاوازەکاندا، دەتوانین بە یەکێک لە لاپەرە زێرینەکانی مێژووی گەلەکەمانی ئەژمار بکەین. یەکێک لەو کەسانە کە تەواو ژیانی لە پێناو رزگاریی نیشتیمانەکەی تەرخانکردو مێژوویەکی پڕ لەسەروەری بۆ خۆیو نەتەوەکەی تۆمار

کرد، مامۆستا مەلا خدر عومەرزادە "دۆڵەگەرمی" بوو. مامۆستا یەکێک لەو کەسانە بوو کە هەم لە سەردەمی مەحمەد رەزا شا و هەم لە سەردەمی کۆماری ئیسلامی ئێراندا دژی ستەمکاریان وەستاو لەو رێگەیەشدا رووبەرووی زۆر یەک لە کێشەو سەختییەکانی ژیان بۆوە. تۆمار کردنی مێژووی زیاتر لە نیو سەدە، خەباتو بەرخۆدانی مامۆستا، بێگومان کارێکی ئاسان نییە، بەڵام من و کوێستانی ئامۆزام، سەرەرای تۆمارکردنی بەشێک لە یاداشت و بیرەوەرییەکانی لە لایەن خودی مامۆستا، هەروەها ئەوپەری هەوڵماندا تاکوو هێندێک لە مێژووی ونبووی مامۆستا کە بە هۆی نەخۆشییەکەی نەیتوانی بە کۆتای بگەیەنێت لە رێگەی دۆست و هاورێیانی زیندوو بکەینەوە. هەر بەو هۆیە بەشێک لەو کتێبە تایبەت کراوە بەنووسینی هاورێ و هاوسەنگەرانی مامۆستا سەبارەت بە ژیان، چۆنییەتی ئاشنابوونو کارو چالاکییەکانیان لەگەڵ ناوبراو.

وەک ئامادەکاری کتێبەکەو ئامۆزای مامۆستا لە دوور و نیزیکەوە شاهیدی تێکۆشان و خەباتی ناوبراو بووم. بە ئەرکم زانی کە ئەو رووداوانەی کە لەماوەی ژیانو تێکۆشانی مامۆستا دژی رێژیمە داگیرکەرەکانی کوردستان روویانداوە، بیخەمە سەر کاغەزو بیکەمە مێژوو بۆ ئەوەی نەوەکانی داهاتووی گەلەکەمان بتوانن سوودو کەڵکی پێویستی لێوەربگرن. بۆ ئەو مەبەستە چ کاتێک لە ئێران بووم و چ کاتێک بە هۆی رێگە پێنەدانم بە خوێندن و کارم لە ئێران و چوونم بۆ باشووری کوردستان، بەردەوام لە پەیوەندیدا بووم لەگەڵ ناوبراو و تازەترین گۆڤارو کتێبم بۆ پۆست دەکردن. هەمیشەش لەکاتی پەیوندی کردنمدا جەختم دەکردەوە کە مامۆستا یاداشتو بیرەوەرییەکانی بنووسێتەوە. بەرێزیشیان چەندین جار ئاماژەی بەوە دەکرد کە خەریکی نووسینەوەی بیرەوەرییەکانیەتی، بەتایبەت کاتێک کە نەخۆش دەکەوێت، بەڵام بەداخەوە بەهۆی فەوتی لە ناکاوی نەیتوانی تەواو بیرەوەرییەکانی بکاتە مێژوو.

کاتێک هاتمە ئەورووپا، دڵنیا بووم کە مامۆستا بەشێک لە بیرەوەرییەکانی نووسیونەتەوە. بۆیە بە پێویستم زانی کە یاداشت و بیرەوەرییەکانی مامۆستا کۆ بکەمەوەو لە چوارچێوەی کتێبکدا بیانپارێزم. بەو مەبەستە یاداشت و بیرەوەرییەکانی مامۆستام لە کوێستانی کچی وەرگرت. دوای خوێندنەوەیان بەهۆی گرینگیان بە باشم زانی کە پێداچوونەوەیان بۆ بکەم، پاشان وەک مەدرەکێکی زیندوو بۆ نەوەکانی داهاتوو بە چاپیان بگەیەنیین.

شایەنی ئاماژەیە کە مامۆستا بەشێکی زۆری یاداشتەکانی تایبەت کردووە بە مێژووی کورد لە قۆناغە جیاوازەکانی ژیانی رامیاری کورد لە سەرئاستی کوردستانی گەورە. بە بیروبۆچوونی من، مامۆستا دەرکی بەو راستییە کردووە کە یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانی شکستی شۆرشەکانی کورد دەرس وەرنەگرتنە لە مێژوو، بۆ ئەم مەبەستە مامۆستا زۆر کاتی خۆی بۆ نووسینەوەی هێندێک لە مێژووی شۆرشەکانی کورد تەرخان کردوە. ئەو پەیامەش دەدا بە ئێمە کە دەبێت ئێمەو نەوەکانی داهاتوو بایەخی مێژوو بزانین، بەو مانایە ئەگەر بڵێین ریشەو رەگ بۆ دارێک چۆنەو چ بایەخێکی هەیە، مێژووش بۆ گەلێک ئاوایە. مامۆستا بەمجۆرە پێناسەی مێژووی بۆ ئێمە خستۆتەروو کە مێژوو بەسەرهاتی راستەقینەی گەلێکە کە رەفتارو کردارو بیرکردنەوەی ئەوگەلە بۆ نەوەکانی دوایی ئەم میللەتە دەنەخشێنێت. گەلی ئازاش ئەو گەلەیە کە بتوانێت دەرس لە رابردوی خۆی وەرگرێت.

بەشێکی دیکەی کتێبەکە تایبەتە بە ئارشیڤی پەیام و نامەکانی سەرەخۆشیو چلەی ماتەمینی کۆچی دوایی مامۆستا لەلایەن دەزگەکانی راگەیەندن و خزم و هاورێ و هاوسەنگەرانی. بەهۆی گرینگیی پەیام و نامەکان بە باشمزانی کە لە چوارچێوەی ئەو کتێبە وەک خۆیان بنووسمەوە تا کو لە فەوتان بیانپارێزم.

لە کۆتاییدا، بە پێویستی دەزانم کە سوپاس و پێزانینی خۆمان ئاراستەی کاک ناسر حیسامی بکەین کە پێداچوونەوەیان لە بواری ئیملایی و رێزمانی بۆ کتێبەکە

کردووە تاکوو بەرهەمێکی پوخت و پاراو و بێ هەڵە پێشکەشی خوێنەرانی خۆشەویست بکەین.

خوێنەری ئازیز! ئەگەر هەر هەڵەیەک لە هەر بەشی کتێبەکە دێتە بەرچاوت، دەتوانی بە وەڵامی راستت بەو ئیمیلە ئاگادارمان بکەیتەوە.

alan.omarzada@gmail.com

ئالان عومەرزادە

ژياننامه

تەمەنی منالێمو ژیانی ئەو سەردەمە بەگشتی

نـــاوم خـــدرە، لەســـاڵی ١٣٢٢ هەتـــاوی کە دەکـــاتە ١٩٤٣ زاییـنـــی لە گونـــدی "دۆڵەگەرم"ی سەر بە ناوچەی سەردەشت چاوم بە دنیا هەڵێناوە. باوکم ناوی محەممەدو دایکم خەجێیە. خاوەنی خوشکێک بەناوی ئایشێ بووم، خوشکیشم چوار تا پێنج ساڵ لە مـن گەورەتـرو بە تەمەنتـر بـوو. خۆشەویسـتی دایـکو بـاوکم بـووم، چـونکە بە "ئیسـتیلاح" تاقـانە بـووم، دایکـم پێشـتر سێ کچـی لە مـامی بـاوکم هەبـوو لە گەڵ کورێـک بەنـاوی رەسـووڵ، دوای مردنـی مێردی پێشـووی، دایکمـی هێنـابوو. مـن و خوشکمی لە باوکیشم هەبوو. دایکم ژنێکی گەراوە، ژیرو لەناو ژناندا لێوەشاوە بوو، دەستی حەکیمی لە داودەرمانی گیاییدا هەبوو، زۆر جار هەر بە دەواو دەرمـان بریـندارو نەخۆشی چارەسـەر دەکـردن. باوکیشـم لە بنیاتنـانی رەزو بـاخو بـاخچەدا شـارەزاییەکی باشی هەبوو. سەبەتە پانکە، سەرە، سەبەتە قووڵکەشی لە شوولکی تەرەبی تـایبەت، دەیتەنیو زۆر جاریش دەیبردنە ناوچەی ئالانێ و دەیفرۆشتن.

گونـدی "دۆڵە گەرم" کەوتـۆتە رۆژئـاوای شـاری سەردەشـت، شـوێنێکی چـڕو شاخاوییە، بەرۆکی کەمە، زیاتر رەزو باخو ترێو هەرمێو گوێزی زۆرە.

ژیانی خەڵکی گوندەکەمان زیاتر بە کاروان، کرێکاری، کەتیرە و مازوو کردنو ئەو شتانە بوو، مەڕو ماڵاتیش جگە لە بزنو مانگا شتێکی دیکە نەبوو، ئەویش هێندێک

ماڵە دەوڵەمەند دە تا پازدە سەریان بزن رادەگرتو هێندەێک ماڵیش مانگایەکیان بۆ ماستو دۆ رادەگرت، چونکە بۆ زستانان شتێکی وا وەک تفاق نەبوو بیاندەنێ، چەقڵە کیفار، گوێنیە رەشە، بەروو و گەڵای داران وەک مازوو و شەکی کە پایزان هەڵدەپەردراوردو دەخرایە قاڵبەوە لە ناو دارێکدا. پاییزان ئەگەر بە هەرەوەز "گەڵ" دەکران، ئێمەی منالانیش لەبەر ئەوەی حەیوانێک سەر دەبڕا خۆشحاڵ بووین لەبەر ئەوەی بۆ گەڵا کۆ کردنەوە دیانبردینو بەشیشمان لە گۆشت خواردن دەبوو.

ماڵی ئێمەش یەکێک لەو ماڵانە بوو کە مانگایەکو گوێدرێژێکمان هەبوو بۆ بارو بنەبەردن و کاروان کردن کە هاوینان زۆر جار، باوکم بە لاباری دەیدا بە جیرانەکانمان و هێندێک جاریش باوکم خۆی لە جیرانەکان گوێدرێژی بە لابار وەردەگرت و دەچوو کاروانی. گوندەکەمان ئەوکات نزیکەی چل ماڵ دەبوو، تەنیا دوو ئێستری وەک بارەبەری بەرچاو لێبوو کە خاوەنەکانیان مام هەمزە و مام ئەحمەد بوون.

ژیانی خەڵکی ئەودەم زۆر ناخۆشو پڕ لە تەنگو چەڵەمەو کوێرەوەری بوو، بەڵام خەڵکەکە قەناعەتێکی زۆری هەبوو، سێ مانگەی بەهارێ هەموو کارەکان بە هەرەوەز، دەستەوارو جارجاریش بە کرێی رۆژانە جێبەجێ دەکران. هاوینانیش کەتیرە چنین و مازوو کردن ، باغداریو ترێ کردن بە مێوژو دۆشاو، ئەو کارانە جۆرێک سەرگەرمیی ئەوکاتی گوندەکەمان بوو. پاییزانیش کۆ کردنەوەی خەلەوخەرمانێک کە هەبوو. دانیشتنو خواردنو خۆ هەڵخستن لەگەڵ ئەنواعی یارییەکان وەک کەلاییێنو مێشێنە، کلاو کلاوێنو هێندێک یاری دیکەش. زستانانیش کۆبوونەوە لە ماڵانو حیکایەتو داستانەکانی ئەمیر ئەرسەلان، رۆستەمو سۆهرابو... لەگەڵ شەوچەرەو گوێزەبانە.

منالانی ئەو سەردەمەش کە مەدرەسەو قوتابخانە نەبوو، کاریان دیار بوو، بەهاران نۆرە گاڕانو چوونە بەر کاریلە، یان بەرپاچ کردنو مێوژ کۆکردنەوە، خاوێنکردنەوەی ئاغەڵەکان. هاوینانیش بژار کردنی دێبەرەکانو پاراوی تووتن و وەچەکردن، ئەو کارانەیان زیاتر بە منداڵەکان دەکرد.

ئەو سەردەمە، گوندەکەمان تاکە کەسێکی خوێندەواری لیَ‌نەبوو، زۆر جار نامەیەک یان شتێکی زەرووری کە دەهاتە گوندەکەمان دەیانبردە "دەرماناویَ" لای مەلا ئەحمەدی گەوهەری یان مەلا مستەفا ناسراو بە مەلا مستەفا شەلە.

پاش ماوەیەک گوندەکەمان لەبەر ئەوەی لەباری حەشیمەتەوە کەم نەبوو بۆ پەیدا کردنی مەلا کەوتنە هەوڵ و مەلایەکیان بەناوی مامۆستا مەلا مەحموود نەوەی شێخی "بێژویَ" هێناو دایان مەزراند بە مەلای گوندی. دایکو باوکیشم کەوتنە تەبلیغات بۆ نوێژو رۆژو و خواپەرستی. منیان هاندا بۆ ئەوەی بچمە لای مامۆستا بخوێنم، فێری نوێژ بمو رۆژوان بگرمو دەیانگوت: "هەر کەس قورئان تەواو بخوێنیَ حەوت پشتی دەچێتە بەهەشتیَ،"هانیان دەدام کە شتی جوانم بۆ دەکرنو زیاتر خۆشیان بویَم، ئەمنیش رازیبووم.

رۆژێکیان باوکم بردمیە لای مامۆستا و ئەویش هێندەی دیکە باسی خوێندنو نوێژو رۆژوو خواپەرستی بۆ کردم و پاشان بە باوکمی گوت: "دەبیَ لیباس و پێلاوی جوان لەگەڵ دەفتەرو قەلەمێک بۆی بکری، ئەو کات منیش ئەلفو بێی و نوێژەکانی بۆ دەنووسمەوەو هەموو رۆژیش دەبێت بێتە مزگەوت".

کەوابوو لەسەر راسپاردەی مامۆستا پاتەیەکی لاستیکی باشم بۆ کڕاو پارچە پەڕۆیەکیان بۆ ئاوی لووتم دامیَو بەیانان لە خزمەتی مامۆستادا دەستم کرد بە خوێندنی "یا ئەڵلا، یا فەتتاح و یا رەزاق". بەر لە منیش فەقیَ حامید، کوری مامۆستا، فەقیَ مەحموودی حەسەنپوور، فەقیَ عەبدوڵڵا ئیسماعیلزادە قوتابی بوون کە لە من بەتەمەنتر بوون سیپارەیان تەواو و دەستیان کردبوو بە "جزوەی عەممە".

زۆری نەخایاند دەستووری نوێژیان فێر کردم، باوکیشم لە ماڵەوە هانی دەدام دەبیَ مناڵەکان لە تەمەنی حەوتساڵییەوە نوێژ بکەن، رۆژوو بگرنو خۆرابێنن خێریان ناگاتیَ تا بلوغیان نەبیَ ئەو شتانەیان لەسەر نیە، بەڵام خێرەکەیان بۆ دایکو باوکیانە.

ئەمنیش لەبەر ئەوەی تاقە کور بووم، دایکو باوکم زۆریان خۆشدەویستم بۆ ئەوەی خێرەکە بەوان بگا، دوای فێربوونی دەستنویژ هەڵگرتنو راوەستان بۆ نویژو جەماعەت، هەر کە بەیانیان بانگی دەگوت، بە پەلە دەچوومە دەستنویژ هەڵگرتنو سەرم بە مزگەوتدا دەکرد بۆ ئەوەی فریای جەماعەت بکەوم. زۆر رۆژانی ساردو بەفرو باکوتیش بوو هەر دەچووم، لە رێگای مزگەوت بەفر دەچووە ناو پێلاوەکانم شلپە شلپی ئاو دەهات کە دەگەیشتمە ناو مزگەوت قاچەکانم ئیشک دەکردەوەو جا دەچوومە پەنا کوورەکە و زۆر کەس کە دەیاندیتم بارەقەڵڵاو ئافەرینیان پێدەگوتم و دەیانگوت ئینشائەڵڵا شتێکت لێ پەیدا دەبێ، بەتایبەتی مام سێمان مجێوری مزگەوت کە ناسراوەبە "سێمانە خڕە"و خەڵکی "ژاراوێ"ی کوردستانی عێراقو خێزانەکەی کچە خاڵێکی من بوو، زۆری تاریف دەکردم لەوەی بەیانان زوو دەچمە مزگەوتو بە جەماعەت نوێژ دەکەم.

مام سێمان، زستان مجێورو هاوینانیش "گزیر" واتە نیمچە کوێخای مستەفای ئۆمەر ئاغاو پیرۆت ئاغای ئەشکان بوو. هەم زەکاتی بۆ کۆ دەکردنەوەو هەم دەگەڵ سێ، چوار کەسی ردێنی سپیو یەکێک لە ئاغاکان دەچووە ناو رەزو باغەکانی گوندی، تەخمینی رایان دەنا چەندی بەرهەم دەبێ لەوە دەبوایە شتێک بدەن بە ئاغا. ئەو چەند کەسەش ناویان "رەز خەسێنی" بوو. خەسێنی دەبێ بەمانای خەملاندن یان دانانی تەخمین بێ.

یان ئەگەر بێگاریەکیان دەبوو، لە رێگای مام سێمانەوە خەڵکەکە تەبلیغ دەکرا، ئەوانە ناویشیان ئاغا بوو، بەڵام ئەوانەی دەچوونە یارمەتییان دەبوایە نانو پێخۆری خۆشیان بردبایە، هەر بۆیە لە "بێتووش" کە ئەویش گوندێکە لەو ناوە کە ناویان نابوو "بێشێو" واتە نەداری نانی شەوانە، جا سەیر بکەن ئاغا ئەوەندە نەدارو بێ ئیمکانات بێ دەبێ رەعییەت لە چ پلەو پایەیەکدا بێ. ئەگەرچی ئەوانە لە عەشیرەتی "میراودەلی" بوون، بەڵام زۆر نەدارو هەژار لەباریماڵییەوە، ئەگەرچی خۆ بەزلزان، ئاغامەنیشی

بێ‌زەوی‌و ئەگەر بۆیان کرابا ئینسانیان دەکوشت بێ‌ئەوەی نارەحەت بن یان بە ناحەقی بزانن، پیرو بەساڵداچووکان دەیانگوت: "برایمی کوری پیرۆت ئاغای "ئەشکان" لەسەر شانە هەنگوینێک پیاوێکی "دەرماناوێ"ی بە تفەنگ کوشت‌و کەسیش نەیتوانی هیچ بڵێ، یا لە "میراودەلی"ی پشدەر ڕاهاتوونە گوندی "نەلاس‌و شیوەسەڵ" دوو پیاوی ناسراویان لەو گوندانە کوشتوەو ئاویش لە ئاو نەترازاوە،هەروەها لە گوندی "قەلەرەشە" گێرەی کیفاریان بە خەڵک کردوەو چەند ڕۆژ زیندانیان کردوون بێ ئەوەی ئیجازەی نان‌و چا خواردنیان پێبدەن، یان هەر بۆ کەیف‌و خۆشی تفەنگیان لێ‌ڕاکێشاون بۆ ئەوەی چاو لێبکەن چۆن لینگیان لێک داڵێنن".

خەڵک زۆر نەدارو کەم دەرامەت بوون، ژیانیش ئەو سەردەمە هەر ئەوە بوو. لە گوندێکی ئاوا لەبیرمە یەک دانە سۆبە، واتە کوورەی ئاگری لێ‌نەبوو، یا قوڵە ئاگرێک لەنێو قەدی ماڵەکە بە داری تەڕی لێرەوار یا کوورەخانەیەکی دیواری سازکراو بۆ خۆ گەرمکردنەوەو چێشت لێنان‌و ڕۆژانە جەمێک چا ساز دەکرا، ئەگەر ساڵێک ١٠ سەر حەیوان هەبان لە چیلکەی گەڵەکە بۆ بنە ئاورەکە کەڵکیان وەرگرتبا، دەنا هەر ڕەشە ئاگر، دووکەڵ‌و چڕەچەپان زۆربەی خەڵک چاویان تووشی "تەراخوم" یان نەخۆشی دیکە ببوون، هەرزاڵ لە دارو قامیش‌و بەڵمە هەرزنی بۆ نوستنی شەوانە ساز دەکران‌و هەر زوو خەڵکەکە لە سەربان‌و لەبەر دەرکێ زوو خۆیان دەخستە سەر هەرزاڵ‌و لێفەیان بەسەر خۆ دەکێشا، لەو لاشەوە تەراتێنی مشک، سیرە سیری سیسرە، هێرشی کێچان‌و لەشکری ئەسپێ‌و ڕشکان ژیانیان بە ئینسانەکان تەنگ کردبوو، بۆ بەرگری یا لەناو بردنیان جگە لە تێوەشاندنی جلوبەرگەکان‌و پۆشاک یان کولاندنیان شتێکی دیکە نەبوو، پیاوە ریش سپییەکان‌و بە ساڵداچووەکانیش بە دووکەڵ هەموو ریش‌و سمێڵیان زەرد دەبوو.

حیکایەت بێژان بازاریان گەرم بوو، چونکە رادیۆ، تەلەفیزیۆن‌و گرام و زەپت لە گۆڕێ دانەبوون، بۆیە ئەو کەسانەی داستان‌و حیکایەتیان دەگوت زۆر بەرێز بوون،

کەسانێکی وەک میرزا مەمەندی وردەواڵە فرۆش، ساڵحی مام قادر، خەڵکی قازان، مەلا مستەفا شەلە، خەڵکی دەرمانـاوێ، هەر کە ڕێگایان دەکەوتە گوندەکەمان هەر شەوە لە ماڵێک میوانداری دەکرانو حیکایەتی خۆشو دوورو درێژیان دەگێرانەوەو تا سەعاتی دوازدەی شەو دەورەیان چۆڵ نەدەبوو، خۆ ئەگەر مام خلە دەرزیش یان محەممەدی برای دەهاتنە گوندەکە بە بەیتو شمشاڵە خۆشەکەی مام خدر خەڵکیان دەخەو دەکردو شەوانیان دەبردەسەر، بە شەوچەرەو مێوژو گوێزو خورمای قەسپ کە لە گەرمێن ڕا دەهات، کۆرەکان گەرمتر دەبوون.

بە گشتی باری کۆمەڵایەتی، تەندروستی و ژیان لەوپەڕی نزمیدا بوون، نەخوێندەواری یەکێک لە نەخۆشییە هەرە ترسناکەکان بوو. ئاگادار نەبوون لە دەنگوباسی هەندەرانو بێئاگایی خەڵک وایکردبوو کە تەنیا گوێرایەڵی مامۆستا لە مزگەوت بن ،زستانان بە هۆی بێکاری زۆرترین حەدیس دەخوێندرایەوە و ببوو پیشەی رۆژانە، مامۆستاش هەموو باسەکانی شێوەی دەستنوێژ هەڵگرتنو خێرو حەسەنات، زەکاتو سەرفترەو هەرەشەو گوڕەشەی جەهەنەم بوون. مردنو گۆڕەشارو حیسابو کیتابی قەبرو قیامەت، بەراستی تەبلیغی خواپەرستی ئەو مامۆستانەی ئەو سەردەم جگە لە نوێژو رۆژوو، خواپەرستی شتێکی دیکەیان بە خەڵک نەدەگوتو دەیانگوت هەرچی خوا نەیکا، نابێو هەرچی خوا نەیدا، نابێ. بۆیە هیچ بۆ خەڵک نەمابۆوەو تەمبەڵو تەوەزەل لەسەر فەرمایشتی مامۆستا چاویان لە کەرەمی خوا بڕیبوو. زۆر جار پیاوەکان دەیانگوت: "کورە بە قەوەتی شانان نیەو هەموو شتێک بە دەست خوایە".

هەروەک ئەوە دەچێ کە ئینسان شتێکی وەک "رۆبۆت"ەو چی لە توانادا نیەو هەموو شتێک لە رۆژی ئەزەلەوە خوا لەناوچاوانی ئینسانەکانی لە خێرو شەرو چاکەو خراپە و تەنانەت لە قەتڵو زیانیش نووسیووە. مەلاکان وایان لە هەژاران گەیاندووە جگە لە ملکەچیو ئیتاعەت بۆ خواو تەنانەت بۆ ئاغاو دەوڵەمەندەکانیش شتێکی دیکە کاری ئەوان نیەو دەبێ بە فەرمانی گەورەی خۆیان هەستنو دانیشن.

با بگەڕێمەوە سەر باسی خوێندنەکەم. سیپەرەم تەواو کردو نوێژو یاسای نوێژ کردن فێر بووم، دوای سیپەرە جزوەی عەممەش بە حینجەو بە سایەو ڕەوانە فێر بووم، منیش ڕۆژ بە ڕۆژ لە دەرس خوێندن سەرخۆشتر دەبووم، لەوەی ناویان نابووم فەقێ، فەقێ خدر خۆشحاڵتر بووم. جاری واهەبوو بیرم دەکردەوە بۆ قورئانم نیەو نامدەنێ، ڕۆژێکیان مامۆستا گوتی: "دەبێ قورئانێکی هەدیە بکەی". گوتم مامۆستا هەدیە چییە؟، گوتی بە باوکت دەڵێم لە شاری بۆت هەدیە بکا، دەنا بە کڕین قیمەتی تەواو نابێ، بۆیە دەڵێن هەدیە، زۆرم پێخۆشبوو مامۆستا لەلای خۆم بو باوکمی گوتو هێندێک تارفی زیرەکیشی کردم، باوکیشم دوای چەند ڕۆژێک قورئانێکی بۆ کڕیمو مامۆستا گوتی دەبێ بەرگێکی جوانیشی بۆ بدرووی، هەرکە دەرسەکەت خوێند بیخەوە بەرگەکەو لە مزگەوت دایبنێ، بێ دەستنوێژیش دەستی لێنەدەی، زۆری نەخایاند قورئانم نیوەی خوێند، نیوەکەی دیکەش خۆم فێری بووم، بۆ یاسین خوێندن بانگیان دەکردم. ئەگەر کەسێک دەمرد قورئانیان پێدەخوێندینو جاری وابوو پێنج تمەنیشیان کە مردووەکە وەسیەتی کردبوو دەداینێ. لە ماوەی تەواو کردنی قورئاندا هەر جارێکیش زللەی مامۆستام بەرکەوت، دەنا شتێکی دیکەم زەرەر نەکرد. مریشکە ڕەشەیەکو سەلکە سابوونێکیشم بۆ مامۆستای برد لە دوو سووڕەتی جیادا باسی مریشکە ڕەشەو سابوون بۆ مامۆستا ئیشارەی پێکردبوو کە دەیگوت "مریشکە ڕەشە سەوابە بۆ مامۆستای کەبابە" (یارەبەمنەعوون الماعون)، بێنە سەلکێک سابوون بۆ مامۆستای مەلعوون.

دوای تەواو کردنی قورئان، مامۆستا کتێبی "ئیسماعیل نامە"، "ناگهان"، "نان و ماست"و کتێبی "ئەحمەدی" خوێندنو لەگەڵ ئەوەشدا چەندین نامەو نووسراوەی فارسی بۆ لە دارێکی هالاند بوونو بە ناوی تۆمار ئەو نامانەی بە دەرس پێدەگوتین بۆ ئەوەی سەواد پەیدا بکەین. خۆشمان وردە وردە سیراجنامەو قەڵای خەیبەرو محەممەد حەنیفەمان دەخوێندەوە، چونکە شەڕی کافرو موسوڵمانانی تێدا نووسرابوو. باوکو پیرە پیاوەکان شەوانە داوایان دەکرد بۆیان بخوێنینەوە، زۆریان پێخۆش بوو.

ئەوجار مامۆستا، گولستانی پێدەخوێندینو پاشان بووستانیشی بە دەرس پێگوتین. دەگەڵ حامیدی کوری مامۆستاو فەقێ عوسمان پێکەوە دەمانخوێندو یارمەتی یەکترمان دەدا، بەتایبەتی فەقێ حامید کە لە ئێمە لەپێشتر بوو یارمەتی دەکردینو ئێمەش هاوینان کۆمەکی مامۆستامان لە تووتن چاندن. نێو کوڵوو پێوە کردن دەکرد. دوای ئەو هەموو کێشەو بەرەیە، دایکو باوکیشم کەوتنە تەبلیغ بۆ ئەوەی بچمە نێو فەقێیانو درێژە بە خوێندنەکە بۆ مەلایەتی بدەمو کەمێک لە ماڵەوەو کاری ماڵێش دوور کەومەوەو هەموو فکرو بیرم بخەمە سەر خوێندن.

فەقێ عەبدوڵڵا ئیسماعیلزادە ماوەی یەکساڵ بوو چوو بووە نێو فەقێیانو لە گوندی "گەلاڵە"ی شینکایەتی ببوو بە سووختەو خزمیشمان بوو، دایکم چوو بووە لایو داوای لێکردبوو ئەگەر دەکرێ دەگەڵ خۆم بەرێو هەر خۆشی دەرسم پێبڵێ، پێشم دەگوت مامۆستا چونکە زۆر زیاتری لە من خوێندبوو، ئەویش بە دایکمی گوتبوو ئەو سەفەرە دەچمەوە جێگای بۆ وەردەگرم، تا دەگەڕێمەوە سازی بکەن، لیباسو لیفەی بۆ بکرنو دەگەڵ خۆم دەیبەمو ئاگاشم لێدەبێ. تا فەقێ عەبدوڵڵا گەڕاوە کەواو پانتۆڵێکی مەرینوسیان بۆ کڕیمو دەگەڵ لێفەیەک خستمە ناو بۆخچەیەکو دەگەڵ ناوبراو رۆیشتم بۆ "گەلاڵە". هیچ شتێکم لە یاسای حوجرەو فەقێیان نەدەزانی، ئەو مامۆستایانەی لەوێش بوون هەموویان ئاخری خوێندنیان بوو، وەک مامۆستا ئەحمەدی حاجی حەداد، مامۆستا برایمی مەنگور، مامۆستا عەوڵڵا خەڵکی نۆتشە، دوو کوڕی مامۆستاش بەناوەکانی مەلا ساڵحو مەلا سەعید. ئەوکات بە مەلا عەبدوڵڵام دەگوت مامۆستا تا لەوێ گوتیان نابێ ئەوە بڵێی چونکە لە لای ئەو ناخوێنی، هەر بە مەلا عەبدوڵڵا ناوی بێنە.

لە پاییز ڕا تا ناوەراستی مانگی بەهارێ لەوێ بووم و دوایی دەگەڵ مەلا عەبدوڵڵا رۆیشتین بۆ پشدەرو لە گوندی "حەسار"ێ جێمان گواستەوەو بە مەرجێ منیش لە لای

مامۆستا مەلا برایم حەداد، مامۆستای ئەو گوندە بخوێنم، بەڵام راتبە پاڵەکان هەر من بیکەم، مەلا عەبدوڵلا سەماوەرەکەی لەسەر بێ. دوای دوو سێ مانگ، رۆژێکیان سەگێکی زەلامی ماڵی ئاغای گوندەکە ئامبازم بوو، هەموو نانو چێشتەکەی لێڕشتمو خۆشم زۆر ترسام، ناچار ئەوێشم بەجێ هێشتو بەرەو وڵات گەڕامەوەو بۆ شەوێ لە ماڵی پوورێکم لە بێتووش مامەوەو بەیانی بەرەو گوندەکەم "دۆڵەگەرم" کەوتمە رێ. بە چوونەوەم دایکو باوکمو هەموو خزمان سەرخۆشو رووخۆش گەلێکیان بەخێر هاتن کردم، دوای یەکو دوو حەوتوو مانەوەم، مامۆستای گوندەکەمان بانگی کردمو گوتی ئەگەر گەڕایەوە نێو فەقێیان دەبێ حامدییش دەگەڵ خۆت بەری!. گوتم مامۆستا بەچاوان پێکەوە دەبینو دەچین لە جێگایەک پێکەوە دەخوێنین. کەوابوو بەرمان لێناو چووینە گوندی "سارتکێ"، مامۆستا حەسەنزادەو مەلا قادری شوێ لەوێ موستەعید بوون، داوای جێگامان کردو دامەزراین.

دوای یەک دوو حەوتوو فەقێ حامید لە کارو خزمەتی مامۆستاکانی زۆر وەڕەز بوو، چونکە خۆی کوڕی مامۆستای گوندەکەمان بوو رووحیەیەکی تایبەتی هەبوو، بە کورتی زۆر تەمبەڵو قالب گران بوو، مامۆستاکانیش لەو شێوە کارانەی فەقێ حامید وەڕەز ببوون، رۆژێکیان مامۆستا حەسەنزادە پێیگوت: "فەقێ حامید دەبێ چوستو چالاک بی، باش هەڵسووڕێی، ئەرکەکانی خۆت بە باشی بەجێ بگەیەنی، دەنا بەو شێوەیە کەس جێگات پێناداو دەرست پێنالێ". فەقێ حامیدیش بەو خوو خدەی هەیبوو زەوقی تێکچووو رۆژێکیان پێگوتم دەڕۆمو لێرە نابم، ئەمیش زۆرم پێگوت مەڕۆ ئێرە زۆر باشەو مامۆستاکانمان لوتفیان هەیە. نابراو گوتی مامۆستاکان زۆریان خۆ پێ گەورەیە، بە دەمارنو پۆزم بەسەردا لێدەدەن، هەرگیز لێرە نابم، ئەمنیش کە قەولم بە باوکی دابوو پێکەوە دەبین، ناچار چوومە لای مامۆستا حەسەنزادەو شتەکەم بۆ باسکردو ئەویش گوتی حامید دەروا قەیدی ناکا، بەڵام تۆ مەڕۆو لێرە بمێنەوە، مامۆستا مەلا خدریش کە مامۆستای گوندەکە بوو ئەویش لێترازییە.

گوتم مامۆستا لەبەر ئەوەی باوکی دەگەڵ منی ناردوە پێم عەیبە خۆڕایی بکەمو ناچارم منیش دەڕۆم. وابوو کە دەگەڵ فەقێ حامید پشتمان کردە گوندی "سارتکێ"و بەرەو "سوێسنێ" یان گوندی "شیوەسەڵ" گەراینەوە، داوای جێگامان کرد نەبوو، چووینە گوندی "کونەمشکێ"ی سوێسنیان، هەردووکمان دامەزراینو لەوێ بووینە سووختە لەوێندەرێ. لای مەلا خدری واشەمەزیانو مەلا رەحیمی مەلا شێخو مەلا رەحمان واشەمەزێنیش لەوێ فەقێو موستەعید بوو، مەلا عومەریش سووختەو لای ئەو دەیخوێند، تا ماوەیەک لەوێ بووینو پاشان مەلا حامید، واتە فەقێ حامید رۆیشتو ئەمنیش سەفەرێکی ماڵەوەم کرد، دایکو باوکم لێک عاجز بوونو دەیانەویست هەر یەکەیان ماڵی خۆیان هەبێ، دایکم لە باوکم جیا ببووەوەو ئەمنیش گوتم، دایکم بەجێ ناهێڵم لەگەڵ دایکم لە هۆدەیەکی خانووی ماڵە خزمێکمان ماڵمان داناو باوکم کە بە خەتابار دەزانیو پێموابوو زوڵم لە دایکم دەکا بەجێیهێشتو بە تەنیا مایەوە.

دوای دوو سێ مانگ کە خزمەتی دایکم دەکرد، ئاخری فشاری بۆ هێنام بچمەوە ناو فەقێیان، ئەوجار چوومە گوندی "باساوێ"، چوار پێنج مانگیش لەوێ سووختەیەتییم کرد. دوای ئەوەێ چوومە شاری سەردەشتو لە مزگەوتی سوور، حوجرەی مامۆستا قازی رەحمەتی دەگەڵ مەلا حوسێنی گۆڕانگان پێکەوە سووختە بووین. دوای ماوەیەک ئەویش رۆیشتو تەنها سووختە بووم. میوانیشیان زۆر دەهاتن، باشم لەبیرە حاجی مامۆستا مەلا رەسووڵی زێوەی کە باش مەلای ناوچەکە بوو، نیوەرۆیەک میوانمان بوو، قاپو کەوچکی شەوانەشم نەشۆشتبوو، خەریکی ماستاو کردن بووم کەوچکم لەلا نەبوو، ناچار پاژنە هەڵکێشی کەوشەکەم کردە کەوچکو ماستاوم پێ ساز کرد. جارێکیان دیسان میوانمان هاتنو هیچ پێخۆرێکمان نەبوو، چوومە ماڵی قازی کەمێک شۆرباوم هێناو پاشان چوومە ماڵی مەلا کەریمی قازیان داوای پێخۆرم کرد، مەلا ژنێکی پیری هەبوو مانگای دەدۆشی، گوتی فەقێ ئەمرۆ هیچمان لێنەناوە، ئەمنیش گوتم میوانمان هەیە، لەوەڕا ژنە جوانەکەی گوتی راوەستە

فەقێ با بزانم شتێکت بۆ ناهێنم، دیتم قاپێکی شۆرباو بۆ هێنام،ماڵی سەدجار ئاوەدان بێ، مەلا ژنە پیرەش چاوانی حەزرەتیان بوو، بەڵام دەنگیشی نەکرد.

ڕۆژێکیان مامۆستا قازی گوتی فەقێ دۆڵەگەرمی ئەمرۆ میوانمان دین، ئوستاندار، ڕەییس فەرهەنگی مەهاباد وەڵامیان ناردووە بۆ چا خواردنەوەی پێش نیوەڕۆیە دێنە ئێرە، ئەو تاتە بەردانەی دەوری حەوزەکە جوان بشۆ، یەک دوو پارچە فەرشیش لە مزگەوت بێنەو ڕایانبخە، چاو ماستاویش هەبێ.

دوای یەک دوو کاتژمێر لەگەڵ سەرهەنگی سەردەشتو ئەو جەماعەتە هاتن، پاش چاو ماستاو خواردنەوە، مامۆستا گوتی فەرموون پرسیاری یەکەمیان ئەوە بوو چ دەخوێنم؟ لە وەڵامدا گوتم ئونموزەج، گوتیان کتێبەکەت پێیە، یەک دوو پرسیاریان لێکردمو هەر زوو وەڵامم دایەوەو زۆریان تشویق کردم. ئوستاندار گوتی جەنابی قازی ئەگەر ئیجازە بدەی لەسەر خەرجی دەوڵەت لەگەڵ خۆمانی دەبەینو پێی دەخوێنین، حەیفە ئیستعدادی باشی هەیە، با لێرە نەبێ. مامۆستا قازی گوتی ئەو ئیجازەی بە دایکو باوکیەتیو بە من نییە، دوای ئەوە بیست تمەنیان کە ئەودەمی زۆر بوو دامێ، هەر زوو لێفەیەکم پێ کڕی. پوولێکیشم بۆ مایەوە. دوای چەند ڕۆژ سەفەری ماڵەوەم کردو باسی ئوستاندارم بۆیان کرد، دایکو باوکم هەر دووکیان بە جیددی موخالیفی ئەو کارە بوونو پێیانوابوو خوێندن لە قوتابخانەی دەوڵەت بۆ ئێمەی موسوڵمان بەکار نایەو خواپەرستیمان لەبیر دەچێتەوە، چونکە دەرسی شەیتان لە قوتابخانەکاندا دەخوێنرێ. وێڕای ئەوەی باسی سوودو قازانجی دەرسی ئایینیان کە لە مامۆستایان بیستبوو بۆ وەرد دامەوەو قازانجەکەی بۆ ڕۆژی قیامەت چەندە باس ناکرێ.

دوای حەوتوویەک مانەوەم، گەرامەوە سەردەشتو دەستمدایەوە کارەکەم. پاش یەک دوو حەوتوو، عومەری واشەمەزین کە لە مزگەوتی خانەقا دەیخوێندو پێشتر برایەتیمان خۆش بوو، هاتە لام و گوتی خدر ئەرێ بۆ نەچینە عێراق بۆ خوێندن، کورە ئەوێ زۆر خۆشە وەک دەڵێن ئەو هەموو زەختو فشارەی لێرە موستەعیدەکان لەسەر سووختە

دەیکەن لەوێ نییەو زۆریش ئازادتر دەبین، دەچینە گوندی "گەناوە"ێ خزمیشمان لەوێ هەیە،ماڵی مام باپیر خێزانەکەی پوورمەو زۆریش خۆش دەبێ، بە کوردی نەرم بووم‌و گوتم عومەر گیان هەر من لێرە سووختەم‌و کەسی دیکە نیە راتبە بکا، بۆیە دەزانم مامۆستا ئیجازەم ناداو منیش پێم عەیبە بەبێ ئیجازە برۆم، گوتی وادەکەین مامۆستا نەزانێ، لێفەو نوێنی مالان کە بۆ میوانانت هێناون دەیان بەینەوەو لە نێو ئەوانیش‌دا شتەکانی تۆش دەبەینە مزگەوتێ‌و دەیانپێچینەوەو دەرۆین‌و مامۆستاش کەیفی خۆیەتی دوایە چ دەکا.

هەر بۆ بەیانی ئەو نەخشەیەمان پیادە کردو بەرەو دۆڵەگەرم وەرێکەوتین، شەوێ ماینەوەو سبەی بەیانی ماڵئاواییمان کردو بە رێگای "بەرزەڵوو- زەنگەڵدوڵ"دا بۆ "دەرماناوێ" رێکەوتین‌و بە گوندی "سەرشیورازان"دا چووینە دەوژانی نزیک "گەناو". نانی نیوەرۆمان لە ماڵی مەلا عوسمان، مەلای گوندی خواردو رێگای "گەناو"مان پرسیار کرد کە داخوا پۆلیسی مەخفەری "گەناوێ" پرسیار دەکەن یان نا؟ گوتیان زۆر جار دێنە سەر رێگا، بەڵام ئەگەر راستت بوێ لە ئێوەی فەقێ ناپرسن. هەر لەو قسانەدا بووین کورێکی سەرو پرچ درێژ وەژوور کەوت، دەروێش مستەفایان پێدەگوت، ناوبراو هەر لە خۆڕا کەوتە تاریفی شێخ رەسووڵ، جار جار سەڵتە شینیشیان پێدەگوت، دەروێش گوتی ئەمرۆ لەبەر دەرکی مزگەوتی "گەناو"ێ شێربازی‌و زەرگ لە خۆ دان بوو و دەتگوت رۆژی حەشرە، جومعەش بوو خەڵکێکی زۆری لێبوو. مامۆستا مەلا ساڵحیش مەلای گەورە ئاگادار بوو، ئێمەش فەقێی ئێرانی کەمتر باوەڕمان بەو شتانە هەبوو. هەر چەند یەک دوو جاری دیکەش لە سەردەشت لەلایەن مریدو دەروێشەکانی شێخ محەممەدی زێرە مێرگ لە تەکیەی خەڵیفە رووتەی بە ئاگاداریی خەڵک‌و سەرهەنگ‌و سەرگوردی شاری سەردەشت ئەو بەزمە ساز دەکرا، خەلیفە ئەحمەدی کورتاندروو، ئەحمەدی شەمامی، قادری کوردی حاجی رەحیمی قادرزادەو چەند کەسێکی دیکە دەفە لێدان، تەپڵ کوتان‌و زەرگ لە خۆدان‌و سەر هەڵسووراندن‌و خۆ لە

دیواری کوتان، ئێمەی سەرسام کردبوو، بەڵام سێحرو جادوویان دەزانی، گوتمان دەروێش مستەفا ئیمتیحانێکت دەکەین ئەگەر وابوو ئێمەش لەسەر دەستی شێخ تۆبەی دەکەین. گوتی فەرموون، گوتمان ئەو هەموو سەرو پرچەت درێژ کردۆتەوە ئاگرێکی پێوە دەنێن، ئەگەر نەسووتا، دەڵێن شێخێکی بە قەوەتی، ئەگەریش سووتا ئەوە هەموو شتەکان فشەیە. گوتی زۆر باشە ئەمن خۆم چەند جار چوومە ناو ئاگریو هچیشم بەسەر نەهاتووە، خێزانی ماموستاش دانیشتبوو منیش دەگەڵ مەلا عومەر هەر دووکمان سیغارمان دەکێشا، چەخماغێکم بە پرچەکانیەوە نا، هەروەک نەوت بێ گڕی گرت، بە پەڕۆیان تا کووژاندیانەوە، لایەکی سەری تووکی پێوە نەما، دەروێش دەستی کرد بە پێکەنینو گوتی ئەرێ تو خوا لەشتان پیس نیە؟ ئێمەش پێکەنینو گوتمان دەروێش مستەفا بە خوا لەشمان خاوێنە، رەنگە لەو کاتەدا شێخ نوستبێو ئاگای لێت نەبووە دەنا دەستێکی بەسەردا دێناو نەیدەهێشت بسووتێ.

بۆ دەوروبەری ئەو رۆژە، واتە لای عەسرێکی درەنگ بەرەو گوندی "گەناو" رۆیشتینو چووینە ماڵی مام ئۆمەری مێردی پووری عومەری نەقشبەندی، مام ئۆمەر ئێوارێ گەڕاوەو چەند کەروێشکێکی لە تەپکە دەرهێنابوونو گوتی پیرۆز میوانی خۆشەویستمان هەن بۆمان بە تاس کەباب سازکە. خوا هەڵناگرێ ئەوە یەکەمجار بوو شتی ئاوا خۆشمان خوارد، یا زۆرمان برسی بوو، یا هەر پووره پیرۆز دەستاوی خۆشبوون. شەوێ زۆرمان باسی خۆشیی گوندی "گەناو"و باشیی ماموستا مەلا سالح بۆ کردینو هانیاندایین لەوێ بمێنینەوەو شەو شەوانێکیش بۆ گوشتی کەو خواردن بچینە ماڵی پووره پیرۆز.

بەیانی چووینە حوجرەرو داوای جێمان کرد، بەداخەوە جێگامان نەبوو، هەر ئەو رۆژە بەرەو قەڵادزێ رێکەوتین. لە مزگەوتی گەورە داوای جێمان کرد، لەوێش جێگامان نەبوو حەواڵەی گوندی نوورەدینیان کردینو لەوێ جێیان داینێو لای ماموستا مەلا رەسووڵ بێگەلاسی، زۆریش ماموستایەکی باش نەبوو، بەڵام هەر ماینەوە تا ماوەیەکی زۆر.

ئەو سەردەمی دژایەتیی ئاغاو رەعییەت لەوپەڕی خۆیدابوو،ئێوارەیەکیان چوومە راتبەو دیتم مامەندئاغاو ئاغاژنە پیرۆز فیشەکیان بە ئەژمارو حیساب دەخستەناو فیشەکدان، ئاغاژنە پیرۆز بە مامەندئاغای دەگوت: "ئەوانی سەر کۆڵەکان بەجیا دانێ بۆ شیوعییەکان با برینەکانیان گەورە بن".

سەردەمی عەبدولکەریم قاسم بوو، زۆر لە فەقێیەکان هەر لە قەڵادزێ عەسکەرییان پێدەکردنو لە دوای تەدریب دەهاتنەوە حوجرەو دەرسیشیان دەخوێند، ئازادییەکی تەواو بە هاتنە سەرکاری عەبدولکەریم بۆ جووتیارو کرێکاران لە ئارادابوو، ئاغاکانو رەعییەتەکانیش زۆر شتیان بە دژی یەکتر دەکردو قەڵسەیان لە یەکتری دەگیڕا.

پاش ماوەیەکی شەش حەوت مانگی، مەلا رەحیم لۆمانی ناسراو بە مەلا رەحیم زێوە کە پێشتر لە گەناوێ دەیخوێند، هاتە قەڵادزێو گوتی ئەرێ بۆ نەچینە "سەرگەڵووی شێخان"، مامۆستا مەلا محەممەدی سووری زێوەی لەوێ موستەعیدەو گۆیا سەرگەڵوو "شەدەڵە"یی زۆر فەقێیان خۆشدەوێن، ئەمنیش گوتم دێم، بەڵام مەلا عومەریش ئەگەر بێ خۆشترە، رەحیم گوتی ئەگەر نەیەتیش گرنگ نیە، دەزانم ئەو دەچێتەوە ئێران، ئەو خزمەکانی هەموو موستەعیدن، مەلا محەممەدی جەریعی، مەلا نەجمەو چەند کەسێکیان فەقێی باشن، لای ئەوان دەخوێنێ.

بە هەر حاڵ منو مەلا رەحیم خۆمان پێچاوەو بەرەو سەرگەڵوو رۆیشتین، لە خوار "سوورداش" دابەزینو پیادە بەرەو گوندی "شەدەڵە"و لەوێڕا بۆ لای "سەرگەڵوو" ئاوا بووین. ئەگەر چووین مەلا محەممەدی سوور لە سلێمانی جێی خواستبوو، ئەویش خەریکی رۆیشتن بوو، بەڵام ئێمە لای مامۆستا ماینەوە. حاجی مەلا رەسووڵی "تەلانی" یەکێک لە مەلا باشەکانی ئەو ناوە بوو، بەڵام ئەوەندەی کار بە فەقێیان دەکرد، فەقێکان کەمتر لەوێ دەمانەوە.

"سەرگەڵوو"، گوندێکی شاخاوی، چڕو هەڵدێر بوو، بەهاران خەڵکەکە بە تێکڕا بە کۆڵ گڵیان دەنێوان پردان دەکردو پەلە مێوێکیشیان تێدەچەقاندن، مامۆستاش ئەو کارەی بە فەقێیان دەکرد.

رۆژێکیان مەلا رەحیم گوتی فەقێ خدر با چەند رۆژێکی دیکەش لێرە بین تا جومعانەی قەندو چاو رۆنەکە کۆ دەکەینەوەو دەیفرۆشینو دەرۆین. بەخوا لێرە بین حاجی مامۆستا پەلە مێوێکیش لە قنگی ئێمە دەدا، زۆر پێکەنینو ساخبووینەوە ئەو کارە بکەین، دوای یەک دوو حەوتوو بە دزییەوە بەرەو سلێمانی رۆیشتین، مامۆستا محەممەدی سوورمان دیتەوەو نەقڵەکەمان بۆ گێڕایەوە، زۆری جنێو دایە رەحیمو گوتی ئابرووی منیشت بردووەو هاتووی جێگات بکەم، قەت شتی وانابێ، دوای چەند رۆژ من چوومە مزگەوتی گەورەو بە سەد واسیتە لای مەلا عەزیزی دربکەی جێم وەرگرت. ئەوکات مەلا برایم دۆڵەگەرمیش لەوێ فەقێ بوو. زۆری پێنەچوو لەوێ دامەزرام. دوای یەک دوو حەوتوو مەلا عەزیز گوتی دەبێ بڕۆی دەرست پێناڵێم. ئەمیش چ شتێکم نەکردبوو، ئەوەم پێ‌بڵێ، سووکە شەڕێکم لەگەڵ کردو چوومە لای مەلا رەحیم لەو حوجرەی مامۆستا سووری لێ‌بوو بە میوانی مابووە، گوتم رەحیم ئەمیش ئێستا بێ‌جێمو مەلا عەزیز دەریکردم، گوتی باشە ئەمن چەند رۆژێکە خەریکم مامۆستا مەلا محەممەدی ساز بکەم برۆین بۆ لای مامۆستا مەلا حوسێنی دەشتێوێ لە گوندێکی خوار کۆیە بۆتە مەلاو لە پشدەرێ لە ترسی ئاغا میراودەلییەکان رۆیشتووە، چونکە بە شیوعیان زانیوە، کەوابوو مامۆستا محەممەدیش دەگەڵ خۆمان هەڵدەگرینو دەچینە کۆیە. هەرچی پرسیاری مەلا حوسێنمان دەکرد، دەیانگوت باوەر ناکەین فەقێیان رابگرێ، ناچار مامۆستای سوورو فەقێ رەحیم لە مزگەوتی حەتکی دامەزرانو منیش چوومە گردی جوولەکانو لە مزگەوتێک دامەزرام .

دوای مانگێک راوەستان هەواڵی مامۆستا حوسێنو ئەو گوندەی لێی‌نیشتەجێ بوومان وەرگرتو بەرەو گوندی "ئۆمەر گوبنە" رۆیشتین. شەو چووینە ماڵی مامۆستا لە چۆمەڵێکی بەستێن لە تاولاندا بوو و داوای جێگامان کردو مامۆستا هەر کە زانی خەڵکی ئێرانین جێگای داینێو زۆریشی پێخۆشبوو.

کاتی دەمەو پاییز بوو، بۆ بەیانی چووینە ناو گوند، خانووەکان بە پووش‌و حەسیر داپۆشرابوون‌و بە قوڕ سواخ کرابوون. گوندێکی سەدو پەنجا ماڵی بوو، بەڵام تا بڵێی بێ‌ئاوو تەقریبەن دێمەکار، ئێواران ژن‌و کچ‌و کاڵ بە سواری وەڵاخە بەرزو ئێسترەکان دەچوونە رووباری بە گوندان‌و ئاویان دێنا بۆ دەستنوێژ هەڵگرتنیش لە حەوزێک بۆ کاری پاکوخاوێنی دەکرا.

مامۆستاکان، مەلا سەید مەحموودی شوەی، مەلا عەبدوڵڵا کوزینەی، مەلا محەممەدی سووری زێوەی موستەعیدی حوجرەکە بوون، من‌و رەحیم‌و فەقێ رەسووڵی شێوەرەزێ سووختەو نان‌و پێخۆرمان کۆ دەکردەوە، ژیانێکی زۆر ناخۆش، تەنانەت بۆ غوسڵ کردنیش دەچووینە خوار گوند کە لەنێوان شاخێکدا ژنان لە لایەک‌و پیاوانیش لە لایەکی دیکە خۆیان دەئاوێ هەڵدەکێشا، خواردنیش ساوەرە رەشە، پلاو ساوەر شتێک بوون کە لەوێ دیتبوومان.

شەوێکیان لە ماڵی حاجییەکی دەوڵەمەندی ئەو گوندە میوان بوون‌و خواردنەکەشیان بۆ حوجرە بۆ نادبووین کە شۆرباو کفتە بوو کە لە دوو سێ لەگەنی گەورەدا بۆیان ناردبووین.

هەموو خۆشحاڵ‌و کەیفخۆش کفتەکانمان دابەشکردو بە دەستووری فەقێیان هەر کەس بەشی خۆی بردە پێش خۆی بە نانی سێڵێ خەریک بووین بڵاومان دەکردن، دیتمان بڵاو نەدەبوون، لووس لەبن چنگمان دەردەپەڕین، کە زانیمان کفتەی گۆشت نیەو ساوەرەو هەر یەکێکمان بە دیوارەکەی داداو کردمانە پێکەنین‌و لە خواردنەکە کشاینەوە.

پاش شەش، حەوت مانگ کە لەوێ بووم، سەفەرێکم بۆ سلێمانی کرد، فەقێ عوسمانی دۆڵەگەرمیش لەوێ بوو، باسی خۆشیی ئەو گوندەم بۆ کردو ناوبراو ساز بوو دەگەڵم هاتە "ئۆمەر گوبنە" ماوەیەک پێکەوە لەوێ ماینەوەو زۆرمان خۆش رابورد.

بەهار چووینە نێو گەنم‌و زەراعەتی ئەو گوندەو دەغڵ‌و دانمان دێناو دەمانخوارد. شتێکی دیکەی خواردنی ئەو گوندە کە ماڵە دەوڵەمەندەکان هەیانبوو ناوی داندۆک

بوو کە لە برِوێشو گەنمی کوتراو کە لە ئاودا خاو دەکرایەوە ساز دەکرا، خواردنێکی خۆشو بەتام بوو.

رەحیم زێوەیی کورێکی بەخۆوە، کەواو پاتۆڵێکی ئەفسەریی زەردی دەبەر بوو، زۆر رشتو گورجو گۆڵ بوو، لە ئێمەش بە تەمەنتر بوو، شەوانە گاڵتەی دەگەڵ ژنو ژاڵو کچو کاڵ زۆر دەکرد، مامۆستاش ئینسانێکی تا بڵێی بە دینو پێموابێ هەرگیز چاوی لە ژنان نەکردبوو، ئەو شتانەی رەحیمی دەبیستەوە، بۆیە بە مامۆستا مەلا محەممەدی سوور کە مامۆستای مەلا رەحیم بوو گوتبوو دەبێ رەحیم لێرە برِواو پێموابێ جاسووسی ئاغایانی پشدەرێیە. مامۆستا سووریش ئەوەی بە مەلا رەحیم راگەیاندو گوتی رەحیم لێرە برِۆ، مامۆستا تۆی خۆشناوێ. رەحیمیش ئەو گوندەی پێخۆشبوو، لە جوابدا دەیگوت مامۆستا جا چۆن دڵم دێ لەو گوندە کە زمانەکەشیان نازانی بەجێتبێڵم، تۆ مامۆستای منی، خەڵکی گوندێکین عەیب نیە بۆ من. ئەگەر دەرسیشم پێنەڵێی هەر لێرە دەبم. مامۆستاش قەڵسو توورەو جنێوی دەدانە رەحیمو دەیگوت هەی سەگی سەگباب دەبرِۆ کارت بە من نەبێ، رەحیم وەڵامی مامۆستا سووری نەداوە، تا ئاخری رەحیم خۆی بە قەناعەت گەیشت، بە قوونە شەرو نیوە ئاشتی کاری هەر دەکردو دەرسیشی نەدەخوێند. دوای چەند مانگێک رەحیم رۆیشتو مامۆستاش ئاسوودە بوو.

پاش ساڵێک مانەوەمان منو فەقێ عوسمانیش بەرەو سلێمانی رۆیشتین، لەوێشرا گوندی "ئاوکورتێ"مان بۆ خوێندن دەنەزەر گرت، هەر لەبەر ئەوەش گوتیان مەلایەکو موستەعیدێکیش لەو گوندەیە کە ئێرانیین، بۆیە بەرەو ئەو گوندە چووینو جێمان داوا کردن، مامۆستا مەلا ئەبووبەکری فەلسەفی مەلای گوندو مەلا سەید ئەحمەدی "بۆیەن"یش موستەعید خۆشحاڵ بوون لەو دوو سووختە قیتو قۆزو سەر لاقە بۆ راتبە کردنو سووختایەتی، حوجرەکەمان ئاوەدانتر کرد.

پاش چەند مانگ من بەرەو سلێمانی گەڕامەوەو لە مزگەورتی دوو دەرگا لای ماموستا مەلا مەحموودی گوندی "بەهێ"یە دامەزرام دەگەڵ کەسێکی دیکە بەناوی فەقێ محەممەدی دەباشان، ماموستای ئەو مزگەوتەش مەلا عینایەتی ناو بوو، پیاوێکی باشو هەورامیش بوو، ئێواران کاتێ مەدرەسە تەواو دەبوو بۆ چاولێکردنی کچان دەچووینو تێر چاومان لێدەکردن، دوای شەش مانگ تاسەی وڵاتو ماڵەوەم کردو بەرەو ئێران گەڕامەوە. دیسان بۆ دوو شەو دواتر گەیشتمەوە گوندی بێتووش و لە ماڵی پوورم میوان بووم و سبەی بەیانی بۆ دۆڵەگەرم گەرامەوە. لە ماوەی ئەو یەکساڵو چەند مانگە کە رۆیشتبووم باوکم لەسەر ئەوەی مانگێک چوومەتە مەدرەسەی دەوڵەتی، کە دەگەڵ دایکم دەژیاین، دەنگی لێوەرگرتبووم. ماڵی حاجی عەبدوڵڵای کە خوشکێکم لەوێدابوو هەر زوو بانگیان کردەبوو خوشکم بە پیلمەوە هاتو گوتی ئۆخەی ئەوە هاتیەوە؟ باوکیشم کە خانووەکەمان جیرانی یەکتر بوون لەسەر بێڵایە دانیشتبوو، سڵاوم لێنەکرد.

دانیشتنو نانخواردنی شەو و قسەوباسو پرسیار کردنم لە دایکم وەک شتێک جەوەکەی شڵەژاندو خوشکم گوتی دایکم دوو رۆژە چۆتە سەردەشت، شتێکی لە قامکی هاتبوو چووە عەمەلیاتی بکا. شەو خەوتمو دوای نانو چای بەیانی، وەزعی ژیانو چۆنیەتیی گوزەرانمان دەپرسیو منیش وەڵامم دەدانەوە، دەوری کاتژمێر یازدە کورەکانی ماڵی حاجی دەرکەوتن بۆ سەر کارو منیش درێژبووم شتێکم بەسەر چاوی خۆم داداو کەمێکم خەو لێکەوت، دیتم سێ چوار ژن لە پوورو خزمەکانم وەژوور کەوتنو پرسیاریان دەکرد لە خوشکم دەیانگوت زانیویەتی، پێت گوتووە یان نا؟ ئەویش گوتی نا، لەو کەینو بەینەدا هەستامو هەموویان ماچیان کردمو دەستایان بە گریان کرد، گوتیان چۆن نەتزانیوە؟ خۆ ساڵێکە دایکت نەماوە، ئەمیش زۆرم پێناخۆش بوو، بەڵام خۆم گرتو نەگریام، گوتم لێرەشبام هەر دەمرد، ئەجەل ئەگەر هات بەسەر کەسدا باز ناداو شێوەی مردنەکەی دایکم پرسیار کردو بۆیان باسکردم.

دوای رۆیشتنی ئەوان کچی حاجی عەبدوڵلا وەژوورکەوتو بە لیباسێکی شیک بەخێر هاتنەوەی کردمو کەمیک گریاو دڵخۆشیشی دامەوەو رۆیشت، ئەوجار لە خوشکم پرسی خەجیج مێردی کردووە، ئەو لیباسە شیکەی دەبەردابوو، گوتی ئێستا دایکمانەو دوای ئەوەی دایکم کۆچی دوایی کرد، باوکم ناردیە خوازبێنیو مام حاجیش داییە، گوتم مبارەکە خۆ پێشتریش داوای کردبوو، بەڵام مام حاجی گوتبووی تا پوورم، کە دەیکردە دایکی من مابێ ناتدەمێ، چونکە جوان نیە.

دوای نیوەرۆ مامۆستا مەلا مەحموود، مامۆستای ئەو گوندە هاتە سەردانمو چەندین مەسەلەی شەرعو داستانی موقاوەمەتو خۆراگریی مەربووت بە مردنی دایکمی بۆ گێرامەوەو ئەجری باوک لەسەر مناڵەکان چەندە زۆرە باس کردو پاشان گوتی باوکیشت ئەگەر ئیجازە بدەی دەزانم دەنگو پێکەوە نیە، دێتە سەردانت. گوتم مامۆستا هەرچی تۆ بفەرمووی لە خزمەتدام، ئەوەشت نەفەرمووبایە خۆم دەچوومە خزمەتی باوکم، کەوابوو بۆ شەوێ باوکم زۆر بە نارەحەتییەوە هاتە ماڵی حاجیو دەستو موستی یەکترمان کردو گوتی کورم هەرچی بووە رۆیشت، ماڵی خۆت لێرەیە هەر دەبا پێشتر هاتبایەوە ماڵێ، هەر چەند ئێرە ماڵی خۆمانەو خوشکت لێرەیە، ئەمنیش گوتم هەر سبەینێ دێمەوە ماڵێو شتێکم لە دڵدا نەماوەو خۆشم بە خەجاڵەت نازانم، گوناهی من هەر ئەوەندە بووە لەگەڵ دایکم دانیشتووم بەو خەیاڵەش دەست لە خوێندن هەڵگرمو خزمەتی دایکم بکەم، ئەگەرچی دایکم گوتی ئەگەر خۆت بە کوری من بزانیو منت خۆشدەوێ دەبێ هەر بخوێنی، هەروەک تۆ پێتگوتم ئەگەر خۆت بە کوری من دەزانی ناچیە مەدرەسەی دەوڵەتی.

دوای چەند رۆژ مانەوەم لە ماڵەوە دیسان بۆ خوێندن چوومەوە نێو فەقێیان لە مزگەوتی سووری سەردەشت لە لای مامۆستا عەبدوڵلای حەسەن عومەر خەڵکی "کۆڵەسەی سەروو"، ئەویش ئیجازەی وەرگرتو چووە گوندەکەی خۆیانو ئێمەش دەگەڵ مەلا عوسمانی دۆڵەگەرم بووینە فەقێ، ماوەیەکی زۆریش لەوێ خوێندمو ئەوجار

چـوومەوە گونـدی "گەڵاڵە"ی شـینکایەتی لای مامۆسـتا مەلا مەحمـوودی بنـاوەێ، مەلا ئەحمەدی کۆڵیش لەوێ موستەعید بوو. مامۆستا مەلا مەحمووديش ئیجازەی وەرگرتو پێکەوە گەڕاینەوە "مامەزینە" دوای ماوەیەک چووینە گوندەکانی "نەڵاس، واوان، شیوەسەڵ، هەڵوێ، بێشاسب."

هەر لەو ساڵانەدابوو هێرشی پارتی بۆسەر مەکتەبی سیاسی لە "کێوەرەش" دەستی پێکرد، مام جەلالو داروەستەکەی بە هێزێکی زۆرەوە پەرینەوە بەری ئالانی سەردەشتو پاشـان گوتیـان بەرەو هەمەدان بردوویـانن. دەنگـۆی شـەرو شـۆری حکـوومەتی عێـراق دەگەڵ بـارزانی زۆر گەرمبـوو، ئیحساسـی کـوردایەتیو شـەر دەگەڵ مەلا مسـتەفا لە نەزەر ئێمەوە تاقمی فەقێیان لە ناوچەی سەردەشت ببووە دژایەتی کردنێکی زۆری ئێمە دەگەڵ حکوومەتی عێراقو هەمیشە دوعامـان دەکرد خوایە مەلا مستەفا سـەرکەوێ، رۆژی وابوو دەنگی تۆپـان لە سەردەشـت دەبیسراو دەیانگوت ئەمرۆ لە "بیتـواتێ" شـەر هێندە گەرم بووە، پێشمەرگە سەرکەوتنیان بەدەست هێناوە.

ئەو دژایەتیـــیەی ئـێمە دەگەڵ دەوڵەتـــی عێـــراقو ئێـــرانیش هەر لە منـــاڵییەوە لە مێشـکماندا چەسپا بـوو، چـونکە پیـرو بە سـاڵداچووەکانی گونـدەکەمان زوڵـمو زۆری رەزاشـایان بـۆ یەکتـر بـاس دەکـرد کە چۆن جلوبەرگی کوردیشـی لە شـارەکان قەدەخە کردبوو، خەڵکی بە زۆری بردبوو بۆ سەربازی. هەر لەوەڕا قەڵسو تووره بوونو پێیانوابوو حکوومەتی عێراقیش هەر ئەو قوماشەیەو لە هەر کوێ بۆی بکرێ کـوردان دەکـوژێ، ئەمیش سەرەڕای ئەو شتانە لە عێراقیش زۆر شتم دیتبوونو بیستبوون کە مەلا مستەفا لە رووسیەی ڕا گەراوەتەوەو ئێستاش چ شتێکی بۆ قاییـل نیـنو شەری لەگەڵ دەکەن، یـا کاتێـک دەگەڕامەوە لە سلێمانی ڕا لە "ئـاوکوت"ی باسیان کـرد لە سـەر "پـردێ" شـــەرێکی هێنـــدە گەورە بـــووەو عەســـکەرێکی زۆر کـــوژراون، هەروەهـــا باســـی حەمیدناوێکیشیان کرد کە هێندە پیاوێکی ئازا بووە کە بەداخەوە شەهیدیان کردبوو.

کـــوردو کـــوردایەتی لەناومـــاندا هێنـــدە پەرەی ســـەندبوو کە خۆشەویســـتیی مەلا مستەفاو شەر دەگەڵ عێراقی بۆ ئێمەمانان بووە بنێشتەخۆشکەی سەر زارانو هەمیشە دوعامان بۆ سەرکەوتنی مەلا مستەفابوو، بە دوو هۆ، یەکەم: داوای ئازادیی کوردانی دەکرد، دووهەم: ناوی مەلا بوو و شۆرشگێریی ناوبراو بووە میلاکی خۆشەویستی بۆ ئێمەی فەقێو توێژی خوێندەواری ئەو سەردەمی کوردستان.

قوتابخانەو مەکتەبی دەوڵەتی لە کوردستان، جگە لە حوجرەو مزگەوتەکان شتێکی دیکە نەبوو، ئەگەر هەشبا زۆر دەگمەن بوو.

ئەو سەردەمە سیاسەتو حیزبایەتی لای منو زۆر کەسی دیکەش شتێکی غەریبو لەگەڵـی نـامۆ بـووین، کـوردایەتی بە رادەیەک لەبیـرو مێشـکماندا چەسـپیبوو کە دژایەتییمـان دەگەڵ عەرەب، تـورکو فارسـیش بە ئاشکرا دیـاربوو، تەنـانەت رقمـان لە کۆتو شەڵوارو شەپقەش هەڵدەستاو پێمانوابوو هەر کەس ئەو چەشنە جلوبەرگەی دەبەر بێ کورد نیەو عەجەمە.

کـوردایەتی لەنێوتـوێژی فەقێکانـدا گەشـەی کردبـوو، زۆر لە فەقێکـان تـێکەڵاوی حیزبایەتیش ببوون، چونکە تێگەیشتبووین کە هەر ئاوا بە کـوردایەتی، بێ رێبەرێکی سیاسی کە بتوانێ ئەو حەرەکەتە بەرێوەبەرێ ئاکـامێکی نـابێو بێ ئامـانج خۆ لێرەو لەوێدانەو ماندوو بوونێکی بەخۆڕاییە. بەڵگە بۆ ئەوە، رۆژێکیـان یەک دوو کەس لە مامۆستاو ئەو فەقێیانەی پلەی خوێندنیان لە سەرێ بوو باسیان لەگەڵ کردمو گوتیـان کەسـانێک دژی مەلا مسـتەفاو شۆرشـەکەی قسـەیانکردووە، سـووکایەتییان بە مەلا مستەفاو بنەمـاڵەی بـارزانی کـردوەو گوتوویـانە مەلا مسـتەفا ئەو پشێوییەی خستۆتە عێـراقەوە، لە رووسـیەی ڕا گەراوەتەوەو شـەر دەگەڵ حکـوومەتی عێـراق دەکـا، خـوایە ســەرکەوتوو نەبــێ بــۆ ئەوەی ئەو شــەرو کێشــەیە نەتەنێــتەوە نــاو ئێـرانو ئەو وەزعەن لێ‌تێکنەدا، جا بۆ ئەوەی ئەوانە تەنبێ بکەین بە شەو چەند کەسێک لە ئێمە لیباسیان دەگۆرینو دەچینە سەریانو بەو ناوەی کە ئێمە پێشمەرگەی بـارزانینو ئاگـادار کراوین

کە ئێوە دژی شۆڕشو بارزانین سزایان دەدەین، منیش گوتم زۆرم پێخۆشەو هەرچی زوو ئەو کـارە دەکەیـن. لە شـەوێکی دیـاریکراودا جلوبەرگەکانمـان بەشـێوەیەکی دیـکە کردەبەرو قۆڵی کەواکانمان کردە پانتۆڵو جەمەدانەکانمان بەگشتی لەسەرمان پێچاو بە زمـانی بـادینی قسـەمان دەکـرد، هەر سـێ مەئموورییەتەکانمـان لە چەنـد شـەوێکدا ئەنجامداو هەر سێ کەسەکەمان تێەڕوپڕ کوتـاو تۆبەمـان پێکـردنو بەڵێنمـان لێوەرگرتن جارێکی دیکە دژی مەلا مستەفا قسە نەکەنو دەبێ دوعای بەخێری بۆ بکەنو داوای سەرکەوتن بۆ کوردان بکەن.

ئەمنـیش وەک بـاقی فەقێکـانی دیـکە لە نـاوچەی سەردەشـتێ زۆر بە هـۆگرییەوە دەمانخوێندو بارودۆخی کوردستانیش لەو نێوەدا هەر دەهاتو بە گەڕ وتینی کـوردایەتی دەچووپێش. دوایی بۆم دەرکەوت کە ئەوە لە خۆڕانیە تەئسیری شۆرشـی بـارزانی لەنـاو کۆمەڵانی خەڵکدا بەناوی کوردایەتی لەلایەن کەسانێکی حیزبی کـاری بـۆ دەکـرێ. چەنـدین کەسـیش لەوانەی قاچـاخی دەسـتی ڕێژیمـی شـاو سـاواک بـوون پەڕیـوەی کوردسـتانی گەرمـێنو هەر لەوێشـڕا هەم دەگەڵ شـۆرشو هەم دەگەڵ حیـزب کاریـان دەکردو پێشمەرگە بوون، بۆیە شۆڕشی بارزانی هیواو هومێدی کوردی ئێرانیش بوو.

بەگشـتی بـۆ ئەوانەی هەسـتی ئازادییـان لە دڵـدابوو، زۆر جـار باسـی بـارزانیو بنەماڵەکەی وەک خەباتگێڕو تێکۆشەر بە داستانو حیکایەت دەکراو ئەوانەی تەمەنیان لەسەرێ بوو باسی ئەو بنەماڵەو شێخ ئەحمەدو مەلا مستەفایان دەکرد کە چۆن خۆی گەیاندۆتە رووسیاو لەوێ بۆتە پەنابەرو پاش چەند ساڵێک گەڕاوەتەوە عێراقو ئێستاش دەسـتبەرداری مـافی کـوردان نـیەو دەیەوێ کـوردیش لە چوارچێـوەی عێراقـدا وەک نەتەوەیەک مافی خۆی هەبێ.

بیرەوەرییەکانی مامۆستا لەکاتی بەرگریکردن لە گەلێك

ئەندامبوونم بە شێوەیەکی فەرمی لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا

تـا سـاڵی ١٣٤٤ی هەتـاوی زۆربەی ئەوانەی پـێکەوە کارمـان دەکـردو دەمانخوێنـد زیاتر باری کوردایەتیو نەتەوەیی بۆ ئێمە گرنگ بوو، زۆر باشیش دەمزانـی کـۆمیتەو کەسانێکی حیزبی کە سـەر بەو کەسانەن لە گەرمیـان دەگەڵ شۆڕشی بـارزانی کـار دەکەن رابیـتەو پەیوەندیشـمان دەگەڵ زۆر کەس لە نـاوچەی سەردەشـت هەیە، بەڵام بەو ناوە هیچ شتێک دەگەڵ منی فەقێ باس نەکرابوو، تـا رۆژێـك مەلا ئەحمەدی خاڵە مامۆستاو پێموابێ ئیجازەشی وەرگرتبوو ماڵەکەشی هەر لەو گوندە بـوو کە مـن لێی فەقێ بووم، گـوتی وەرە بچینـە ئەو مـووچەی لە تەنیشـتی گونـدی "بێشاسب" بەنـاوی "نۆزیرە" کەمێـک کـارم پێتە. دوو بە دوو چـووینە ئەوێو باسـی بـوونە حیزبـیو مەلا ئاوارەو ئەحمەد تۆفیق کە لەو دیو -کوردستانی گەرمێن-نو کـار دەکەن، هـاتەگۆڕێو شـیکردەوە کە ئەمنـیش بـبمە حیزبـیو کـار بـکەم. لە کۆتاییـدا بەڵێـنم دایـێ و گـوتم مانگانەم نیە تا بیدەم، ناوبراو گوتی تا دوو مانگ هەر مانگەی تمەنێکت بۆ دەدەم.

لەو رۆژە ڕا بەرنامەو پەیرەوی حیزبیشی بۆ هێنـاو بە نهێنی رۆژانە دەمخوێندەوە، ئەمجـار کە زانـی ئامـادەگی تەواوم هەیە، چەنـد کەسێکیشی پێناسـاندم کە ئەوانەی حیزبی بـوونو لاو و بە توانا بـوون، تەنـانەت یـک دوو کەسیشی پێگـوتم کە ئەنـدامی کـۆمیتەنو بەرپرسـایەتییان هەیەو هەمـوو هاوکـاریو یـارمەتیو زەکـاتو مانگـانەی ئەندامانی حیزب دەدرێتە ئەوانو ئەوانیش بۆ حیزب کە ئەحمەد تۆفیق سـەرۆکی بـوو

دەنێـرن. ئیعلامیـــیەو بەیاننـــامەش هەرچـــی بـــوو دەهـــاتە ئەو کـــۆمیتەیە، بەڵام زیـــاتر ئەندامانی کۆمیتە بۆ خۆیان دەیانخوێندەوەو ئێمەش هیچ شتێکمان نەدەدیت.

شەوێک لە حوجرە دانیشتبووم خەریکی فشەو گەمەو گاڵتە بووین، کاتێک زانیم ماموستاکەم کە مەلاو خەڵکی گوندەکەش بوو،لە پەنجەرەی حوجرەکەوە ئیشارەتی کردم بچمەدەرێ و زۆرم لا سەیر بوو، ماموستا بەو شەوە هاتووەو نایەتە ژووریٚ، منیش زوو چـوومە دەرێ و ماموسـتا گـوتی دوای نیـو سـەعاتی دیـکە وەرە مـاڵی ئـێمە کابرایەک لەوێیە داوات دەکا. لە ژوورەوە دانیشتووە، لە کاتی خۆیدا چووم و دیتم ماموستا ئاوارەیە کە لەوێ چاوەروانی من بوو، رەنگبێ پێشترو دواتریش کەسانێکی دیکەی بانگ کردەبێ.

دوای بەخێر هاتن و ماندوو نەبوونی، گوتی زۆرم پێخۆشە بوویتە ئەندام و ئێستا کار دەکەی، بۆیە پێمخۆشە سەبارەت بە وەزعی ئەو گوندەو چۆنیەتی کاری کۆمیتەو هەڵسوکەوتیان دەگەڵ ئەندامان چۆنە بۆم باس بکەی، منیش ئەوەی دیتبووم سەبارەت بە کۆمیتە بۆم باسکردو گوتیشم ئێمە ئەندامان لەبەر ئەوەی کۆمیتە چمان پێ ناڵێ و ئیعلامییەکـــان کە دێـــن هەر خۆیـــان دەیـــانخوێننەوەو دەیانســـووتێنن، بڕیارمانـــداوە یارمەتییەکانمان کە کۆیان دەکەینەوەو مانگانەی ئەندامانیش نەدەینە دەستی ئەوان و خۆمان راستەوخۆ بیانێرین بۆ ئەو دیو، گوتی کارێکی باشتان کردووە، بەڵام لێرە بە دواوە مەینێرنە ئەو دیو، چونکە لێرە کۆی دەکەینەوە. بیستوومە تەنانەت ماموستای گوندیش کە ئەندامی کۆمیتەیە ئەو خانووەی بە یارمەتی مانگانە دروستکردووە. دوای باسێکی دوورو درێژو شێوەی کار کردنمان، مەلا ئاوارە گوتی بەیانییەکی زۆر زوو دەتوانی دەگەڵم بێتە "شیوەسەڵ"، گوتم بەڵێ و وەختو کاتمان دیاری کردو بەرەو "شیوەسەڵ" رێکەوتین. بردیانینە ژێرخانێک کەڵێکی تێدا بەسترابۆوە، هەر ئەوەی ئێمەی بردە ژێرخانەکە دەیتوانی بچێتە ئەو شوێنە، تا خاوەن ماڵ گەراوە رۆژ روونا ک بوو منیش لەبەر کەڵەکە نەموێرا دەرکەوم و بەناچاری منیش مامەوەو لەگەڵ ماموستا

باسی زۆر شتمان کرد، یەکێک لە باسەکان، باسی سەرەڕۆیی ئەحمەد تۆفیقو وابەستەیی حیزب بە بارزانییەوە، باسی دووهەم پەیوەندیی مەلا برایم دۆڵەگەرمی بە مستەفاو کاوەو کار کردن لەگەڵ ئەوان بوو هەوڵ بدەم پەیوەندیی بەوانە نەمێنێ، چونکە کاری ئەوان لە خزمەتی حیزب دانیەو دەبێ دوورییان لێبکەین و بە خەڵکیشان بناسێنین کە ئەوانە ئاغانو لە ناوچەی بۆکان زۆریش دەستڕۆیشتوون، زیاتر بەرژەوەندیی خۆیان دەوێ.

پێویستە بگوترێ لەو ساڵە بەدواوە بە فەرمی کارەکانم پەیوەندیی بە حیزبەوە بوو و بەرە بەرە ئەندامانی حیزبم دەناسی یا خۆیان پێدەناساندم، تا کاتێک مامۆستا ئاوارە لەژێر دەستووری حیزبدا دەستبەکار بوو کەوتە چەکدار کردنی هێندێک کەس کە زۆربەیان ناسیاو رەفیقی من بوون، وەک کاوە مارەغانی، قەرەنی فەقێ عەلی گۆماوێ، فەقی عەلی وەرگێڵ، مەلا عومەری واشەمەزین، لەتیف نەقشبەندی، خدری باساوێ، فەتاحی مەلا مەحموودی قازانی، حەسەن ئەلیاسو بەکورتی سی تا چل کەسی لە دەوری خۆی کۆ کردەوەو هێندێک تفەنگی هولەندیو ئینگلیزی نازانم لە کوێ پەیدا کردبوون، دابوونیە تفەنگ هەڵگرەکان. بۆ ئێمەی فەقێی لاو لە دەوری مامۆستا ئاوارەو مەلا ئەحمەدی شەڵماشی شانازییەک بوو، خۆشمان پێ‌رادەنا. چەند جارێک لەتیفی نەقشبەندیو چەند کەسێک لە فەقێکان ئەمنیشیان هاندەدا چەکدار بم، ئەو هاندانەش بە رای خۆم زیاتر جەنبەی رەفیقایەتی بوو ئەگینا ئەوانیش تێگەیشتبوون کە مامۆستا نایەوێ لەگەڵ ژاندارمەو ئەفرادی ساواک دەرگیر بێ‌و دەشیانزانی لە رێگای شەرو دەرگیرییەوە چمان بۆناکرێ‌و ناچاری مامۆستاو چەندین کەسی دیکەش کە لە دەستی سەرەڕۆیی ئەحمەد تۆفیقو دەسەڵاتی شۆرشی بارزانی ئەو رێگایەیان هەڵبژاردبوو،هاندانو تەبلیغاتی ئەو رەفیقانە تەئسیری لەسەر دانامو داوام لە مامۆستا ئاوارە کرد ئیجازەم بدا دەگەڵ کەوم، ناوبراو لە وەڵامدا گوتی بۆ هێندێک لەو برادەرانەش کە خۆیان قاچاخ کردوە، موافیق نەبووم، بۆ تۆش موافیق نیم، بە دوو

دەلیل، یەکەم: کاری ئێمە تەبلیغاتو تەشکیلاتە لەم زرووفەداو خۆ حاواندنەوەیە، دووهەم: چەکیشمان نیە، هەروەک دەبینی چەند کەسێکمان بێ چەکن، بۆیە قاچاخبوونی تۆ بە دروست نازانم، هەر چەند ئەو رەفیقانە چەکدار کردنی تۆشیان دەگەڵ باس کردووم،بەڵام موخالیفەتم کردووەو ئێستاش کە تۆ باست کرد، موخالیفم، چونکە مانەوەی تۆو چەند کەسی دیکەش کە ئەو داوایەیان کردووە بە باش دەزانم. مانەوەتان بەو شێوەیەو لە بەرگی فەقێیەتیدا زۆر بە قازانجەو هەمووشمان دەبێ بە قازانجی حیزب کار بکەینو کۆ کردنەوەی خەبەراتو دەنگوباسو گەیاندنی بە ئێمە، ئاوەدانیی حوجرەکان بۆ ئێمەی قاچاخ، پێگەو شوێنی حەوانەوەیە، کەوابوو نەکەی تا بۆت دەکرێ خۆت نیشان مەدەو مەدرەک نەدەیە دەست ساواکو ژاندارمە.

لەو باسەدا مامۆستا پێکەنیو ئە شێعرە کە لە بیرم نەماوە هی چ شاعیرێکە خوێندەوە:

ژاندارمە ئەسوورێتەوە وەک لاشەی برسی
بۆ لاشەی میللەت بە فرو فێڵی غەزارە
کەو شەوقی زەرینی نییە حەتتا لە بەهارا
ترسی هەیە نەک بیخەنە ژێر باری قەزاوە

هەر هۆکارێک، هۆیەکی هەیە!

هۆی لێکترازانو لەقو لۆریی نێوان ریزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەر لە کۆنگرەی دووهەمی حیزب تا دەگاتە کۆنفرانسی سیٚو تەنانەت کۆنگرەی چواریش، دەسەلاتی تاکە کەسیو سانتریالیزمی وشکی رێبەرایەتی بوو. بەڵگەی زیندووش بۆ ئەو مەسەلە، کۆنگرەی دووهەمی حیزبو پاوان کردنی ئەم کۆنگرەیە بۆ تاقمێکی دیاریکراو کە گوێرایەڵو فەرمانبەری دەبیری ئەوەڵی حیزب لەو سەردەمەدا کاک ئەحمەد تۆفیق بوون. ناوبراویش زیاتر مەسەلەی نەتەوایەتیو میللیو کوردایەتی مەبەست بوو، پێیوابوو جگە لەم بۆچوونە لە حیزبی دێموکراتدا زیانی هەیەو نابیٚ کەسانی دیکەی بە بیرو باوەری چەپی سیاسی لەو حیزبەدا رۆڵیان هەبیٚ، هەر ئەوەشبوو لە کاتی بەستنی کۆنگرەی دووهەمی حیزب لە کۆمالّی مووچەیەکی نزیک گوندی "سونیٚ"ی سەر سنووری ئێرانو عێراق لە ساڵی ١٣٤٣، تاقمێک لە هاورێیانی حیزبی نەیانتوانیو نەیانهێشت بەشداری کۆنگرەکە بنو گێرایانەوە، جگە لە کاک میرزا خدر محەممەد پوور کە مەلا رەسووڵ پێشنماز باسیکردووە، هەروەک لە چەند هاورێی حیزبی بیستراوە کاک ئەحمەد تۆفیق هەموو قازانجو بەرژەوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی خستبووە ژێر ئیختیاری پارتیو بارزانیو واشیزانیوە کە ئەوە رێگا چارەیە بۆ کوردی ئێرانو عێراقو بارزانیو پارتیش وایان بە باش زانیوە کە لە بەشێکی کوردستان جووڵانەوەکە بەهێز بکریٚو ئێرانو کوردستانی ئێرانیش وەک

سـەنگەری پشـتی جەبـهە کەڵکـی لێـوەربگیرێ‌و تەنـانەت کوردسـتانی ئێـرانیش پشتیوانێکی زۆر بەهێزی ماددی بێ بۆ شۆرشی بارزانی.

لەسەر یەک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەروەری‌و سەربەخۆیی خۆی دەگەڵ پارتی گرێدابوو، کاک ئەحمەد تۆفیق خۆشی‌و دەیان کەسی دیکەش لە ئەندامانی حیزب، پێشمەرگەو کارگێری شۆرشی ئەیلوول بوونو کاک ئەحمەد تۆفیق خۆشـی کە ئینسـانێکی جەسـوورو ئـازاو بە ورە بـوو، بەرپرسـی یەکەمـی حیزبـی دێموکراتیش هەر خۆی بوو، دەربەست لە ئیختیاری بارزانیدا بوو.

دەوری کـاک ئەحـمەد تۆفیـق لە شۆرشـداو بەتـایبەتی لە دەسـت کـورتکردنەوەی ئاغاکانی پشدەر زۆر بەرچاو بوو، لە کۆکردنەوەی یارمەتیش لە کوردستانی ئێران بە هۆی کۆمیتەو رێکخراوەکانی حیزب، وەک لیباس، کەوش، پاڵتۆو زۆر شتی دیکەش، دەورێکی کاریگەری هەبوو. کاک ئەحمەد تۆفیق موخالیفی هەموو جموجۆڵێکی سیاسی لە کوردستانی ئێران بوو، لەسەر ئەو باوەرە بوو هەر حەرەکەتێک لە کوردستانی ئێران بە پێچەوانەی بەرژەوەندیی شۆرشی بارزانییەو تاوانەکەشی دەگەرێتەوە سەر ناوبراو کە خۆی بە رەئیسی حیزب دانابوو.

سـەرەرای ئەوەش لەلایەن هێنـدێک لە هاورێیـانی حیزبـی وەک کـاک سـلیمان مـوعەینی، سـمایل شـەریفزادە، قـادر شـەریفو چەنـدین کەسـی دیـکە بە پـێچەوانەی سیاسـەتی کـاک ئەحـمەد تۆفیـق هەڵسـوکەوتیان دەکـردو لەسـەر ئەو بـاوەرە بـوون لە کوردستانی ئێرانیش دەبێ جموجۆڵ‌و حەرەکەتی سیاسی بکرێ‌و دەوری حیزب لە دوای کۆمـار لەنێـو کـۆمەڵانی خەڵکـی کـورد لە کوردسـتانی ئێـران حیسـابی بـۆ بکـرێ، چونکە خەڵکی کورد لەسەریەک پلەی ئاگاهیان بەو رادە نەگەیشتبوو تێبگەن ئازادیی هەر پارچەیەک لە کوردستان لەسەر ئازادیی پارچەیەکی دیکەی کوردستان شوێندانەر دەبـێ، وەک کـاک ئەحـمەد بیـری دەکـردەوەو پێیوابـوو هەر ئەوەشـبوو کـۆمیتەیەکی ئینقلابی لە پشتی سەری ناوبراوو بە پێچەوانەی بۆچوونی ئەو دروستکراو بۆ کاری

ڕێکخستن‌و ڕەوشەنگەریی لە کوردستانی ئێران دەستیاندایە گەشت‌و گەران‌و کار دابەشکردن لە نێوانیاندا کراو پەیوەندیی سیاسیش لە زۆر کاناڵەوە دەستی پێکرد.

ئەو حەرەکەتە بەرە بەرە دەنگۆی پەیدا کردو گەلی کوردیش لە کوردستانی ئێران بە ئۆمێدەوە سەیری حەرەکەتەکەیان دەکردو پێشیانوابوو تازە مەسەلەی کوردو شۆرشی بارزانیش کوردیان بە دنیا ناساندوەو هیچ هێزێک نیە ئەو مەسەلە بێدەنگ بکا، هەر بۆیە ناوچەکانی سەردەشت، پیرانشار، مەهاباد، نەغەدە، بۆکان، سەقزو بانە ببوونە جەرگەی ئەو جووڵانەوەیەو خەڵکیش پشتیوانیی بەرچاویان دەکرد، چونکە جووڵانەوەی ساڵەکانی ٤٦-٤٧ تا ئاخرو ئۆخری ساڵەکان جموجۆڵی چەکداری نەبوو، زیاتر کاری ڕێکخستن‌و سازماندەهی تەشکیلاتی‌و تەبلیغاتی لە دژی سیاسەتەکانی ڕێژیمی شا بوو، لەبەر ئەوەی هاورێیانی حیزب ئەو سیاسەتەیان گرتبووە پێش ژاندارمەکانیش لە ڕووبەڕووبوونەوە دەگەڵ ئەوان خۆیان دەبواردو سیاسەتی حیزبی سەلامەتییان گرتبووە پێش. یا هەر لە سەرێڕا دەستووریان درابوویە تا ڕەوت‌و سیاسەتی بە قەولی حکوومەتی شا "چەتەکان" نەزانین چیاندەوێ‌و لەچی دەگەڕێن، دەستیان لێناوەشێنین کە بە رای من هەر ئەوەشبوو زۆرجار خۆم دەمدیت ژاندارمە دەگەڵ پێشمەرگە هەر یەکە لە هۆدەیەک نانیان دەخواردو کردەوەیەکی دژی یەکتریان نیشان نەدەدا.

زۆر باشم لەبیرە سەرەتای ساڵی ٤٦ فەقێ بووم، بە سەفەر چووبوومەوە "دۆڵەگەرم" گوندەکەی خۆم، مامۆستا ئاوارە کە لەو دەوروبەرە بوو خەبەری دامێ جەماعەتێکی زۆر میوانی هاتوون‌و دێنە گوندەکەی ئێمەو بەسەر ماڵاندا دابەشیان بکەین‌و وشیاریش بین لە هاتنی ژاندارمەو سیخوڕەکانی ساواک، منیش ژمارەی میوانەکانم وەرگرت‌و دوو برادەری دیکەی حیزب‌و جێی ڕێزی خەڵکی گوندەکەم بانگ کردو چەند ماڵێکمان دیاریکردن‌و پێمانراگەیاندن کە شەو میوانیان بۆ دەنێرین‌و باشیان خزمەت بکەن. وابوو بۆ شەوێ چل پێشمەرگە هاتنە ناو گوندەکەمان‌و هەر چەند کەس کە دەپێشدا دیاریمان کردبوون ناردمانە ماڵەکان، مامۆستا ئاوارە، حەمەدەمینی سیراجی،

خەلیل شەوباش، دەگەڵ کەسێک بەناوی دوکتور جەلالی لاشاهی کە بە میوان حیساب دەکرا لە ماڵێکی نزیکی ماڵەکەی خۆم دانابوون، ئێوارەی ئەم ڕۆژە لە بەرامبەر گوندەکەمان دیتمان ڕەئیسی پاسگای "قەلە ڕەشە"و دوازدە ژاندارمە بەرەو گوندەکەمان دێن، ماڵێکی نزیکی ماڵی خۆمان، حەسەن ئەلیاس، قەرەنیو عەبدوڵڵا ڕەش لەوێ دانرابوون، ژنی ماڵەکە بەرەو ماڵی ئێمە بە پەشۆکاوی هاتوو گوتی ئەمڕۆ مەلا خدر ماڵت وێران کردم، دەمانکوژن، دیتووتە حەجەمان بەرەو ئێرە دێنو حەتمەن ڕاپۆرتە، پوورە خۆنچەم هێواش کردەوەو ئەمجار بە دوای مامۆستاو شۆڕای گوندەکەمدا ناردو بەر لەوەی ژاندارمە بگەنە ناودێ بەرەو پیلیان بچنو بە ڕەئیسی پاسگاش بڵێن دەبێ بچینە مزگەوت، چونکە ئێوە میوانی گوندەکەنو ناتانێرینە ماڵان.

خۆشم چووم بۆ لای مامۆستا ئاوارەو میوانەکانو ڕووداوەکەم بۆ باسکردن، مامۆستا ئاوارە بە پێکەنینەوە گوتی خۆشم مەلام ناوە، مەلاو فەقێ لە بێنەوبەرە زۆر ئازان، کارێکی باشت کردووە، خۆ ئەگەر هاتبانە ئێرەش ئێمە تەقەمان لێنەدەکردنو دەزانم ئەوانیش هێندە برسین کاریان بەو مەسەلە هەر نیە. کاتێک ئەو کارەت وا جێبەجێ کردووەو ناردووتنە مزگەوتێ، بۆ سبەی بەیانی ئێمە لێرە دەردەکەوین، بچینە کوێ باشە؟ منیش گوتم بە ڕای من بچنە پیرکی مووچە زۆر قایمو پشتی بە شاخەوەیەو لێرەش نزیکە بۆ نانو خواردەمەنی، مامۆستا ئاوارە گوتی، زۆر باشە منیش ئەو شوێنە شارەزام. ئەدی بۆ خواردن چی بکەین؟ گوتم بۆ ئەوەش فکرم کردۆتەوەو شۆڕاش تێدەگەیەنم کەلانەو کولێرەو گیسکێکتان بۆ بنێرن بیکەنە کەباب.

دوای شام حەجەمەکان خەبەریان دەدەنێ ئەو گوندە پڕە لە پێشمەرگە، لە ترسان ئاراو قەراریان لێهەڵدەگیرێو بە دوای شۆڕادا دەنێرنو دەڵێن دەڕۆنو شەو لێرە ناخەون، شۆڕاش دەڵێ نابێ بڕۆن، بخەونو زەمانەتتان دەبین، ڕەئیس پاسگا دەڵێ باشە، بەڵام ئێرە چۆلکەنو تا بەیانی دەرگای مزگەوت دابخەن، ژاندارمەکان لەبن پەنجەرەکانی مزگەوت کێشک دەگرنو بەیانیو دوای هەڵاتنی هەتاو و خواردنی نانو چا بەرەو "قەلەڕەشە" دەگەڕێنەوە.

ڕۆژی دوایی بەدوای شۆڕای گوندەکەیاندا دەنێرنو زۆریان قسەی سووک پێدەڵێن کە بۆ پێیانەگووتوون پێشمەرگەی لێبووە، چونکە ئەوان نەیان توانیوە بۆ سەعاتێکیش بخەون.

تا ساڵەکانی ٤٧-٤٦ سیاسەتی کۆمیتەی ئینقلابی هەر بەم شێوەیەی ئاشتیو سەلیمی بەڕێوەچوو، خەڵکی کوردیش لەو ناوچانەی لە سەرەوە باسمکردن بۆ هاوکاریو پشتیوانیی ئەو حەرەکەتە ئامادەگی تەواویان بوو، بەتایبەتی لە ناوچەی سەردەشت کە خۆم لەوێ وەک خەڵکی ناوچەکەو فەقێی ئەو سەردەم دەژیامو هاوکاریی ئەو حەرەکەتەشم دەکردو دەگەڵ مامۆستا ئاوارە وەک کادری ناوچەکە نزیکایەتییەکی زۆرم هەبوو، ئاوارە یەکێک لەو کادرە هەڵسوورو ناسراوانە بوو، خۆشەویستی ناو چینو توێژەکانی ناوچەی سەردەشت بوو، ناوبراو لەبەر ئەوەی دەورانی فەقێیەتیشی زیاتر لەو ناوچەیە خوێندبوو، ڕێزی لە هەموو توێژو چینەکانی ناوچەکە دەگرت.

مەلا ئاوارە زیاتر لە هەر کەس هەستی بە دەردو ئێشو ئازارەکانی خەڵک کردبوو، لە خەڵک خۆی بە جیا نەدەزانی، خۆ بەزۆرگر نەبوو، دەگەڵ هەر کەس بە ڕادەی تێگەیشتوویی ئەو قسەو باسی دەکرد، زوڵمو زۆرداریی داگیرکەرانی بە باشی شیدەکردەوەو چارەی بەرگری لەو زوڵمو زۆردارییەی بە هاوکاریی نەکردنی کۆمەڵانی خەڵک بۆ داگیرکەران دەستنیشان دەکرد، بەراشکاوی دەیگوت: ئێمەی کورد دەبێ یارو یاوەرو پشتیوانی یەکتر بین، چیتر ماوە نەدەین ژاندارمە بەسەر شەرەفو کەرامەتی کوردەوە حاکم بێو ئێمە بێگانەو بێگانە خاوەن ماڵ بێ.!

خۆشەویستیی مەلا ئاوارەو کارو تەبلیغاتەکەی بەرادەیەک تەئسیری دانابوو، لە هەر کوێ بایە خەبەری شەو ڕۆژی پێدەدراو بارودۆخی ناوچەکەی پێڕادەگەیەنرا، هەر بۆیە پێویستە بڵێم جارێکیان لە ناوچەی "باسکی کۆڵەسە" هەواڵی دامیو چوومە لایو دوای هێندێک قسەوباس بە پێکەنینەوە گوتی دوێنێ لەو گوندەی تۆی لێی شاییو ڕەشبەڵەک بووەو فلانە کچیش لە دەستی سوپای هەڵپەریوە. زۆرم پێناخۆشبوو،

نەدەکرا پێی بڵێن ئەو کارە نەکا، "سوپا"ش کابرایەکی لۆڕێ سەر بە ساواکی بوو، گوتم کاکە جا من چکارم بەو بەزمەیە، گوتی یەکێک لە کارەکانمان دووری کردنە لە ساواک‌و ژاندارمەو پیاوانی سەر بە ڕێژیم، نابێ کچەکانمان‌و تەنانەت لاوەکانیش کارێکی وابکەن کەڵکی خراپیان لێوەربگرن، دەبێ وایان رابێنین، تەنانەت قسەی خۆشیش دەگەڵ مەئموورى ڕێژیم نەکەن، منیش گوتم باوەر ناکەم ئەو کچە هیچ چەشنە هاوکارییەکی سیاسیی سوپای بکا، گوتی دڵنیای؟! گوتم بەڵێ. ئاوارە گوتی جا ئەگەر گەرایەوە لەسەر حیسابی من کراسێکی زۆر جوانی بۆ بکڕەو پێشی بڵێ جارێکی دیکە لە دەستی سوپایدا هەڵنەپەرێ.

دوای گەرانەوەم، چەند نامەیەکی وەک نوقڵ پێچراوەی دامێ بۆ ناوچەکانی سوێسنایەتی‌و نەڵێن، منیش گوتم مامۆستا ئەگەر تووشی ژاندارمەو پیاوی ڕێژیم بووین ئەو نامانە چ لێبکەین؟ لە وەڵامدا گوتی وابزانە شوکولاتەو قووتیان بدە با نەکەونە دەستی ڕێژیم‌و کەسانێک سەریان تێدانەچێ. گەرامەوە ئەو گوندەی لێم‌دەخوێند. کچەکەم دیت‌و باسەکەم بۆ گێڕاوەو دەرکەوت دەگەڵ مامۆستا کەین‌و بەینێکیان هەیەو قسەکانی باش لێوەرگرتم‌و گوتی بۆ ئەتۆش دەگەڵ مامۆستا ئاوارە یەکتر دەبینن؟ گوتم ئاشنایەتیمان زۆر خۆشەو پێشی سپاردم لەسەر حیسابی ئەو کراسێکت بۆ بکرم.

دوای ئەو مەسەلەیە یەکێک لە نامەکان کە بۆ نەڵێن نێردرابوون دامە برادەرێکی حیزبی بیباو لە ڕێگا تووشی دەستەیەک ژاندارمە دەبێ، زوور نامەکە قووت دەداو ڕەت دەبێ، دوای گەیشتنی بەو گوندە کە کاری سەرئاوی دەبێ نامەکە ساخ‌و سەلیم وەک خۆی دەدۆزێتەوەو پاک دەیشواتەوەو بە جێی خۆی دەگەیەنێ. دوای حەوتوویەک ناوبراو گەراوەو پرسیاری نامەکەم کرد، دوای هێندێک تێکچوون‌و پێکەنین رووداوەکەی بۆ گێرامەوە، منیش سوپاسم کردو گوتم راسپاردەکەی مامۆستا ئاوارەشت بەجێ گەیاندوە.

یەک دوو مانگ دواتر دیسان مامۆستا ئاوارە لە گوندی "زێرە مێرگ"ی ناوچەی باسکی کۆڵەسەی سەردەشت بەدوایدا ناردم، منیش دەگەڵ فەقێیەک کەوتمەڕێو گەیشتینە دەوروبەری خانەخەلوو، پرسیارمان کرد جێگاو شوێنی مامۆستایان پێگوتینو شوێنەکەمان دۆزییەوە. بۆ یەکەمجار بوو کاک سمایل شەریفزادە ببینمو مەلا ئاوارە بە یەکتری ناساندین، ئەوجار تفەنگێکی پێبوو، پرسیارم کرد مامۆستا ئەمە چییە؟ گوتی ئەوە کلاشنیکۆفەو مام جەلال بە دیاری داویە بە من، منیش پیرۆزباییم لێکردو گوتیشم بۆ نێوانتان دەگەڵ مام جەلال هەیە؟ گوتی هەر لەمێژە نێوانمان خۆشبووە.

هەر چەند لەسەر لێوەشاوەییو سیاسیو خەڵکیی بوونی ئاوارە باس بکەم، دیسان کەمە. هەر بەهۆی خەڵکی بوونی ناوبراوەوە کەوتە داوی دوژمنو بۆ چارەسەری بەرواڵەت کێشەیەکی موڵک دەچێتە گوندی "دیوالان"و خەبەر بە ساواک دەدەن کە ئاوارە بە خۆیو سێ پێشمەرگە بەناوەکانی مەلا کەچە، ڕەحمانە لێوەو ڕەحمانی شەخسەی کە ئێشتاش ماوە، جاشو ژاندارمە هەر بەو شەو خۆ دەگەیەنە ئەو گوندەو دەوری ئەو ماڵە دەدەن کە مەلا ئاوارەی تێدایە، ئەو جاشانەی بەشداری ئەو پیلانە خەیانەتکارانەیە بوون ئەمانەن: "کوێخا پیرۆتی کونە مشکێ"، "مەلا ڕەحیمی لۆمان"و چەند کەسێکی دیکە.

دوای هەرا کردن لە مەلا ئاوارە، داوای خۆ بەدەستەوەدانی لێدەکەن بە هەر شێوەیەک بووە، مەلا ئاوارە تەسلیم دەبێو بێتەقە دەیبەنە مزگەوتی گوندەکە. یەکەم کەس کە خەنجەرەکە لە پشتێنی ئاوارە دەردەێنێ مەلا ڕەحیم لۆمانی دەبێ. دوای ماوەیەک ئەو پێشمەرگانەی لە گوندێکی نزیک "دیوالان" دەبن، بە پەلە خۆ دەگەیەنە دەوری دیوالانو تەقە بەمەبەستی ڕزگار کردنی ئاوارە دەستپێدەکا، پێموایە دوو سێ کەس لە ژاندارمەکان دەکوژرێن. یەکێکیان ئامۆزای کەسێک بەناوی سەروان جەلیلی دەبێو زۆریشی بۆ بە پەرۆشبوو، هەر بۆیە فشار بۆسەر ئاوارە دەباو هەڕەشەی لێدەکا نامەیەک بۆ پێشمەرگەکانی پشتی گوندی دیوالان بنووسێ کە تەقە ڕابگرن، ئەگینا

دەتکوژم، ئاوارەش بۆ بێدەنگ کردنی سەروان جەلیلی نامەیەک بۆ پێشمەرگەکان دەنێرێ‌و دەنووسێ تەقە مەکەن من خۆم بەدەستەوە داوە.

پێشمەرگەکان لەبەر خۆشباوەری‌و کەم ئەزموونی دەوری مەلا ئاوارە چۆل دەکەن‌و ناوبراو بە هێلیکۆپتێر دەبەنە پادگانی سەردەشت.

دوای گەڕانەوەی پێشمەرگەکان، لە خوار گوندی "سەرشیو" خۆم چوومە لایان، هەر کە منیان دیت دەستیان کردە گریان‌و گلەیی لە ئاوارە کە خەیانەتی پێکردوون، منیش گوتم هاورێیان بەبێ بەڵگە نابێ هیچ شتێک بڵێن، بۆ راستیی قسەکانیان نامەکەی ئاوارەیان نیشاندام، منیش گوتم رۆح شیرینەو ئومێدیش بە مان گەشتر، ئاوارە ئەو نامەیەی لەژێر زەخت‌و زۆری‌دا نووسیوە، نەدەبوو دەوری چۆل بکەن یان ئازادتان دەکرد، یان خۆتان دەتانکوشت زۆر پیاوانەتر بوو. هەر چەند دەزانم مەلا ئاوارە سەرجەم دەمارەکانی لەشی بە گاز راکێشن ناوی کەس ناهێنێ، لە وەڵامدا میرزا عەوڵڵای مەحموود ئاغای بێژوێ کە ناوی شەریف بوو هەروەها یەکێک لە پێشمەرگە نزیکەکانی مەلا ئاوارە بوو، گوتی بەو نامەیە باوەرمان کردو دەورەمان چۆل کرد، یەکێکی دیکە بەناوی زاهیر کە ناوی مەلا سمایلی زەرگەتی بوو، گوتی ئەو نامەیە جێی باوەرە، ئەگەر نا با کوشتبایان‌و نەینووسیبا. دوای ئەو قسانە شتێکم لەسەر سیاسیی بوونی ئاوارە بۆ گێڕانەوەو گوتم چەند مانگ لەمەوبەر بیستبووم سەرهەنگ بەیات‌و سەروان بن عامری کە هەر دووکیان خاوەن دەسەڵاتن‌و لە سەردەشت کاریان دەکرد داوایان لە مەلا ئاوارە کردبوو دیدارێکیان لە "دەشتێ"و "دیوان" پێکەوە هەبێ، بەو مەرجەی ئەوان هەر دوو نەفەرو ئاوارەش بە هەموو پێشمەرگەکانیەوە بچێ‌و بۆ ماوەی دوو کاتژمێر بەیەکەوە قسە بکەن، بەڵام ئاوارە رەتی کردەوە.

ئەمنیش ئەو مەسەلەم لەگەڵ ئاوارە باسکردو گوتم چۆنە ئەو دانیشتنەت قبووڵ نەکرد، ترسای؟

ئـاواره وتـی، نەترسـاوو ناشترسـم، دەمزانـی نە مـن تەسـلیم دەبـمو نە ئەوانـیش، بەڵام بۆئەوەی پێشـمەرگەکان هـیچ بەهانەیەکیـان نەبێ ئەو کـارەم نەکـرد. ئەگەر ئەو کـارەم کردەبا، دوژمن دەنگۆی بڵاو دەکردەوەو مولاقاتەکەی منیشیان دەکـردە شتێک. دوای ئەوەش چـوو کترین هەڵەم کردبـایە پێشـمەرگەکانو خەڵکـی دیـکەش بڵاویـان دەکـردەوەو دەیـانگوت لەو کـاتەوە ئـاوارە دانیشـتنی بـووە وەک خـۆی نەمـاوە. بە کـوردی لە نەزەر خەڵـکو پێشـمەرگەکانیش بـاوەڕم نەدەمـا، هەر ئەوەشـبوو هەدەفـی ئەو دوو کەسـە بـۆ دانیشتن دەگەڵیان.

هاورێیان ئاوارە کەسێکی سیاسی بوو، پێگەیشـتوو بـوو، ئەزمـوونێکی زۆری هەبـوو، بەراستی دۆستو دوژمنی خۆشی دەناسی، بەڵام بۆ کاروباری نیزامی دەستوپێ سپی، پێنەکراو دژی شەرو کوشتارو خوێنرێژی بوو.

بە دەسبەسـەر کردنـی مەلا ئـاوارە هەروەک بڵێـی ورەی خەڵـکو پێشـمەرگەکانیش لەکزیداو گـوروگڤی جـاشو ژانـدارمەکانو سـیخورەکانی رێـژیم زیـاتر بـوو بەئاشـکرا هەرەشەیان دەکردو خۆیان رادەنا.

بەداخەوە هەروەک لە پێشدا پیلانیـان لەلایەن سـاواکەوە بـۆ دارێژرابـێ، یەکە یەکەو چەندین کەس لە کادرە لێهاتووەکانی جووڵانەوەکەی ٤٧-٤٦ کەوتنە داوی دوژمـنو بە پیلانـی سـاواک گیـرانو شەهید کـرانو کەسێکی ئەوتـۆ جگە لە قـادر شـەریفو کـاوە مارەغـانی لە مەیـدانی شـەردا نەمـا. قـادر شـەریفو کـاوە مارەغـانی دوای شـەرێکی قارەمانانە لە چیای "بێندروێ" خۆیـان گەیانـدە نـاو دەوڵەتـی عێـراقو لە لای مـام جەلال پەنایاندرا.

لە کۆتـایی سـاڵی ١٣٤٨ی هەتـاوی هەر بەدەسـتی سـاواک قـادر شـەریفیش لە مزگەوتی گەورەی سلێمانی شەهید کراو کاوە مارەغانیش لە بنکەی بەتالیۆنی شەهید پێشەوا بەدەستی یەکێک لە چەکدارەکانی خۆی بە دەستووری ساواک شـەهید کـرا، خۆراگریی جووڵانەوەی ٤٧-٤٦ بەهۆی خۆشەویستیی خەڵک لە کوردستانی ئێران بوو،

سەرەرای ساواک و ئەرتەشی پۆشتەو پەرداخی شا، زۆر جار لەلایەن شۆرشی ئەوکاتی بارزانیش دەکەوتنە شوێنیان.

"مام وسوو دزەیی" یەکێک لە فەرماندەکانی هێزی "کاوە"و مەلا عومەری دۆڵەمەری بۆ دۆزینەوەی ئەوان گوندەکانی "مامکاوێ، داوداوێ، سەرمێرگان، کۆدەڵێ، بەردەسوور، ئاغەلانو دیوالان" دەگەرانو لە خەڵکیان دەپرسی، خەڵکیش جگە لەوەی هاوکارییان نەدەکردن، بە چاوێکی سووکیش دەیانروانییە ئەو کەسانەو تێشیان دەگەیاندن کە دەورێکی باشیان بۆ حیساب ناکەن، چونکە بە فیتی دوژمن کەوتوونەتە دۆزینەوەی پێو شوێنی پێشمەرگەکان لە ناوچەکەدا.

شەری "سەرشیو" کە لەودا جاشی بەناوبانگ "هەڵمەت قادری" کوژراو چەند ژاندارمەو جاشی دیکەش بەو دەردە چوون، سەرهەنگ مەحموودیانو قادری رەسووی قادرئاغاو مەلا رەحیم لۆمانی بە هێلکۆپتێر هاتبوونە ئاسمانی شەرەکەو کۆپتەرەکەش گوللەیەکی بەرکەوتبوو، بەپەلە خۆی دەگەیەنێتە گوندی "نەلاس". ئێوارەی ئەو رۆژە لە سەردەشت بۆ کۆکردنەوەی کالاکەکانیان دەگەڵ حاجی برایم ئاغای "پێشاسب" دەگەنە سەرشیو، کاتێک کەلاکی هەڵمەت دەبینن، حاجی برایم ئاغا دەڵێ، جەنابی سەرهەنگ نائینسانی ئەو "چەتانە" چاولێبکە دوای کوشتنی هەڵمەت عەیب نەبێ دارێکیشیان لە پشتوە داوە. سەرهەنگ دەڵێ قەیدی نیە کەسێک ببێتە دوژمنی میللەتەکەی خۆی، وەفای بۆ دەوڵەتیش نابێ. دوای بردنەوەی کەلاکی جاشو ژاندارمەکان، پێشمەرگەی چالاک و فیداکار، شەهید محەممەد رەسوو تەرمەکەی دەچێتەوە سەردەشتو گۆیا رەحمانی هەمزەی نەلاسێ شەق لە سەری شەهید محەممەد دەداو سووکایەتی پێدەکاو بۆ خۆشیرنکردنیش دەڵێ ئەوەش یەکێک بووە لەو چەتەو رێگرانە.

دوای ماوەیەک بەسەر شەرەکەدا تێپەر دەبێ، سەرهەنگ مەحموودیان بە دوای ئەو مەلایەدا دەنێرێ کە من لەلای دەمخوێند. پێیرادەگەیەنێ و خەبەری وەزعییەتی ئێمەی

بۆ باس دەکاو دەڵێ مامۆستا واباشە حوجرەکەت دابخەی، چونکە شوێنی حەوانەوەی چەتەکـان زیـاتر حـوجرەی فەقێکـانە لە هەر گونـدێک. دوای شـەری سەرشـیو پێشمەرگەکان جار جار لە ناوچەکەدا دەگەرانو کاریان دەکرد. بۆ ئەوەی ئەتکێک بە مالا رەحیم لۆمانی بکەین، کاوەو قەرەنی گوتیان مەلا رەحیم کچێکی لێ مارە کراوەو رەنگە ئەو رۆژانە بێن بیگوازنەوە، هەر کاتێک زانیتان دەنێرێ بیبا بە شەو بینێرنە فلأنە شوێنو ئێمەش رادەگوێزین. لەبەر ئەوەی ئەو کچە برایەکی فەقێ بوو لێمان راسپارد بە خوشکی بلێ شەرمە ببێتە ژنی جاشێکی وەک مەلا رەحیم کە لە گرتنی مەلا ئاوارەش‌دا دەستی هەبووە. کچەکە ئازایانە قبووڵی کردبوو بە مەرجێک رایگوازین بۆ شوێنێکو لە دەستی مەلا رەحیم دەربازی بێ. ئەو شەوە کە بیستمان بەیانی دێن بیـبەن، رامانگواسـت بـۆ شـوێنێکی دیـاریکراو، بەیـانی جەماعەتێـک جـاش بە سەرپەرستیی قادر رەسووی قادر ئاغا گەیشتنە "زێوە"و قادری جاشیش هاتە حوجرەو دەستی کردە تاریف کردنی دەوڵەتو یاسای حکوومەتی شاو وەزعی پێشمەرگەو بە منیشی دەگوت ئەتۆش کورێکی باشیو بە حەیاشی پێمخۆش نیە دە داوی ئەوان بکەوی، ئەگەر هیچ دەخۆتدا شک دەبەی ئەمن ئامادەم کارەکەی جێبەجێ بکەم. ئەوە مەلا رەحیمیش لە کێوی ئەوبەرییەو هاتووین بووکی بۆ بەرین. لەو قسانەدا بووین کەسێک هاتوو گوتی کاک قادر خۆ بووک نەماوەو ماڵەوەیان نازانین چۆتە کوێ، قادریش ناردییە ماڵی کچەکەو پرسیاری کرد کەی چۆتەدەرێ، لە وەڵامدا گوتیان بەری بەیانی چۆتە سەر ئاوێو نەهاتۆتەوە. قادری جاشیش هەرەشەی کرد بوو کە یان یەکێک لە براکانی دەگەڵ خۆمان دەبەین ، یان دەبێ کچەکە بدۆزنەوە.

وابـوو بە هەمـوو لایەک دەسـتیان کـردە گەڕان، دوای چـوار پێـنج کـاتژمێر لە شـوێنێک کە بۆمـان دیـاریکردبوو دۆزرایەوەو بەداخەوە پێشـمەرگەکان نەهـاتبوون رایگوێزن، هەر ئەو رۆژەش بوو عەبدوڵڵای کوری مام ئەحمەدی مجێوری فەقێیان لە چیای "موسکاوێ" لەلای حەیوانان بوو، گەرایەوەو بانگی کردم بۆ ماڵەوەیانو گوتی

مەلا رەحیم موسکاویێ رای‌سپاردم پێت بڵێم نامەیەکی مالا ئاوارەی کە بۆ منی ناردووە لە گیرفانی محەممەدی رەسووی‌دا بووەو دەستی من کەوتووە، بۆیە واباشترە هەرچی زووتر یان رابکا، یان خۆی پەنا بدا.

دیارە پێشتر نیسبەت بە وەزعی خۆم هێندێک زانیارییم پێگەیشتبوو، ئەوجار مەلای گوندەکەش ئەو بەزمەی پێراگەیاندم، رابکەم بۆ عێراق دەنا دەمگرن، ناچار دوای حەوتوویەک خۆم پێچایەوەو دەگەڵ: کەسێک بەناوی مەلا حوسێن ئیبراهیمی خەڵکی بێشاسبو فەقێ حەمەدی سۆفی رەسووی خەڵکی "کانیە زەرد" بەرەو "بێوران"و لەوێشەوە بەرەو قەلادزێ رێکەوتین.

گەیشتینە شوێنێک پرسگەی پێشمەرگەی لێبوو، ئەوانیش ئێمەیان نارد بۆ ژێر خێوەتو ساباتێک کە بۆ بەخێرهێنانی میوانەکان ئامادەیان کردبوو، پاش بەخێر هێنان سەرەو سیگارێکیان داینێو پرسیاریان کرد بۆ کوێ دەچنو بۆچی ئێرانتان بەجێدێڵن؟ وەڵاممان داوەو ئەو بەرپرسەی لەوێ بوو ناوی سەیدۆ، مێزەرێکی سووری بە سەرەوە بوو، پیاوێکی گەلێک باشبوو، گوتی حکوومەتی شای زۆر باشە نەکا ئێوەش مەترسیتان لە خۆی هەبێ، گوتمان ئێمە فەقێنو لە کوێ دەرسی باشمان هەبێ ئەوێمان پێباشەو دەچینە گەرمیان، خوا شوکریش شۆرشی کوردیش لە ئارا دایەو ئێمەش ئەو وەزعەمان پێ‌باشترە. کاک سەیدۆ کە زانی بریارمانداوە، مەرەخەسی کردینو بەرەو شاری قەڵادزێ رێکەوتین، بۆ شەو لە مزگەوتی گەورەی ئەو شارە کە مامۆستا مەلا محەممەد لەوێ "تدریس"ی دەکرد ماینەوەو بووینە میوانی فەقێکان، مامۆستایەک بەناوی مەلا سەعیدی تیکەبەردی لەوێبوو باسی جێگەو جێ خواستنەوەمان کرد، زۆری پێخۆشبوو گوتی سبەی لەگەڵ مامۆستا باسی دەکەین. بۆ سبەیو دوای نان خواردن مامۆستا بۆ دەرس تەشریفیان هێناو باسمان کرد، ئەویش گوتی بەداخەوە لێرە جێگاتان نابێ، چونکە خەڵکەکە هەو ئەوەندە کەسەیان قەولداوە لێرە بن کە ئێستا هەن، جگە لەوەش حەسۆ میرخان فەرماندەی هێزی کاوە بە هەموو حوجرەکانی راگەیاندوە

بێ‌ئیجازەی ئەو فەقێی ئێران رانەگرن، بۆیە ناڵێم بچنە "ژاراو" یان "سوڵتانەدێ"، ئەگەر بچن ئیجازەی هێز وەربگرن، رەنگە لەو شوینە راتانبگرن، ئێمەش بە ناچاری گوتمان جا کەوایە دەچینە هێزو ئیجازە وەردەگرین. دوای ماڵئاوایی لە مامۆستاو فەقێکان دەرکەوتین، هەر لە پەنا زارکی مزگەوت چایخانەیەکی لێبوو، ئەسپەکانمان لەوێداناو چووینە بازارو بە مەشوەرەت کردن سەرو خواری بازارەکەمان پێوا، ناچار هاتینە سەر ئەو باوەرە کە رێگای گوندی "مارەدوێ" پرسیار بکەینو بەرەو وێندەرێ کە مامۆستا حەسەنزادە مەلاو مودەریسی ئەو گوندە بوو برۆین.

دوای پرسیا لە ماوەی رێگاکە، پێیان گوتین کە رێگایەکی دوورەو بنکەیەکی پێشمەرگەش لەسەر رێیەو لەو کەسانەی لە ئێرانەوە دێن بە توندی پرسیار دەکەنو رەنگە وەرەقە یان شتێکیان پێ‌نەبێ ئەگەر نەتانگرن، دەتانگێرنەوە.

کات گەیشتە دەوروبەری نیوەرۆیەو برسیشمان بوو، ئەو چایخانەیەی تەنیشت مزگەوت هەم پەنا بوو، هەمیش سەر رێگای پیاوچاکانو نوێژخوێنانیش بوو، بۆ نانخواردن واتە نانو ماستاو و کاڵەک خۆمان گەیاندەوە وێندەرێو نانێکی باشمان خواردو فکری چوونە ماردوێیەشمان هەر دێناو دەبردو دەمانگوت هەم شارەزای رێگاکە نینو هەمیش بارەگای پێشمەرگەکانی بارزانی کۆسپێک بوون لەسەر رێگاو لێکمانداوە چۆن بگەینەوێ، هەر لەو سەرو بەندەدابوو نارەحەتو دۆشداماو لەپڕا دیتمان مامۆستا حەسەنزادە دەگەڵ مەلا رەحمانی کاژێ دەهاتنە خوارێ بەرەو مزگەوت، هەر زوو لە چایخانەکەوە بەرەو لای مامۆستا رۆیشتینو یەکترمان دیت، ئێمە خۆشحاڵو مامۆستاش خۆشحاڵتر لەوەی لە پێشتر لای مامۆستا خوێندەبوومو تازەش لە ئێران ڕا هاتبووین، لە چایخانەکە دانیشتینو باسو خواستمان گێرایەوەو راکردنی خۆشمان لە ئێران بۆ گێرایەوەو وەزعییەتی فەقێیەتی لە قەڵادزێو دەوروبەریو ئیجازەی کاک حەسۆش سەربار، ئەوجار نیازی خۆمان کە بڕیارمانداوە بەرەو مارەدوێ بە نابەڵەدیو مەترسیش کە لە سەر رێمانە باسکرد، مامۆستاش وەک عادەتی هەمیشەیی خۆی

گوتی زۆرم پێخۆشە هاتوونو خۆتان بەدەستەوە نەداوە، هەر ئەمرۆ پێکەوە بەرەو مارەدوێ دەڕۆینو هیچ مەترسیشتان نەبێ، چونکە ئەمنیش بە ئیجازەی شۆڕشو حەسۆ لەوێ دامەزراوم، هەر چەندیش ئێستا لە حوجرە ڕەنگە نەحاوێنەوە چونکە هێندێک فەقێی لێن، بەڵام ماڵی من هی خۆتانەو هیچ نیگەران مەبن. ئەوجار پشوویەکمان هاتەوەبەرو مەترسیی گیرانمان نەماو دەگەڵ مامۆستا ڕێکەوتینو لە مارەدوێ بە فەقێی مامۆستا ناسراین. هەر لە ڕێگای مامۆستاوە شانەی حیزبمان دروستکردەوەو بە نهێنی کاری حیزبیمان دەستپێکردەوە.

ئەگەرچی مامۆستا بەو مەرجە لە مارەدوێ وەرگیرابوو کە سیاسەت نەکا، بەڵام لەنێو خۆماندا بەرەبەرە چی پێویستبا ڕاماندەپەڕاند. ئەو کاتەی ئێمە گەیشتینە مارەدوێ بەداخەوە مەلا ئاوارە گیرابوو، سمایلی شەریفزادە، کاک عەبدوڵڵا موعەینیو هاوڕێیانی شەهید کرابوون، وەزعەکە لە کوردستانی ئێران سەبارەت بەو جووڵانەوە مێژووییە زۆر شپرزە بوو، ساواکو ژاندارمە بە هەموو تواناوە کەوتبوونە گەرو بەدوای پێشمەرگەدا دەگەڕانو بەرپرسانی شۆڕشیان خستبووە ژێر فشارەوە بۆ گەڕانو گرتنو تەنانەت ڕادەستکردنەوەیان بە ڕێژیمی شا.

بەداخەوە ئەو کارەش کراو چەندین کەس ڕادەستی ئێران کرانەوەو باقی هاوڕێیانیش بەهۆی فشاری شۆڕش زۆریان لە ڕێگای "شێنێ"وە خۆیان دایە دەستی فەرماندەیەکی هێزی کاوە بەناوی مەلا عومەر دۆڵەمەریو گوازرانەوە بۆ دەربەندی نیلولەو چەک کرانو دەستە دەستە ڕەوانەی لای عەلی شەعبان، فەرماندەی هێزی بێتوێن یان ڕەوانەی دەشتی هەولێر کرانو هێندێکیشیان هەر لە هێزی کاوە مانەوەو چەکەکانیان لەلایەن دوو هاوڕێی حیزب بەناوەکانی کاک مەلا ڕەسووڵ پێشنمازو کاک سەید ڕەسووڵی ورچان کە ئەودەم لەناو شۆڕشدا ناسراوبوون لێوەرگیراوەو پێموابێ بوونە سەدەقەی سەری هەموو لایەکمان.

ئـاخر دەسـتەی پێشـمەرگەکان کە بە سەرپەرسـتیی قـادر شـەریف لە نـاوچەی سەردەشتو رەبەت مابوونەوە، جێ پێو شوێنیان هەڵدەگرنو بە توندی دەکەونەبەر فشار، هەر ئەو سـەروبەندە بـوو منـیش بە سـەفەر بـۆ کەمێـک پێداویسـتیی مـاڵێ چوومەوە گوندەکەمان، بە نهێنی لەو ناوەدا دەگەرامو سۆراخی ئەو جەماعەتەشم دەکرد، شەوێک لە "هەواری زەرتکە" بووم لەنەکاو قادر شەریف دەگەڵ جەماعەتێک کە ژمارەیان سی کەسێک دەبوو پەیدا بوونو یەکترمان گرتەوەو دوای نانو چا خواردن ناوبراو گوتی هەسـتە دەگەڵمـان کەوە بـۆ شـوێنێکی چـرو چەپەک لەهەواری نـابینو بە قەدەر پێداویستیی خۆراک سبەی تا ئێوارەیەکی درەنگ دەمێنیمەوە، پێمانبێ بەسە. منیش لەگەڵیان کەوتم، بەڵام وەک قادر شەریف کە چاوێکی هەبوو نەمدەزانی برۆمو گوتی وادیارە مامۆستا فێری شەورۆیی نی با من پێشکەوم. چووینە شوێنی مەبەستو گوتی هەرکە رۆیشتمەوە محەمـمەدی قـادریش ببینـەوە، حەسـەن ئەلیاسـیش برینـدارەو لەگەڵ عەبدوڵڵا رەش کە لەگەڵ کـاک سمایل برینـدار بـووە بیانهێنە بەو ناونیشانە تەسلیمی حاجی مەحموود ئاغـای هێرۆیـان بکەو خۆت چەند دەمێنییەوە بە خۆتەو تفەنگێکی ئینگلیزیش بە دوو قەد فیشەکەوە لای محەممەد قادریە بیهێنن.

قادر شەریف گوتی منو جەماعەت دەچینە فەوجی قەڵادزێ خۆ تەسلیم دەکەین، بەڵام تا ئەو سێ کەسە نەگەنێ بەرەو بەکرەجۆ ناڕۆین، نێهنییەکی بۆ ناسیاوی لەگەڵ مەحمـوود ئاغـای دامـێو ئەو شـەوە گەڕامەوە، دوای سـێ رۆژان حەسـەن ئەلیـاسو عەبـدوڵڵا رەش گەیشـتنە لامو گوتیـان کەی بـرۆین؟ منـیش گـوتم محەمـمەد قـادر نەهاتووەو چاوەرێی ئەو بین، حەسەن ئەلیاس گوتی مامۆستا ئێمە نارەحەتینو برینـدارین کـاک قـادریش بە تـۆی گوتـووە، منـیش گـوتم شتی پێویسـتی پێگوتـوومو محەمـمەد قادریشـی پێسپاردووم لەگەڵ ئێوە، گـوتی محەمـمەد قـادری لە مـن باشـتر دەناسـی چەنـدەی نـاو پروپیـرە ژنـانی پێخۆشـە، ئەگەر ئاگـاداری نەکەی ئێمە راناوەسـتین. بـۆ سبەی بەیانی زانیم لە کوێیە وەڵامم بۆ ناردو بۆ ئێوارێ گەیشتە لامان، تفەنگەکەمان

لە كەڵەكە بەردێكـدا دەرهێنـاو ناچـار مـن لە خـۆم بەسـت، چـونكە محەمـمەد قـادر تفەنگێكـی تەیـارە شـكێنی پێبـوو بـۆی هەڵنەدەگیـراو بەرەو شـوێنێكی دوور لە هەواری رۆیشتینو شتەكانی كاك قادر شەریفم بۆ باسكردن، محەممەد قـادریش گـوتی ئەمـن حیسـابو كیتـابم زۆرە ئێسـتا بـۆم نـاكرێ، تـۆ كـاك حەسـەنو كـاك عەبـدوڵڵابەرەو منیش دەگەرێمەوە.

ناچار دەگەڵ حەسەن ئەلیاسو عەبدوڵڵا رەش بڕیارماندا محەمـمەد قـادر جێبێڵینو لە رێگـای هێرۆوە نەچـین بەو هـۆیەوە كە كـاك قـادر لەمێـژ نـیە رۆیشـتووە. رەنـگە كۆنترۆڵی پێشمەرگەی شـۆرش دانرابـێ، بـۆیە لە رێگـایەكی دیـكەوە كە مـن شـارەزام برۆین.

بـۆیە لە رێگـای "سەرشـیوی گەنـاو"ێ رۆیشـتینو بەیـانییەكی درەنـگ گەیشـتینە مـاڵی مەلا سمایل، پیـاوێكی پیـری نـوورانیو بـووینە میـوانی ئەو و باسیشـمان نەكـرد پێشمەرگەی دیـوی ئێرانینو لە شـۆرش قاچاخین، مەلا سـمایل گـوتی هەر بەخێـر بێن، مـادام پێشـمەرگەن مـاڵی خۆتـانەو ئێـرەش هێنـدە چەپە كەسـی نـایەتێ، بە مەرجێـك بەیانی كەمێك زوو هەستن هیچ باس نابێ.

بەیانی كە لە خەو هەڵیانستاندین، تاو كەوتبوو، هەر زوو مەلا سمایل گـوتی هێنـدە خەو خۆشبوون دڵم نەهات هەڵتان بستێنم، دەنا شەوی مابوو من هەستاوم. ناچار خۆمـان پێچایەوەو بە هیـوای خـوای بەرەو گونـدی "گەنـاو"ێ وەرێكەوتـین. هەوا زۆر گەرم بـوو بەناچـار روومـانكردە مـاڵی شـێخ رەسـووڵ لە "دەوژان"، شـێخ رەسـووڵ ناسـراو بە "سـەڵتە شـین" موخـالیفی سەرسـەختی بـارزانی بـوو، جارێكیـان لەسـەر ئەوەی شـێخ نەبـوو خـۆی كردبـووە شـێخ گیرابـوو. ئـێمەش لە دەرگامانـداو چـووینە ژووریو دانیشـتینو دوای كـاتێكی كەم شێخ گـوتی وەك ئەوەی دەچـێ پێشـمەرگەی سـلێمانی مـوعەینی بـن؟ گوتمان بەڵێو هەر بۆیەش سەرمان بە ماڵی جەنابت داكردوە. لە "حەسۆ"ی قاچـاخین، دەمانەوێ خۆ بگەیەنینە قەڵادزێو دەچینە نێو حكوومەت، زۆر كەسـی دیكەشمان لە "بەكرەجۆ" مەقەریان هەیە.

شێخ گوتی زۆر بەخێر بێن، ئێرە ماڵی خۆتانە، بەڵام ئەم تفەنگو قاشو قرووشە لەخۆ بکەنەوە نەوەک کەسێک بتانبینێ، دەناسرێنەوە، بە قسەی شێخ هەموو شتەکانمان داناو بردیانە شوێنێکی تاریک. پاش نانو چاخواردنو حەسانەوە، کورێک بەناوی حوسێن خەڵکی گەناو کە سەر بە مام جەلال بوو دەمناسی بەرەو ئەو وەرێکەوتین بۆ ئەوەی حەسەن ئەلیاسو عەبدوڵلا رەش تەسلیمی بکەم بیانگەیەنێتە فەوجی قەڵادزێ لای قادر شەریف کە گەیشتمە ناو گوندی گەناو کەسێک بەناوی مەلا حەسەن ناسراو بە "مەلا حەسەنە کوێرە" خەڵکی گوندی "بێوران"و دۆستی نزیکی قادر شەریف قورەکاری دەکرد، پێشتر یەکترمان دەناسی، هەر کە چاوی پێکەوتم بەرەو من هاتو گوتی کاکە گیان چ خەبەرەو کاک قادر وەزعی چۆنە؟، منیش وەزعەکەم بە تەواوی بۆ باسکردو پێمگوت کە بۆچی چووم، لە حوسێنیشم پرسی گوتی کاک قادر لە قەڵادزێیە، گوتم ئەوە حەسەن ئەلیاسو ئەوان چی لێبکەم؟ گوتی ئەمشەو رەدیان دەکەین بە مەرجێک ئەتۆشیان دەگەڵ بێی!. گوتم حەسەن گیان من لە مارەدوێ فەقێم کوا دروستە ئەو کارە بکەم؟ گوتی کاکە گیان تا قەڵادزێ دەگەڵمان وەرەو لەوێرا تۆ بگەرێوەو منیش دەگەرێمەوە. گوتم وانابێ من هەر ئەمرۆ بەرەو قەڵادزێ دەرۆم، بۆ شەوی ئایەندە هەر دووکیان هەڵدەگری، تفەنگەکەی تا ئێرە بە من بووە خۆت هەڵیگرەو بۆ بەیانی شەوی دواتر دێنە فلانە شوێن لە کەناری شاریو تەحویلیان بدەو تۆش بگەرێوە، تا دەگەیی هەموو شتێک رێکوپێک دەکەم. بەگوێرەی قەراری پێشوومان کاک قادریش چاوەروانە.

حەسەن گوتی، باشە بەڵام رەنگە کاک قادر رۆیشتبێ بەو خەبەرەی دوێنێ بیستوومە گوتیان جەماعەتێک پێشمەرگەی ئێرانی بە کۆپتەر رەوانەی سلێمانی کراون. منیش گوتم کاک قادر زۆر بە ئیحتیاتەو کەسێکو دوو کەسی لەوێ داناوە ئەگەر خۆشی رۆیشتبێ.

هەر چۆنێک بوو مەلا حەسەن رازی بوو، منیش گەڕامەوە ماڵی شێخو کارەکانم بۆ حەسەنو عەبدوڵڵا باسکردو ماڵئاواییم لە ماڵی شێخ کردو بەرەو قەڵادزێ کەوتمەرێ.

لە قەڵادزێ چوومە ماڵی خزمێکی خۆم بەناوی خدری قەندۆڵیو هەر لەوێڕا کەسێک بەناوی برایم قادر، برای محەممەد قادر ناسراوبە برایم باڵدارم ئاگادار کردەوە پەیوەندیی دەگەڵ فەوجی سەر قەڵای شار بگرێت، دواتر زانرا کە کەسێک بەناوی مەلا مەحموودی قازانی لەوێ ماوەتەوەو چاوەروانی حەسەن ئەلیاسو منو عەبدوڵڵا رەشی پێشمەرگەیە. بۆ ئەو مەبەستە مەلا مەحموود داوای منی کردبوو، رای وابوو منیش دەچمە لای ئەوان، پێمگوت تا ئێرە من لەو شتە بەرپرس بووم، من فەقێمو لە مارەدوێ لای مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە دەخوێنم، گوتی تفەنگە زیادییەکە تۆ هێناوتە ئەدی بە کێ دەبێ؟ گوتم بە مەلا حەسەنە کوێرەیەو دەگەڵ خۆیانی بەرن، هەر چەند مەلا حەسەن کارشی لە گەناوێ هەبوو، خشتەی دەبڕین. تا ئێرە قەرار بوو، بەڵام مەرەخەسی مەکەن یەکەم دۆستی قادر شەریفە. بۆ سبەی شەو هاتنو تەسلیمی فەوجمان کردنو منیش بەرەو مارەدوێ گەڕامەوە.

ئەوجار بەسەرهاتەکەم بۆ مامۆستا باسکردو ئەویش زۆر خۆشحاڵبوو کە بە سەلامەتی نەجاتیان بووەو گەیشتوونە سلێمانی.

بەداخەوە لەو سەردەمەدا شۆرشی بارزانیو سەرکردایەتییەکەی بەرادەیەک کەوتبووە ژێر چاوەدێریی رێژیمی ئێران، ئێمەی ئەندامانی حیزبو پێشمەرگەکانی ساڵەکانی ٤٦-٤٧ خرابووینە مەنگەنەو نەشماندەوێرا ببزووینو زۆر بە سپاییو نهێنی کارمان دەکرد، هەر ئەوەشبوو کە زۆر لە هاورێیانی چەکدارمان نەک بە دڵخوازی خۆیان، بەڵکوو لە ترسی گرتنو تەحویلدانەوەیان پەنایان بردەبووەبەر سێبەری قورسو نگریسی حکوومەتی عێراقو بەناوی پەنابەری مام جەلال لەوێندەرێ بنکەیان بۆ دانرابوو پێشیانرادەگەیشتن. داروودەستەی مام جەلالیش دەگەڵ بارزانیو پارتی لە شەردابوونو

هەردووکیان یەکتریان بە جاشو بەکرێگیراو ناودەبرد، یەکیان بە جاشی سەنتۆو ئەو دیکەیان نازناوی "کۆڵوانە سوور"یان بۆ دانرابوو. دژایەتیو دوژمنایەتییەکەیان بەرادەیەک توند بوو لە یەکتر کوشتن دەستیان نەدەپاراست، تەنانەت رەشەکوژیش لەنێوانیاندا ببوو بە یەکێک لە شێوەکانی خەباتیانو بکوژرانیش بۆ هەر لایەکی چووبان تەشویق دەکران. لەو نێوەشدا ئێمەی کوردی کوردستانی گەرمێن دەگەڵ هەردوو لایان بووینو شەریشیان دەکردو دەشکوژراینو هەردووک لاش وەک هی خۆیان بە شەهید ناویان دەبردین، من لەسەر ئەو باوەرەم کوشتنی کورد بە دەستی کورد نە شەهیدەو نە ناوی شەهیدیشی لەسەر بێ دروست نیە. وشەی شەهید زۆر پیرۆزەو بۆ رزگاریی گەلو نیشتمان شەهید بوون شەهامەتەو زۆریش رەوایە.

ئێمەو مامۆستا حەسەنزادە وەک مەلاو فەقێ لە گوندی مارەدوێ کاتمان بەسەر دەبردو کاک ئەحمەد تۆفیقیش وەک سەرۆکی حیزب لە بنەماڵەی بارزانی بە رادەیەک نزیک بوو، شتەکانیشی لەسەر ئەندامانی حیزب بە چاک یان خراپ لە مەکتەبی سیاسی پارتی لێوەردەگیرا، ئێمەش لە هەر شوێنێک لە ناوچەکانی ژێر دەسەلاتی شۆرش چاوەدێریی توندمان لەسەر بوو، بۆیە بە هیچ شێوەیەک مەگەر بە نهێنی ئەگینا نەماندەوێرا دژی رێژیمی پاشایەتی جموجۆڵێک بکەین. مامۆستا حەسەنزادە هەم مەلاو مودەریسی گوندەکە بوو، هەمیش هاوینان تووتنی دەکردو ئێمەش یارمەتیمان دەدا.

ئەو گوندە لەژێر دەسەلاتی کوێخا قادری حەسەن کە پیاوێکی نان بدەو دەوڵەمەندو لە عەشیرەتی مەنگوڕانی دیوی گەرمێن بوو، چەند بنەماڵەیەکی گوندی "هێرۆ" لەبەر ناکۆکیان دەگەڵ شێوەی ئاغایەتیی حاجی مەحموود ئاغا هاتبوونە وێندەرێ، کەسانێکی باشو ناسراویان تێدابوو، لەسەدا سەد پشتیوانی شۆرشو بارزانی بوونو چەند کەسێکیشیان پێشمەرگەی رەسمی شۆرش بوونو چەند ماڵێکی دیکەی خەڵکی مەنگورانو خۆشناوەتیش وەک مەلا ئەبووبەکر کە بەراستی پیاوێکی بەرێزو

خۆشەویستی هەموو بنەماڵەکانی ئەو گوندە بوو بەتایبەتیش جێی ڕێزی کوێخا قادر بوو، بە ڕادەیەکیش ڕێزی لە ئێمەی قاچاخ لە ئێرانو ئاوارە لە نیشتمانی خۆمان، کوردستانی ئێران دەگرت. کوێخا قادریش هەر مانگەی پازدە ڕۆژ دەبا چووبایە بەرەکانی شەرو لە سەنگەردابایە، دەنا تووشی سزاو لێپرسینەوە دەبوو. لەبیرمە جارێکیان سەرەو بەهار بوو ناوبراو دارە سێوێکی گەورەی لە دەرگای دیوەخان کورت دەکردەوە، مامۆستاش گوتی با سەرێکی کوێخا قادری بدەین، چووینە لایو دوای ماندوو نەبوونی، گوتی مامۆستا ماڵە خۆ زۆر خۆشەویستە، بەڵام کوردایەتی لێمناگەڕێ، هەی "حارس"... لە کوردایەتی هەر ڕۆژێک دوابکەوم مام حارس پەیدا دەبێو دەیکاتە بەزم، مام حارس پیاوێکی باڵا بەرزی چاوچکۆلەی بارزانی بوو، بۆ تەبلیغ لەو گوندانەی "مارەدوێ، ڕەزگێ، گەڵەسووەو گڵەسوورە". دوو گوندی حەمەی مەلا شەریفو کوێخا بابەکر ناوێک بوون، "بەستێ، ئاڵیە ڕەش، سەرخان" لەلایەن حەسۆ میرخانەوە دەکرا بە مەئموور. ناوبراو کابرایەکی توند ڕەوشتو پەنجەی دەستەکانیشی زۆر کورت بوو.

تا کۆنفرانسی دووی حیزب کە لە پشتی "قەڵاتووکان" بەسترا هەر بە نهێنیو پارێزەوە کارەکانمان بەرێوەدەبرد، زۆرجار بۆ کۆبوونەوە دەچووینە "سینەمۆکە"و لای سەید ڕەسووڵی دێهقان، کاک ئەمیری قازی کە ماڵیان لەو ناوە بوو. جارجاریش بۆ هێندێک کاروباری حیزب لەو ناوچەیە کاک ئەمیری قازی دەگەڵ سەرکردایەتیی پارتی پەیوەندی دەگرت.

دوای گەڕانەوەی مامۆستا لە پلینۆم، واتە کۆنفرانسی دووهەم مەسئوولییەتی وەرگرتبوو، هەم خەڵکی ماەردوێش هەستیان بەو کارەی مامۆستا کردبوو کە بە پێچەوانەی بڕیاری شۆڕشو حەسۆمیرخان هەڵسوکەوت دەکاو کاری حیزبی ڕادەپەڕێنێ، هەربۆیە بەراشکاوی ڕایانگەیاند کە تازە وەک مەلای گوند ناتوانێ

بمێنێتەوە، مامۆستاش بەراشكاوی گوتی چاوەڕوانی هیچ حقووقێكی مەلایەتی لە ئەوان نیەو ئەگەر یارمەتی فەقێكان بدەن دەرسیان هەر پێ‌دەڵێم‌و لەمرۆ بەدواوە مەلای رەسمی نابم، چونكە ناتوانم دەست لە حیزبایەتی بەردەم، با فەقێكانیش هەر كارێكی بووتان وەك جومعەو جەماعەت‌و هەر كارێكی پێویست بۆتان ئەنجام بدەن، خەڵكەكەش بەڵێنی یارمەتیان پێدا‌ین تا لە گوندەی ئەوان بین.

تا دەرچوونی بەیانی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ خۆشتر لە جاران دەمانگوزەراند. بەر لەو كاتە رۆژێكیان خەبەرێكمان بیست كە كاك ئەحمەد تۆفیق رایكردوە بۆ نێو حكوومەت‌و تەسلیم بووە، مەترسییەكی زۆرمان هەست پێكرد كە رەنگە شۆرش حیسابێكی خراپیش لەسەر ئێمە بكا. لەبەر ئەوەی مامۆستا حەسەنزادە ماسەلەكەی بەوشیوەیە هێنایە گۆڕێ‌و فەرمووی سێ ڕێگامان لەبەرە، یەكەم: یا خۆمان تەسلیم بكەینەوە بەر لەوەی شۆرش بمانێرێتەوە كە زۆر بە دووری دەبینم. دووهەم: رابكەین‌و بچینە "بەكرەجۆ" بۆ لای برادەران، سێهەم:بچینە لای حەسۆو مەسەلەكەی لەگەڵ باس بكەین. ناوبراو پیاوێكی خراپ نیەو رووحیەتی عەشیرەتی هەیەو راشكاوانە نیگەرانیی خۆمان لە پەیوەندیی لەگەڵ رۆیشتنی ئەحمەد تۆفیق بۆ بەغدا لە شۆرش‌و تەسلیم كردنەوەمان بە ئێران باس دەكەین. حەسۆ پێمان دەڵێ كە مەترسیمان لەسەرە یان نا.

چووینە لای حەسۆ میرخان لە گوندی "گوزینە"و میوانی بووین، لەبەر ئەوەی زۆری رێز لە مامۆستا دەگرت بردینیە ماڵی خۆی‌و بۆ خواردنی نیوەرۆ گوشتی قەلیشی داینێ. پاشان مامۆستا مەسەلەكەی لەگەڵ باسكردو رۆیشتنی ئەحمەد تۆفیقی وەك مەترسییەك بۆسەر هەموو ئەو ئێرانییانەی لەو ناوچەیە بوون دەستنیشانكرد، لە وەڵامدا كاك حەسۆ گوتی مامۆستا دانیشەو هیچ مەترسیت نەبێ، بە گۆڕی "شیخ ئەحمەد"ی ئەگەر لە بارەگای بارزانیش بەرقییەم بۆبێ كە شتی وا هەرناشبێ، ئێوە دەپارێزم. ئەوجار بە دڵنیاییەوە گەراینەوە مارەدوێ.

دوای ماوەیەک حکوومەت و دارودەستەی مام جەلال پێکەوە هێرشیان کردو قەڵادزێش گیراو, هەروەها برادەرانی ئێمەش. ئەحمەد نەستانیو کاوە مارەغانی بنکەو بارەگایان داناو تابلۆی بەتالیۆنی شەهید پێشەوایان لەسەر دەرگای بیناکە هەڵواسیو بەرە بەرە پەیوەندیی نێوانمان دەستپێکراو پەیکو نامە گۆڕینەوە لە نێوانمان لە جاران گەرمترو برەوی زیاتر پەیدا کرد.

رۆژێکیان بەیانی زوو هەواڵی شەهید بوونی "کاوە"یان داینیو رایانسپاردبوو لە رێگای بنکەکانی هێزەوە کارێکی وابکەین رێگا نەدەین بکوژەکەی کاوە دەرباز ببێ، هەر ئەوەش بوو تا سێ شەوان هەموو رێگاکان گیرانو خرانە ژێر کۆنترۆڵ، دوای سێ رۆژ هەواڵمان بۆ هات ئاغا پشدەرییەکان بکوژەکەیان رەوانەی ئەودیو کردوەو دەرباز بووە.

پاش راگەیاندنی بەیاننامەکەی ئازارو دەنگدانەوەی لە سەرانسەری عێراق، خۆشیو شادمانییەکی زۆر کەوتەناو کۆمەڵانی خەڵکو هەر زوو لەلایەن سەرکردایەتیی حیزب سەبارەت بە وەزعی برادەرنمان لە قەڵادزێ بۆ ئەوەی چەک نەکرێنو دەستیان لێنەدەن پەیوەندیی دەگەڵ مەکتەبی سیاسیی پارتی گیراو ئەوانیش بەڵێنیان دا کە هەروا بمێنینەوە تا تەکلیفی هەموو حیزب روون دەکرێتەوەو دەگەڵ برادەرانیش بۆ ئەوەی نارەحەت نەبینو پەرتەوازە نەبین پەیوەندی گیراو باسیان دەگەڵ کرا کە مەکتەبی سیاسیی پارتی تەوجیهاتی داوە بە هێز کە لە بنکەکانی خۆتاندا بنو نیگەران نەبن.

بۆ سەرەتای بەهاری ئەو ساڵەش ئێمە هەموومان کە لە دەرەوەی قەڵادزێ بووین، لە قەڵادزێ کۆ کراینەوەو ماڵی مامۆستاش باری کردو چوونە شار. دوای پارانەوەیەکی زۆری خەڵکی مارەدوێ کە ئێمە فەقێکان نەرۆینو هەر لایان وەمێنین، ئێمەش لەسەر بڕیاری حیزب بارمان کردو لە قەڵادزێ ماڵێکمان بەکرێ گرتو خەرجو مەسرەفی رۆژانەشمان وەردەگرت. هاتوچۆمان دەگەڵ برادەرانی وێندەرێ بەشێوەیەکی عادیو بێترس دەستپێکرد، دوای یەک دوو مانگ حیزب بە فەرمانی شۆرش پێراگەیەندرا

هەر کەس پێخۆشەو ئامادەیە تێکڕامان دەچینە "هیرانو نازەنین"، دوو گوندی ناوچەی خۆشناوەتی. شۆڕش وای بەباش دەزانی لەو سنوورە نەبین. ئەوانەی لە دەشتی هەلێریش ماون دەیانگێڕنەوە لای خۆمانو بنەماڵەکانیشیان ئەوانەی لە سلێمانی یا هەر شوێنێک بن دەگەڕێنەوە لای خۆمان، کەوابوو دوای ماوەیەکی کەم "دانگ هەڵگوێز"یان پێکردین، ماڵی مامۆستا بۆ شەقڵاوێ، ماڵی مەلا حەسەن ڕەستگار بۆ هیران چوونو باقی ماڵەکانی دیکەش لە نازەنین دەگەڵ باقی پێشمەرگە ڕەبەنەکان بنکەو بارەگامان کردنەوە، کارەکان دابەشکران، نانەواخانەیەکمان داناو کەسانێک بەو ناوانە نانیان دەکرد: عەلی بایز خەڵکی بانە، ئەحمەد خەفەر خەڵکی دۆڵەگەرم، محەممەد بۆکانی، خەڵکی بۆکان، محەممەد سەدیق خەڵکی بانە، هەمزەو وشیار دوو برا بوونو خەڵکی پیرانشار. دەرمانخانەیەکی بچووک بۆ نەخۆشییە سەرەتاییەکانو بە چاوەدێری دوکتور کەریم خەڵکی هەنداوێ، پێشمەرگەی کۆنی قادر شەریف کە لە سلێمانی بە دەست ساواک شەهید کرا، دوکتور کەریم هەر دەیزانی دەرزی لێبداو زیاتر شارەزاییەکی نەبوو، تەنانەت خوێندەواریشی نەبوو، ئەویش جارجار کە کاک حەسەن ڕەستگار بۆ دەرزی لێدان دەچووە وێندەرێ تووڕە دەبوو، دەرمانخانەکەی جێدەهێشتو دەیگوت من دوکتورم یان کاک حەسەن؟ هێواشمان دەکردەوەو ئاشت دەبۆوەو دەمانبردەوە دەرمانخانەکە، نەخۆشییەکانی دیکەش بۆ چارەسەر دەنێردرانە هەولێر "فندق سامان" کە برادەرێکی خۆمان دەگەڵ کورەکانی بەناوی سەعید سەقەلی کاری لەسەر دەکردو بۆ شەوێش ئەوێیان بۆ دیاری کردبوو خەرجو مەسرەفو جێی خەویان مانگانە بۆ حیساب دەکرا.

ساڵانە دوو دەست لیباسو دوو جووت کەوشی ئادیداسمان دەدرایە، پێنج دەستە پەڕی پانو کیلۆیەک تووتن بۆ سیگاکێشەکان دیاریکرابوو، ١٠ دینار بۆ ڕەبەنو ١٢ دیناریش بۆ منداڵدارەکان یارمەتی دەدرا، بەکورتی ژیانێکی بە کۆمەڵو کاری هەرەوەزی وەک دارکێشان بۆ نانەواخانەو سۆبەی زستان ببووە بەرنامە، حەوتووی جارێک

گۆشتو ماباقی نۆکو نیسکی شل، سلّق، پەتاتەش خواردنی رۆژانە بوو، حەوتووی جارێکیش دۆلْمە لە بەرنامەدا بوو کاری ئاشپەزییەکەش هەر حەوتوو سێ کەس دەیانکرد.

جارێکیان کاک حەمەدەمین سیراجی دەگەڵ کابرایەکی عەرەب یارمەتی هێنابوو، داوای ئیمزاشی دەکرد، ئێمەش زۆربەمان بڕیارماندا ئەو یارمەتییە وەرنەگرین چونکە هی حکوومەتەو هی حیزب نیەو دەنا ئەو عەرەبە ئیمزای ئێمە بۆ وەردەگرێ، شەوێک یارمەتییەکە راگیرا تا کاک حەمەدەمین رازی کردینو گوتی حکوومەت دەڵێ ئەو هەموو کەسەتان نیە تا خۆمان نەیبینین باوەر ناکەین. حکوومەت پێنجسەد دینارو مەکتەبی سیاسیی پارتیش پێنجسەد دینارمان زیاتر نادەنیو ئەوەش دەبێ بۆ هەموو کارەکانی حیزبی سەرف بکەین، پێموایە ئەو کاتە بوو کە دوکتور قاسملوووش لە وەزارەتی پلاندانانی عێراق کاری دەکردو مانگانەش سێسەد دیناری وەردەگرت، ئەویش وەک برادەران دەیانگوت دووسەد دیناری دەدایە حیزب.

لەسەر یەک ژیانمان خۆش نەبوو، بەڵام بەیانی یازدەی ئازاری ساڵی ١٩٧٠و نەمانی شەرو کێشەی نێوان شۆرشو حکوومەتی عێراق ئومێدێکی گەشی لەناو کۆمەڵانی خەڵکدا بەگشتیو ئێمەش وەک ئەندامانی حیزب بەتایبەتی بنیات نابوو، نموونەیەک لە فەقیریو دەستەنگیی ئێمەو حیزبیش ئەوە بوو کورێک بەناوی فەقێ محەممەد خەڵکی "هەڵشە"ی ناوچەی سەردەوشت دەگەڵ یەک دوو کەسی بنەماڵە لەناو باخەکانی نازەنین کەپرێکیان سازکردەبوو دەژیان، منو لەتیفی نەقشبەندیو فەتاحی باساوێ، دەگەڵ حەسەن بێورەیی، مەلا مەحموودی قازانی چووینە سەردانی، لە کەپرەکە نزیک کەوتین دیتمان خێزانەکەی لە دەرەوە خەریکی لیباس شوشتنەو هاوارمان کرد کۆڵنەدەر لەماڵە؟ ئەویش گوتی فەرموون لە ژوورەوەیەو کۆڵنەدەریش بە دەنگی بەرز گوتی فەرموون، چاکو چۆنیی خێزانەکەیمان کردو ناوبراویش هەر دەنگی بوو رەنگیمان نەدەدیت تا سەرمان دەژووری کەپرەکەی نا دیتمان لەژێر

پەتوویەکی رەشی عەسکەری سەری هێنایەدەرو بە پێکەنینەوە دەستیکردە شۆخیو قسەو گوتی بۆ بەو وەختە هاتوون، ئەوە فاتم لیباسەکانم بۆ دەشوا، چم دەبەردانیەو رووتم، ئێمەش کردمانە گاڵتەو شۆخی کردنو جامانەکانمان پێداداو دانیشتین. دوای چاخواردنەوە چووینەوە مەقەرو هەر یەکە شتێکمان بۆ ناردو بێدەنگەمان لێکرد. دوای ساڵێک لە هیرانو نازەنین هەر لەسەر بڕیاری حیزب گوازراینەوە شاری کۆیەو لە خانوویەکی گەورەدا جێگیر کراینو خێزاندارەکانیش بۆ شامو نەهار زیاتر لە بنکە دەمانەوە، دوای چەند مانگێک گەلاڵەی بەرنامەو ئەساسنامە لە بنکەی حیزب لە نێوان هەر چەند نەفەرێک وەک شانەی حیزبی باسی لەسەر دەکراو بە دەرس دەگوترایەوە، چونکە بەرەو گرتنی کۆنفرانسی سێ دەچووینو خۆشمان بۆ ئەو کۆبوونەوە سازدابوو، دەنگۆی هاتنەوەی برادەرانیش لە دەرەوەو لە بەغداش بۆ گەرانەوەیان زۆر بە نهێنی لە ئارادا بوو، بەتایبەتی کاک دوکتور قاسملووو بڕیاری دابوو بەشداریی کۆنفرانس بیو کاریش بکا، چونکە هەلومەرجێکی باش دوای بەیانی یازدەی ئازار بۆ حیزبیش خوڵقابوو، مەترسیی ساواکو کۆنترۆڵی بەرپرسانی شۆرش کەمتر ببووە، هەر چەند ئێمە ئیحتیاتمان لەبەر وەزعی شۆرشو پەیوەندییان دەگەڵ ئێران هەر دەکرد.

زۆر باشم لەبیرە مەسەلەی کۆنفرانسو باسی ئەحمەد تۆفیقیش کە دەبێ بەشداریی کۆنفرانس بێ لەناوماندا ببووە باسو تەنانەت داواشمانکرد یا دەبێ بێتەوەو بەشدار بێ، یا نامە بنووسێ کە نایەم، ئەگینا قبووڵمان نیە، چونکە پێشتر هەر ئەو رەئیسی حیزب بووو لە کۆنگرەی دووشدا هەر ئەو ناسرابوو بەکردەوە لە مەیداندابوو، لەناو حیزبیشدا لایەنگری زۆر بوون.

زۆربەی ئەوانەی لەناو شۆرشیش دابوون لایەنگرییان لە ناوبراو دەکرد، بۆیە حیزبیش بەڵێنی داینێ کە دەعوەت بکرێو ئەگەر بێتو بەشداریی کۆنفرانس بکا بۆ ئەوەی پرسی بە دوکتور قاسملووش کرابوو لەسەر دەعوەتکردنەکەی نارازی نەبوو، پێموابێ

هەر لەبەر ئەوەشبوو دەیزانی لە شۆرش قاچاخەو کۆنفرانسیش لە کۆیە لەژێر چاوەدێریی شۆرش دایە.

ماوەیەک بوو خەریکی خۆ ئامادە کردن بۆ کۆنفرانس بووین، بەڵام کاتی بەستنی کۆنفرانسەکەمان نەدەزانی،رۆژێکیان کاک مەلا حەسەن رەستگار بانگی کردمو رایسپاردم بچمە شوێنێک لەسەر رێگای هەولێر- کۆیە راوەستم کەسێک لە ماشێن دادەبەزێ بەو ناونیشانە لێی بچمە پێشو پرسیاری لێبکەم "ئەتۆی میوانی حەسەن رەستگار"؟و پێشیکەومو بیهێنمە ماڵی ئەوان، ماڵەکەشیان دەگەڵ یەک دوو ماڵی دیکەی خۆمان لە خانوویەکی گەورە لەناو شاری کۆیە بوو. رۆیشتمو لە شوێنی دیاریکراو زیاتر لە سێ چارەگە سەعات وەستام، بیست سی میتر لەولای من کەسێک بە کۆتو شەلوارێکی شیکو ساکێکی دیپلۆماسی بەدەستەوە دابەزیو هەر سەیری ئەملاو ئەولای دەکرد، منیش وردە وردە چوومە پێشو سڵاوم کردو گوتم کاکە گیان تۆی میوانی کاک حەسەن رەستگار؟ ئەویش گوتی ئەو ناردووی بۆ ئێرە؟ گوتم بەڵێ. ناویم نەپرسیو گوتی پێشکەوەو منیش بەدوادا دێم، تا گەیشتینە ماڵێو دەگەڵ کاک حەسەن یەکتریان ماچکردو ئەوجار کاک حەسەن ئەوی ناساندو منیشی بەو ناساند. دوای پشوودانو حەسانەوە، نەخۆشی گەدە "معده"م بوو گوتم کاک دوکتور چ دەرمانێک باشە؟ گوتی کاکە گیان من دوکتور نیمو لە نەخۆشیان سەرم دەرناچێ. نەقڵەکەی رەسووی نادریم بیر کەوتەوە کە دەڵێ "پێموابێ هەرچی تەپلەی لەسەر بێ کاری من بەو جێبەجێ دەبێ".

بەشدارانی کۆنفرانس رۆژی دیاریکراو کۆبوونەوەو کێشەو موناقشەیەکی زۆر، منو چەند کەسێکی دیکەشمان یەکەمجار بوو کۆبوونەوەی لەمجۆرەمان دەبینیو زیاتر گوێمان گرتبوو تا نەزەر بدەین. ئەوەندەمان زانی کە دوکتور قاسملووو لە هەمووی ئەوانەی بەشداری کۆنفرانس بوون شارەزاترە، چونکە زۆری وشەو ئیسلاحاتی خاریجیو ناوی وڵاتانی خاریجی باس دەکردو قسەی لەسەر دەکرد.

پاش یەک دوو رۆژ وەزعی شپرێوی حیزب لە رابردوودا هاتەبەر باس‌و لێکۆڵینەوەو هەڵسەنگاندنی وەزعی حیزب‌و شۆرش، کۆنفرانس هاتەسەر کاندید کردنی ئەفراد بۆ کۆمیتەی ناوەندی، یەکێک لەوان کاک حەمەدەمین سیراجی کە رەخنەیەکی زۆری لێگیرا کە ساڵەکانی ٤٧-٤٦ بە بیانووی وەرگرتنی چەک‌وچۆڵ لە "عبدالناسر" لە رێگەی مام جەلالەوە لە سلێمانی خۆی شاردۆتەوەو لەو وەعدەو بەڵێنیانەی دابووی خۆی دزیوەتەوە، بۆ ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی شیاو نیەو نابێ، ئەوجار دوکتور زۆری تاریف لە تێگەیشتوویی‌و ماندووبوونی ناوبراو کردو گوتی ئەگەر کاک حەمەدەمین بۆ کۆمیتەی ناوەندی هەڵنەبژێردرێ، منیش ناتوانم کار بکەم، چونکە پێموایە خۆماندوو کردن بەو شێوەو دەگەڵ ئەو فکرەی ئێوە فایدەی نیەو ناگەینە چ شوێنێک. ناچار کاک حەمەدەمین لەبەر خاتری مانەوەی کاک دوکتور کە پێمانوابوو بۆ حیزب مۆرەیەکی پێویست‌و بە کەڵکە، کرایە کاندیدو بۆ کۆمیتەی ناوەندی دەنگی پێدرا. نایشارمەوە هەر ئەوکاتیش بیری جیاو فکری دوو لایەنە لەناو حیزب‌و بەو مانایە برادەرانی ناو شۆرش‌و دەرەوەی کوردستان شوورەیان لە نێواندا کێشرابوو، وامان وەرگرتبوو هەر کەس دەگەڵ دەردو مەرگی ئێمە نەبێ‌و ئورووپا نشین بێ بەدەردمان ناخواو بۆ رێبەری حیزب نابێ، بیرو بۆچوونەکە هێندە بەرتەسک بوو وامان بیر دەکردەوە شۆرشگێرو حیزبی هەر ئەو کەسانەن کە دەگەڵ شۆرش لە کوردستان دەبێ باوەریان پێ بکەین، ئەوە تا رادەیەکیش دروستبوو، من پێموابوو مەلا حەسەن رەستگار کە هەمیشە لێک نزیکین‌و لە خۆشی‌و ناخۆشیی یەکتر ئاگادارو هاوبەشین بە دڵ حەز دەکەم ئەو ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بێ نەک کەسێکی دیکەی ئورووپانشین یا کەریم حەداد کە خاوەنی پووڵ‌و پارەیەکی زۆرەو هەمیشە دەگەڵمانە باشترە لە دوکتور قاسملووش کە رەنگە سبەی بگەرێتەوە ئورووپاو دیسان خۆراپیی بینەوە، هەر ئەوەشبوو مامۆستا هێمن کە دوکتور قسملووی باش دەناسی‌و مەلا حەسەن رەستگاریشی چاک دەناسی‌و لەناو شۆرشیشدا دەژیا، یەکێک لە رەفیقە هەرە نزیکەکانمی ناردە لام تا دەنگ بە ئەمیری قازی‌و مەلا حەسەن رەستگار نەدەم‌و

ئەوەش دەگەڵ رەفیقەکانم باس بکەم، لە وەڵامدا موخالیفەتم کردو زۆریش تووڕە بووم. ئەوجار مام هێمن خۆی بانگی کردم هەر ئەوەم جواب بوو، گوتیشم مامۆستا من دەگەڵ ئەوانە دەژیمو چەند ساڵە ئەوانەم ناسیوە زۆر عەیبە ئەو شتە دێنیە گۆڕێ، دوایە لە لای مەلا رەحمان قسەیەکی زۆر سووکیشی لە پارسەنگی من نابوو، هەر ئەوەشبوو بۆچوونەکەی من کە لەو کاتو سەردەمەدا بەگوێرەی ئاستی زانیاریمان باشتر بوو نەبۆ دوارۆژی حیزب، لە کاتی دەنگدانەدا کەریم حەداد یەکەم دەنگی هێنایەوەو کاک دوکتور گوتی هاورێیان بەپێی ئوسوولی دێموکراسی واتە کەمایەتیو زۆرایەتی کاک کەریم حەداد سکرتێری حیزبە، کاک کەریم بە نارەحەتییەوە کە چاوەروانی ئەو دۆخە نەبوو، گوتی کاک دوکتور من سپاسی لوتفی برادەران دەکەم، بەڵام نەک لە بەرانبەر جەنابتدا خۆم بە شیاوی ئەو پلەیە نازانم، بەڵکوو لە بەرانبەر هەموو ئەوانەی بۆ کۆمیتەی ناوەندی کاندید بوون بە کەمتر خۆم بە حەقداری ئەو پلەو پایە دەزانم، پاشان بە تێکرای دەنگ سکرتێری حیزب بە ئاشکرا کاک دوکتور دیاریکرا.

وردە ناکۆکیو نارەزایەتی لەناو حیزبدا هەمیشە هەبووەو هەردەشبێ، هەر لە کاتی کۆنفرانسدا تاقمێک کە دەعوەت نەکرابوونو نەشدەکرا دەعوەت بکرێن، دەنگی نارەزایەتیو ئێعترازیان وەک عەبدوڵڵای مەلا عوسمان، ئەحمەد نەستانیو چەندین کەس لە کۆنفرانس بەشدار نەبوون، پاشان بە عینوانی گلەییو نارەزایتیان بۆ لای ئەحمەد تۆفیق لە بەغدا وەرێخستن، ناوبراویش جوابێکی ئەوتۆی بۆیان نەبوو، دوایە پشتیان لێکداو بەناوی "کۆمیتەی بەرێوەبەریی کاتی" لەژێر باڵی شۆرشدا دژی حیزب دەستبەکار بوون، سەرانی ئەو کۆمیتەیە. عەبدوڵڵا مەلا عوسمان، عەبدوڵڵای مام سەعید، کاک خدری گردشەیتانی، سابیری عەبداڵی، حەمەسوور، سمایلی عەزیز ئاغای وزنتاشو چەندین کەسی دیکە لە ژێر باڵی شۆرشدا بنکەو بارەگایان بۆ کرایەوەو چەکداریش بوون، ئازووقەو بژێویشیان پێدەدرا.

چونکە کۆنفرانسی سێ حوکمی کۆنگرەشی هەبوو، دوای کۆنفرانس بەرنامەو پەیرەوی حیزب چاپو پەسند کرایەوە. رۆژنامەی "کوردستان" بۆ فرۆشتن پەنجا فلسی لەسەر نووسرابوو، بۆ هەر یەکێک لە ئێمە دیاریکرابوو چەند ژمارەیەک بفرۆشینو پووڵەکە بۆ مەسرەفی مەقەراتی حیزب خەرج بکەین. ئەوکاتیش دەبا زۆر بە نهێنی ئەو کارە بکەین. زۆر باشم لەبیرە کاک مەلا حەسەن لەبەر ئەوەی ئاشناو رۆشنای مامۆستاو شیوعی لە ئێمە زۆرتر بوو، زیاتری دەفرۆشت. چەند ژمارەیەکی دەخستە بن کۆتەکەیو دەچووە چایخانەی "باوەجی" لای کەریم سەلیمو خەریکی دۆمینە کردن دەگەڵ ئەو شیوعیانەو بە نهێنی شاقەلی کۆتەکەی هەڵدەداوەو دەیگوت ناکرن؟

ئەوانیش مشتەری دایمییو دۆستی هەرە بەراستی حیزب بوون، دەیانکڕیو زۆریشیان پێخۆشبوو، هەر بۆیە لە خۆمڕا تا دەگاتە هەموو ئەو کەسانەی داوای خۆشم لە حیزبدا دەبێ وەفادارو ئەمەگداری حیزبی شیوعی بینو وەک حیزبیش ئەوەمان هەرگیز لەیاد نەچێ، چونکە حیزبی شیوعی بۆ تاکە جارێکیش بەنیسبەت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران نامەسئوولانە هەڵسوکەوتیان نەکردووەو دەستیان بۆ یارمەتی گەلی کورد لە کوردستانی گەرمێن هەمیشە ئاوەڵا بووە، بۆیە دەبێ لە مێژووی حیزبدا بنووسرێ، ناڵێم سەبارەت بە شۆرشو جووڵانەوەی کورد لە کوردستانی عێراق هەڵەیان نەبووە، ئەوانیش زۆرجار بە مەبەستی "نە شیش بسووتێو نە کەباب" دەگەڵ بەعسو حکوومەتی عێراق کڵاویان چۆتە سەرو بە وادەو بەڵێنییەکانیان فریویان خواردووەو چاوەروانی شتێکیان بۆ گەلی کورد لە جانتای حکوومەتی عێراقدا کردووە کە نەبووە.

ئەوە گەلی کورد لە کوردستانی عێراقە کە دەبێ ئەم حیسابو کیتابە لەگەڵ یەکتر بکەن، نەک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، تا کوردستانی سەربەخۆو ئازاد ئەو وردە حیسابانە رادەگیرێن، جا ئەوکات وەک لە یاسای ئیسلامدا دەڵێن لە دنیای دیکە حەقی بزنی کۆڵە لە بزنی شاخدار دەستێندرێتەوە.

هاورێیانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانو خەڵکی کورد له ڕۆژهەڵات باش بزانن بە هاتنەوە مەیدانی دوکتور قاسملووو شۆڕشو خەبات پێی‌نایه قۆناخێکی دیکەی پتەوترو سیاسیترو گورجوگۆڵتر، هەر لە کۆنفرانسی سێهەم تا کۆنگرەی سێهەم کەسایەتی سیاسیی حیزبەکەمان ئاشکراترو سەربەخۆتر له پێشوو پێی‌نایه قۆناخێکی نوێ، بە لەبەرچاو گرتنی بارودۆخی سەردەم، ناوبراو دەتوانم بڵێم حیزبی زیندوو کردەوەو کەسایەتیی شیاوی خۆی پێداوە. تەشکیلاتی حیزب لە هەموو بارێکەوە زیندووتر لە جاران بە پەیوەندی سیاسی، تەشکیلاتیو ئاڵوگۆڕ لە بەرنامەو پەیڕەوی حیزبو چوونەوەی ڕۆژنامەی "کوردستان"و بڵاوبوونەوەی له کوردستانی ئێرانو عێراق، گڕوتینێکی نوێو تازەترو ورەو باوەری دابووە کۆمەڵانی خەڵکی کورد لە کوردستانی کوێستانو گەرمێن.

ئەمە هاوکات بوو دەگەڵ دەرچوونی بەیاننامەی یازدەی ئازاری ١٩٧٠. ئەو بەیاننامەیە ئێمەی کوردی ئێرانی کە بە رادەیەک سەرخۆشو مەستی ئازادی بووین کە پێمانوابوو تازە ئیتر کوردستان خاوەنی ئۆتۆنۆمییەو ئێمەش لەو حەقە بەشی خۆمان پێدەبڕێ، پێمانوابوو حکوومەتی بەعسو ئێران لەسەر کەوڵی کورد سات‌وسەودا دەکەنو دەست دەخەنە ملی یەکتر، هەر بەو هیوایەش حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سیاسەتی خۆی هەم دەگەڵ حکوومەتی عێراق و هەم دەگەڵ شۆڕشو پارتی دێموکراتی کوردستان رێکخستبوو.

بنەمای سیاسەتی حیزب دەگەڵ هەردووکیان لەسەر ئەساسی سەربەخۆیی حیزب بوو. هەر بۆیە کاتێک عێراق دەیەویست بە دژی حکوومەتی ئێران کە دۆستو پشتیوانی شۆڕش بوو لە ناوخۆی ئێران بەگشتیو لە کوردستان بەتایبەتی کارگەلێک بە دژی ئێران بکاو ئێرانیش لە شۆڕشو سەرانی شۆڕش حیسابێکی خیلافی دۆستایەتی لەسەر بکا، بۆ تەرحو بەرنامەی حکوومەتی عێراقو پیادە کردنی ئەو سیاسەتەی بە کۆمیتەی ناوەندی حیزبی تەبلیغ کردبوو دەبێ پێشمەرگەکانی خۆی لە رێگای

"قەسری شیرن" بە مەبەستی تەقەو کاری چەکداری رەوانەی کوردستان بکاتەوەو هەمـــوو چەک و ســـیلاحێکی پێویســـتیش دەداتە حیـــزب، لە بنەرەتـــیش‌دا بـــۆ هەر پێشمەرگەیەکی رەبەن بیستو پێنج دینارو بۆ ژنو منداڵدارەکانیش پەنجا دینار یارمەتی دەدات، لە غەیری ئەمەدا ئەو بڕە یارمەتییەش دەبیٚ‌و زیاتر یارمەتیی ماڵی حیزب ناکا. هاورێیانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب لە وەڵامدا گوتبوویان بۆ ئەو داوایەی ئێوە پێویستە دەگەڵ خەڵکەکە قسە بکەین‌و راوبۆچوونیان وەربگرین، جا ئەوکات وەڵامتان دەدەینەوە.

مامۆستا حەسەنزادە دەگەڵ حەمەدەمین سیراجی لەلایەن کۆمیتەی ناوەندی هاتنە کۆیەو کۆیانکردینەوەو مەسەلەکەیان بە راشکاوانە باسکردو ئێمەش نەزەری حیزبمان بۆ وەڵامدانەوەی حکوومەت پرسیار کردو هەردووکیان گوتیان وەڵامەکەمان راگرتووە تا رای ئێوە وەردەگرین، جا موافیق یان موخالیف، نەزەری ئێوە بۆ ئێمە دەبێتە وەڵام بۆ دەوڵەتی عێراق. زۆربەی نزیک بە تەواوی پێشمەرگەکان موخالیفەتیان دەگەڵ ئەو داوایەی حکوومەتی عێراق کردو تەنیا چەند کەسێک رایان وابوو کاتێک شۆرش دەگەڵ ئێران پەیمانی بەستووەو دەگەڵ ئێمەش وەک پێویست هەڵسوکەوت ناکاو تەنانەت چەند کەسیشی تەسلیمی ئێران کردۆتەوە، بۆ ئەو کارە نەکەین؟ ئەوەش یارمەتییەکی باشە بمانداتیٚ.

دوای ئەوە مامۆستا باسی کردو گوتی هەر کاتێک خەڵکەکەمان لە کوردستانی ئێران خوازیاری چوونەوەی ئێمە بوون‌و هەلومەرجەکە لەبار بوو باشە، ئەگینا لە غەیری ئەوەدا ئەو کارە "جاشەتی"یەو هیچ مانایەکی دیکەی نیەو مەسڵەحەتی شۆرشیش نیە، ئەوە نەزەری حیزبەو ئێوەش باش دەزانن ئەوە لایەک‌و لە لایەکی دیکەش ئەگەر حکوومەتی عێراق ئەو بڕە یارمەتییەی تا ئێستاشمان نەداتیٚ، دەبیٚ بڵاوەی بکەین‌و بەشێوەی بنکەو مەقەر ناتوانین بحاوێنەوە، هەر کەس‌و لە هەر ناوچەیەی کە پێشتر لێیبووەو ئاشناو دۆستی هەیە، بۆ خۆ خەریک کردن بە کارێکەوە دەفکر دابیٚ، ئێمەش

زۆربەمـان وامـان بەبـاش زانـی کە مەسـڵەحەتی حیـزب لەو کـارەدابێ ئامـادەین بە مەرجێک کرێ ماشێنی ڕۆیشتنمان حیزب بۆمانی دابین بکا، کرێ ماشینی نێوان سلێمانی- کۆیە شەش پەنجاییو قەڵادزێ- کۆیە ربعێک واتە پێنج پەنجایی بوو. زۆربەی ئێمە جگە لە چەند کەسێک وەک پیرەباب‌و ئەحمەد نەستانی ئەوەندەشمان نەبوو زۆر دەستکورت‌و نەدارو ماڵوێران بووین.

لە وەڵامی ئەو داوایەدا مامۆستا حەسەنزادەو حەمەدەمین سیراجی راشکاوانە گوتیان حیزبیش بۆ هەموو ئەوانەی لێرە بەولاوە دەیکەن توانای نیە، مەگەر ئەو ژمارە تفەنگەی لێرە عەمبار کراوە تاقمێکیان لێ‌بفرۆشین‌و پووڵەکەی بەسەر کەسەکاندا دابەش بکەین،

بۆ ئەو مەبەستە سێ کەس دیاریکران‌و ١٧ تفەنگی پەرەشووت‌و سمیرنۆف لەناو هەموویاندا جیا کرانەوەو ئەو سێ کەسە بەرپرسی فرۆشتنیان بوون. زۆر بە نهێنی ئەو کارە کراو هەر کەسەی روبعێک‌و شەش پەنجایی خۆمان وەرگرت‌و هەر چەند نەفەر بۆ لای ئەو شوێنەی مەبەست بوو بڵاوەمان پێکردو تاقمێکیشمان هەر لە کۆیە خەریکی دوکاندانان بوون، هێندێکیشمان لەلایەن قایمقامی ئەوکات بەناوی سلێمان بەهاری کە پارتی بوو کاریان بۆ دۆزرایەوە. زۆر باشم لەبیرە دەگەڵ چەند کەس لە رەفیقەکانم بەرەو قەڵادزێ وەرێکەوتین‌و لە ماڵی کەریم حەداد کە ئەوکات پەیوەندیی حیزب دەگەڵ پارتی لەو شارە بوو دابەزین‌و شەو بارودۆخی خۆمان بۆ کاک کەریم باسکردو هەر کەسەمان نیازو رازی خۆمان کە چ دەکەین دەگەڵ کاک کەریم هێناگۆرێ، ناوبراویش ئامادەیی خۆی بۆ هەر شتێک کە لە دەستی بێ نیشانداو گوتی پارتیش نایەڵێ چ گرفتێکتان بۆ دروست بکا.

هەر بۆ سبەینێ چوار کەسی بۆ پەیدا کردنی خانوویەک کەوتینە هەوڵ‌و دوای یەک دوو ڕۆژ هۆدەیەکمان لەوبەری شار بە دینارو نیوێک بەکرێ گرت‌و هێندێک شڕەو بڕەمان تێدا داناو سەرمان پێکەوەنا بە نیازی ئەوەی بۆ خۆ ژیاندن‌و بژێوی ڕۆژانەمان کرێکاری بکەین.

من دەگەڵ مەلا عەزیز وا ڕێکەوتین هەر کەسەمان برێک پارە لە ماڵی خۆمان داوا بکەین‌و دوکانێکی وردەواڵە دابنێین، چونکە توانای کرێکاریمان نەبوو، سەرەتا بەرەو کوێستانی "گوێز"ێ بۆ دیتنی باوک‌و براکانی مەلا عەزیز ڕۆیشتین، چووینە ماڵی مەلا ڕەسووڵ نەوزادی کە ئەوکات مەلای گوندی "بەستێ" بوو ماڵی چووبووە کوێستان‌و لەوێڕا خەبەرمان دایە باوکی مەلا عەزیزو داوای پارەی کردو گوتی پارەکە زۆر پێویستەو دەبێ چەند "کاوڕ"انم بۆ بفرۆشن‌و یەک دوو هەزار تمەنم بۆ بنێری. لە وەڵامدا باوکی گوتبووی: "عەزیز لە ئێستادا نە کاوڕ دەفرۆشرێن‌و نە پووڵیشم بەدەستەوەیە، دەبێ ڕاوەستی تا پاییزێ ئەوکات هەم کاوڕ دەفرۆشرێن‌و هەم شتی دیکەش". بەکوردی بە ناهومێدی گەراینەوە. منیش کە باوکم نەمابوو پارچە زەوی‌و دوو سێ پارچە باغی ترێم لە پاش باوکم بە ڕەحمەت بێ بۆ بە میرات مابۆوە، بەڵام پارتی بە حیزبی تەبلیغ کردبوو هیچ کادرو پێشمەرگەیەکی حیزب نابێ هاتوچۆی ئێران بکا، ئەگینا دەیگرن‌و دەینێرنە زیندان، چونکە دەگەڵ ئێران قەرارمان داوە، ناچار چوومە لای کاک کەریم حەداد کە ئەو کاتی دەوڵەمەند بوو داوای شێست دینارم بە قەرز لێکرد بۆ ئەوەی کەچە دوکانێکی پێدابنێین‌و گوتیشم لەبەر قەراری حیزب دەگەڵ پارتی بە چاکی نازانم بچمەوە دەنا پووڵی پەیدا دەکەم. کاک کەریم گوتی بەداخەوە ئێستا چم بەدەستەوە نیەو بچۆ بە مەلا ڕەسووڵ پێشنماز بڵێ.

چوومە لای مەلا ڕەسووڵ پێشنمازو ئەویش وەڵامێکی ئەوتۆی نەدامەوە، بەڵام ئەوەندی گوت با کاک کەریم حەداد نامەیەکم بۆ لای کاک ئەمیر قازی کە ئەوکات دەگەڵ سەید ڕەسووڵی بابی گەورە لە سەنگەسەر بوون بۆ بنووسێ ڕەنگە ئەو بەدەستیەوە بێ‌و بداتێ. شێست دینار پووڵێک نیە. بامداوە لای حەدادو پێمگوت مەلا ڕەسووڵ وادەڵێ‌و ئەتۆش پەیوەندیی نێوان پارتی‌و حیزبی لە قەڵادزێ. کاک کەریم گوتی بەسەر چاو و نامەیەکی بۆ نووسیم‌و چوومە سەنگەسەر بۆ لای کاک ئەمیر قازی، مەسەلەکەم بە وردی دەگەڵ باسکردو گوتم کاکە گیان ئاگات لە بریاری

حیزبو پارتی هەیە کە هیچ کەس نابێ هاتوچۆی ئێران بکا. ناوبراو گوتی زۆر راستەو دەبێ بەرژەوەندیی شۆرشیشمان لەبەرچاو بێ، بەڵام مامەگیان یا دەبێ کاک کەریمو مەلا رەسووڵ ئیجازەت پێبدەن یا ئەوەندە پووڵەت بدەنێ، من نیمە دەنا بەسەرچاو. ئەمیری قازیش یەک دوو کەلیمەی بۆ نووسیمو گوتی بیبە بۆ کەریم حەدادو مەلا رەسووڵو بە دەستی بەتاڵ هاتمەوە قەڵادزێ.

کاک کەریم حەداد گوتی ماڵی من ماڵی خۆتەو رۆژانە پێکەوە دەچینە دوکانو ئێوارانیش دەگەرێنەوە ماڵێ، خۆت هیچ تەنگاو مەکە. گوتم کاک کەریم سپاست دەکەم، خۆم وامپێباشە کە دوکانێک دابنێمو نەک هەموو رۆژێ بێمو سەرو گوێی ئێوە بگرم، ئێستا ئەوەی ناوێ ئەگەر ئەو برە پارەیەی داوام کردووە بۆیان پەیدا نابێ، ناچارم ئەگەر بشمگرن هەر دەچمەوە، ناوبراو گوتی من ئیجازەت پێنادەمو مەسئوولییەتی ئەو کارەش بەرعۆدە ناگرم، چونکە دەزانم دەگیرێی، کۆنترۆڵی سنوورەکان زۆر توندە. گوتم لەسەر مەسئوولییەتی خۆم دەچمەوەو زیاتر لە سێ رۆژیش ئەگەر نەگەرامەوە، ئەوە گیراوم.

دۆستێکی نزیکی خۆم دەمانچەیەکی ستاری هەبوو، لێموەرگرتو برادەرێکیشم هاوشاری خۆم بوو لەو گوندانەی سنووری لای "هێرۆ"یە ببووە مەلاو تاوڵەکەیان لە کوێستانێ بوو، بە دوامدا ناردو گوتم نیازێکی وام هەیە، ئامادەی دەگەڵم بێیەوە؟ گوتی بەسەرچاو دەچینە ماڵی ئێمەو شەوێ پشوویەک دەدەینو شەوی دواتر ئاوای ئەودیو دەبین، ئەگەر کەسێک تۆی دیت دەڵێم هاتۆتە سەردانمانو خەڵکی گوندێکو خزمیشین. باوەر ناکەم چ خەتەرێک هەبێ.

بۆ ئێوارەی ئەو رۆژە لە قەڵادزێوە رێکەوتین بۆ دەرەنگانێکی شەو گەیشتینە ماڵی برادەرەکەم کە ناوی مەلا مەحموودی هەمزەپوورە، مەلا ژن زۆری حورمەت گرتمو بۆ سبەی نەهارێ کەلانەو رۆنێکی باشی بە پیوازی ناسکی کوێستانێو رۆنی کوردی کە خۆیان دروستیان دەکرد دەگەڵ هەنگوینی ماڵی مام عەولای گردە شێخ ئالی بۆ ساز کردین.

سێبەرشۆران دەگەڵ مەلا مەحموود بەرەو گوندەکەمان رۆیشتین، شەو لە ماڵی پوورم، ماڵی حاجی حەسەنماینەوە، تا بەیانی نێوان شەو رۆژان، مەلا مەحموود گوتی منیش دەچمە لای دایکمو ئەمرۆ لای ئەو دەبمو شەوێش ئاگاداری یەکتر دەبینەوە، بەڵام بەیانی درەنگ کە پوورم خەبەری کردمەوەو نانو چای دامێ. کاتژمێر دەی سەرلە بەیانی لە دەرەوەو سەربانی بوو بە گرمەو غەڵبە لەناکاو پوورم بە پەشۆکاوی هاتە ژووریو گوتی... هەتیوە خۆ عەجەم دەوری ماڵی ئێمەیان گرتوەو لە پێش دەرکەی ماڵەکەشیان خانووی "کانی" ژنو پیاوانی گوندە، ژاندارمە دەهاتو دەچوون، سەربانی ئەو ژوورەش کە منی لێبووم لە کولانەیەکی گەورەوە یەک دوو جار سێبەری ژاندارمەکانم دیت، گوتم پووری نارەحەت مەبە، ئەگەر راپۆرت بێ دێنە ژووریو منیش دەمانچەم لایە تەقەی دەکەم تا دەمکوژن، ئەگەر راپۆرتیش نەبێ داخوا لەچی دەگەرێنو منیش چ مەترسییەکم نیە، تۆ بچۆ بە بیانووی سەرئاوێ لە دەرەوەڕا دەرگاکەش دابخەو لە مەلا مەحموودیش بزانە هەواڵێکت دەستناکەوێ؟

پوورم گوتی قوڕ بەسەر چۆن تەقەی دەکەی؟! دەتکوژن، گوتم نایەنە ژووریو منیش تەقەی ناکەم، تۆ برۆ. پوورم رۆیشتو دەرگاکەی داخستو دوای نیو کاتژمێر، چل دەقیقە گەرایەوەو گوتی هەتیوە عەجەمەکان هەموویان بەرەو ماڵی مەلا مەحموود چوون، دەبێ راپۆرت نەبێ؟ منیش گوتم ئینشائەڵلا چ نابێ نارەحەت مەبە.

دوای نزیکەی نیو کاتژمێر عەجەمەکان بێدەنگ بوونو دیار نەمان، پوورم گوتی هەستە بە حەوزی پیاواندا برۆ بە ناو دێبەرە کۆڵانەکاندا خۆت بگەیەنە ئاشی حاجی عەولای نەوەک بێنەوە، ئەمنیش ئەو کارەم پێ دروست بوو وامکردو دوای دوو کاتژمێر مانەوەم لەناو دارەگوێزەکاندا چاوم لێبوو عەجەمەکان لە گوندەکە وەردەرکەوتن، منیش کەوتمە سەرو سۆراخی مەلا مەحموودو دیتم لە شوێنێک خۆی مەڵاسداوەو دانیشتووە، گوتم کاکە گیان ئەرێ ئەوە چبوو چۆن لە ماڵێ دەرکەوتی؟ مەلا مەحموود گوتی هاتنە بەردەرگای ماڵی دایکمو دەیانەویست ماڵەکە بگەرێن،

دایکیشم هەر کێشەی دەگەڵ دەکردنو دەیگوت حەقتان نیە بێنە ژووریٚ چونکە پیاومان لە ماڵ نیە، سەرەنجام فشاریان بۆ هێناو دایکم گوتی مەلا مەحموود جلکی براژنت دەبەرکەو هەر یەکە سەتڵێک هەڵدەگرینو بە نیشاندانی نارەزایەتی کە پیاومان لە ماڵیٚ نیە دەچینە سەرئاوو ئەوانیش با بێن ماڵەکە بگەرێن، خۆم لە جلکی براژنم هاویشتو سەروچاوی خۆشم داپۆشیو دەگەڵ دایکم دەرکەوتین بۆ کانی تۆێڵکەسیری خوار گوندەکەمانو پاشان خۆم گەیاندە ئێرە. گوتی وابزانم راپۆرت بووەو بۆ ماڵی ئێمەش راپۆرت دراوە. منیش بە شۆخی گوتم چاک بوو برایمی برات لەودەمەدا نەیدیتووی دەنا خۆی دەگەیاندیەیو پێوادەبوو هەمینی خێزانیەتی. زۆرمان قسەی فشە کردو گەڕاینەوە ناو ئاواییو بۆ شەویٚ کارەکەم کە بارمتە کردنی پارچە زەوییەک بوو بە سی هەزار تمەن دامە خزمێکی خۆمو گەرامەوە بۆ ماڵی مەلا مەحموودو دوو شەوی دیکەش لەویٚ مامەوەو هاتمەوە قەڵادزیٚ، دوکانێکم بەکریٚ گرتو وردەواڵەم تێدا داناو مەلا عەزیزی رەفیقیشم دەستیکرد بە کرێکاری .

ئەودەم حیزبی شیوعی بەئاشکرا لە قەڵادزیٚ چالاکی هەبوو، هەموو بەیانیان برادەرانی ئێمە دەچوونە مەیدانی کار، زۆر رۆژان کاریان دەدانیٚ، بەتایبەتی شیوعییەکان بە خەمەمانەوە بوونو کاریان بۆ پەیدا دەکردین، رۆژی واشبوو کار نەبوو بە دەست بەتاڵی دەگەرانەوە.

تا سیٚ چوار رۆژان نەچوومە لای کەریم حەداد، کە دیتمی زۆری پیٚسەیر بوو، چونکە پێیوابوو گیراومو تازە نامبینێتەوە. دوای یەک دوو مانگ دوکانداریم بەرە بەرە وەزعم باش بوو، بەڵام کاری سیاسیشم هەر دەکرد، نامەو نامەپەراکەنی بۆ ئێرانو ئەوانەی حیزبی بوون لێک ئاگادار بووین. جارێکیان نامەیەکم ناردبوو بۆ کەسێک لە گردی شێخ ئالی هێرۆیەو زۆرم شکوای حالی خۆمو حیزبەکەم تێدا باسکردبوو، نووسیبوو کاکە گیان ئێمە هاتووین ریش لە خۆمان بنێن، کەچی سمێڵیشمان دانا، مەبەستم نزیکایەتیی شۆرش دەگەڵ رێژیمو شاو سەیتەرەی ئەو رێژیمە بەسەر بارودۆخی

شۆرشدا بوو، ئەو نامەیە نازانم چۆن کەوتبووە دەستی کورێک بەناوی مەجید زاخۆیی کە بەشی پاراستن بوو، ئەویش دابوویە حەسۆ میرخان، رۆژێکیان لە دوکانەکەم دانیشتبووم برادەرێکی عێراقی سڵاوی کردو گوتی فڵانە کەس دوکانەکەت دابخەو برۆ، حەسۆ لەسەرێڕا دێتەخوارو لە دوکاندارن پرسیاردەکا دوکانی مەلا خدری ئێرانی لە کوێیە؟ با قسەیەکت پێنەڵێ.

دەگەڵ حەسۆ هەر لە مارەدوێوە ئاشنا بووین، چەند جار دامەو یاری بازبازێمان پێکەوە کردبوو، کورێکیشی بەناوی مەحموود لەلای من دەرسی خوێندبوو، جاریوابوو نیشانەی تفەنگیشمان پێکەوە دادەکرد. بەهەر حاڵ گوتم نارۆم قەیدی چییە با بێ بزانم چ کارێکی هەیە؟

حەسۆ بە بیست پێشمەرگەو فەرماندە بەتالیۆنەوە کە زۆربەیانم دەناسی هاتنە بەر دوکانەکەم. هەر لە دوورەوە گوتی کاکە گیان ئەوە بۆ رادەکەی؟ چ بووە، چ کراوە؟ ئێمە دەگەڵ حیزبی دێموکرات قەرارمان هەیە چۆنە کەسی خۆتان دەنێرنە "سوونێ، شێنێ، زێوکە"ی ئەوجار هەر کەس بگرم دەینێرمە دەربەندی نیلوولە زیندانی هێز. ئەو نامانە چین بۆ ئەملاو ئەولایان بەرێ دەکەی؟ هاتوون ریشی لەخۆ بنێن، سمێڵیشتان داناوە، وامەکەن، منیش گوتم کاک حەسۆ من حیزبیمو بە قسەی حیزبیش لێرەم، رەنگە ئەو برادەرانەی دەگەڵتن جۆرێک بیر بکەنەوە کە داخوا من چ نامەیەکم نووسیوە؟ کوا نامەکە؟ چ منەتیشتان لێهەڵناگرم لەسەر ئەو شتانە بچمە زیندان، چیت پێباشە وابکە.

یەک دوو کەس لەو کەسانەی دەمناسین دەگەڵ حەسۆ هاتبوون، گوتیان کاک حەسۆ ئێمەش فڵانەکەس دەناسین حەق نیە ئەو شتانە بەو بڵێی، مەگەر کەسی دیکەی بەرپرس لە برادەرانی حیزب لێرە نیە؟ بۆ دەگەڵ ئەو باسی ناکەی؟

حەسۆ ئەوەی گوێ لێبوو رۆیشت چووبووە ماڵی کەریم حەداد، کاک ئەمیری قازیش لەوێ ببوو شتەکەی بۆ کاک ئەمیر گێرابووەوە، هەرچی بەمنی گرتبوو، گوتبووی هەر بۆ ئەوەی ئێران بزانێتەوە بە مەسڵەحەتی ئەوان ئەو شتانەم دەگەڵ مەلا

خدر باسکردوە، نابێ نارەحەت بێ، پاشان کاک ئەمیر بانگی کردم مەسەلەکەی بۆ گێرامەوەو منیش گوتم کاک ئەمیر خۆ منیش لە مەلا رەحمان فاتیحی زیاتر نیم چەند رۆژانی نارده زیندان لەسەر چی؟ چ قەیدییە کاک حەسۆیەو دەسەڵاتی هەیەو ئێمەش لەژێر سایەی ئەواندایین.

هەروەک پێشتریش باسم کرد دەستەیەک بەناوی لایەنگرانی ئەحمەد تۆفیقو نارازیی لە کۆنفرانسی سێ کە بەگوێرەی رێنوێنی تەشکیلاتی بانگ نەکرابوون، لە حیزب هەڵبەزینەوەو رێگای شاخیان گرتبووەبەر، حیزبیان بە نۆکەری بەعسو بەکرێگیراوی حکوومەتی عێراق دەزانی. لەو پێناوەدا هێزی کاوە بە فەرمانده‌یی حەسۆمیرخانو بە چاوەدێریی تەواوی دەزگای پاراستنی پارتی لە "سلێ" تا "ئاکۆیەتی" بنکەیان بۆ کرابۆوەو تەنانەت چەکداریش کرابوون، مانگانە بژێویشیان بۆ دەناردنو برێک یارمەتی پووڵیش دەکران، لە هاتوچۆش بۆ ناو شارەکان ئازاد بوون.

ئێمەی حیزبیش مەگەر بە بەڵگەو نامەی "ناوچە" ئەگینا بۆمان نەبوو لە شارەکان دەرکەوین. هەموو هەڵسوکەوتێکی ئەوان جووڵانەوە لە دژی حیزبو حیزبی شیوعی عێراق بوو. ئەو دوو حیزبەیان بە بەکرێگیراو دادەنا، تەنانەت نامیلکەیەکیشیان بەناوی "ئامۆژگاری" بەناوی "بەرێوەبەرایەتیی کاتی" بڵاو دەکردەوە کە هەمووی ئێمە پێمانوابوو لە پیرانشار چاپ دەکرێ، چونکە باسی ئێرانو حکوومەتی شای تێدا باس نەدەکرا، هەموو هێرش بۆسەر حیزبی دێموکراتو حیزبی شیوعیو باسی حکوومەتی عێراق بوو. حیزبیش لە رێگای پەیوەندی گرتن لە تەشکیلاتیەوە دەگەڵ بەناو بەرپرسەکانیان لە هەوڵدابوو واز لەو هەڵوێستە ناسیاسییانەیان بێننو داواو ویستەکانیان بخەنەروو.

بەو پێیە کە من لە قەڵادزێ دوکانم هەبوو، پەیوەندیی تەشکیلاتیش دەگەڵ کوردستانی ئێرانم هەبوو، زۆربەی ئەوانەشم دەناسین کە خەڵکی سەردەشتو پیرانشار بوون، پەیوەندیم دەگەڵیان دەگرت، زۆر جاریش لێیان نزیک دەبووینەوەو پاشان لەبەر

ئەوەی دەلیلێکیان نەبوو دەستیان دەکرد بە قسەی منداڵانەو سووک، دەیانگوت تا کەریم حەداد، مەلا رەسووڵو مەلا حەسەن رەستگار کاربەدەست بن، ئێمە ئەوە هەڵوێستمانە. جارێکیان راپۆرتێکم دایە کۆمیتەی ناوەندی لە بەغداو گوتم ئەوانە حاڵی نینو بە دوو سێ پەرەشووت لە خۆبایی بوونو پێیانوایە هەر ئەوان پشتیوانی شۆرشنو حیزبی شیوعییش بەو هۆیەی ئەوان کە حەقی چەکهەڵگرتنمان نەبوو، بەبێ رەزامەندی نەماندەتوانی هاتوچۆی دەرەوەی شارەکان بکەین، بەعسینو بووینە نۆکەر.

مامۆستا گوتبووی فلانەکەس (مەلا خدر) زمانی باسو وتوویژی لاوازەو ئێمە لێرەوە چەند کەسێک دەگەڵ کاک حەمەدەمین سیراجی کە ساڵەکانی **٤٧-٤٦**و دواتریش دەگەڵ زۆربەیان وەک سابیری عەبدالی، عەبدوڵڵای بێژوێو مراد رۆستەمی ناسیاویان هەبوو، دادەنیشنو قەناعەتیان پێدەکەین .

رۆژێکیان مامۆستاو کاک حەمەدەمین لە بەغداوە هاتنە قەڵادزێو پەیوەندیم بەو تاقمەوە کردو هاتنی ئەو دوو کەسەم بەمەبەستی کۆبوونەوە دەگەڵیان باسکرد، ئەوانیش بۆ هیچ ماڵو مەنزڵێک بۆ کۆبوونەوە حازر نەبوون بێن، دوکانێکی سمایلی عەزیزئاغاو کورێک بەناوی عومەر چاوزەق کە کۆتو پاڵتۆیان تێدا دەفرۆشت بۆ کۆبوونەوە دیاریکرد، مامۆستاو کاک حەمەدەمین تەشریفیان چوونە وێندەرێ، دوای یەک دوو کاتژمێر زۆر بە نارەحەتی گەرانەوەو بۆنی گلەییان لە زاری دەهات. دەیانگوت ئەوانە زۆر لەوە کەمترن خۆیان دەگەڵ ماندوو بکەین، مەنتیق نازانن، وادیارە لە شوێنیکی دیکەوە راسپێردراون، پێشتر واماندەزانی ئێوە ناتوانن رازیان بکەن بۆیە ئێمە لەوێڕا هاتین، لێرە بە دواوە سەری خۆتان دەگەڵ ئەمانە مەیەشێنن با بزانین بە کوێ دەگەن.

ئەو گێرو کێشەیە دوای کۆنفرانسی سێو پاشان کۆنگرەی سێهەمیشی بەسەردا گیراو حیزب ساڵ لە دوای ساڵ بەرەوپێشترو سیاسەتی خۆی رێکوپێکترو دەگەڵ شۆرشو حکوومەتی عێراقیش پەیوەندی سیاسیی خۆی وەک حیزبێکی سەربەخۆ بۆ پاراستنی بەرژەوەندیی خۆیو هەردوو لای شۆرشو حکوومەت کاری دەکرد.

لە کۆنگرەی سێهەمدا دوکتور حەسەن شەتەوی، دوکتور سوڵتان ئۆتەمیشی، محەممەدی مەهتەدی کرانە ئەندامی بەرێوەبەریی حیزب، تەنانەت دوکتور سوڵتان بڕیاری مانەوەو کارکردنیشیدا، هاتنەوەی ئەو چەند کەسە لەسەر دوکتور قاسملووو شوێندانەر بوو تا سیاسەتی روونو ئاشکرای حیزب لەو سەردەمە ناسکەدا کە بەرە بەرە کەسانێکی ئەوتۆ ئامادەیی خۆیان بۆ کارکردن دەردەبری.

دوا بە دوای کۆنگرە چەندین دەورەی کادری سیاسی- تەشکیلاتی کرانەوە، لە هەموویان بەرچاوتر ناردنی چەندین کەس بۆ وڵاتی یەمەنی دێموکراتی بوو.

بەرە لە دەورەی یەمەن کە هەموومان خەریکی کارو خۆ ژیاندنیش بووین، منو کاک حەسەن رەستگار بەناچاری کەچە دوکانێکمان لە قەڵادزێ کردەوەو شتی کۆنەو شڕەو بەڕەمان تێدا دانـاو خۆمان پێوە سەرگەرم کردبوو، یەکێک لەو کەسانەی بۆ دەورەی یەمەن دیاریکرابوو ئەو هاورێیە بوو، ئەو رۆژە کە دەبوایە برۆن، ناوبراو گوتی کاکە گیان پووڵت بەدەستەوەیە دەچمە دەورەی شتێکم وێدە، ئەگەر هەیە! هەرچی هەمانبوو هەمووم بەدەستەوە بوو کە بڕی سی دیناری عێراقی بوو، بیست دینارم دایەو دە دیناریشم لە کۆی سەرمایەی دوکانەکە پێمابوو، گوتی ئەگەر گەڕامەوە حیسابی دەکەین، گوتم زۆر باشە من لێرەم ئەگەر پەکم کەوت دەتوانم وەربگرم، بەڵام تۆ دەچیە خاریج لە کێ وەردەگری؟ رام وایە هەر ئەوکاتی بوو کە ئێواران حیسابمان دەکرد لە حیسابی دوکانەکەدا قەرزدار دەبووینەوە، چونکە شوێنەکەمان پاساژێک بوو نزیک دوکانی حاجی نەبی ناوێک کە خەڵکی زۆریان شتومەک لێدەکریو بەرانبەریشمان دوکانی مەلا سەعدی پیاوێکی خواناسو بەدینو جێی متمانەی هەموو خەڵکی پشدەر بوو، بۆ دوعاو نوشتەو ئەو شتانە هەر کە دەهاتن بۆ لای مامۆستا، کاک حەسەن دەیگوت هات، هات، هات ئێستا دەتەپکەی دەکەوێ، تێدەکەوتو نوشتەکەی دەدایەو پارەکەی دەخستە ژێر بەرماڵەکەیو جا هەر کاک حەسەن دەیگوت کاک خدر ئێمە مانگێ بە قەت رۆژێکی مامۆستا دەکەوین؟ دەمگوت ناوەڵڵا زۆر لەوانەی دەهاتن بۆ

نوشتەش بۆ دانیشتن سەرێکیان لە ئێمەش دەداو چاشمان دەدانێ، جاریوابوو شووتیشمان دەکڕی بۆ میوانەکان، بۆیە قازانج سەری مایەی خواردبوو. ژیانێکی فەقیرانەو گوزەرانێکی دەوڵەمەندانە، پڕ لە سەفاو سەمیمییەت، دڵخۆش بەو حوکمە زاتییە کارتۆنییەی کە دواتر ئاکامەکەی بۆ هەموو کەس روون بۆوەو ئەو پیلانەی حکوومەتی عێراقو حیزبی بەعسی ئاشکرا بوو. چونکە دوای بەیاننامەکەی یازدەی ئازار زۆری نەخایاند هەڵسوکەوتەکانی حکوومەت نیسبەت بە کوردو شۆرش دەرکەوت تا کوێ جێی باوەرو متمانەن.

نییەتی گڵاوی دەوڵەتی عێراق لە "تەعریب"و هەڵاواردندا خۆی نواند، فشار بۆسەر فەیلییەکان لە بەغدا، لە مەنگەنەنانی کوردەکان لە دەوروبەری شەنگار، موسڵو کەرکوکیش شاهیدیی ئەو نیاز گڵاوییەی حکوومەتو بێناوەرۆکیی بەیاننامەی یازدەی ئازار بوون. ئاشکراتر لە هەمووی ئەو پیلانانە، دارشتنی پلانی لەناو بردنی بارزانی لە بنکەو بارەگای خۆیو دەیان شتی دیکەش.

بە مەبەستی یەک کاناڵە کردنی پەیوەندییەکانمان دەگەڵ کوردستان، کاک کەریم حەداد ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پێیراگەیاندم ماڵێک بەکرێ بگرم. دەگەڵ برادەرێکی خاوەن ژنو منداڵ بۆ حەسانەوەو هاتوچۆی برادەران لەنێوان سلێمانی، قەڵادزێ بۆ بناری قەندیلو سینەمۆکەو ئاشقوڵکە کە کرێی ماڵەکە حیزب بیداو دوکانێکیش لە شوێنێکی بەلاوە بۆ هاتوچۆی برادەران کە لە ئێرانەوە دێنو ناردنەوەی رۆژنامەی کوردستان لەو شوێنەوە. بە کورتی حیزب پێنج دیناری وەک یارمەتی بۆ بریمەوە، سێ دیناری بۆ کرێی خانوو دوکانەکەو دوو دیناریش بۆ خەرجیو لە ئاخریدا پەیوەندیشیان دەگەڵ لیژنەی ناوچەی پارتی پێسپاردم بۆ کاری پێویستی وەک ئیجازەو وەرەقە بۆ دەرەوەی قەڵادزێ دەچوومو دەگەڵ عەبدوڵڵای مام ئەحمەدی، کاک فاروق کە ئەندامی ناوچە بوونو زۆریشیان رێز بۆ حیزبی دێموکرات دادەنا کارەکانمان رادەپەڕاند.

تا ساڵی ١٩٧٤ کە بەهۆی فشاری ئەرتەشو حکوومەتی عێراق خەڵکی زۆر بەرەو قەڵادزێو پشدەرو ئەو ناوە رایانکردبوو خۆیان گەیاندبوە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی شۆرشو "بلاتکلیف" لەوێندەرێ مابوونەوە هێندێک کەسیش بەرەو ئێران رۆیشتبوون، زانکۆی سلێمانیش گوازرابووە قەڵادزێو لەوێ بۆ ئەنجامی کارەکانی بەنیوەچڵی لەبەر بێئیمکاناتیو جێگاو ریگا لە ساڵۆنەکانی شار لە جێگای کۆنترۆڵی تووتنی ناوچەکە بوون جێگیر ببوو. ئاپۆرایەکی زۆرو قەرەباڵغییەکی بێئەژمار لەو شارە پێکهاتبوو.

رۆژی ١٩٧٤/٤/٢٤ لەنەکاو چوار فرۆکەی شەرکەر بە بۆمبو ناپاڵمو سارۆخ هێرشیان کردەسەر ئەو شارە میواننەوازو خنجیلانەیەو لە ماوەی سێ چوار دەقیقەدا زیاتر لە ١٢٠ کەسیان لە پیاو و ژنو منداڵ شەهید کردو چەند خانووبەرەیان دەگەڵ خاک یەکسان کرد.

لەو کاتەدا لە دوکان دەگەڵ مامۆستا مەلا رەحمان فاتیحی، ژنێک بەناوی پوور هەمین دانیشتبووین، کورێکی چکۆلەی ئەو ژنە لە بەرامبەر ئێمەو پەنادیواری ماڵی جەماڵ غەریب مەحەل لەبی بۆ فرۆشتن دانابوو، هاواری کرد دایە تەیارە، تەیارەیان لێهاتنەدەر. فرۆکەکان کە ناپاڵمەکانیان فرێدەدا، کورەکە پێوابوو فرۆکەن. شوێنەکەمان پەنجا میترێک لە شوێنی رووداوەکە دوور بوو، هەر بە دەنگی کورەکەو هاتنەدەرمان لە دوکانەکە بوو بە گرمەو لەرینەوەی شار کە وەک بوومەلەرزە هەموو شارەکە شڵەقاو دارو بەردی دوکانەکەی منیش دەرپەری. بوو بە هاوارو هەراو گریانو پەرتان پەرتانی خەڵکی شارو ژنو منداڵ، تا تۆزێک وردەواڵەکانی دوکانەکەمان کۆ کردەوەو دەرابەکەمان راستکردەوە، دیتمان لەو لای ئێمەوە گەرەکە خانوویەکی بلۆکی ماڵی حەسەنی حاجی مەحموود تێکرماوبوو، بلۆکەکان هاتبوونەسەر شەقامەکە، هەر لەو کاتەدابوو کاک مەلا حەسەن رەستگار لە خوارەوە بە پەشۆکاوی هاتو گوتی ماوی؟ گوتم بەڵێ، ئەرێ خەبەر چییە؟ ناوبراو گوتی یەک دوو رەفیقی زانکۆ، واتە ماڵی

مەلا ژنی مەلا کەریمی خزمم بریندابوون، دەچمو دەرمانیان دەکەم، ئەتۆش بچۆ بزانە لە برادەرانی خۆمان کێ ماوەو کێ بەرکەوتووە. گەرام و هەموویانم بەسەر کردەوە جگە لە سمایل شەڵماشی کە بە سەفەر هاتبوو دیارنەبوو.پێمگوتن لە شار بچنەدەر نەوەک دیسان بۆردمان بکرێتەوە. ئەوجار بەرەو ئەو ماڵە رووخاوانە چووم و دیتم چ شتێک لە توانای من دا نیەو پرسیارم کرد شەهیدەکان، بریندارەکان دەبەنە کوێ؟ گوتیان گشتیان لە خانەقا دانراون و ئەوانەی نەشۆراون دەیانهێننە وێندەرێ.بە پەلە چووم، خانەقام دیتەوەو جینایەتی سەدام چ قەرەباڵخێکی دەو خەڵکە خستبوو. کابرایەک کە لە پێشدا ئاشنایەتیمان بوو بەنێوی ئەحمەد مریەم، بێسەر لەوێ دانرابوو، پرسیارم کرد بۆ وایە؟ دۆستێکم گوتی لە نزیک بانکێ سارۆخ لە ملی دراوەو یەک دوو دەقیقەش بێسەر هەر رای دەکرد، بە چاوی خۆم دیتم. دوای یەک دوو کاتژمێر بۆ گەڕانو دیتنی ئەو ناپاڵمو سارۆخانە کەوتینە گەڕان، ناپاڵمە نەتەقیوەکانم دیتو پێوامان، درێژییەکەیان نۆ پێ بوو و ئەستوورییەکەشیان پێوانەی ئامێزێک بوو. باقی سارۆخەکانی دیتمانەوە لای بنەوەیان پڕ لە شێوە کارتی رەنگی رەشو پێموایە ژاراوی بوون.

دوای بۆردمانی ئەو شارە کوردپەروەرە، خەڵکەکە ناچار زیاتر زیاتر بەرەو ئێران رۆیشتن. شۆرشیش زیاتر هانی دەدانو تەنانەت بەرپرسەکانی ناوچەکە بە ئاشکرا دەیانگوت هەر کەس لێرە وەمێنێ حیسابی دژی شۆرشی بۆ دەکەین..

ئێمەمانان کە مەسڵەحەتێکی ئەوتۆمان وەک خانوو یان سەروەت لەوێ نەبوو، بەرەو گوندەکانی دەوروبەری شار بارمان کردو شارمان بەجێهێشت. تاقمێک لە ئێمە بەرەو سونێ، پردەبەردیان، بەرقسڵ، زێوکەو گوندی بەستێ کۆچمان کرد. ئەمن دەگەڵ مەلا عەزیزی ئەحمەدی، مەلا محەممەد رەحمانی ناسراو بە مەلا محەممەدی شەل لە پردەبەردیان خانوویەکمان ساز کردو بووینە هاومەنزڵ. خاڵە حەمەی خەڵکی "گڵکەنک" بە ژنێکو دوو منداڵ دەگەڵ عەبدوڵڵای سێمانی خەڵکی کانیەزەرد، فەقێ عەبدوڵڵای خەڵکی مەزرایە خانوویەکی دوو ژووریان ساز کرد. رۆژانە

هەرەوەزی کارمان دەکردو یارمەتی یەکترمان دەدا. مامۆستا مەلا رەحمان فاتیحیش لە سونێ بوو بە مەلاو ئیمامی جومعەی گوندەکە. کاک حەسەنی رەستگاریش لە گوندی بەستێ خانووی درایەو نیشتەجێ بوو.

ژیانێکی ناخۆش، ئیدارەیەکی سەختو دژوار، بەڵام لە هەمانکاتدا لە سەرکەوتنی شۆرش بێهومێد نەبووینو پێمانوابوو تازە ئیدی ئەو هەموو هێزو ئەزموونە نیزامییەی لە کوردستان هەیە، شکانو تێکچوونی مومکین نیەو بەیانی یازدەی ئازار جێبەجێ دەکرێو کورد مافی خۆی کە (ئۆتۆنۆمی)یە مسۆگەر دەکا .

شتێکی خۆش کە بۆ ئەوەی دەبێ بینووسم، هاومەنزڵەکەم ئەو رەفیقە خۆشو بیرمان لە ناخۆش نەدەکردەوە، بۆیە داوامان لە کاک حەسەن رەستگار کرد بێتە لامان ئەگەر بۆ دوو حەوتووش بێ، کلاسێکی سیاسیمان بۆ بکاتەوە، چونکە ئەویش کاری نەبوو و هەموومان رەفیقی نزیکی یەکتری بووین، رەزامەندی خۆی نیشانداو هاتە لامانو بەرنامەی دەرسەکانمان بۆ رۆژانە دیاری کردو هەروەها کاتی پشوو و حەسانەوەش دیاریکرا. دوای پێنج شەش رۆژ بە رێکوپێکی دەچووە پێشو لە کاتژمێری خۆیدا هەڵدەستاینو نانی بەیانیمان دەخواردو دەرسەکانمان دەست پێدەکرد، پێخۆری بەیانیشمان پەتاتەی کوڵیو، یان ماستو هێلکە بوو کە لە پوور ئایشمان دەستاند، خوا هەڵناگرێ کاک حەسەنیش ماستو هێلکەی زۆر پێخۆش بوو، بەڵام پوور ئایش هەموو رۆژێ ئەو شتانەی نەبوو، ئەگەریش پوور ئایش بەیانییەک نەیبا بمانداتێ، کاک حەسەن لێمان دەکەوتە سەر پشتو دەیگوت ئەو شتەم بۆ بەیانیان نەبێ ناتوانم لێرە بم. زۆر جار کاتژمێرێک درەنگتر لە کاتی دیاریکراو هەڵدەستاو ئەویش بە قرەو گورەی زۆری ئێمە، ناوبراو خەویشی لە ماستو هێلکە پێخۆشتر بوو کە نەماندتوانی بۆی دابین بکەین. ناچار ئێمەش جارزو وەرەز لەو بەرنامەیەی کاک حەسەن، گوتمان کاکە گیان نە ئەو دەرسەش دەخوێنینو نە ئەو کارەش بە ئێمە جێبەجێ دەبێ، ناوبراویش تێگەیشت تازە ئیتر مانەوەی لە لای ئێمە کەڵکی نەماوەو بۆیە بەرەو ماڵەکەی خۆی ملی رێگایەی گرتو ماڵئاوایی کرد.

شەرو شۆڕ رۆژ بە رۆژ گەرمتر دەبوو، سەرکەوتنەکانو دەستکەوتەکانی شۆرشیش لەباری نیزامییەوە زۆرترو بەرچاوتر بوون، هەر بۆیە منیش بڕیارم دابوو تا شۆرش سەرنەکەوێو لە وڵاتی خۆم نەبێ ژن ناهێنم، تا رۆژێکیان یەک دوو لە برادەرانی وەک خۆم ئاوارەو نیشتەجێ لە پردەبەردیان بانگیان کردمو پێشنیاری ژنهێنانیان پێکردمو زۆریان دەلیل بۆ هێنامەوە تا تەمەنم زیاتر نەچۆتە سەر، واباشە ژن بێنمو لە ژیانی رەبەنی رزگاریم بێ. ئەمنیش لە وەڵامدا نەبوونی کچێکی وا کە بە دەردی من بخواو بەو ژیانەی من هەمە رازی بێ، گەورەترین کۆسپە، دەنا منیش مەیلی ئەو پێشنیارەی ئەوانم بوو. لە کۆتایی قسەکانمدا دەرکەوت دەگەڵ دایکی ئەو ژنەی من هەمە قسەیان کردوەو رەزامەندیی ئەویان بە مەرجێک منیش رازی بم وەرگرتووە، چونکە وایان نیشاندا دایکی خێزانم گوتبووی ئامادەم بچمە پردەبەردیانو دەگەڵ خدر قسە بکەم، کە من هیچ مەرجێکم نیەو زۆریشم پێخۆشە، منیش رەزامەندی خۆم نیشانداو دایکی خێزانم دوای دوو رۆژ هاتە لامانو شتەکەی باسکردو منیش هەلومەرجی خۆم باسکردو تەنیا ئەوەندەم درکاند کە کچەکەیم نەدیتوە تا قسەی لەگەڵ بکەم، ئەویش گوتی هەر چەند کچەکەم مندالە، بەڵام چی من بڵێم لە قسەم دەرناچێ.

بەهەر حاڵ، جوابی کۆتایی ئەوە بوو، دوای بینینی بێمەوەو پاشان لە نزیکەوە لەگەڵ کچەکەش بدوێمو راوێژی زاری بزانم. دوای یەک دوو حەوتوو کە مەسەلەکەم لەگەڵ زۆر لە دۆستان وەک کاک حەسەن رەستگارو چەند کەسێکی دیکە باس کرد، شتەکەیان پێباشبوو و ئامادەی هەموو جۆرە هاوکارییەکیش بوون.

ئەوجار منو چەند برادەرێک چووینە ماڵی دایکی کچەو رووبەرووی یەکتر شتەکانمان باسکردو ئەویش لە وەڵامدا گوتی چی دایکم بڕیار بدا، هەر ئەوەیە، قسەیەکم نیە. ئەمنیش ئەوەم کە هەم. ئەوجار کەوتینە سەر باسی خواستنو خوازبێنی لە کێو چ کەسانێک دەبێ بۆ ئەو کارە رازی بن، دایکی گوتی یەکەم نیسبەت بەو کچە هەر بۆ خۆم خاوەنی مەسەلەکەم، بە جێگەی باوکیشی کە دەمێکە فەوتی

کردوه، هەر منم! بۆ گلەیی دوارۆژ سێ بنەماڵە کە خزمی باوکی کچەکەن ئاگادار بکرێن باشترە. ماڵی رەسووی مێرێ، ماڵی رەسووی وەتمانی کە ئەوکات موختاریش بوو و هەروەها ماڵی حاجی پیرۆتی کە جیرانیشمانن.

مامۆستای گوندیو یەک دوو کەس لە پیاو ماقووڵانی گوند کرانە مەئموور بۆ خوازبێنیو رەسووی وەتمانی رازی بوو بەو مەرجەی ماڵی رەسووی مێرێ کە بنەماڵەیەکی قەوغاو کەمێکیش لە سونێ دوور بوون رازی بن، چونکە خزمی لە من پێشتر ئەوانن، بەڵام ئەو بنەماڵەیە بە مەرجێک رازی بوون کچێکی خۆیان بەناوی بەها لە برای خێزانم، خالید کە ئەوکات زۆر منداڵ بوو و ئەوانیش خۆیان بە واریسی نزیکی دەزانی مارە بکەم، خۆ ئەمنیش ئەگەر خۆیان بەهاشم بایە ئەوەم نەدەکردو مەسەلەکە کەمێک وەدوا کەوت. خوشکی ئەو کچەو زاواکەشیان بە توندی دژی ئەو سەودایە بوون، بەڵام دایکی هەموویانی بێحەق کردو گوتی هەر من حیسابمو کەسی دیکە حەقی قسەی نیە، بۆیە دەبێ هەرچی زوویە مارەی ببڕی، ئێمەش نەماندەویست بێ بڕیاری فەرماندەری هێزی حەسۆ میرخان ئەو کارە بکەین. وابوو لە رێگای کاک حەسەن رەستگارەوە مەوزووعەکەمان بردە لای حەسۆ و شتەکەمان بۆ باسکرد، ئەویش نامەیەکی بۆ موختاری گوندو مەلای ئاوایی نارد کە هەرچی زووتر ئەو مەسەلەیە کۆتایی پێبێنن، مادام کچەو دایکی رازین کەس بۆی نیە قسە بکا.

هەر چەند دواتریش زۆر کەسو بەتایبەتی ماڵی رەسووی مێرێ قسەیان لێوەرگرتینو هەرەشەشیان دەکرد، چونکە لەسەر قسەی حەسۆ میرخان شتەکە دوایی پێهاتبوو و شتێک نەمابوو بەربەست بێ بۆ ئەو کارە، هەتا نەورۆزی ساڵی ١٩٧٥ مەلا سەید رەشیدی بێوران، پیاوێکی حیزبیو مەلاو دەوڵەمەند، دوای بۆمبارابی قەڵادزێ ماڵی چوو بووە گوندی دەشتێو رۆژێک هەواڵمان زانی تیرۆریان کردوەو کوژراوە. چەند کەسێک بۆ سەرەخۆشی بە پێیان لە سونێرا کەوتینە رێو شەو لەوێ ماینەوەو رۆژی دواتر بەرەو سونێ لە رێگادا سێ پێشمەرگەو خەڵکی ئەهلیشمان دیتن نیگەرانو

پەشۆکاو، پرسیمان چ خەبەرە؟ لە وەڵامدا گوتیان نەتانبیستووە شۆرش تێکچووەو بەرقیەش کراوە بۆ هەموو هێزەکان. ئێمەش بە سەرسوورمانەوە وەک شتێکی باوەر نەکراو دەمانگوت بۆ دەبێ پێشمەرگەش ئاوا بڵێ؟! رەنگە توانای شەریان نەمابێ، ئەوانیش بەرەو ئێران دەرۆن، دەبێ دەنگۆ بڵاو بکەنەوە.

سونێ‌و پردبەردیان دوو گوندی نزیک سنووری هەڵکەوتبوون، هەواڵەکەشیان بە درەنگەوە پێ‌دەگەیشت، بۆیە دوای دوو سێ رۆژ، شکستەکەی شۆرش‌و پێشمەرگە سەرەداوی دەرکەوت‌و مەسەلەکە وەراست گەرا. تفەنگی برنۆی وەسەت، پەرەشووت بە سێ دینارو چوار دینارو پێنج دینار دەفرۆشران، واشبوو بە خۆرایی دەدرانە خەڵک یا فرێدەدرانە ناو چۆمەوە.

رۆژێکی تاڵ‌و خەڵک بەگشتی خەمبار، پێشمەرگە ناهومێدو رووناکی نەمابوو، یان دەبوو بەرەو ئێران کە ئەو زەبرە قورسەی لە شۆرش دابوو، یان بەرەو عێراق کە سەدامیش بە غرورو سەرکەوتووانە قسەی دەکردو دوژمنایەتی دەگەڵ شۆرش‌و پارتی لە ١٩٦١وە لەنێوانیاندا هەبوو، برۆن‌و هەموو بریارەکانی حکوومەتی عێراق قبووڵ بکەن‌و کوێیان بۆ دیاری بکا، بەرەو ئەوێ بچن.

ئێمەش خەمبارتر لەوان‌و نائومێد بە دوارۆژ تا چەند رۆژێک خۆمان کەنار گرت و نەدەچووینە نێو ئاوەدانی‌و ئاپۆرای خەڵکەوە پێمان وابوو ئێمەش دەگیرێین‌و بەرەو جنووبی عێراق دەمانبەن، لە برادەرانی ناوەندیش خەبەرێک نەبوو، بۆیە زیاتر نیگەران بووین ئەو تێکشکانە ئێمەش دەگرێتەوە. تا رۆژێکیان دەنگۆ بڵاو بۆوە لە قەڵادزێوە هێزێکی زۆر بۆ پاکسازی ناوچەی سوونێ لە پێشمەرگە وەرێ کەوتووەو بۆ خۆ تەسلیم کردن‌و چەکداماڵین لە خەڵکی چەکدارو پێشمەرگە گوند بە گوند دەگەرێن، ئێمەش لە پردەبەردین‌و بەردقسڵ خۆمان حاشار دابوو بۆ ئەوەی نەکەوینە بەرهێرش‌و لافاوی عەسکەر. نیزیک سەعاتی سێی دوای نیوەرۆیە حاجی عەلی‌و چەند پیاو ماقووڵێکی دیکەی سوونێ کەسێکیان بەدوادا ناردین بچینە ناو گوندی‌و هیچ مەترسییەکمان

نەبێ، چونکە عەسکەر لەنێو گوندی نیە چەند جاشێک لەگەڵ برادەرانی حیزبی شیوعی لێرەنو پرسیاری ئێوەشیان کردوە بتانبینن. کە چووین زۆربەیان ناسیاو بوونو حیزبیشیان باش دەناسی. رێزی زۆریان لێگرتینو ئامادەگی خۆشیان بۆ هەر کارێکی هەمانبێ راگەیاند، کۆنە برادەرێکی خۆشمان بە نێوی قادر ترشی چەکداری حکوومەت بوو، لەگەڵ بوو زۆری خۆ هەڵنایەوەو دەیگوت هەر کەس بڵێ پشتی چاوتان برۆیە، قبووڵی ناکەم بۆ رۆژێکی ئاوام چەک هەڵگرتووە کە بتوانم دیفاع لە ئێوە بکەم ئێمەش سوپاسمان کردو گوتمان ئێمە چمان نەکردووە بۆ دیفاع لێکردن بین ئەوە نیە مەرکەزییەتی حیزبمان لە بەغدایە دانیشتووە، حکوومەتی عێراقیش هەڵوێستی حیزبی ئێمە چۆن بووە دەزانێ.

بە هاتنی ئەرتەشو برادەرانی حیزبی شیوعی کە هەر لە کۆنەوە پێوەندیان لەگەڵ حیزبی ئێمە دۆستانە بوو تا رادەیەک ئاسوودە بووینو مەترسیمان نەماو لەسەر جێی خۆمان دانیشتینو چاوەروانی خەبەری برادەران لە بەغدایە بووین .

رۆژێکیان کەسێک بە ناوی مەلا عەبدوڵڵا سیامەند لەگەڵ تاقمێک لە عەوامیلی حیزب کاریان کردبوو، بە نێوی رێبەرایەتی کاتی بڵاوکراوەیەکیشیان بە ناوی «ئامۆژگاری» کە لە پێشتر باسم کرد پر لە جنێو بە حیزبی دێموکراتی کوردستان، حیزبی شیوعیو رێژیمی بەعس بڵاو دەکردەوە، هاتە لامو وەزعی مەوجوودی زۆر خراپتر لەوەی هەبوو باسکردو لەگەڵ وەزعی خۆیان کە ئەستێرەیەکی روونیان لە سایەی هەڵوێستی چەوتیان لەگەڵ حیزبو شیوعیو حکوومەت شک نەدەبرد گوتی: لەلایەن هەموو برادەرانی خۆمان راسپێردراوم بۆ لای حیزب داخوا ئێمە چی بکەینو تەکبیرمان چیە؟ منیش گوتم کە مەسەلەکە زۆر لەوە گەورەترە، ئەو شۆرشە گەورەو عەزیمە شکستی هێنا تازە هەر ئێوە دەخەمی خۆتان دانو نازانن چ بکەن! حیزبی دێموکرات زۆر لەوە گەورەترە ئەو قسەو قسەلۆکانەی لە "ئامۆژگاری"ەکەتاندا نووسیوە بێنێتەوە بەرباسو بەتاوانێکی نەبەخشراو حیسابیان بکا، بە مەرجێک ئێوە رابردووی خۆتان بە

نەقس بگرنو پەشیمان بن لەو شتەی کردووتانەو گوێڕایەڵی بڕیارەکانی حیزب بن وەک ئێمە ئەندامانی حیزب چاوتان لێدەکا. هەر خۆشم لەو بارەوە لەگەڵ مەرکەزیەتی حیزب کە قەرارە نەفەرێکیان وەک مامۆستا عەبدوڵلا بێتە ئێرە سەبارەت بە وەزعی ئێمەش حیزب بڕیاری لەسەر چیە پێمان بڵێ. ئەوکات وەزعی ئێوەش دەپرسمو خەبەرەکەتان دەدەمەوە.

دوای ماوەیەکی کەم مامۆستا هاتە لامانو بارودۆخی حیزبی بۆ باس کردینو دڵنیای کردین هیچ خەتەرێکمان لەسەر نیەو برادەرانیش دەتوانن بگەڕێنەوە قەڵادزێ. لەسەر مەسەلەی ئەو برادەرانەی بەرێوەبەرایەتی کاتی کە ناومان نابوون (بەفری)و دەتوێنەوە باسم کردو مامۆستاش دروست وەک من راو نەزەری حیزبم بۆیان باس کردبوو گوتی تۆ وەکیلی حیزب بەو هەر ئەوەیان پێ بڵێ کە پێشتر پێت گوتوون.

دوای گەرانەوەی مەلا سیامەند شتەکەم لەسەر ڕا کە مامۆستا باسی کردبوو باس کردو زۆری پێخۆشبوو لە هەڵوێستی حیزب مەمنوون بوو. هەر ئەو سەروبەندی مامۆستا لە سوونێ بوو هێزی کاوە کە کاک حەسۆمیرخانو مام غەزالی برای حەسۆی مەسئوولی بوون لە گوندی بەستێ کە ماڵیان لەوێ بوو بەرەو ئێران دەرۆیشتن، مامۆستا گوتی واباشە بچینە سەر رێگایەو خواحافیزیان لێ بکەین، دڵشکاونو شکست خواردو وابوو هەر دووکمان چووینە پێشیان هەرکە ئێمەیان دیت بە نیگەرانیەوە گوتیان مامۆستا دەبینی چیان بەسەر هێنایین. مامۆستا گوتی چەندمان پێ گوتن؛ شاو رێژیمەکەی دۆستی کورد نیە، حەسۆ گوتی بەس نیە ئێمە ئێرانمان هەیە حیزبی دێموکرات چ دەکا، مامۆستا گوتی خوا گەورەیە .

دوای ئارام بوونەوەی بارو دۆخەکەو بڵاوە پێکردنی هێزی پێشمەرگە بەرەو ئێرانو عێراقو دانانی پێگەی عەسکەری لە شوێنی مەبەستو کۆ کردنەوەی چەکوچۆڵ لە هەموو گوندەکانو خۆ تەسلیم کردنەوەی کەسانێکی وەک عائیدونو دانی برە پارەیەک بۆ هەر چەکێک تا رادەیەک ئەم مەترسییەی کوشتنو گرتن لەسەر خەڵک کەمتر بۆوەو ژیانی عادیو هاتوچو دەست پێکرایەوە.

ئەو جەماعەتەش کە وەلامی حیزبیان پێگەیشتبوو، دلنیا نەبوون لەوەی حیزب وەریاندەگرێتەوە لە "وەرتێ" کۆبوونەوەیەک لە هەموو ئەفرادی سەرەوەی خۆیان پێک دێنن‌و لەسەر ئەوە ساخ دەبنەوە بنێرینە لای هەمزەی هەباس ئاغای کە ئەوکات لە لای دەولەت قسەی دەرۆیشت قسەیان بۆ بکاو وەک پەناهەندە وەریان بگرێ، ناوبراویش دەچێتە فیرقە لە چوارقورنەو وەزعی ئەو جەماعەتە باس دەکاو ئەویش بە درۆ وەلامیان بۆ دەنێرێ گشتیان لە هەر کوێ هەن بە بنەماڵەوە بێنە رانیەو تا جێگایەکیان بۆ دیاری دەکەین لە چادراندا بحەوێنەوەو حکوومەت مەعاشیشیان دەداتێ. دوای ئەوە هەموو ئەفرادی سەربەخۆیان تەبلیغ کرد، حکوومەت بۆ بنەماڵە پەنجا دینار، کەسانێکی سەلت بیست‌و پێنج دینار مەعاشمان دەداتێ بۆیە هەرچی دەنکە جۆیەکی پاشای خواردبوو لە ماوەی پازدە رۆژدا ئامادەبوون ببنە پەناهەندە. مەلا سیامەندیش یەکێک لەو کەسانە بوو بەرەو رانیە باریانکرد.

دوای ماوەیەکی کەم هەموو ئەو شتانەی کردبوویان‌و نووسیبوویان لە بلاوکراوە شرەکەیاندا لەگەلیان باس کردبوون. ئەوانیش دیفاعێکیان پێ لەخۆ نەکرابوو، هەربۆیە بە سیاسەت لەگەلیان باس کردبوون دەیانێرینە دەوری کەرکووک‌و ئۆردووگایەکیان بۆ دەکەنەوەو حکوومەتیش چاوەدێریان دەکا.

تا کاتێک بریاری مونەزەمەی شیمال لە کەرکووکەوە دەگاتە فیرقەو گشتیان بە زیلی عەسکەری بار دەکەن‌و لە قەسری‌شیرین هەلیاندەرێژن‌و پێشیان دەلێن ئێوە دەگەل مەلا مستەفا بوون، ئەویش چۆتە ئێران باش وایە ئێوەش برۆنەوە ئەوێ .

برایانی رێبەرایەتی کاتی چیان پێ‌نامێنێ لە زیلەکان دێنە خوارێ‌و دەبێتە شەریان‌و تاوانبارکردنی یەکتر. هێندێکیان خۆ رادەپسکێون نەچنەوە ئێران ئێعدام دەکرێن. عەسکەر لە دەوریان راوەستاوەو رێگای دەرباز بوونیان نەماوە لە پاسگای سنووری تەحویلیان دەدەن‌و زیلەکان دەگەرێنەوە. هێندێک ماوەیەکی کەم گیران‌و بازێکیشیان هەر زوو ئازاد کران‌و چوونەوە مەنتیقەی خۆیان.

دوای رووخانی ڕێژیمی شاو هاتنه سەرکاری ڕێژیمی خومەینی بوونەوە کۆمەڵەی یەکسانی و هێندێکیشیان وەک شەهید حەمەمینەو ئەحمەد مەحموود بوونە پێشمەرگەی حیزبو تا شەهید بوون قارەمانی مەیدانی خەبات بوونو رووحیان شاد.

ئێمەش بۆ زستانی ساڵی ١٩٧٥ گەراینەوە قەڵادزێ خەریکی کارو ئیدارەی خۆمان بووین. ئەو چەکو چۆڵانەی وەک سیمینۆف، کەلاشنیکۆفێکی مزەللی تێعدادێک پەرەشووت کە لەلای ئێمە بوو، لە شوێنێک حەشارمان دابوون. بۆ مەئمووریەتی حیزبی ناوخۆی وڵات شاردبوومانەوە بۆ رۆژی پێویست، دوو سێ برادەرمان لەو مەرزە هێشتبۆوە وەک پێگە دامانناببوون وەک مەلامەحموودی قازانی، پیرۆتە درێژی گڵکەنکێ، وەتمانی رەسووی.

ماباقی چووینەوە نێو شارەکانو هەر کەسە خۆمان بە شتێکەوە سەرقاڵ کرد. بریاریش ئەوە بوو بۆ بەهارێ زەماوەند بکەمو لە رەبەنی نەجاتم بێ خەبەرم دایە خەسووم داخوا ئامادەگی هەیە بۆ گواستنەوەی مریەم؟، لە وەڵامدا گوتبووی هەرکاتێک ئەو بڵێ ئێمە ئامادەین هەر چەند خزمەکانی رازی نینو هەرەشەیان کردوە، رێگە نادەن ئەو کارە بکرێ؛ من لە وەڵامیاندا پێم گوتوون نە خزمی ئێمەنو نە لەو کارەش پەشیمانم.

تەواوی دارایشم سێسەد دیناری عێراقی بوو، ئەوکات پووڵێکی کەم نەبوو. رۆژی دیاریکراو سێ ماشێنی لەندرویرو بووکنیمان ناردنە سوونێ، نیگەرانیش بووم نەکا ئەو ماڵە کۆسپێک دروست بکەنو شتەکە پەکی بکەوێتەوە. چونکە نزیکەی پەنجا کەسێکم دەعوەت کردبوو تەداروکاتی تەواویش بۆ ئەو رۆژە لە لایەن خێزانی حاجی مەلا رەسووڵ، مەلا سمایلی حاجیو بنەماڵەی کاک حەسەن رەستگار تەرتیب کرابوو و خواردن بەگوێرەی ئیمکان ئامادە بوو. هەر لەو خانووەی تێدابووم رێگەی سوونێم لێدیار بوو، جارجار سەرنجم دەدایەو دەمگووت ماشێنەکان نەگەرانەوە. دوای ماوەیەکی کەم چاوەروانی هەرسێ ماشێنەکە دەرکەوتن کەمێک لە نارەحەتی رزگاریم بوو گوتم شوکور دیارە شتێک نەبووەو بە سەلامەتی گەرانەوە.

بە گەیشتنەوەی ماشێنەکانو بووکەخان کرایە هەلهەلەو چەپڵەرێزان، زیاتر لەبەر من بوو ژنم بۆ هاتبوو کەسی خۆم لەوێ نەبوو، رەشبەڵەک لە حەساری خانووەکەدا سازکرا. دەوری نیو کاتژمێر منیش چوومە ژووری حەسارو دیتم گورەی حاجی مەلارەسوولو تووڕەیی لە رەشبەڵەک لەگەڵ مەلا سمایلی حاجی لەبەر یەکدابوون، حاجی دەیگووت بە هیچ جۆر حازر نیم لەو حەوشەدا ئەو کارە بکرێ، من سەرپەرەستی ئەو کارەو ئەجازە نادەم، مەلا سمایلیش دەیگووت پێویستە کە ئەو شاییو رەشبەڵەکە ببێ، چونکە مەلاخدر ژن دێنێ تۆ بۆت نیە خۆت نارەحەت بکەی. بەهەرحاڵ ئەوکات شایەکە بەردراو حاجیش هێواش بۆوەو دوای ماوەیەک شتەکە ساز بۆوەو منیش کەمێک هەڵپەریمو قۆناغی رەبەنیم تەواو بووو بوومە ژندارو خاوەن ماڵ.

بەهاری ساڵی ١٩٧٦ بۆ دەرمان رشاندن واتە سەمپاشی حیزب منی ناساندو لەگەڵ گرووپێکی بۆ ماوەی چەند رۆژ لە نەخۆشخانەیەک کارمان کردو پاشان بۆ ئەو کارە نێردراینە دەرەوەی شار. لە شاری بۆ لای گەناو باوزەو هێرۆ هەموو ئەو دێهاتانەمان سەمپاشی کردو دوای چەند رۆژێک کرامە سەرکارگەرو رۆژانە حەوت پەنجایمان بۆ حیساب دەکرا، پوولێکی کەم نەبوو دوای گەرانەوەمان لەو کارە بۆ پووڵەکەش چوومە سلێمانیو نەغد وەرمگرتو گەرامەوە قەڵادزێ. ماوەیەک بەو پووڵە گوزەراندم. ئەوجار نەکار بوو نە پووڵ.

دەست پێکرانەوەی شەرو رێککەوتنی شاو سەدامو تێکچوونی شۆرش، قەراریش درابوو پازدە تا بیست کیلومتر ناوچە سنوورییەکان چۆل بکرێنو دێو دێهاتەکانیان بگوێزرێنەوە ئۆردووگاکانو بە تەواوی ئەو ناوچە سنووریانە موحەرەمە رابگەیەنن. سەدام ئەوەشی کرد، بەڵام ئێران بۆی نەکرا. حکوومەتی عێراق زۆر درندانەو بێبەزەییانە بە هێزی عەسکەریو جاشە خۆفرۆشەکان دەستی دایە گواستنەوەی هەموو دێهاتەکانی سەرسنوور دەوری ئۆردووگاکانیش بە پێگەی عەسکەریو سیمی چەقڵاوی تەنیو چ مەوداو دەرەتانێکی بۆ خەڵک نەهێشتەوەو خەڵکی هەژارو

بێدەرەتانیش ناچار ملیان راکێشاو دەستەوەستان چاوەروانی هەموو فەرمانێکی ئەمنو ئیستیخباراتیان دەکرد. سەدام لە خۆبایی، مەغرور چی بەزەیی بوو نیسبەت بە کورد لە ئاکاری بەدی نەدەکرا. زۆر لە هەوڵ دابوو خەڵکەکەی بکاتە ئەمنو ئیستیخباراتو لە دژییەوە وەگەریانخا، تا حەددێک سەرکەوتووش بوو تەنانەت تەلەبەش ئەگەر لە ئیمتیحان دەردەچوو کارنامەی نەدەدرایەوە، بە مەرجێک نەبایە بەعسی. خەڵک بە تێکرا نیگەرانو ناهومێد لەوەی کە ئەمنو ئیستیخباراتو جاشە خۆفرۆشەکان شۆرشیان بە شکست کراوی دیتو مەترسییەکیان نەمابوو و بە ویستی خۆیان بە سەروماڵو کەرامەتی خەڵکدا حوکمرانیان دەکرد هەر بۆ ئەوەی بەعسو رێژیمەکەی رازی بکەن.

وردە وردە دەنگۆی پێشمەرگە بڵاو بۆوە، حەمەی مەلا شەریف کە کوێخایەکی مەنگوران بوو جوتیارێکی لەدەست کوژراو رایکردە شاخ، هەر ئەوەش بووە هۆی بڵاو بوونەوەی هەواڵەکە لە رادیۆ بی‌بی‌سی، بەڵام ئەوەی جێگای دڵخۆشیبوو، سەرهەڵدانەوەی کەسانێک لە هێندێک ناوچە وەک کەسایەتی سیاسیو سەر بە لایەنێکی سیاسی بوو لە دەوری هەڵشۆ، بێگەڵاس، شێنێو ناوچەی کۆپان، مەفرەزەی سێ کەسیو زیاتر پەیدا بوونەوەو بۆ رێکخستنی خەڵک زۆر بە نهێنی کاریان دەکرد. ئەوە رووناکاییەکی ناو ئەو تاریکییە بوو کە دوای هەرەسهێنانی شۆرشی ئەیلوول پەیدا بۆوە. ئەو شێعرەی مامۆستا هێمن کە دەڵێ: ئاگری شۆرش دانەمرکاوە، لەژێر ئەو ژیلەمۆیەدا ماوە. بۆ ئەو کاتی مانای خۆی دەداو زۆرێک لە مامۆستایانی قوتابخانە کە کەسانی شۆرشگێرو ئەدیب دەیانخوێندەوە سووکنایی دڵی خۆیان پێدەدا.

دوای ئەوەی دەنگۆی گواستنەوەی گوندەکانی پشدەر بۆ ئۆردوگاکان بەناوی کۆکردنەوەی گوندەکان لە چەند شوێنێک بۆ زیاتر خزمەتگوزاری بە خەڵکو کەڵکوەرگرتن لە ئاو و کارەباو خوێندنو پێراگەیشتن بە وەزعی گشتی خەڵکەکە. هەر بۆ ئەو نیازە گڵاوەی حکوومەتی عێراق برادەرانی حیزبی شیوعی بە هەنگاوێکی پێشکەوتنخوازانە بەناوی "تجمع القرا" کە لە یەکیەتیی سۆڤییەتیش جێبەجێکراوە،

تەبلیغاتیان لەسەر دەکرد، بۆ نموونە جارێکیان مەحموودی حاجی فەقێ خدری خەڵکی قەڵادزێو ئەندامی سەرکردایەتیی حیزبی شیوعی دەگەڵ مامۆستا حەسەنزادە ئەو باسەیان بوو، مامۆستا بە شتێکی باشی نەدەزانیو کاک مەحموود پشتیوانی لێدەکرد کە قسەکەی مامۆستا راستییەکەی دەرکەوت، ئەو گوند کۆ کردنەوە بەچ نیازێک بوو، بۆ گواستنەوەی گوندەکان حکوومەت پرۆژەو بریایدا چەند ئۆردوگایەک لە "پێماڵک، بەستەستێنو توەسووران" بە قۆنتەرات بداتە چەند کەس لە دانیشتوانی پشدەر، نەخشەو خەریتەگێرانو ناونووسی کرێکاران هەر بەڵێندەرێک لەلای خۆیەوە چەندین خانوویان کردە کۆنتەراتو کرێکاریان ناونووس دەکردن.

هەر ئەوە بوو منو فەتاحی باساوێ، مەلا مەحموودی قازانی، فەقێ عەبدوڵڵای قەلەرەشێو چەندین کەسی دیکە لەلایەن خاڵە شێخە دێگەیی بە کرێکار وەرگیراین. هەموو بەیانیان بە لۆرییەک دەچووینە سەرکار لە بەستەستێنو ئێواران هەربەو لۆرییە دەگەراینەوە. کارەکەمان گرتنەوەی چیمەنتۆ، گواستنەوەی بلۆک، بەنکێشی نێوان بلۆکەکان، دارەڕاو حەسیرکردنی خانووەکان، هەڵکەندنی چاڵ بۆ ئاوەرۆو پاشان گڵەبانکردنی خانووەکان بوو، کارەکە زۆر خۆش نەبوو، بەڵام پێمانخۆشبوو زیاتر درێژە بکێشی تا رۆژانەمان پتر دەستبکەوێ، ئەو سەردەمی زۆر گەرم بوو، سەهۆڵیان بۆ دێنایںو نیوەرۆیان ماستاوی ساردو خەیار، کاڵەک کە خۆمان دەمانبرد، پێخۆرمان بوو. زۆر باشم لەبیرە بەو گەرمایە ماستمان دەکردە قوتووە شیرانەوەو سەرمان دەنایەوە، زۆرجار کە سەرەکەیمان دەکردەوە سەرە قوتووەکە دەردەپەڕی پرینچکە ماست کە لە گەرمان هەڵکزابوو بە دەموچاوماندا هەڵدەپرژاو دەمانکردە شۆخیو گاڵتەو پێکەنین. دیانگوت راوەستە با سەهۆڵەکە بێت بزانێ چۆنت سار دەکەین.

کارمان دەکرد، زۆریش ماندوو بووینو زۆریش مەمنوون لەو کار کردنەو ماندوو بوونە، چونکە مایەیان بۆ دانابووین کە بە کرێکار وەریانگرتبووین، ئەوەم لەبیر نەبوو کاک کەریم حەدادیش بۆ دارەرای خانووەکان هاتبوو رۆژانە کاری دەکرد، ئەو وەستا

بوو باش لێدەزانی. ڕۆژێکیان لەسەر دامەزراندنی کرێکارێک لێمان بوو بە گورەو هەراو نە من ڕازی بەکاری ئەو بووم‌و نە ئەو لە کاری من ڕازی بوو، لە نەکاو مەلا عەزیز ئەحمەدی‌و فەقێ عەبدوڵڵا قەڵەڕەشی کە لە نزیک ئێمەوە کاریان دەکرد، پەیدابوون‌و ویستیان لەو هەراو کێشەیە بگەن، دوای حاڵی بوونیان زۆر پێکەنین‌و بۆچوونەکەی منیان پێ ڕاست بوو، منیش گوتم کاک کەریم ڕاستە وەستای، بەڵام لە هەموو شتێک وەک من شارەزا نی، تۆ کوری شاری‌و منیش گوندنشین، باشترە نەزەری منیش بەهێند بگری. کێشەکە تەواو بوو، دەستمان بە دارشتنی حەمامی خانووەکان کرد، ئەوجار من پرسم بە کاک کەریم دەکرد، چونکە حەمامم چاک نەکردبوون‌و لە گوندیش نەمانبوو، دەیگوت کاکە گیان هیچ عەیب نیە شتێک پیاو نەیزانی دەستی تێوەرنەداو هیچ قسەشی لێنەکا باشە، خوا هەڵناگرێ ناوبراو قانێع دەبوو دەیگوت دەباشە خەریک بە.

وردە وردە بوومە خاوەن پووڵ، شتێکم پێکەوە نا، ئەوەیش ئەوکاتە بوو کە ژنیشم هێنابوو. لە خانووی حاجی سێمان کە پیاوێکی دەوڵەمەندو دەگەڵ ئێمەی حیزبیش زۆر باشبوو دادەنیشتم. ماڵەکەم لە تەنیشت مزگەوتی گەورە بوو. من‌و حاجی مەلا ڕەسووڵ چاڵەوانی، فەقێ عەبدوڵڵا قەڵەڕەشی‌و مەلا مەحموود قازانی ئەو خانووەمان بەکرێ گرتبوو. من‌و ماڵی مەلا ڕەسووڵ سێ هۆدەمان لە سەریەک پێشخانی دارێژراو بە چێمەنتۆ بەدەستەوە بوو، یەخچاڵمان نەبوو، ماست یان مریشکێک کە دەمانبوو دەماننارده ماڵی مەلا سمایل بۆیان دەختینە یەخچاڵی خۆیان. ئەگەر نا مریشک‌و ماستەکە بۆ ئێوارێ دەترشان‌و نەدەخوران، زۆرجاریش ڕێدەکەوت خێزانم دەگەڵ خێزانی مەلا سمایل کە شوکر وەزعی باشبوو لە حیزب ١٥ دیناری وەردەگرت‌و بەرگدرووشی دەکرد نێوانیان تێکدەچوو، لێیان دەبووە بوڵەو بۆ توڵەو سزای خێزانم ماست‌و مریشکەکەی لە یەخچاڵەکە دەردێناو بۆی دەناردینەوە. یەک دوو جار مەلا سمایلیش دەستی لە خێزانەکەی بەرز کردبۆوەو ئامۆژگاریشی کردبوو، بەڵام بێ فایدە بوو.

رۆژێکیان چێشتەنگا بوو خەریک بووم بچمەدەرێ، مریشکێکی سەهۆڵبەستوو لە دەرگای ماڵی مەلا سمایل بەرەو زارکی دەرگای هۆدەکەی ئێمە دەهات، راوەستامو لە خێزانم پرسی ئەوە چییە؟ خێزانم وتی وادیارە مەلاژن لێم عاجزەو مریشکەکەی بۆ ناردوومەوە، منیش دەنگم نەکردو گوتم چار هەر ئەوەیە بیکوڵێنی. بۆ رۆژی دوایی چوومە دوکانی کاک سۆفی برای حاجی کاکەڵڵای لە نزیک ماڵەکەمان یەخچاڵو کەرەسەی بەرقی دەفرۆشتن، یەخچاڵێکم سەودا کرد بە سێ دیناو نیو کە تا سەری مانگێش دراوەکەی نەدەمێ. ناوبراو زۆر پیاوانە گوتی خۆ ئەگەر پارەش نەدەی دوکانی خۆتە. یەخچاڵم هێناوەو دامناو لە مەلاژن مەلا سمایلی بێمننەت بووین. ئەوجار چ نەبوو جگە لە قابڵەمە ماستێک یان مریشکێک لە یەخچاڵی نێن، بەڵام بووینە خاوەن یەخچاڵ.

ئێواران کە دەگەرامەوەو ماندوو شەکەت، جارجار بۆ قەدەم لێدان دەچوومە بازارو دەگەڵ رەفیقان دیدارمان نوێ دەکردەوە. ئێوارەیەکی زۆر بە دزییەوە چوومە ناو بازارو چوار دانە بیرەی "لۆلۆ" کە ناویان زۆر بە خۆشی دەبرد، کڕیو بەو نیازە کە یەخچاڵمان هەیە ساردیان دەکەمو ئێواران دانەیەک دەخۆمەوە، لەبەر ئەوەی مەشرووبی نەبووم، ناویشم مەلا بوو خەڵک باشیان ناسیبووم، بە شەرمەوە ئەو کارەم کردو بردمەوە ماڵێو بە خێزانم گوت ئەوانە دە یەخچاڵەکە بخە تا خۆم دەڵێم، ئەویش پرسیاری کرد ئەوە چییە؟ منیش گوتم ئەوە شەربەتە بۆ ماندووبوونێ زۆر باشە.

دوای دوو رۆژان خێزانم گوتی ئەتۆش فێڵێ لە من دەکەی خۆ ئەوە ئارەق بوون، بۆ گوتت شەربەتە. تۆمەڵێ، لە مەلاژنی مەلا سمایلی پرسیبوو، ئەویش دەیناسین. گوتم جا چ بوو دانەیەکم بۆ بێنە، خێزانم گوتی خۆ فرێمداون، چۆن تۆ ئارەقی دەخۆیەوە، ئەتۆ کێت پێدەڵێن؟. منیش توورە بووم، گوتم ئەتۆ حەقت نیە رێوشوێننا بۆ من دیاری بکەی، ئەگەر ئەوە نیازو مەبەستە سبەی زوو هەستەو خوات دەگەڵ بچۆوە ماڵی دایکت، وادیارە ناتوانین پێکەوە ژیان بکەین. هەر کە وامگوت ئەو زوو گوتی شۆخی

دەکەم بۆ تووڕە بووی کەیفی خۆتە ئەوە بۆت دێنم، بێ ئێوە ناخۆش خواردمەوەو خێزانیشم بێدەنگەی لێکرد.

دوای تەواو بوونی کاری ئۆردوگاکان، ئەوجار دەستکرابە کاولکردنی گوندەکانو خەڵک گواستنەوە بەشێوەیەکی زۆر نالەبارو پڕ لە سووکایەتی، تەواوی گوندەکانی پشدەرو مەنگورایەتی چۆلکران، تێکدران، وەزعێکی ناخۆش، شپرێوو خەڵک ناهومێدو ناوچە چۆلکراوەکان بە ناوچەی قەدەخە لەسەر واتە "منطقه محرمه" راگەیەندرا. کەس بۆی نەبوو سەردانی ئەو گوندانە بکا، سەگو پشیلەی بەجێماو لەناو برانو کانیو سەرچاوەکان کوێر کرانەوە، رەزو باخو باخچەکان سیس، زەردو وشک هەڵگەرانو بە قەولی کورد گوتەنی بۆنی خوێنیان لێدەهات. بۆ ئێمەی ئێرانیش کار نەما، کاسبی هیچ مەگەر درۆینەیەک یا دەگەڵ جەلەب رۆیشتن بۆ لای کۆیە کە ئەویش لەدەست من نەدەهات.

بەرە بەرە بێ پوولی رووی تێکردین، بۆ وێنە رۆژێکیان لە بازاری هاتمەوە ماڵێ خێزانم گوتی ئەوە بۆ کیلۆ تەماتەیەک، شتێکت نەهێناوە؟ خۆ چمان نیە بۆ نیوەرۆیە. ٧٥ فلس زیاترم پێنەبوو، سیگاریش بووم، پاکەتی سیگارو کیلۆ تەماتەش هەر بەو نرخە بوو، لەلای خێزانم دەنگم نەکردو چوومە لای قادری حاجی ئەحمەدی شۆری دوکاندار کە لە دەرگای ماڵەکەمان نزیک بوو، گوتم کاک قادر پاکەتێک سیگاری بەغداو کیلۆیەک تەماتەم بۆ بکێشە، بەڵام ئێستا وردەم پێ نیە، گوتی مامۆستا دوکانی خۆتە چۆن شتی وادەڵێی. سیگارو تەماتە کردران. کێشرانو لێنرانو خواردمانن.

بۆ ئێوارێ ناچار چوومە لای برادەرێکی خۆمان بەناوی یۆسفی مام رەسووڵی دیواڵی، کاری رەنگرێژی خانووانی دەکردو پێمەوە شک دەبرد، گوتم تا حەوتوویەک دینارو نیوێکم دەیێ، گوتی بە چاوان ئەوە سێ دینار، ئەگەر زیاترشت دەوێ بدەمێ. گوتم سپاس ئەوەندەم بەسە دوای دوو سێ رۆژی دیکە دەدەمەوە. دوای حەوتوویەک ناردمەوە ئێرانو گوندەکەی خۆم لە رێگای مامم، عەبدوڵڵا عومەرزادەوە ١٥٠٠ تمەنم بۆ هاتو کەوتمەوە سەر گەڕ.

بەرە بەرە دەستم کرد بە کار. لە ئۆردوگای پێماڵکو بەستەستێن کاری خانوو سازکردن، دارەڕای بیناکان، دارشتنی حەمامو چاڵ هەڵکەندنو سەرگرتنیان لە تەنیشت خانوەکان بۆ ئاوەڕۆی ماڵەکان، رەوشی ئابووریمانی تۆزێک بەرەو ژوور هەڵکێشاو توانیم ژیانێکی مامناوەندی دەستەبەر بکەم، لەو سەردەمەدا خاوەن ژنو "بەئیستلاح" ماڵ بووم.

شێوەی گواستنەوەی خێزانم لە سونێڕا بۆ قەڵادزێ، داستانێکی سەربەخۆیەو لێرەدا دەمەوێ باسی لێوە بکەم.

هەروەک پێشتر ئاماژەم پێکرد، دوای خواستنی خێزانم گێرەو کێشەو فشاری حەسۆ میرخان بۆسەر خزمەکانی خێزانمو بەتایبەتی بنەماڵەیەک بەناوی رەسووی مێری، پیاوێکی نێو بەدەرەوە، خاوەنی پێنج کوری گەورە، هەروەها بۆسەر رەسووی وەتمانی، موختاری گوندی سونێ کە خزمی نزیکی بنەماڵەی خێزانم بوونو نارازیی بەو مەسەلەیەو دایم هەرەشەی ئەوەیان دەکرد ئیجازە نادەین ئەو کچە بگوازرێتەوە تا لە بەرامبەردا شتێک نەدرێتە براکەی. خۆ منیش نە پووڵم هەبوو بیدەم، نە باربەهاشم هەبوو بمدابایە. لە قەڵادزێ دەگەڵ دۆستو ئاشناکانم بڕیارمدا بنێرین بۆ سونێو داوای گواستنەوەی خێزانم بکەم، دوای گەڕانەوەی تەتەرەکەو رەزایەتی دایکیو باقی خزمەکانی بۆ دەعوەتی خەڵکو ئاشناو رۆشنا بەرنامەمان دانا، هەموو ئیمکانیەتی منیش ٣٠٠ دیناری عێراقی بوو، زیاتر ئەگەر پێویستم بایە، جگە لە قەرزو قۆلە چارێکی دیکەم نەبوو. بۆ ئەو بابەتەش هیچ گرفتێکم نەبوو، چونکە حاجی مەلا رەسووڵی چاڵەوانی دۆستێکی نزیکو ئەندامی حیزبیش دەوڵەمەندو پارەیەکی باشیشی هەبوو، هەمیشە بۆ من لە باری ماڵییەوە وەک پشتو پەنا وابوو.

لە هەرحاڵدا ئەو مەسەلە، واتە گواستنەوەی خێزانم. بێ قڕەو هەراو کێشە جێبەجێ بوو، بوومە خاوەن ماڵ. لە رۆژی زەماوەند کە لە حەوشەی ماڵەکەماندا ژنو پیاو، کورو کاڵ هەڵدەپەڕین، کاتێک زانیمو بیستم هەراو گورەیەکی زۆرو دەنگی قەڵسیو

تـوورەیی لە دەرەوەی حەوشـە دەبیسـترا، منـیش کە لە خـانووی سـەرتر لای میوانەکـان خەریکی میوانداری بووم، چوومە حەشەکەو دیـتم مەلا سمایلی حاجی دەگەڵ حاجی مەلا رەسووڵ چاڵەوانی کە ئەوکات نەچووبووە حەجێ، لەسەر رەشبەڵەک هەرایان بوو، مەلا رەسووڵ کە خۆی بە مەلاو پیاوێکی ئایینی دەزانی سەخت دژی ئەو کارە بوو دەیگوت ئەو بەزمە بە پێچەوانەی دینی ئیسلامەو خۆم سەرپەرستیی ئەو زەماوەندەم بە ئەستۆ گرتووەو ئیجازە نادەم ئەو سەرسەرییە لاتانە کاری وابکەن.

مەلا سمایلی حاجیش دەیگوت زەماوەندی رەفیقی خۆمانەو هیچ کەس لێرە نیە، هەر بۆیە شتەکە ناخۆشتربێ باشترە.

بە رای من هەر دوو لا حەقیان بوو، مەلا رەسووڵ وەک مەلایەکی ئایینی دەبوایە ئەوە بڵێ کە دەیگوت، مەلا سمایلیش بۆ دڵخۆشی منو بۆ خۆشی ئەو بەزمەی زۆر پێخۆشبوو، چونکە ژنەکەی شتێکی ئەوتۆو روو بە بازاری نەبوو، هێندەشی گوێ بە دینو دینداری نەدەدا، هەر بۆیە منیش کەوتمە نێوبژیوانیو دەبوایە بە دڵی هەر دووکیان بێ، گوتم مامۆستا زۆر سپاسی هەوڵو ماندووبوونت، لە پەیوەندیی دەگەڵ ئەو زەحمەتەی کێشاوتە، بەڵام پێویست ناکا هێندە خۆت نارەحەت بکەی خۆ کەس ناچێتە قەبری کەسەوەو هۆباڵیان بە ئەستۆی خۆیان، کاک مەلا سمایل برای خۆشەویستم ئەتۆش بۆ رەشبەڵەک هێندە تەنگاو مەبە، ئێرە واتە ئەو حەوشە بۆ ئەو کارە زۆر باش نیە، چونکە جیرانی مزگەوتێن، دەبا بچینە لای میوانەکان خۆیان چیان پێباشە با وابکەن، هەر دووکیان واتە هەر دوو بەناو مەلاکانم بردەوە سەرێو دوای ئێمە دیسان رەشبەڵەک دامەزراوە، بەڵام بە دەنگی کەمی گۆرانی زەبت کە ئەوکات هەر بە شریتی رەسووی نادری، سەیە عەلی سەردەشتیو عەلی گلێنانی باویان زۆر بوو.

دوای زەماوەندو پێکهێنانی بنەماڵە،وەزعم لەوپەڕی خراپی دابوو، هەروەک پێشتریش ئامـاژەم پێکـرد، ژیـانێکی فەقیـرانە، بەڵام بەوپەڕی قەنـاعەتەوە دەژیـام، کارەکـانی حیزبیشم دەکردو رابیتو پەیوەندیی بەردەوامـم دەگەڵ برادەران لە کوردستانو ناوچەی سەردەشت هەبوو.

کاک کەریم حیسامی بەرپرسی بەشی تەشکیلاتی ناوخۆ بوو، جارجاریش دەهاتە قەڵادزێو وەزعی ئەودیوی پرسیار دەکردو چیش هەبا وەردیدەگرت، منیش جارجار بۆسەردانو دیتنی برادەران لە ناوچەی سەردەشت بە نهێنی دەگەڵ هاورێی دیکەی حیزبی سەفەرمان دەکرد. زۆر باشم لەبیرە کاتێک کاک کەریم حیسامی لە بەغداوە هاتە قەڵادزێ پێگوتم دەبێ لەو دوو رۆژانەدا سەفەرێک بۆ ناوچەی سەردەشت بە مەبەستی سەردانو دیتنی ئەو برادەرانەی حیزبی بکەیو بڵاوکراوەکانی حیزب وەک رۆژنامەی "کوردستان"، "تێکۆشەر"یش دەگەڵ خۆت ببەی، جا دەگەڵ کێ ئەو سەفەرە دەکەی خۆت دەزانی. منیش دەگەڵ دوو سێ کەسی برادەر بەناوەکانی مەلا سمایلی حاجی، محەممەد عەبدوڵلا غەفوور، ناسراو بە محەممەد زاوا کە سێ چوار برا بوونو لە "گەناو"ێ دادەنیشتنو هەموویان حیزبیو لە کۆندا خەڵکی گوندی "شەڵماش" بوون، هەروەها حوسێن کوری کوێخا محەممەدی "کونەمشکێ" رێککەوتین بەرەو ناوچەی سەردەشت، مەلا سمایلو حوسێن لە "کونەمشکێ" بەجێمانو منو محەممەدیش بەرەو "دۆڵەگەرم"و "قازان" وەرێکەوتین. شەوی دووهەم گەیشتینە "قوڵەسوێرو"و دوای حەسانەوەو دیتنی سێ چوار کەسی خۆمان بەرەو "دوڵەگەرم" رۆیشتین. ئەوەی پێویست بوو کردمانو بو نێوانی شەوو رۆژان گەراینەوە "قوڵەسوێرو" ماڵی کورە پوورێکی خۆم. دوای هێندێک قسەو باس ویستمان بەرەو شوێنێکی دیکە برۆین، خانەخوێکەمان سوێندی خوارد بۆ سبەی شەو میوانی بین، دوای موخالەفەیەکی زۆری ئێمە، ناوبراو قبووڵی نەکردو گوتی شوێنێکی زۆر باشو ئەمین بۆ مانەوەتان دیاری دەکەمو نانو چاشتان بە کەسێکی حیزبدا بۆ دەنێرمو خۆشم دەچمە گوندی بارێکە کا دەکردمو زوو دێمەوە، ناچار قبوولمان کرد، خۆمان کۆ کردەوەو بۆ شوێنی دیاریکراو کەوتینەرێ. تا ئێوارێ زۆر درەنگ لەو شوێنە بووینو هەموو شتێکیشمان بۆ هاتە ئەو شوێنە. تا بەرە بەری شێوان بریارماندابوو لە نزیک مزگەوتی گوندەکە چاوەروان بین تا دێنو ئاگادارمان دەکەن بچینە ماڵەوە، هەموو ئەو کارانەمان

کردو دوایی چووینە ماڵەوەو خۆمان ئاشکرا کردو چەکو چۆلمان لەخۆ کردەوەو گۆرەوییەکانیشمان شوشتنو دوای کاتژمێرێک دانیشتن، قسەکردنو نانخواردن، هاورێیەکی حیزبیمان کە خزمی خانەخوێش بوو هاتە لامانو باسی بەرنامەی سبەێنێ لێپرسیمو گوتمان جارێ بڕیارمان نەداوە لە کوێ دەبین.

دوای نیو کاتژمێر لەو قسەوباسانە خانەخوێ چووە دەرێو دوای پێنج خولەک برادەرە حیزبییەکەی بانگ کردە دەرێو نەمزانی چ باسە، پاش دە خولەک ئەو برادەرە هاتەوە ژوورو گوتم چ باسە؟ ناوبراو گوتی تا دەرێ وەرە، چوومە دەرێو گوتی دەبێ هەرچی زووتر لەو ماڵێ بڕۆین، دەنا دوای کاتژمێرێکی دیکە وێدەچێ دەورەتان بگیرێ، ئێمەش بێ ئەوەی ئەسڵی مەوزووعەکە روون بکەینەوە خۆمان پێچاوەو دەرکەوتین، ئەو برادەرەو خانەخوێکەشمان دەگەڵ خۆمان برد بۆ شەخسێکی پەنای گوندی، لەوێ دانیشتینو پرسیارمان لەو برادەرە دەکرد، ئەویش زۆر بە نارەحەتییەوە مەسەلەکەی بۆ باسکردین، گوتی چەند مانگ لەمەوبەر کە مامم عەبدوڵڵا عومەرزادە بانگ کرابوو بۆ ساواکو هەرەشەی لێکرابوو کە من چوومەوە دەبێ خەبەر بدا، ئەگینا تووشی گیران دەبێو هەر چەند رۆژێکی دوای ئەوە گۆیا خانەخوێکەی ئێمەش، لە ساواک کە بەرپرسەکەی رەحمان جەفایی بوو بانگ دەکرێ. لێرەدا گوتم هاورێی گیان راوەستە تا خانەخوێەکەمان خۆی باسی بکا. ئەوجار بە گریانەوە دەستی بە قسە کردو گوتی مەگەر بمکوژی دەنا قەت ئەو خەیانەتەی من کردووە بۆ باسکردن نابێ. ئەسلی باسەکە ئەوە بوو دوای بانگ کردنی عەبدوڵڵا عومەرزادە، منیشیان بانگ کرد، لە پێشدا جەفایی سوێندی خوارد کە خەیانەت بە مەلا خدر ناکەم، تەنیا مەبەستم ئەوەیە دەگەڵی دانیشم، بۆیە دەبێ تۆش سوێندبخۆی هەر کاتێک زانیت هاتۆتەوە دەعوەتی بکەیو منیش دێم لە کاتێکی دیاریکراودا دەگەڵی کۆ دەبمەوە، ئەگەر ئەو کارە نەکەی چی خراپە بەسەرت دێنم. خانەخوێکەشمان هەم بە سوێندی جەفایی فریوی خواردەبوو، هەم بەوەش کە دەگەڵم دانیشێو قسە بکا، بەڵێنی

دابوو هەر ئەوەشبوو ئەو رۆژەی ئێمەی لەوێ گێراوە و بۆ بارە کایەک چووبوو گوندی باغی لە خوار سەردەشت، سەرێکی جەفایشی دابوو، پێشی گوتبوو مەلا خدر دەگەڵ کەسێکی دیکە ئەمشەو میوانی منە، ناوبراویش گوتبووی زۆر باشە دڵنیاش بن چ مەترسییەک بۆ فلانەکەس، واتە مەلا خدر لەگۆڕێ نیە، منیش بە چوار پێنج کەسەوە کاتژمێر دەی شەو لە ماڵی ئێوە فلانەکەس دەبینم.

منیش کە بینیم خانەخوێکەمان بە ساکاری فریوی سوێندی جەفایی خواردوە، گوتم کاکە گیان هەروەک خۆت گوتت مەگەر بتکوژین دەنا چ پاداشتێکی دیکەت بدەمەوە؟ چۆن بیرت لەوە نەکردەوە بەرپرسی ساواک یا هەر کەسێکی ساواکی نە باوەریان بە سوێند هەیەو نە چ مەسڵەحەتێکیشیان لە دیتنی منی حیزبیدا هەیە، مەگەر کوشتن، چۆن بیرت نەکردەوە کە ئێمە بەو کارە رازی بینو بە دیتنی ئەوان ئەگەر چارمان نەما خۆ دەکوژین، یان ئەوان، ئێمە چەکدارین بە تفەنگی کلاشنیکۆفو چەندین نارنجۆک، پێتوانەبوو ماڵو منداڵەکەشت تێدادەچێ؟

لە ئاکامدا کە هەموو قسەکانی منی قبووڵ کرد، گوتی زۆر راستە، هەر بۆیەش پێش وەختی دیاریکراو ئاگادارم کردن، لێرە واتە ماڵی ئێمە چۆل بکەن، بەوحاڵەش ئەگەریش بمکوژن ناحەقتان ناگرم، دەزانم غەڵەتم کردوەو کلاوم چۆتەسەرو تووشی ئەو خەیانەتە بووم، منیش لەوەلامدا گوتم بە دوو هۆ پێموایە بۆ کوشتن نابی، هەر چەند تۆ بڕیاری کوشتنی منو ئەو برادەرەمت بە دەستی جەفایی داوە، یەکەم: برای کوێخا حوسێنی مەحموودزادەی، دووهەم: کابرایەکی زۆر سادەو ساویلکەو نەفامی، بە سوێندی جەفایی باوەرت کردووە، خۆشت سوێندت بۆ خواردوە خەبەری هاتنی منی پێ بدەی.

دوای ئەم قسەو باسانە منو هاورێکەم بەرەو گوندی دۆڵەگەرم رۆیشتین، گەیشتینە پشتی گوندەکە دیتمان لەوبەری گوندەکە چوار ماشێن راگیراونو چەند کەسێک بە چرای دەستی لە سەرەو ژێرەکە هاتنەخوارو گەیشتنە ناو گوند، دیتمان چەند ماڵێک

کە خزمو کەسوکاری من بوون چوونو خەریکی گەرانو تەعقیب بوون. هەر زوو بە هاورێکەم گوت ئەوە دارودەستەی جەفایینو لە ئێمە دەگەڕێن، ڕەنگە باوەریان بەو خانەخوێیەی ئێمە نەکردبیو پێیانوایە ئێمە لەم گوندەین. بەناچار بازەکەمان گۆری بەرەو مووچەیەک بەناوی "چەورە بی" ڕۆیشتین، کەسێک بەناوی خدری مام باپیر بنەگەی لەوێبوو، چووینە لایو نانو چایەکەمان خواردو بەرەو کوێستانی "زەرتکە" ڕۆیشتینو لەوێشەوە بە ڕێگای سەریی دەرووی نێوان زەرتکەو بێتووشدا چووینە "دۆلان"ی پشتی بێتووش، هەر لەوێ ئەو برادەرە نەخۆش کەوت، باشبوو هێندێکمان دەرمانی دژە ئازارو ئانتی بیوتیک دەگەڵ خۆ هێنابوو، دوو دەرزیم لێداو حاڵی کەمێک باشتر بوو. ئەو دەرزی لێدانەش لەلای سەید ڕەسووڵی دێهقان فێرببووم. لەوێ فریامان کەوت، بۆ شەوی داهاتوو بەو شاخە سەختو دژوارەدا بەرەو قەڵادزێ ڕۆیشتینو لە گوندی "هەرزنێ" چووینە ماڵی حاجی ئیبراهیمو عەبدوڵڵای کوری، هەر دووکیان دڵسۆزو حیزبی بوون. لەکاتی نانو چای شەودا کەسێک هاتو گوتی ئەوە سێ چوار ژاندارمە لەبەر دەرگا ڕاوەستاونو نازانم کاریان چییە؟ کاک عەبدوڵڵا ئێمەی بردە ژووری ژنو منداڵەکانو گوتی دەچم بزانم چیاندەوێو دوای نیو کاتژمێر گەڕاوە گوتی چ نەبوو کاری خۆیان هەبوو، پێموابوو خەبەریان لە ئێوە داوە، ئەگەر ئەوەشبا دەمزانی چۆنیان بە کەر بزانم!

بەکورتی تا بەری بەیانی لە ماڵی حاجی ئیبراهیم ماینەوەو پاشان کوڕێک بەناوی برایمیان دەگەڵ ناردین تا لە سنووری "قەندۆڵ"و لەوێڕا خۆمان گەیاندە "گەناو" کە ماڵی کاک ئەحمەدو کاک مەحموود براکانی کاک محەممەد عەبدوڵڵا زاوای هاورێم لەوێبوون.

پاش یەک دوو سێ شەو مانەوەمان، بەرەو قەڵادزێ چووینەوەو ڕاپۆرتی خۆمان دایەوە بە کۆمیتەی مەرکەزیی لەبەغدا.

سەرەرای ئەو هەموو زەحمەتو ئەزییەتەی ئێمە کێشامان، دوای مانگێک زیاتریش رۆژێکیان کاک محەممەد گوتی دەزانی برادەران لە سەفەرەکەمان دوردۆنگ بوونو پێیانوابووە ئەو راپۆرتەی لێماندرابوو دەستی خۆمانی تێدابووەو بۆ خۆ گەورە کردنەوە، دەنا چۆن دەرباز بووین، یا دەگیراین یا دەکوژراین، ساواک بەو هەموو زەبرو زەنگەوە کە نفووزی لەناو زۆربەی بنەماڵەکانیشدا کردووەو کورو باوکی لەسەر یەک کردۆتە جاسووس، ئاوا بە سەهەڵو ئاسانو بە سەلامەتی نەدەگەڕانەوە.

بیرەوەری هاوڕێکانی سەبارەت بە مامۆستا مەلا خدر عومەرزادە "دۆڵە گەرمی"

عەبدوڵلا حەسەن زادە

هاوڕێی ڕۆژە سەختەکانی ژیانو خەبات

لە سەردەمێکەوە مەلا خدری دۆڵەگەرمی دەناسم کە هەردووکمان خوێندکاری ئایینی بووین، واتە ئەو زانستە عەرەبییانەمان دەخوێند کە مامۆستایانی ئایینی بۆ باشتر فێر بوونو تێگەیشتنی قورئانو حەدیس دەیانخوێندن. جیاوازیمان ئەوە بوو کە ئەمن بەتەمەن چەند ساڵێک لەو گەورەتر بوومو لە پلەکانی خوێندنیشدا لەپێشتر بووم. بە زاراوەی نێو فەقێیان ئەمن موستەعید بوومو ئەو سووختەو تەنانەت هەر لە لای خۆشمی دەخوێند. هەر لەو تەمەنە کەمەدا وشیاریو پیتۆڵییەکی بەرچاوی پێوە دیار بوو. بۆ دەرس خوێندن هەم زیرەک بوو هەم ئۆگری فێربوون. بۆ ئەو کارانەش کە بەپێی نەریتی ئەودەم دەکەوتنە سەر شانی، وەک کاروباری ڕاتبەو ڕاگرتنی پاکوخاوێنی حوجرەو دەوروبەرو هتد کە بە هاوکاریی هاودەورەکانی ئەنجامی دەدان چوستوچالاکو بەمشوورو لەڕاستیدا سەرمەشقی ئاوەڵەکانی بوو.

لەوانەش زیاتر ئەوەندە قسەخۆشو لەبەر دڵان بوو کە دەگەڵ هەموو ئەو قایدە توندو سەختانەی ئەودەم لەنێوان مامۆستاو قوتابیدا هەبوون، مامۆستاکانی هەر حەزیان دەکرد بیدوێننو بە گفتولفتو زمانشیرنییەکەی کەیف بکەن. لەوەش گەڕێ کە لە هەرکوێی خوێندبایە زۆر زوو دەبووە دۆستو خۆشەویستی خەڵکی ئەو شوێنەو باشترین پێوەندیی دەگەڵ دادەمەزراندن.

دەڵێن: "بەرخ هەر لەبن سەوەتەی‌دا نابێ". فەقێ خدری زیت‌و وریا هەم لە تەمەن‌و هەم لە پلەکانی خوێندنی مەلایەتی‌دا هەڵکشاو کەسایەتی‌یەکەی گوڵی کرد. ئەمجار ئیدی پێوەندیی ئەو مرۆڤە دەگەڵ ئەوانەی دەرسیان پێدەگوت تەنیا پێوەندییەکی وشکی ماملۆستاو قوتابییەتی نەبوو، بەڵکوو پێوەندییەکی پتەوی دۆستانە بوو کە هەموو مەلایەک حەزی دەکرد مەلا خدر کە ئێستا بۆخۆی موستەعید بوو، بچێتە لای‌و دەرسی لەکن بخوێنێ‌و خەڵکی ئەو گوندانەش کە دەیانناسی،خواخوایان بوو مەلا خدر لە گوندەکەیان بخوێنێ تا لە هاونشینی‌و هاودەمی لەگەڵیدا بەهرە وەربگرن.

لەو سەرو بەندەدا (ساڵەکانی ١٣٥٠ تا ١٣٤٧ی هەتاوی) تێکۆشانی ڕێکخراوەیی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان گیانێکی تازەی وەبەر هاتبووەوە، بەتایبەتی لە ناوچەی سەردەشت بەهۆی بوونی کادرێکی لێزان‌و لێوەشاوەو چالاکی وەک مەلا ئەحمەدی شەڵماشی ناسراو بە "مەلا ئاوارە"، ئەو تێکۆشانە ڕێکخراوەییە لەوپەڕی خۆیدا بوو. لەبەر ئەوەی تا ئەودەم‌و زۆر دواتریش پێگەی هەرە بەهێزی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بەتایبەتی لە لادێ حوجرەی فەقێیان بوو، مەلا خدرو مەلا خدرەکان ئەرکێکی تازەیان کەوتە سەر شان، یان باشتر بڵێم مەیدانێکی باشتریان بۆ دەرخستنی تواناو دڵسۆزی‌و بلیمەتییەکانیان بۆ کرایەوە. لەوێدا بوو کە لاوانی قوتابیی ئایینی بەحەق خزمەتیان کرد، زەحمەتیان کێشاو شانازی‌یان بۆ خۆیان‌و حیزبەکەیان‌و نەتەوەکەیان خوڵقاند. هەڵگیرسانی ڕاپەڕینە چەکدارانەکەی ساڵانی ١٣٤٧-١٣٤٦ی هەتاوی (١٩٦٨-١٩٦٧ی زایینی) ئەرکی ئەو پیاوە ئایینی‌یە نیشتمانپەروەرانەی قورستر کردو هەر لەو کاتەدا دەرفەتێکی باشتری بۆ دەرخستنی تواناو لێوەشاوەییەکانیان بۆ خوڵقاندن.

ئەو مەلاو فەقێیانەی هەر لە ناوچەی سەردەشت لەو مەیدانەدا بەڕاستی نەخشیان هەبوو، ڕۆڵیان گێڕاو شانازییان خوڵقاند -و بەداخەوە بەشێکیان شەهید بوون- یەکجار زۆرن، کە بە زۆر هۆو بەتایبەتی لەبەر باری ئەمنیەتیی ئەوانەی ئێستا لەنێوخۆی

ولآتن ناکرێ ناوی هەمووان بێنین. بەڵام هەروەک نموونەو تەنیا وەک نموونە حەز دەکەم لێرەدا یادی چەند کەسێکیان بکەمەوە: ڕەحمەتی مامۆستا مەلاعەلی، مەلای گوندی ئاغەڵان، قارەمانی بەناوبانگ مەلا حەسەن شیوەسەڵی، مەلا ڕەحمان کاژەیی، شەهید فەقێ محەممەدی ڕەسووە مەرە، نەمر مەلا برایمی دۆڵەگەرمی، نەمر مەلاخدری دۆڵەگەرمی، مەلا عەبدولخالەقی حەفیدی ناسراو بە سیروان.

کاک مەلا خدر لەو مەیدانەشدا زۆر جێی متمانە، زۆر جێی ئومێدو زۆر چالاک بوو. بۆ ئەنجامدانی ئەرکی حیزبیو نیشتمانی ماندوویی نەدەناسیو شەو و ڕۆژی نەدەزانی. دەگەڵ هەموو مەترسییەکانی سەر ڕێی خەباتو دەگەڵ ئەوەی دەسەڵاتی جەهەننەمیی پاشایەتی هەموو ناوچەکان، بەتایبەتی ناوچەی سەردەشتی بە هێزی سەربازیو ژاندارمو بەکرێگیراوی هەرزان قیمەتی خۆولآتی تەنیبوو، مەلا خدر هەروەک هاوڕێکانی دیکەی بێترس لە دوژمن خەریکی ئەنجامدانی ئەرکە حیزبیو نیشتمانییەکانی بوو و بەڕۆژ فەقێو بەشەو پێشمەرگە بوو.

بەداخەوە ڕاپەڕینە چەکدارانەکەی ساڵانی ١٣٤٧-١٣٤٦ی هەتاوی لەبەر نەبوونی ئیمکاناتی ماددیو پێداویستییەکانی خۆڕاگریو یەک لەوان پشتی جەبهەیەکی جێی متمانە پاش ١٨مانگ خۆڕاگریی قارەمانانە ناچار بە پاشەکشە بوو. لێرەدا ئەو تێکۆشەرە حیزبییانەی گیانیان بە سلامەتی لە ڕاپەڕینەکە دەرکردبوو، ناچار بوون نیشتمانە خۆشەویستەکەیان بەجێ بێڵنو ڕوو بکەنە باشووری کوردستان (کوردستانی عێراق). ئەو ڕووداوە تاڵە جارێکی دیکە منو نەمر مەلا خدری دۆڵەگەرمی وەسەریەکخستەوەو چارەنووسێکی هاوبەشی بۆ دیاری کردین. نایشارمەوە وەزعێک کە دوای ئەو کارەساتە تووشی هاتین، بارودۆخێکی نالەبار بوو. پۆلێک خەڵکی ئاوارەی بێدەرەتانو بێکارو کاسبیو بێپشتو پشتیوان وەسەریەک کەوتبوونەوە کە تەنیا بە وورەی شۆڕشگێڕانەو شانازی بە هەڵوێستو هیوا بە دوارۆژێکی باشتر لەسەر پێ ڕاوەستابوون.

سەرباری وەزعی تاڵی گوزەرانو بێبەشی لە هەموو پێویستییەکانی ژیانێکی ئینسانی هەمیشەش لەژێر پاڵەپەستۆی شەڕی دەروونیی ڕێژیمی حەمەڕەزاشاو مەترسیی ڕفاندنو گەڕاندنەوە بۆ ئێراندا ژیانیان بەسەر دەبرد. لە وەزعو حاڵێکی ئاوا نالەبارو پڕمەینەتو مەترسی‌دا چارەنووس جارێکی دیکە منو مەلا خدری دۆڵەگەرمیی وەکوو مەلاو فەقێ یان مامۆستاو قوتابی وەسەر یەکخستەوە. لەوەدا هەر ئەم دووانە نەبووین، بەڵکوو چەند کەسێکی دیکەش کە تەنیا ناوی کاک مەلا ڕەحمان کاژەیی دەتوانم بێنم لەگەڵمان بوونە هاوچارەنووس. بەڕواڵەت ئەمن مەلا بوومو ئەوان فەقێ. بەڵام لەکردەوەدا بە هەموومان بنکەیەکی حیزبی، بنکەیەکی سیاسی یان بنکەیەکی پێشمەرگەمان پێک‌هێنابوو.

بە هەر پێوەرێک بتگرتایە ئێمە لە بارودۆخێکی یەکجار ئاڵۆزو نالەبارو ناهەموارو دەکرێ بڵێم نائینسانی‌دا دەژیاین. کەچی لەسایەی یەکدڵیو هاوکاریو هاوخەمیی هەمووانمدا، لەو فەقیرخانەیە ژیانێکی بەختەوەرانەمان پێک‌هێنابوو کە ئەوانەی شارەزای دیوی ژوورەوەی قەلەندەرخانەکەمان نەبوون بەڕاستی ئێرەیی‌یان پێ‌دەبردینو لە زۆر حاڵەتیش‌دا لە دەورمان کۆ دەبوونەوە تا ببنە شەریکی ئەو ژیانە بەختەوەرانەیە.

هیوادارم دۆستەکانی دیکە لێم دڵگیر نەبن ئەگەر بڵێم ئەو بەهەشتە خۆکردە بەشێکی یەکجار زۆری لەسایەی ورەی بەرزو ڕووحی شادو ڕەفتاری دڵگری نەمر مەلا خدری دۆڵەگەرمی‌دا بۆ ئێمە هەموومان خولقابوو. لە گوندێکی چووکەڵەی ناوچەی مەنگوڕایەتی بەناوی "مارەدۆ" سەرمان بە سەری یەکەوە نابوو. ڕەنگە خەڵکی گوندەکە لەنێو خۆیاندا نێوان ناخۆشیو وردە ناکۆکییان بووبێ، بەڵام بۆ ئێمە هەموویان وەک دایک‌وبابو خوشک‌وبرا وابوون. دەتوانم بڵێم یەکێک لە خۆشترین سەردەمەکانی ژیانم ئەو ماوەیە بوو کە لەنێو ئەو خەڵکە شەریفو دڵپاکەدا ژیاوم. لەبیرمە کاتێک لەبەر کاروباری حیزبی دەمەویست ئەو شوێنە بەجێ بێڵم زۆر لە پیاو ماقووڵەکانی ئاوایی هاتن گوتیان ئێمە دەزانین ئێوە تێکۆشەری سیاسین، بەڵام هەروا

بزانن ئێرە بنکەیەکی پێشمەرگەی حیزبەکەتانەو بەجێمان مەهێڵن. ڕوویان کردە منو گوتیان ئەگەر بۆخۆشت هەر ناچاری بڕۆی با مەلا خدرو ڕەفیقەکانی لەلامان بمێننەوە.

دەورانی ئاوارەیی تێپەڕیو لە ئاکامی ڕاپەڕینی پڕشکۆی گەلانی ئێراندا ئەوانەی ئەم دواییانە دەنگ‌بێژە نیشتمانپەروەرەکان پێیان دەڵێن تەیری گەرمێنێ گەڕانەوە زێدو نیشتمانی خۆیانو باوەشی گەرمی گەلەکەیان. لێرەشدا سەری مەلا خدری دۆڵەگەرمی لەنێو سەراندا دیار بوو و نەخشی بەرچاوی لە ژیاندنەوەی ڕێکخراوەکانی حیزبو هاندانی کۆمەلانی خەڵک بۆ کاری حیزبیو سیاسی‌دا وەئەستۆ گرت. کاتێکیش خومەینیو داروەستەکەی شۆرشی گەلانی ئێرانیان بۆخۆیان پاوان کردو بەتایبەتی پەلاماری کوردستانیان دا، دیسان مەلا خدری نەمر لە ڕیزەکانی پێشەوەی خەباتو بەربەرەکانی‌دا جێگای خۆی کردەوەو زۆر بەرپرسایەتیی گرنگی بەئەستۆوە گرتن کە لە هەموویاندا ئەوپەڕی دڵسۆزیو دروستکاریی لەخۆی نیشان دا .

دواقۆناغی ژیانی هاوڕێی نەمر مەلا خدر ئەو کاتە دەستپێدەکا کە بەهۆی هێندێ گیروگرفتی ژیانو لەشساغییەوە ناچار بوو نیشتمانە خۆشەویستەکەی بەجێ بێڵێو لە وڵاتی نۆڕویژ بگیرسێتەوە. لەو قۆناغەشدا مەلا خدر هەر بەجەستە لەوێ بوو، ئەگینا بیروهۆشو فکرو خەیاڵی هەر لەلای کوردستانو کوردستانییەکان بوو. هەر بەو هۆیەشەوە هەموو توانای خۆی بەکار دێنا تا بتوانێ کەلێنێک لە ژیانی خەباتگێڕانەی حیزبەکەی پڕ بکاتەوەو بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلەکەی هەنگاوێک لە سەرکەوتن نیزیک بخاتەوە. بەداخەوە لە دواساڵەکانی تەمەنی‌دا تووشی نەخۆشیی بێ‌ئەمانی شێرپەنجە هاتو هەر چەندی لە بەربەرەکانی دەگەڵ ئەو دێوەزمە سامناکەشدا ئەوپەڕی ورەو ئازایەتیی لە خۆی نیشاندا، بەڵام سەرەنجام نەخۆشی برستی لێ‌بڕیو بە دنیایەک ئاواتو ئارەزووی بەدی‌نەهاتووەوە ماڵئاوایی یەکجاریی لە بنەماڵە بەڕێزەکەیو هاوسەنگەرەکانیو گەلو وڵاتەکەی خواست. ڕووحی شادو یادی نەمرو بیروباوەڕەکەی بەرقەرار بێ.

یاد و بیرەوەرییەکانی کاک جەلیل گادانی سەبارەت بە شادرەوان مامۆستا

دەتوانین بڵێین لە کوردستاندا تا دەیەکانی چلو پەنجاش مەحفەلی مەلاو فەقێیان وەک ناوەندی فیکریو رۆشنبیریو شوێنی باسو خواسی نەتەوەییو کوردایەتی بوونو گەلێک مەلای نیشتمانپەروەرو دڵسۆزمان هەبوون کە وێڕای دەرس گوتنەوە بۆ فەقێکان لە بواری ئایینیو عیلمیو شەرعییەوە هەستی کوردایەتیشیان لە هزرو مێشکی فەقێکاندا پەروەردە دەکردو وەک مەلای نیشتمان دۆستو کوردپەروەر پێیان دەگەیاندن.

بە تایبەتی دوای رووخانی حکوومەتی پاشایەتی لە عێراقو دانهێنان بە بوونی کوردان وەک نەتەوەی دووهەمی عێراق ئەو ئەرکەی مەلاکانی کوردستان لەژێر کاریگەریی کادرە تێکۆشەرەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان زیاتر گەشەی کرد لەگەڵ پەرەسەندنی شۆڕشی ئەیلوول لە کوردستانی باشوورو بەتایبەتی جووڵانەوەی ١٨ مانگەکەی ٤٧- ٤٦ی هەتاوی لە بەشێکی بەرچاوی رۆژهەڵاتی کوردستان، ئەو روانگەو بۆچوونە لەنێو فەقێکاندا کە زۆربەیان لە هەڕەتی لاوەتیو چاغی شایی بەخۆبووندا بوون، زۆری پەرەساندو بازاری سیاسەت لە ناویاندا گەرم بوو، گەلێک لەوان لێبڕاوانە هاتنە گەرمەی مەیدانی خەباتەوە .

کاتێک پەلاماری دڕندانەی ژاندارمو ساواکییەکانی حەمەرەزاشا بۆسەر تێکۆشەرانی دیمۆکرات لەساڵی ٤٧دا دەستی پێکرد، پۆلێکی بەرچاو لە مەلاو فەقێی

دڵسۆز، تێکۆشەرانە پەرتەوازەی گەرمێن بوونو لەوێ هەم خەریکی درێژەدانی خوێندنی خۆیان بوونو هەم بە دڵگەرمییەوە تێکۆشانی سیاسیان هەبوو.

یەکێک لەو پۆلە فەقێ خەباتکارانە مەلاخدری دۆڵەگەرمی بوو کە هەستی کوردایەتی بە تەواوی لە مێشکیدا جێگیر ببوو لەو کاتەوە کە بەڵێنی بە حیزبەکەیدا بۆی تێبکۆشێو ڕێبازی بگرێو بەری نەدا تا دوا هەناسەی ژیانی بە پەیمانەکەی وەفادار ماوەو ساتێک لە ڕێبازی راستەقینەی دیمۆکرات لای نەدا.

جگە لەوەی لە کوردستانی باشوور تێکۆشانی بەردەوامی هەبوو، پاش ڕووخانی حکوومەتی شایەتی کە گەڕانەوە ڕۆژهەڵاتیش تا ئەو کاتەی مەجالی تێکۆشانی ئاشکرا هەبوو لە کۆمیتەی شارستانی سەردەشتو ناوچەکانی سەربەو کۆمیتەیە بەوپەڕی دڵگەرمییەوە کاری کردو تێکۆشانو تایبەتمەندییەکانی جێگای ڕەزامەندی هاوڕێیانی سەرەوەو خوارەوەی بووە. دوای ئەوەی جارێکی دی وەک هەزاران کادرو پێشمەرگەی حیزبی دیمۆکرات لەژێر زەختو زۆری حکوومەتی ئاخوندی ئێراندا کۆچی ئیجباری بەرەو باشوور کردەوە هیچکات لە خەبات نەوەستاو بەردەوام لەو بەرپرسایەتیانەی بۆی دیاری دەکرا قبووڵی ئەرکی کردووەو لە ئەنجامدانی ئەرکی پێسپێردراو دریغی نەکردووە. لەگەڵ ئەوەی لە بڕگە جۆراوجۆرەکانی زەماندا بە ئەندامی کۆمیتەی شارستانو بەرپرسی ناوچەو... بووە لەئاکامی ئەو تێکۆشانەی خۆیدا لە سەردەمی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان، ڕێبەرایەتی شۆڕشگێڕدا بوو بە ئەندامی ڕێبەریی حیزبو یەک دوو دەورە لەو بەرپرسایەتییەدا مایەوە.

هاوڕێ مەلاخدری دۆڵەگەرمی یا عومەرزادە نموونەی کادرێکی دڵسۆز،پێگەیشتووو تێگەیشتووی حیزب بوو کە دواتر لە ساڵی ١٩٩٨ چووە هەندەرانو بەماڵو منداڵەوە لە وڵاتی نۆرویژ گیرسایەوە، بەڵام لە غوربەتیشدا درێژەی بە خەباتو تێکۆشانی خۆیدا. مەلاخدر مرۆڤێکی راستو دروست، دڵپاکو دەستپاکو قسەخۆشو لەبەردڵان بوو. ئەوەندەی بڵێی میهرەبانو لەسەرەخۆو هێمنو ئارام بوو، ئەوەندەی ناسیم

تووڕەییم پێوەندی‌و هیچ کات لە دەردو خەفەتی نەتەوەو گرفتاریی حیزبەکەی غافڵ نەبوو.

بەداخەوە لە ڕێکەوتی ٢٠٠٨/٦/٥ لە هەندەرانو لە وڵاتی نۆرویژ کۆچی دوایی کردو لەنێو ئاپۆرای هاوڕێیانیدا لە گۆڕستانی شاری سترۆمێن بە خاکسپێردرا.

رووحی مەلاخدر دۆڵەگەرمی‌و هەموو شەهیدانی کوردستان شاد بێ‌و ڕێگای خەباتیان تا وەدیهاتنی ئامانجی پیرۆزیان، واتە رزگاری کوردو کوردستان پڕ ڕێبوار بێ.

هیوادارین هاوسەری وەفادارو کوڕ و کچەکانیشی درێژەدەری ئەو خەباتە پڕ سەروەری‌و شانازییەی هاوڕێی تێکۆشەرو کۆڵنەدەرمان مەلاخدری نەمر بن.

کاک عەبدوڵلا قەڵەڕەشی بەم شێوەیە سەبارەت بە مامۆستا دەدوێ:

لە پاییزی ساڵی ١٩٦٨ زایینی من عەبدوڵلا قەلەڕەشی کە لەسەر پرسی کوردو حیزبایەتی ئاوارەی کوردستانی باشوور بووم، لە شاری قەڵادزێ لە ناوچەی پشدەر مامەوە. دوای بەیانی یازدەی ئازاری ١٩٧٠ زایینی برادەرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران لە وڵاتانی ئەوروپا گەڕانەوە کوردستانی باشوور. وەک دوکتور قاسملووو و باقی برادەرانی دیکەی حیزبی هەمووومان لە کوردستانی باشوور یەکترمان گرتەوە. ئەوکات من کاک مەلا خدری دۆڵەگەرمیم نەدەناسی، چونکە هەر برادەرو هاورێیەک لە شوێنێک خۆی پەنا دابوو لەبەر هەلومەرجی ئەوکات. دوایی لەگەڵ کاک مەلا خدرو باقی برادەرانی دیکە یەکترمان ناسی. ئەوە بوو لە کۆتایی پاییزی ١٩٧١ زاینی لەسەر بڕیاری ڕێبەرایەتی حیزب، منو کاک مەلا خدر لەگەڵ هێندێک هاورێی دیکە چووینە دەورەی کادر لە بەغدا کە نزیک دوو مانگو نیو لەو کۆرسەدا خەریکی خۆ پێگەیاندنو فێربوونی دەورەی کادری بووین. مامۆستاکانمان کاک دوکتور قاسملووو و مامۆستا مەلا عەبدوڵڵاو کاک کەریمی حیسامیو کاک حەمەدەمینی سیراجی بوو. لەو دەورەدا لەگەڵ برادەران زۆر باش یەکتر ناسیو لە ڕەوشتی یەکتر شارەزا بووین، جا لەو کاتەڕا لەگەڵ کاک مەلا خدری بووینە ڕەفیقو برادەری زۆر نزیکی یەکتر. لە واقیعدا کاک مەلا خدر زۆر ئینسانێکی حیزبیو دڵسۆز بوو، کادرێکی بەوەفا بوو بۆ حیزبو نەتەوەکەی. هەر کە لە دەورەی کادری گەڕاینەوە بۆ قەڵادزێ لەگەڵ کاک مەلا خدرو کاک مەلا عەزیزی ئەڵوەتان

دەستمان بە کاری تەشکیلاتی کرد، کە چەند هەڤاڵێکی حیزبیو ئاوارە لە ناوچەی پشدەرێ بوون. بەگوێرەی کاتو سات لەگەڵ کاک مەلا خدرو کاک مەلا عەزیزی کۆبوونەوەن لەگەڵ دەکردنو مەسائیلی حیزبایەتین بۆ باس دەکردن تا دوای چوار ساڵەی موفاوەزەی بەینی حکوومەتی بەعسو پارتی دێموکراتی کوردستان کە لە دەرئەنجامدا ،حکوومەتی بەعس لەو پەیمانە پەشیمان بۆوەو پەلاماری کوردستانیدا. دوا پەیمانی جەزائیر پاشەکشەی پارتی بۆ کوردستانی ڕۆژهەلات، ئێمەش ئەندامانی حیزبی کە لە کاتی شەڕەکەدا دەرکەوت بووینو هەریەکە لە شوێنێک خۆمان پەنا دابوو، گەڕاینەوە بۆ شاری قەڵادزێ. وا ڕێکەوت من لەگەڵ کاک مەلا سمایلی حاجیو کاک مەلا خدر چووینە خانووی حاجی سلێمان. هەر یەکە لە دیوێکدا بووین نزیک بە سێ ساڵ. لەو ماوەدا زۆرمان بە برایەتی ژیان بردە سەر. لەو ماوەشدا زۆرتر شارەزایم لە کاک مەلا خدر لە باری حیزبایەتیو تێکۆشانو ئینساندۆستی بۆ ڕوون بۆوە. کاتێک لە ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی خۆپێشاندانو بەربەرەکانی گەلانی ئێران دژی ڕێژیمی شا توندو تیژ بوو، لە کۆتایی پاییزی ئەو ساڵە ڕێبەرایەتیی حیزب مەلا سمایلی حاجیان ئاگادار کرد کە بێتە شارۆچکەی سەنگەسەر. کاتێک مەلا سمایل هاتەوە قەڵادزێ بە برادەرانی ڕاگەیاند کە ڕێبەرایەتیی حیزب بە ڕێبەریی دوکتور قاسملووو گەڕاونەوە بۆ کوردستانی ئێران بۆ کاری حیزبی. دوکتور گوتویەتی: "با برادەرانی کادر نەگەڕێنەوە تا جێگای تێکۆشانیان بۆ دیاری دەکەین، نەوەک لە داوی دوژمن بکەون". نووسەری ئەو دێڕانە پاش ماوەیەک فکر کردنەوە بە کاک مەلا سمایلو کاک مەلا خدرم گوت: "باشە وەختێک ئێمە بۆخۆمان بتوانین خۆمان لە ناوچەکانی کوردستاندا ئاگاداری خۆشمان بینو کارو تێکۆشانی خۆشمان پەرە پێبدەین بۆ لە ئینتیزار دابین ڕێبەریی حیزب ئاگادارمان بکا". گوتم: "کاک مەلا خدر تۆ حازری بە یەکەوە بڕۆینەوە ناوچەی خۆمان لە شاری سەردەشتێ"؟ گوتی: "بەڵێ، بەڵام شارەزایی ڕێگاکان نیم لە ناوچەی پشدەر چونکە مەنتیقەی موحەڕەمەیەو

ناوچەکە چۆلکراونو ڕەبایەی عەسکەری عێراقی لێیە". گوتم: "من زۆر شارەزامو هاتوچۆم زۆر پێدا کردوە. با خۆمان ساز بکەینو بڕۆین". خۆمان حازر کردو شەو داهاتو لە قەڵادزێ را ١٠ی بەفرانباری ١٣٥٧ی هەتاوی کەوتینە ڕێ. بەو تاریکە شەوە بەو ڕێ مەترسیدارە لە ڕەبایەو کەمینو مینگوزاری ڕێژیمی بەعسو سەرماو بەفری کوێستانی باژاڕێ هیچ کامیان نەیانتوانی پێشن پێ بگرن. لە تاریکاییو ڕووناکی بەرەبەیاندا گەیشتینە گوندی قەلەڕەشێ لەگەڵ کاک مەلا خدری دۆڵەگەرمی. دیارە زۆرن زەحمەتو کوێرەوەریمان لەو ڕێگا دوورو درێژەدا دیتن، بەڵام ژاندارمەی پاسگای گوندی قەلەڕەشێ بە چەکەوە هەر دەهاتن بۆ ناو گوندی، ئەو هەموو گیرو گرفتانە نەیانتوانی ساردمان بکەنەوە لەو ڕێگەیەی هەڵمانبژارد بوو. دوو شەوو ڕۆژ لەماڵی باوکم بووین، هەر شەوە دەستێک ئینسانن بانگ دەکردن باسی زوڵمو زۆریی ڕێژیمو کارو تێکۆشانی حیزبایەتیو ئازادیو دێموکڕاتین لەگەڵ کاک مەلا خدر بۆ باس دەکردن. دوای دوو شەوو ڕۆژ ڕۆیشتین بە گوندەکانی دۆڵی دەرماناوێو قازانو بێرانو ئەو ناوەدا تا چووینە شاری سەردەشتێ. لە هەموو گوندەکان چەند کەسێکن شەوانە بۆ کۆبوونەوەو باسو وتووێژی حیزبایەتین بۆ باس دەکردن. دوای دوو شەو مانەوە لە سەردەشت گەڕاینەوە بە شوێنی خۆماندا، بەیەکەوە لەگەڵ کاک مەلا خدر دوای پازدە ڕۆژ بۆ شاری قەڵادزێ. کاتێک گەیشتینەوە قەڵادزێ ڕادیۆو راگەیاندنەکان خەبەریاندا کە شای ئیران بە بەهانەی نەخۆشی ڕایکردوە بۆ دەرەوەی ئێران. ئێمەش چوار ڕۆژ لە قەڵادزێماینەوە دووبارە لەگەڵ کاک مەلا خدر ماڵئاواین لە ماڵو منداڵ کردو لە قەڵادزێڕا گەڕاینەوە بۆ کوردستانی ڕۆژهەڵات ناوچەی سەردەشتێ. لە شاری سەردەشتێ لەگەڵ برادەرانی دیکەی کادر تەقسیمی کارمان کرد، کاک مەلا خدرو کاک لەتیف وارشەمەزینی لە کۆمیتەی کاتی مانەوە بۆ کارو تێکۆشان. منیش لەگەڵ باقی برادەران هەریەک بۆ ناوچەیەکی شارستانی سەردەشت بۆ کاری حیزبی دیاری کراینو دەستن بە تێکۆشانو هەڵسووڕان

کـرد. کـاک مەلا خـدر لە مـاوەی تێکۆشـانی حیزبـی دوا ئینقیلابـی گەلانـی ئێـران ئەغڵەب خەریکی تێکۆشان بوو لە هەیئەتی ئیجرایی کۆمیتەی شارستانی سەردەشت. کـاک مەلا خدر لە ژیـانی حیزبایەتیـدا کە ئێمە زۆر بەیەکەوە ڕەفیـق بـووین، لەگەڵ ڕەفیقو هاوکارانی ئینسانێکی زۆر هێدیو هێمنو ئارامو بە حەوسەلە بـوو. کـاک مەلا خـدر لە تێکۆشـانی حیزبیـدا زۆر موخـالیفی دووبەرەکـیو ئاژاوەنـانەوەو لێکتـرازان بـوو، چونکە ئەو کارانەی بە زیانی حیزبو گەل دەزانـی. کاتێک ڕێکخراوی باژاڕو لقی سێ لە ئاخیری هاوینی ساڵی ١٣٦٤ی هەتاوی لەناوچەی دۆڵـی گەلاڵە ڕا گەڕانەوە کۆمیتەی شارستانی سەردەشتێ لە کونەماری کوردستانی باشوورو نـاوچەی سوونێ. لە کۆبـوونەوەی کـۆمیتەی شارسـتاندا کـاک مەلا خـدرو نووسـەری ئەو دێـڕانە بە بەرپرسـی بەشـی تەشـکیلاتی کـۆمیتەی شارسـتانی سەردەشـت هەڵبژێـراین، کـاک مەلاخـدر وەک بەرپـرسو منـیش وەک جێگـرو هاوکـار. کـۆمیتەی شارسـتان هـۆدە خانوویەکیـان بۆ بەدروستکردن داین، کاتێک ساز بـوو مـنو مەلا خدر نزیـک بە دوو ساڵ لەو دیوە خانووەدا ژیانی حیزبایەتین تێدا بردە سەرو زۆرن هاوکاریو ژیانو برایەتی خۆشـمان تێدا بردەسـەر. دیـارە برادەرانـی کـادریش بـۆ کۆبـوونەوەو هاوکـاری لەو هـۆدە خانووەدا لەگەڵ ئێمە کـۆ دەبـوونەوە. ئەو هاوکـاریو ژیـانە حیزبیەمـان لەگەڵ کـاک مەلا خدر هەروا بێ گیروگرفتو دڵئێشان درێژە پێدا تا لە بەهاری ١٣٦٦ی هەتاوی مـن بۆ ژیانی مندالەکانم کە لە چوارقوڕنەی نیشتەجێ ببوون بەشێوەی کاتی ماڵئـاوایم لە کاک مەلاخدری دۆڵەگەرمی ڕەفیقی خۆشەویستم کرد کە زۆرینەی کـاتی ژیـانی حیزبـایەتین بەیەکەوە بردەبـۆ سـەر لەو مـاوەیەدا کە پـێکەوە بـووین. کـاتی ئـاوارە بوونیشمان بۆ وڵاتانی ئەورووپا هەروا ڕێکەوت لە هەولێرێ ڕا بەیەکەوە بووین، بە وڵاتی ئۆردۆندا تا گەیشتینە فەڕانسە، لەوێرا لێکجیا بووینەوە، ئەو بۆ وڵاتی نۆرویژو منیش بۆ سوئێد بۆ شاری ڤێسترۆس.

بیرەوەری کاک محەممەد حەسەنپوور سەبارەت بە مامۆستا

پێشەکی سوپاس بۆ بنەماڵەی بەرێز مامۆستا ملاخدر دۆڵەگەرمی کە متمانەی ئەوەیان پێکردووم وەك دۆستێکی قەدیمی لەسەر رابردووی ناوبراو و هاورێیەتی لە کاتی کار کردنو تێکۆشانی سیاسی‌دا بیرەوریم پێشکەش بەو بنەماڵە خۆشەویستە بکەم. هیوادارم توانیبم ئەگەر ئەرکێکی کەمیش بێ، بەجێم گەیاندبێ.

سەرەتا، مامۆستا مەلاخدر دولەگەرمیم لە ساڵی ١٣٥٤ هەر لە دوورەوە بەناو بیستبوو، بەڵام بۆ یەکەمجار لە شەوزستانی ساڵی ١٣٥٧ لە رێگای برادەرێکی زۆر خۆشەویست، برای شەهید عەلی عەبدوڵڵا کۆڵ لە گەرەکی بیمارستانی سەردەشت لەگەڵ دوو برادەری دیکەی حیزبی‌و کادر بە ناوەکانی فەقێ عەبدوڵڵا قەلەرەشی (مولانی)و فەقێ عەلی ئەحمەدبریوی چاومان بە یەکتری کەوت کە تازە لە گەرمێن گەرابونەوەو چاوەروانمان دەکردن.

زۆر بەگەرمی یەکتریمان لە ئامێز گرتو خۆشحال بووین بە هاتنەوەیان. کە پێشتر ئاگادار کرابووین کە بۆ رێکو پێك کردنی کاری رێکخستنو یەکتر ناسین لەگەڵ ئەندامانو لایەنگرانی حیزب لە شاری سەردەشت، ئەوشەوە یەکەم دیدار دوای چەند ساڵ لە دوورەوە ناسینی من لەگەڵ مامۆستا مەلا خدر بوو. لەو ماوەیەدا هەتا شەری سێ مانگە تەقریبەن زۆر لە نزیکەوەو دوای کاری رۆژانە هەتا شەو دەرنگانێك وەختی نوستن هەر بەیەکەوە بووین. بۆیە بەشبەحاڵی خۆم لەو هەموو هەڵسوکەوتەی ناوبراو گەلێك

تەجروبەو زانیاریم وەرگرت کە لە ماوەی ئەو چەند ساڵەدا زۆرم بە کەڵك هاتووە. بەراستی لە کاری رۆژانەیدا لەسەر خۆو گوێڕاگر بوو لە بەرامبەر ئەو کەسەی کاری لەلای مەلا خدر هەبێ، دوایی گوێ گرتنو حاڵی بوون لەو کەسەی ئەگەر حەقی بوویایە تەئیدی دەکرد، غەیری ئەوە بە لەسەرخۆیی هەمیشەیی وەڵامێکی زۆر قانعی دەدایەوە بە کەسە کە. کەم کەسم دیوە وردو لەسەر خۆو قەڵسی پێوە دیار نەبێ.

ژیانو گوزەرانی سادەو خۆماڵی بوو، زۆر زوو تێکەلاوی دەبووی. قسەکانی زۆر خۆشو لە دڵان بوو لە ساڵی ١٣٧٦ بۆ ماوەی یەك دوو ساڵ لە کۆیە لە ئازادی کە جیران بووین، زۆر سەنگین، دەم بە پێکەنینو جیران خۆشەویست بوو، شەوانە هەتا دەرنگ وەخت هەموو ئەو جیرانانەی نزیك بنەماڵەی مەلا خدر بووین گوێ گرتن بۆ قسە خۆشەکانیو بەسەر هاتی خۆشو تاڵی رابردووی بۆ دەکردین.

لەسەر کەسایەتی ناوبراو بەراستی کۆمەلایەتیو پێوەندی گەرمو گوری وای کردبوو کە هەر زوو دەچووە ناو دڵی هەموو ئەو کەسانەی لێ نزیك بوون، کەم کەس هەبوو ئاوا هێندە خۆشەویستو لەبەر دڵان بێ. بۆ کاری سیاسی ماندوونەناس لە سەرەخۆو وردبین، هەروەها شیکردنەوەی مەسائیلی سیاسی، حیزبیو کۆمەلایەتی بەلاوە ئاسانو بەزمانێکی سادەو ساکار دەچووە بنجو بنەوانی مەسەلەکان.

لەسەر هاورێو هاوسەنگەرانی تەئسیری موسبەتی زۆر بوو، قەت نەبووە بەرامبەرکەی لێدڵگران بێ. رقو کینەی لەدڵدا نەبوو، بۆیە نەدەتوانی بە ئینسانێکی قین لە زك، بێئیحترام بە حیسابی بێنی، هەر ئەوە بوو کە لە کارەکانیدا سەرکەوتوو بێ.

ئاواتی لە شۆرش دا وەك ئاکارو کرداری جوان بوو. بە ئومێدەوە ژیانی دەبردەسەرو ورە بەرز ئاسۆی داهاتووی بۆ شۆرشو گەلەکەی روون دەبینی، لە ماوەی ژیانی دەربەدەری کە هەیبوو، ببوو بە تەجروبەیەکی یەکجار زۆر بە قیمەت. نزیکانیو هاوسەنگەرو هاورێیانی بۆ ئازادیو سەربەستی هاندەدا، تەجروبەکانی وەك دەستکەوت لە ژیانی دەربەدەری لە شۆرشدا بە حیساب دەهێنا. بۆ گەلەکەیو لاوانی داهاتووی کوردستان بە دەستکەوتی لە قیمەت نەهاتوو دادەنا.

لە کۆتایی دا جارێکی دیکە هیواخوازم لەو ئەرکەدا سەرکەوتوو بن و ئەو بیرەوەری و زانیارییەی منیش کەلێنیک لە هەموو رابردووی پڕ لە شانازیی مامۆستا مەلاخدر دوڵەگەرمی هەر چەندە بچووکێش بێ، پڕ بکاتەوە.

یادو بیرەوەریی هاورێو هاوخەباتم مامۆستا مەلاخدر دۆڵەگەرمی

رەحیم شیوەیی

لەگەڵ هەزاران سڵاو بۆ گیانی پاکی هاورێی هەمیشه لەیادم، مامۆستا مەلاخدر لە بەداخو پەژارەیەکی زۆرەوە هەواڵی لەدەستدانی مەرگی ناوادەی ئەو ئازیزەمان لە رێکەوتی ٢٠٠٨/٦/٥ پێگەیشت کە بەهۆی نەخۆشی لە وڵاتی نۆرویژ کۆچی دوایی کرد. جارێکی دیکەش پرسەو سەرەخۆشیی لە خۆمانو بنەماڵەو گشت ئەندامو لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکەم بۆ لەدەستدانی کادرێکی ماندوونەناسو قاڵبوویەکی بیری کوردایەتی کە دەورو کاریگەریی زۆری لەسەر ناوچەکە هەبووەو خزمەتکردنی گەلو نیشتمانو پەیداکردنی دۆستو هەوادارو ئەندام بۆ ریزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

هەرگیز شێوەو روخساری ئەو لەبەر چاوم ون نابێت، کە دیمەنی دێتەوە یادم، پیاوێکی باڵا رێکی، چاو و برۆ جوان، کەسێکی لە سەرەخۆو هێمن، زمان شیرینو دەم بە خەندە کە بەخێرایی دەیتوانی کاریگەریی لەسەر بەرامبەرەکەی دانێت، بەواتایەکی زمانی تێگەیاندنی بەهێز بوو، لەهەمانکاتدا رێزێکی زۆری لە بەرامبەرەکەی دەگرت، بەگشت چینو توێژێکەوە. هەر بۆیە لەلای خەڵک زۆر خۆشەویستو جێگای تایبەتی کردبۆوە لەناو دڵی خەڵکدا، بەتایبەتی لە ناوچەی سەردەشت.

لای هەمـــوان روونە کە دەورو کـــاریگەریی بەرچـــاوی هەبـــووە لە بـــرەودانو بەرەوپێشبردنی کاری ڕێکخراوەیی لەناو حیزبی دێموکراتی کوردستاندا.

هەر بۆیە خۆم بە قەرزداری مامۆستا مەلا خدر دەزانم کە لەژێر دەورو کاریگەریی ئەو زاتەدا پەیمانی کار کردنمان وەک بیرەوەرییەک پێمخۆشە سەرەتای یەکتر ناسینو گفتوگـۆی سیاسـییمان بگێـرمەوە، لە هەمانکاتـدا داوای لێبـووردن لەو هـاوڕێو هەڵسووڕاوانە دەکەم کە ناویـانم نەهێنابێت، یـان ناویـانم لە یـاد چووبێت، بە گەورەیـی خۆیان بمبوورن.

سـەرەتای ناسـینم لەگەڵ مەلا خـدری رەحمەتـی بەهـۆی کـاک مەلا برایمـی دۆڵەگەرمییەوە بوو، من لە پێشدا لە گوندی دۆڵەگەرمێ مامۆستای قوتابخانە بووم، لەگەڵ خوالێخۆشـبوو و مەلا برایمـدا دۆسـتایەتییەکی زۆر باشـمان هەبـووەو ئەو دۆسـتایەتییەمان هەر بەردەوام بـوو، لەکـاتی هـاتنەوەی حیزبـی دێمـوکرات لە گردبوونەوەیەکدا بۆ یەکەمجار لەگەڵی ئاشنا بووم، لەو هاوڕێیانەی کە لەبیرم مابێت تێدا ئامـادەبوون، مامۆسـتا سیروان حەفیـدی، مەلا بـرایم دۆڵەگەرمـی، فەقـێ هەمـزە قولەسوێروی، کاک ئەحمەدی نەقشیو چەند هاورێیەکی دیکە کە ئێستا ناوەکانیـانم لە یـاد نـیە. وەک لەبیرمـدا مابێت مامۆسـتا سـیروانو مەلا بـرایم لە پێشـدا دەربـارەی حیزبی دێموکرات باسێکیان پێشکەش کرد، تا نۆرە گەیشتە مەلا خدری خوالێخۆشبوو، ئەویش بە کارامەییەوە تێکەڵ بە باسەکە بوو، لە گێڕانەوەی بابەتێکی چڕوپڕ کە تێدا چەندین بابەتی لەخۆ گرتبوو کە تێدا باسی لە زوڵمو ستەمی ڕێژیمە داگیرکەرەکانی کوردستانو خستنە کاری هەموو تواناو جبەخانەکانی سوپای داگیرکەر بۆسەر خاکوماڵو سامانی کوردە بەشمەینەتەکەمان کە جگە لە ماڵوێرانیو بەدبەختیو کوێرەوەری هیچیـان پێنەبـووە بـۆ میللەتەکەمـان، وەک خوالێخۆشـبوو تیشـکی خستەسـەر ڕێـژیمە یەک لەدوای یەکەکـان کە هەمیشـە بەرامـبەر کـورد وەک دوژمنێک بەردەوام بـوون. مامۆسـتا مەلا خـدر زۆر بەتـامو جێـژ درێـژەی بە قسـەکانیدا، بە گێـرانەوەی دەیـان بەسەرهاتو چەندین ڕووداوی گرینگ کە نزیک بە یەک کاتژمێری خایاند.

هەر لەو جێگـایەدا پەیمـانم بە هاوڕێیـاندا تـا ئەو جێگـایەی پێمـدەکرێ لە خـزمەت گەلو نیشـتمانو حیزبـی دێمـوکرات دابـم. تـا وەدیهێنـانی ئـاواتو ئامـانجی حیـزبو وەدیهێنـــانی خەونـــی سەربەســـتیو ئـــازادیو دێمـــوکراتی بـــۆ گەلە زوڵملێکـــراو بەشمەینەتەکەمان.

ئەوەش بوو بۆ ماوەی چەند ساڵێک بە یەکەوە لە کۆمیتەی شارستانی سەردەشت کارمـان کـرد. مامۆسـتا مەلا خدر زیـاتر لە چـل ساڵی تەمەنـی خۆی بێپسانەوە بـۆ خزمەت بە گەلو حیـزب تەرخـان کـردوەو لەو پێنـاوەشدا رەنجو مانـدوو بـوونێکی زۆری کێشـاوە، جگە لە ئـاوارەییو دەربەدەرییو مـاڵوێرانی، لە هەمانکاتـدا بە هەوڵو مانـدوو بوونی خۆی دەیان ئەرکو بەرپرسیاریەتی وەرگرتـووەو زۆر سـەرکەوتوانە ئەنجامیداوە، دەتـوانم بڵـێم لە کۆنفرانسـی کـۆمیتەی شارسـتانی سەردەشـت چەنـد جارێـک وەک ئەندامی هەیئەتی ئیجرایی هەڵبژێردراوەو ئەرکی وەرگرتووە.

بەنـدە لە دەورانـی کـاک حەسـەنی رەسـتگار کە یەکەم بەرپرسـی کـۆمیتەی شارسـتانی سەردەشـت بـوو کە بـنکەکەی لە گونـدی "واوان" بـوو لەگەڵ دەورانـی موهەندیس ئاریاوە، هەروەها لە کاتی بەرپرسایەتیی کاک سەعید کوێستانی تا کـاتی پێکهێنانی کۆمیتەی شارستانی رەبەت بە یەکەوە کارمـان کـردوە، مـایەی سـەربەرزییە بۆ مـن کە لە نـزیکەوە بـۆ راپەڕانـدنی کارەکـان لەگەڵ تێکۆشـەرێکی مانـدوونەناسدا خەباتم کـردوەو دڵسـۆزیو راستگۆیی ئەو ئـازیزە وایلێکـرد بـووم کە هەست بە مانـدوو بوون نەکەم.

پـاش ئەو مـاوەیە مـن دەسـتم لە هەمـوو بەرپرسـایەتییەک هەڵگـرت، هەروەک ئەندامێکی حیزبی کارم دەکرد، تا هاتین بەرەو ئورووپا. دۆستایەتیو هاورێیەتیمان هەر بەردەوام بوو، چەند جاریش بە تەلەفون دەگەڵ رەحمەتی لە پەیوەندیدا بووم کە هەمیشە وەک بەرپرسـێکی حیزبـیو هـاورێیەکی دڵسـۆز چـاوم لێکـردوە، دەمزانـی چەنـد بە دڵسۆزانەو ماندوونەناسانە درێژەی بەکاری حیزبایەتی داوە، لەگەڵ هـاتنە دەرەوەی بـۆ ئورووپا، پێوەندییەکانمان زیاتر پەرەی سەندو سەردانو هاتوچۆمان زیاتر بوو.

ئاخرین دیدارم لەگەك مامۆستا لە نەخۆشخانەی نۆرویژ بوو کە بۆ سەردانی چوو بووم، لەگەڵ ئەوەی مامۆستا نەجۆشی ناو جێگە بوو، کەچی بە ورەیەکی بەرزو رووحیەیەکی بەهێزەوە باسی کوردو کوردستانی بۆ دەکردم، بەڵام هەزاران داخ پاش یەک حەوتوو ماڵئاوایی لێکردین.

لەگەڵ ئەوەی خوالێخۆشبوو وەک تێکۆشەرێک قۆڵی مەردانەی لێهەڵماڵیبوو، دەیان سیفەتی جوانو سەرنجراکێشی هەبوو، لەناویاندا هەرگیز حەزی لە زوڵمو ستەمو ماڵوێرانی نەدەکرد، ئاواتی ئەوە بوو هەموان دوور لە شەرو دەمارگرژی ژیان بەرنەسەر، کەسێکی تا بڵێی مرۆڤدۆست بوو هەرگیز حەزی لە ئازاردانی خەڵک نەدەکرد، پێخۆشبوو تەواوی مرۆڤایەتی بە ئاشتیو دیموکراتیو بەختەوەری ژیان بەرنەسەر. خەونی لە مێژینەی میللەتەکەمان کە سەربەرزیو سەربەخۆییو ئازادی بوو، بێتەدی. ئەگەر بمانەوێ باس لە ئاواتو ئامانجەکانی مامۆستا بکەین، بە دەیان یاداشتو نووسینەوە کۆتایی نایەت.

ماوتەوە بڵێم لە دەستدانی تێکۆشەرێکی وەک مەلا خدر، خەمێکی یەکجار گەورەو گران بوو بۆ بنەماڵەکەیانو سەرجەم ئەو هاورێو هەڤاڵانەی کە لە نزیکەوە دەیانناسیو داخو پەژارەیەکی زۆر گەورە بوو بۆ تەواوی ئەندامو پێشمەرگەو کادرو دڵسۆزانی حیزب. بۆیە هەزاران سڵاو دەنێرم بۆ گۆڕی پڕ لە نووری مامۆستا مەلا خدرو سەرجەم شەهیدو گیانبەختکەرانی کوردو کوردستان، رووحی مامۆستا مەلا خدر شاد بێتو رێگای خەباتو تێکۆشانی پڕ رێبوار بێت.

بۆ هاورێم کاک مەلا خدر دۆڵە گەرمی!

سەعید بەگزادە

خەباتکارانی ڕێگای رزگاری کوردو کوردستان زۆر بوونو هەنو هەتا وەدیهێنانی ئامانجیش ئەم

ڕێگایە هەر پڕ ڕێبوار دەبێ. لە ناویاندا کەسانی زۆر گەورەو ئازاو جەسوور پەیدا بووە، بەڵام هێندێکیان خاوەنی هێندێک خەسڵەتن کە دە هەمووانماندا نییەو جیاوازییەک پێکدێنێ. بەداخەوە ئەو کەسانە کەمن.

ناڵێم کاک مەلا خدر تاقانە بوو، بەڵام بە هاسانی وێنەو نموونەی پەیدا نابێ. هەر زوو و بە کەمتەمەنی فێری کوردایەتیو خەبات بۆ رزگاریی نەتەوەکەی بوو. خۆیو ژیانوماڵو منداڵو خۆشەویستانی لەم ڕێگایەدا، دەگەڵ قورسی ئیدارەو بەرێچوونو پێراگەیشتنیان قەت نەبوونە کۆسپی سەر رێو تەنانەت نەبوونە خەمی یەکەمی کاک مەلاخدر. کوردو وڵاتەکەی بەرادەیەک بە لایەوە گرینگ بوو کە ماڵی بوو بە قوتابخانەیەکو هەموو ئەندامانی بنەماڵە ئێستاش بە رێچکەی بابدا دەڕۆن.

مامۆستا، کەسێکی روح سووک، قسەخۆشو نوکتەزان، شارەزای کولتووروو فەرهەنگو دابونەریتی نەتەوەکەی، قاڵبووی رۆژانی سەختی خەباتو کوردایەتی بوو. کاک مەلا خدر گەنجینەیەک بوو لە مێژوو و رابردووی نەتەوەکەمان. کەسێک بوو کە لە سەختترین کاتەکانداو لە ئاستەمترین هەلومەرجو دژوارترین بارودۆخدا رووت

تێکردبـاو ڕێنوێنیــت لێویســتبا، هاســانو ســاکار دەتتــوانی بە ڕێنوێنیەکــانی ئەو، تارادەیەکی زۆر بەسەر گرفتەکاندا زاڵبی. هۆیەکەشی ئەوە بـوو کە کـاک مەلاخدر ساردو گەرمـی ڕۆژگـاری زۆر چێشـتبوو، کـاتی خۆشـیو ناخۆشـی زۆری دیتبـوو. کەسێک نەبوو کە بە شادیو سەرکەوتنێکی کاتی لە خۆی دەرچێ، یان بە شکانو تەنگانەیەک خۆی بدۆڕێنێ. باش دەیزانی ڕێگای دەرباز بوون لە تەنگانەو گرفتەکان چۆن دەکرێتەوەو چۆن دەکرێ بەسەر ئەو کاتە ئاستەنگانەدا زاڵبی. کەسێکی وشیارو بە ئەزموونو بە ئیرادەو تێگەیشتوو بوو. خاوەن دەنگو بڕوا بەخۆ بوو.

کاک مەلا خدر، دەگەڵ هاوتەمەنەکانی خۆی، لە خۆی پیرترو گەنجتر هەر وەک یەک گەرموگوڕو نزیـک بـوو. نە خۆی پێ لەکەس گەورەترو نە خۆی لەکەس بە چووکتر دەزانی. دەگەڵ گەنجان، دەگەڵ کورو کیژان، خۆش راوێژو روح سووک، لێو بەبزە قسەخۆش، گەرمو تێکەڵاو و خۆشەویستی هەموو ئەوانە بوو کە دەیانناسی.

ئەوەندەی من کاک مەلاخدرم ناسی، هەر لە خۆی مایەی بۆ نزیکانی دانا. ئەگەر شتێکو جێگایەک تەنانەت شیاوی خۆشی بایە، مـادام نزیـکو دۆستو هـاورێیەکی چاوی بەو شتەوە بایە، ئەو لێی دەگوزەراو چاو پۆشی لێدەکرد، بێئەوەی وا نیشانبدا کە لەبەر ئەو کەسە کشاوەتەوە.

پێمخۆش بوو، داستانی هەڵبژاردنێک لە نێوان کاک مەلاخدر و خۆم بگێرمەوە .

دەگەڵ ئەوەی کە من هەمیشە ڕێزێکی تـایبەتیم بۆ هەمـوو ئەو کەسانەی کە لە حیزبایەتیو سیاسەتدا لە خۆم بەتەمنترن، هەبووەو بەشێکم پێ پێشکسوەتی خۆم بـوون، کاک مەلاخدریش ڕاست یەکێک لەو کەسانە بوو کە من هەم زۆرم خۆشدەویستو هەم پـێم مامۆسـتایەکی بە ئەزمـوونی خـۆم بـوو، نزیـک ٢٠ سـاڵ بەر لە ئیسـتا، لە کۆبوونەوەیەکی حیزبیداو لە هەڵبژاردنێکدا، کەوتینە بەرانبەری یەکتر. دەبوو لە نێوان مـنو کـاک مەلا خـدر یەکێکمـان بـۆ بەرپرسـایەتێکی لەرادەی خۆیـدا قـورس،

هەلبژێردرێن، لەو کۆبوونەوەدا، هەم کاک مەلا خدرو هەم من دەمانتوانی خۆشمان دەنگ بدەین. کاتێک کە دیتمان، ئێمە دوو کەس کەوتووینە بەرانبەر یەکترو یەکێمان دەبێ هەڵبژیردرێ، هەر دووکمان مەیلی کشانەوە بە قازانجی یەکترمان نیشاندا، بەلام لێیان قبوول نەکردین، بە ناچار هەر دووکمان ماینەوەو هەلبژاردن دەستی پێکردو دەبوو یەکمان دەربچین. هەر دووکمان لە ریزی پێشەوەو یەک کەسمان دەبەین دابوو، ئەویش دۆستێکی نزیکی هاوبەشی هەر دووکمان کاک حەسەنی رەستگار بوو. کاتێک کە دەنگەکانمان دەنووسی، لەپڕ کاک حەسەنی رەستگار کە چونکە دە بەینماندابوو و نووسینی هەر دووکمانی دەدیت، لە قاقای پێکەنینیدا. ئێمە هەر دووکمانیو خەڵکی دەروبەرمان هەموو قوت بووین، کە چ قەوماوە. کاک مەلا خدر کوتی چ بوو کاک حەسەن! کاک حەسەن کوتی زۆر سەیرە، تۆو سەعید هیچتان دەنگتان بە خۆتان نەداو دەنگتانداوە بە یەکتر، باشە من کە دۆستی هەر دووکتانم چ بکەم؟!

لە راستیدا من کاک مەلاخدرم پێ مامۆستای خۆم بوو و شەرمم دەکرد دەنگ بدەم بە خۆم، ئەویش لوتفی هەبوو و منی خۆشدەویستو پێی خۆش بوو من پێبگەمو ئەرکی قورستر بەرێوە بەرم، بۆیەش دەنگی خۆی دا بە من.

بۆ من کاک مەلا خدر، مامۆستا، کەسێکی خۆش ناو، خەباتکارێکی نەترس، کوردێکی پاک، کادرو کۆڵەکەیەکی قایمی حیزبایەتیو کوردایەتی، کەسێکی قسەخۆشو نوکتەسەنج بوو.

گەنجینەیەک لە مێژووی پڕ لەسەروەریی خەباتی رزگاریخوازانەی نەتەوەکەمان بوو.

یادت بەخێر مامۆستاو هاورێم.

کاک عەبدوڵڵا شەقاز سەبارەت بە مامۆستا بەمجۆرە دەدوێت:

کـاک عەبـدوڵڵا شـەقاز لە سـەردەمی منـداڵی بەهـۆی ئەوەی لە بنەمـاڵەیەکی نیشـتمانپەروەر لە دایکبـووە، بـۆتە هـۆگرو هەواداری رێگـای رزگـاریو ئـازادیی گەلەکەی. هەر لە سەردەمی منداڵی لەگەڵ کەسانێکی کوردپەروەرو نیشتمانپەروەری وەک مامۆستا مەلا ئاوارە، عەبدوڵڵای موعینی، سمایلی موعینیو مەلا کەچەو زۆر کەسی دیکە کە لیباسی پیرۆزی پێشمەگایەتیان پۆشیبوو، ئاشنا بووە .

سـەرەتای ئاشـنا بـوونی کـاک عەبـدوڵڵا شـەقاز لەگەڵ مامۆسـتا مەلا خـدری دۆڵەگەرمـی دەگەرێـتەوە بـۆ سـاڵی ١٣٤٦ی هەتـاوی، کاتێـک کـاک عەبـدوڵڵا لە تەمەنی ١٢ ساڵی نامەیەکی مەلا ئـاوارە لە گوندەکەی خۆی بە شێوەیەکی نهێنی دەگەیەنێتە حاجی مەلا رەسووڵ لە گوندی زێوە. ئەو سـەردەمە مامۆسـتا مەلا خدر وەک خوێندکارێکی ئایینی خەریکی خۆ پێگەیاندن بوو لە لای مەلا رەسووڵی زێوەی.

مەلا رەسووڵ مامۆستا مەلا خدر بە کـاک عەبدوڵڵا دەناسێنێت. کـاک عەبدوڵڵا بەم شـێوەیە وەسـفی مامۆسـتا مەلا خـدری دۆڵەگەرمـی دەکـاتو دەڵێـت: "مامۆسـتا نوجەوانێکی بە رەوشت، خوێن شیرین، بالا بەرز، نهێنـی پارێزو زانا بـوو". مەلا رەسـوڵ ئەو هەڵـدەبژێرێت لەگەڵ کـاک محەمـمەدی رەسـووڵ مەرە کە هـاورێی فەقێیەتـی مامۆستا بوو کە لەگەڵ کاک عەبدوڵڵا بەشێوەیەکی نهێنی بچنە گوندی کاژێ تا چاویان بە مامۆستا مەلا ئاوارەو هاورێکانی لە نۆزیزە بکەوێت. لەوێ کۆبوونەوەیەکی

نهێنی لەنێوان ئەندامانو هەوادارانی حیزبی دێموکرات کە نزیکەی چل کەس دەبوون بەڕێوە چوو.

کاک عەبدوڵڵا هەروەها باسی مەلا ئاوارە لە ساڵەکانی دوایی دەکاتو دەڵێت: مەلا ئاوارە لەگەڵ مەلا کەچەو ڕەحمان شەخسی لە گوندی دیوالان گەمارۆ دەدرێنو دوایی دەستگیر دەکرێن، مەلا ئاوارەو مەلا کەچە لە دادگای ڕێژیمی پاشایەتی‌دا بە ئێعدام مەحکووم دەکرێنو کاک ڕەحمان شەخسیش بەهۆی تەمەنی کە ئەوکات ژێر ١٨ ساڵ دەبێت بە زیندان حوکم دەدرێت. ئەوەی کاک عەبدوڵڵا لە مەلا ئاوارە باسی دەکات دەڵێت: مەلا ئاوارە لە کاتی گرتنیدا بە دەستی ساواک دەفتەرێکی بیرەوەریشی لەگەڵ گرتنیاندا دەستی بە سەردا دەگیرێت، کە ناوی زۆر کەسی تێدا بووە تەنانەت ناوی مامۆستا مەلا خدری دۆلە گەرمێش لە ناو ئەو ناوانەدا بووە، بەڵام دوایی لەلایەن سەرگوردێکی بەشەرەفو سوننی مەزهەب بە مامۆستا ڕەسووڵی زێوە ڕادەگەیەنێت کە ئاگاداری خۆتان بن، بەو شێوەیەی ئەوان گیانیان ڕزگار دەبێت.

کاک عەبدوڵڵا هەروەها باسی سەردەمی کەپکردنی شۆڕش دەکات بۆ ماوەیەک بەهۆی گیرانی ژمارەیەکی زۆر لە کادرو هەوادارانی حیزبو چەکدارکردنی خەڵکێکی زۆر لەو سەردەمەدا کە بە ناوی دلاوەر بە دوای شۆڕشگێرانی کوردا دەگەران .

کاک عەبدوڵڵا شەقاز دەڵێت: مامۆستا مەلا خدری دۆلەگەرمیم نەدیتەوە تا شۆڕشی گەلانی ئێران کە شۆڕشگێرانی کورد توانیان بگەڕێنەوەو خەباتی ئاشکرایان دەست پێکرد. ئەوکات مامۆستا بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی سەردەشت دەبێت . کاک عەبدوڵڵا هەروەها ئاماژە بەوە دەکات کە مامۆستا زۆر ژیرانە خەڵکی بۆ بەدەستهێنانی مافەکانیان هوشیار دەکردەوەو زۆر چالاک بوو. هەروەها دەڵێت کە تەشکیلاتی مامۆستا ئێستاشی لەگەڵ دابێت بەهێزترین تەشکیلاتی ناوچەی سەردەشتە.

کاک عەبدوڵڵا بەسەرهاتو داستانی زۆر خۆشو ناخۆشی لەگەڵ مامۆستا هەیە هەر لە شەری سێ مانگە ڕا بگرە تا دەگاتە ئەوەی لە وڵاتی نۆرویژ نیشتەجێ دەبن. لە هەمــوو ئەو شــوێنو جێگەیــانەی کە مامۆســتا ســەردانی دەکــرد یــان بەشــداری کۆبــوونەوەو میــوان بــوون، مامۆســتا بە بەســەرهاتی شــیرینو قســەی خــۆش کــۆرو کۆبونەوەکانی رازاوەتر دەکرد.

لە یادی نەمر کاک مەلا خدری رەحمەتی‌دا

بە پێنووسی هاورێیەک

دەگێڕنەوە لە سەردەمێک دا سێ عارف و خۆناسو زانای گەورە پێکەوە دۆست بوونو هەموو رۆژی بە پێی قەرار لە شوێنێک کۆ دەبوونەوەو لەگەڵ یەک دەردی دڵیان دەکرد. هەر بۆ ئەو مەبەستە، رۆژێک دوویان پێکەوە وەڕێکەوتن تا لە ماڵی ئەوی دیکە کۆ ببنەوە. کە گەیشتنە ئەوێ، تەماشایان کرد دەوری ماڵە دۆستەکەیان قەرەباڵغەو ئاپوڕای خەڵک لەوێ کۆبوونەوە. پرسیاریان کرد، کە ئەوە چ روویداوە؟ پێیان راگەیاندن کە دۆستو هاوڕێی دیرینی خۆشەویستییان مردوە. ئەوان زۆر نارەحەت بوون. پاش چوونە سەرقەبرانو ناشتنو چەند سەعات پرسەو سەرەخۆشی، یەکیان بەوی دیکەی گوت: چ بکەین؟ نەڕۆین؟

ئەوی دیکە گوتی: بۆ کوێ؟

بچین دۆستێکی دیکە ببینینەوە.

ئەوان ئاوا بە ئاسانی رۆاڵەتی ژیانیان بۆخۆیان حەل کرد بوو و ئەوە یاساو سروشتی واقعی ژیانەو مردن بۆ هەمووانەو کەس ناتوانێ لێی دەرباز بێ، بەڵام هەر کەس کاک مەلاخدری ناسیبێ، ناتوانێ هەروا خێرا بەسەر مردنی‌دا تێپەڕبێو فەرامۆشی بکا. کەسێک کە زیاتر لە ٥٠ ساڵی تەمەنی بە کویرەوەریو ماڵوێرانی بەبێ هیچ دەرەتانێک، لە ئاوارەییو دەربەدەری‌دا، بۆ ئازادیو سەربەستی میللەتەکەی بەخت کرد

بێ، چۆن دەکرێ ئاو ساکار بە سەریدا تێپەر ببی. نا ئەوە بۆ منو بۆ دۆستانی، بۆ هاوبیرانی ئەو هەڤاڵە خۆشەویستەو نەمرە دژوارەو یادو رێگای ئەو قەت فەرامۆش ناکرێ. ئەگەر دۆستێکیش ببینینەوە ئەوە دەبێ، ئەو ئۆگرو ئاوێتەی ئەو روانگەو ئامانجە پیرۆزانە بێ کە کاک مەلا خدری رەحمەتی هەیبوو. ئێمە بە کاک مەلا خدری رەحمەتی، زیاتر گیرۆدەو ئۆگری نیشتمانی خۆشەویستمان بووینو بە یەکەو لەو پێناوەدا دەردو ئازار زۆرمان چێشت. ئێمە تەنانەت وردە خۆشییەکانیشمان تێکەڵ بە یەک ببوو و ئەو بە جەفەنگان هەموو جارێ لە سەختترین کاتەکاندا، بزەو پێکەنینی دەخستە لێوانمان. لەبیرمە جارێک هاورێیەکمان بە ناو کتێبێکی لەسەر مێژوو نووسی بوو بە بێبەلگە زۆر کەسی تاوانبار کردبوو. رۆژێک چەند کەس، بە تایبەت یەکێک لە دۆستان بە سەنەدو دۆکۆمێنت باسی لەگەڵ دەکردو بەرپەرچی نووسراوەکەی دەداوە. بەڵام ئەو نەیدەسەلماند. دوای چەند سەعات باسەکەیان ناخۆش بوو و بەسەر یەکدا دەیانگورراند. رەحمەتی مەلا خدر، هەستا وەدەرکەوت دوایەش یەک یەکە هەموو بڵاوەمان کردو چووین لە دەرێ کۆبووینەوە. مەلا خدر رووی لەو دۆستە کرد کە باسەکەی دامەزراندبوو و گوتی ئەرێ ئەتۆ ئەو چەڵتە چەڵتەت لە چی بوو، ئەتۆ بۆ حەیرانی خۆت ناڵێی؟

هاورێیەکەمان نارەحەت بوو و ئێمەش بە پێکەنینەوە گوتمان دەبێ ئەو نەقڵەمان بۆ بگێرێیەوە.

کاک مەڵا خدر گوتی: ئەو مەلایەک بوو لە مزگەوتی قسەی بۆ خەڵک دەکرد. مەلا گفتو لفتو راوێژی زاری زۆر ناخۆش بوو. تەماشای کرد کە خەڵکەکە هەموو ماتو بێوازو بێحاڵنو ئی وابوو خەوی لێکەوتبوو. مەلا دەنگی خۆشبوو حەیرانی باش دەچری، کە زانی خەڵکەکە هەمووی وەرەزو بێتاقەتن، دەستی لەبن گوێی ناو و یەکبەخۆی دەستی بە حەیران گوتنێ کرد. خەڵکەکە کە ئاوایان دیت. یەکجێ قوت بوونو هەستانە سەر پێیو بوو بە شادیو خۆشیو چەپڵەرێزان.

یەکێك هەستا چووە بن گوێی مەلا بە سپایی گوتی مەلا: ئەگەر ئەتۆ ئەوەت دەزانی، ئەدی ئەو چەڵتە چەڵتەت لەچی بوو؟

ئێمە ئەو قسە خۆشەمان وەرگرتو ئیدی بوو بە باو هەر قسەیەکمان بەدڵ نەبووبا دەمانگوت: کورە ئەوتۆ ئەو چەڵتە چەڵتەت لە چییە؟ ئەتۆ بۆ....؟

کاک مەلا خدر رەمزو ئاوێنەی تەواوی ئاکارو خوو و خدهو ئینسانێکی بە تەواو واقعی بوو. یادو بیرەوەرییەکانی ئەو، سووکنایی دەدا بە ئازارو غەمو دەردی هاورێیانیو هیوادارین تا ساتەکانی مەرگ هەر لەسەر بیرو ئامانجو مەبەستەکانی ئەو سوور بن.

پاش تێپەربوونی چەند ساڵ، بەسەر سەفەری بێوادەی کاک مەلا خدر هەروا دڵی دۆستانی لە غەمی لە دەستدانی ئەو تێکۆشەرەدا هەر لە هەژان دایە. ئەو خۆشەویستو ئۆگری بنەماڵەکەیو گشت دۆستانی بوو و سەرەرای نەبوونیو سەخڵەتیو نارەحەتیو شەڕ، ئاوارەیی، باڵی ریزو خۆشەویستی بەسەر بنەماڵەکەیدا کێشا بوو.

کاتێک لە ئاخرین ساتەکانی ژیانیدا، دەردو ئازاری شێرپەنجە چەنگی بەسەر لەشی داگرت، هیواو هومێدێک لە چاوەکانی دا بەدی دەکرا، کە جەستەی هەر رێبوارێکی ئازادی دادەگرێ. هیوایەک کە بگەڕێتەوە مەوتەنی خۆیو لە ئاوایی "دۆڵەگەرم" لە ناوچەی ئالانی سەردەشت، لە بناری کێوەکانی زەرتکێو هۆمل... گڵەبانی چاو بکرێو لەشی تێکەڵ بەو ئاوە خاکە بێتەوە کە فرچکی پێ گرتبوو.

سڵاو لە رووحی بەرز و نەبەزی شادرەوان مامۆستا خدر دۆڵەگەرمی!

کەریم فەرخەپوور

هەر چەند من لە دەورانی پێشمەرگایەتی‌دا بەهۆی دووری بنکەو بارەگاکانمان زۆر لە خزمەت مامۆستادا نەبووم، بەڵام سەرەتای ناسیاویم لەگەڵ مامۆستا بەمشێوە دەست پێدەکات.

مامۆستا وەک تێکۆشەرێکی کورد کە سالانێک بوو لە رۆژهەلاتی کوردستان بەهۆی پێوەندیی بە حیزبی دێموکراتەوە بەرەو باشووری کوردستان کۆچی کردبوو یا راونرابوو، سەرەتای گەڕانەوەی دوای راپەڕینی ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی بوو کە بەهۆی خۆشەویستی‌و خزمایەتیمان لەگەڵ مامۆستا، شەوێک میوانی ئێمە بوو کە ئەوە یەکەمین دیدارم بوو لەگەڵ مامۆستا، من منالْ بووم بەڵام هەموو ئەو کەسانەی کە لە ماڵی ئێمە بوون هێندە حورمەتیان دەگرت‌و بەڕێزەوە قسەیان لەگەڵ دەکرد کە دیار بوو شەخسیەتێکی رێزدارو خۆشناوە. دواتر پێوەندی‌و هاتوچۆکانمان دەستی پێکرد. ساڵی ١٣٥٩ی هەتاوی کە من لە شەوانەرۆژی ڕەبەت دەرسم دەخوێند مامۆستاش بەرپرسی رێکخراوی رەبەت بوو. ئەوکات باسی سیاسەت‌و شەڕو شۆڕش لەنێو مامۆستاکان‌و قوتابییەکاندا گەرم بوو. ئێوارەیەکی ساردی پاییزی لەگەڵ یەکێک لە هاوڕێکانم کە ئێستا لەناو خۆی وڵاتە باسی یەکێتی لاوانمان کردو ساغ بووینەوە کە

ببینە ئەندامی یەکێتی لاوان، دیارە بنەماڵەی ئێمە بە گشتی بە گەورەو چووکەوە هەموویان دێموکرات بوونو رابردوویەکمان لە حیزبدا هەبوو و هەر ئەو کاتیش چەند کەسی بنەماڵەکەمان پێشمەرگە بوون کە یەکیک لەوان شەهید حاجی عەزیز بوو، بەڵام ویستمان بەرەسمی ببینە ئەندام، رێکخراو هەر لەناو شارۆچکەی رەبەت دابوو . کە چووینە بنکەی رێکخراو گوتمان هاتووین ببینە ئەندامی یەکێتی لاوان، یەکسەر ناردیانینە لای مامۆستا مەلاخدر دۆڵەگەرمیو زۆر بە گەرمیو دۆستانە وەریگرتین. عەرزمان کرد کە هاتووین ببینە ئەندامی یەکیتی لاوان، فەرمووی جا ئێوە هەر هەمووتان ئەندامن، بەڵام ئەوە لێرە بەرەسمی ناوتان دەنووسم . ماوەی ۲۰ خولەکێک لەسەر یەکێتی لاوان قسەی بۆ کردین فەرمووی جا ئێوەش هەر کامتان ناوێکی نهێنی بۆ خۆتان هەڵبژێرن، گوتمان نازانین چ ناوێک باشە، گوتی تۆ لەبەر ئەوەی باوکت هەمیشە بەو شاخانەوە خەریکی راوە کەوە ناوت دەنووسم (ڕاوچی). ئیتر ئەم ناوە تا ئێستاش وەک یادگارێکی مامۆستا هەر لە دڵو مێشکم دایە.

دواتر کە دەرس تەواو بوو، گەراینەوە گوندەکەمانو لەوێش بە هاوکاریی کۆمەڵێک کەس یەکێتی لاوانمان دامەزراند، ماڵی یەکێک لە خەڵکی ئەو گوندە بوو بە بنکەی یەکیتی لاوان، من هاوڕێیەکم کە ئەویش ئێستا هەر لە ناوخۆی وڵاتە کردیانینە (پەیک) واتە دەبوو نامەو نووسراومان بردبایە بۆ رێکخراوی باژاڕ لە گوندی دەرماناوێ. برادەری بەرپرسمان هەر چەند رۆژ جارێک بە بەفرو سەرماو باران نامەیەکی پێدا دەناردین بۆ رێکخراو. دووبارە لەوێ بە دیداری مامۆستا شاد بوومەوەو کە نامەکەم پێدا من نەمزانی چی تێدا نووسراوە، بەڵام دیار بوو کە هاوڕێی بەرپرسمان لە نامەکەدا داوای دوو دەمانچەی کردبوو، مامۆستا بە پێکەنینەوە گوتی دەمانچەتان بۆچیە؟ ئێمەش ئاگامان لە هیچ نەبوو، گوتی دەوڵەت هێرشی کردوونە سەر، دەچن بۆ جەبهە، چی پێدەکەن؟ چایەکی پێداینو بەبێ دەمانچە بەو بارانە بە سڵامەتی بەرِێی کردینەوە.

لە سەرەتای ساڵی ١٣٦٢ کە بوومە پێشمەرگە ئیتر زۆر جار لە بنکەو مقەراتی حیزبو ماڵەکەی خۆی بە خزمەتی دەگەیشتم، لە هەموو دانیشتنو قسە کردنێکدا وەک مامۆستاو خزمێکی نزیک بێجگە لە قسە خۆشەکانیو حورمەتو ڕیز بۆ منو بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە لێی نزیک بوون یا هاتوچۆیان دەکرد وەک مامۆستایەک لە فێر کردنو ڕێنوینی کردن خەڵکی بێبەش نەدەکرد.

مامۆستا ڕابردوویەکی دوورو درێژی هەبوو لە خەباتو تیکۆشاندا هەر بۆیە لەناو کۆمەلانی خەڵکدا کەسێکی ناسراو بوو. من بێجگە لە ماوەی پێشمەرگایەتی ماوەی هەشت ساڵ کادری تەشکیلاتی بووم لە ناوچەی سەردەشت، پێوەندیی بە زۆر کەسەوە گرتوە لە چینو توێژی جۆراوجۆر، لەو ماوەیەدا بۆ یەکجار نەمبیست کە کەسیک گلەیی لە مامۆستا هەبووبێ، هەموویان بێجیاوازی بەتایبەت خەڵکی ناودارو بەتەمەن بێجگە لە حورمەتو خۆشەویستی بۆ کەسایەتیی مامۆستا شتێکی تریان نەبوو. هەموویان بەڕێزەوە وەریان دەگرت هەر بۆیە بەڕێزەوە باسیان دەکرد کە ئەوە دەریدەخات مامۆستا چەند ڕێزی خەڵکی گرتوە. من لەسەر ئەو باوەڕەم کە مامۆستا لە ماڵەوەو لەناو خەڵکدا یەک شەخسییەت بوو، هەڵسوکەوت و خۆشەویستیی بۆ منالەکانی چۆن بوو لەگەڵ خەڵکیش هەر بەو شێوە هەڵسوکەوتی دەکردو هەموویانی بێجیاوازی خۆشدەویست. لەناو خەڵکو پێشمەرگەدا، لەناو ململانێو ناکۆکییەکاندا، لە هەڵسوکەوتو ئاخاوتندا نموونەی ئەدەبو نەزاکەت بوو. ئەوەندی کە شۆڕشگێڕێکی ڕاستەقینەو خۆشەویست بوو، لە دەست چوونیشی ئەوەندە جێگای داخو کەسەر بوو و بێگومان نموونەی ئەو شەخسییەتانە کە لە هەموو بوارێکدا جێگەی پەسەندی کۆمەڵگا بن کەمن .

جارێکیتر سەری ڕێزو نەوازش بۆ گەورەیی مامۆستا دادەنوینم، رووحی شاد، ڕێگەی پر ڕێبوارو نموونەی زۆر بێت.

کادرێکی خەڵک خۆشەیست و خۆشەویستی خەڵک

هاشم کەریمی

زیندەیاد مەلا خدری دۆڵەگەرمی کادری لەمێژینەو تێکۆشەری حیزبی دیموکرات، لەو کەسانە بوو کە بەمردنی جەستە، نامرنو بۆ هەمیشە لە دڵی گەلەکەیاندا دەمێننەوە. کاتێک کە لە نەورۆزی ساڵی **١٣٥٢**ی هەتاوی قاچاخ بوومو رووم کردە کوردستانی باشوور، لە کۆنگرەی سێهەمی حیزبی دیموکراتدا زیندەیاد مەلاخدرم بۆ یەکەمین جاربینیو یەکەمینی ئەو کەسانە بوو کە لە دوورە وڵات، بۆ هەموو تەمەنم بووە هاوڕێی خۆشەویستو جێی ڕێزم. ئەوەش بە خۆڕایی نەبوو، بیرکردنەوەو کردەوەی ئەوەندە بێ ڕیاو سادقانە بوو، کە هەر کەس بۆ ماوەیەکی کورت هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکردایە، بێگومان هۆگری دەبوو. ئەو هاوڕێتییەمان تا کۆچی دوایی زیندەیاد هەر بەردەوام بوو و بەخۆشییەوە پچووکترین درزی تێنەکەوت. زیندەیاد ژیانێکی سادەو ساکاری هەبوو. قەت لە فیکری خۆ دەوڵەمەندکردنو سەروەتو سامان زیادکردندا نەبوو. سەردەمێک لە قەڵادزێ دووکانۆکێکی هەبووکە رۆژانە بەزەحمەت ژیانی دابین دەکرد. هەر جارێک بچووبامایە قەلادزێ دەچوومە لای. جارێک پرسیارم لێکرد هاوڕێ ئایا ئەم دووکانۆکە ژیانت دابین دەکا؟ گوتی: کاکە من دوای بیروبڕوام کەوتووم، نەهاتووم سەروەتو سامان کۆ کەمەوە، ئەم دووکانۆکە کەم تا کورتێک

ژیانی ڕۆژانەم دابین دەکاو منیش کەسێکی قانیعم، دەیگوزەرێنم. ئەمەش لە ڕووی ناچارییەوەیە، ئەگینا ئێمە ئەرکێکی دیکەمان لە ئەستۆیە. ئەوەندەی بزانم کاک خدر لە یەکەمین کەسەکان بوو کە لە سۆنگەی مەلا ئاوارەی نەمرەوە بووە ئەندامی حدک. لە جووڵانەوەی ساڵەکانی ٤٧-٤٦ی هەتاوی‌دا هاوکاریی شۆڕشگێڕانی جووڵانەوەکەی دەکردو دوای تێکشکانی جووڵانەوە، بە ناچاری وڵاتی بەجێهێشتو ڕووی کردە کوردستانی باشوورو تا سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران زۆرتر لە قەڵادزێو گوندەکانی دەوروبەری دەژیا. لە ساڵەکانی ٧٥-٧٤ی زایینی‌دا، لە کاتی شەڕی بزووتنەوەی کوردستانی عێراق لەگەل ڕیژێمی بەعسی سەدامی، کاک مەلا خدر لەگەڵ کاک مەلا عەزیز ئەحمەدی کادری تەشکیلاتی سوێسنایەتیو مەنگوڕایەتیی سەردەشت بوون. ئەوکات من جێگری کۆمێسیۆنی تەشکیلات بوومو سەردانم دەکردن. بە بیرو باوەڕی پتەوی شۆڕشگێڕانە ئەرکی پێسپێردراویان رادەپەڕاند. زیندەیاد دوای شۆڕشی گەلانی ئێرانو گەڕانەوە بۆ وڵات بووە ئەندامی هەیئەتی ئیجرایی کۆمیتە شارستانی سەردەشت. لە کونفرانسی چوارو کۆنگرەی ٩ی حدکا-ریبەرایەتیی شۆڕشگێردا بووە جێگری کۆمیتە ناوەندیو لە کونگرەی ١٠ی حدکا-ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێردا بووە ئەندامی کۆمیتە ناوەندی. لە پێش شۆڕشی گەلانی ئێران حیزب ئیمکاناتێکی ماڵی ئەوتۆی نەبوو کە یارمەتیی کادرەکانی بکا، ئەوکاتیش ئەو کادرانەی بەشی ڕێکخستن کە بەهۆی کارەکەم هەموویانم دەناسیو یەکیان کاک مەلا خدر بوو، بەوپەڕی قەناعەتەوە دەژیانو تەنیا جارێکیش لێم نەبیستن لەو ژیانە کەم ئیمکاناتییە گلەییو گازندەیان هەبێ. کاک مەلا خدر زۆر کەسێکی خاکیو ڕووخۆشو قسەخۆش بوو، بەو هۆیەوە هاوڕێو دۆستی زۆری بۆ خۆی پەیدا کردبوو. بەدڵنیاییەوە دەڵێم، لەو ماوەی یەکترمان ناسی تا کۆچی دوایی، کەسم نەدی کە ئەو نەمرەی ناخۆش بوێ. کاک مەلا خدر کەسێکی ئازاو بەورە بوو. لە ساڵی ٧٤ی زایینی کە ڕێژیمی سەدام قەڵادزێی بۆمباران کردو پتر لە دووسەد کەس

خەڵکی بێدیفاعی ئەو شارەی شەهید کرد، مەلا خدر ماڵی لە قەڵادزێ بوو. چەند رۆژ دوای بۆمبارانەکە لەگەڵ مامۆستا مەلا عەبدوڵا حەسەنزادە چووینە قەڵادزێ. کاک مەلا خدرو هاورێکانی ترمان لەگەڵ بەداخبوون بۆ ئەو جینایەتە، زۆر بە ورە بوونو داوامان لێکردن کە نەوەکوو قەڵادزێ دووبارە بۆمباران بکرێتەوە، بۆ ماوەیەک بچنە مەقەڕی پێشمەرگەکان لە هێرانو نازەنین. قبووڵیان نەکردو گوتیان: تا ئەو شارە خەڵکی تێدا بمێنێ بەجێی ناهێڵین. دیارە دوایی کە قەڵادزێ کەوتە مەترسیی هێرشی رێژیمی بەعس، کادرو ئەندامەکانی حیزب ناچار بوون روو بکەنە گوندەکانی سەر سنوورو مەلا خدریش کارەکەی لە سوونێ دیاری کرا. بەشێک لە خۆشەویستیی زیندەیاد مەلا خدر دەگەڕێتەوە بۆ خوشکە مریەم، چونکە بەڕاستی ئەو دوو مرۆڤە، لە هەموو بارێکەوە ئاکارو کردەوەیان وەک یەک بوو. مەلا خدر بە زۆربەی کات میوانی هەبوو، قەت خوشکە مریەم نێوچاوانی تێک نەدەنا، یان بڵێ با کەمێکیش بە ژیانی خۆمانو منداڵەکانمان رابگەین. مەلا خدر باوکیکی زۆر دێموکڕاتیش بوو. بۆ خوازبێنی مەهابادی کچی بۆ پێشمەرگەیەکی بانەیی بە ناوی عەزیز نەعلبەندی، چوومە لای. گوتی: ئەگەر کچەکەم خۆی رازی بێو تۆش کوڕەکە دەناسی قسەیەکم نیەو رووی کردە خوشکە مریەمو گوتی: حورمێ تۆ دەڵیی چی؟ خوشکە مریەمیش گوتی: منیش دەڵێم ئەگەر کچەکەمان رازی بێ منیش رازیم، موبارەکیان بێ.

زۆر بەداخم کە ئەو هاوڕێ خۆشەویستە زوو بەجێی هێشتین. یادی پیرۆز بێ .

یادێک لەهاورێی کۆچکردووم کاک مەلاخدر عومەرزادە

خدر محەممەدی

خەباتو تێکوشان لە پێناوی ئازادیی نەتەوەکەمان نەتەوەی کورد، بۆ هەر تاکی کورد ئەرکێکی زۆر پیرۆزو ویژدانییە، هەر بۆیەش لەدێر زەمانەوە خەڵکانی شۆرشگێرو خاوەن بیرو باوەری کوردایەتی درێژەدەری ئەو ئامانجە پیرۆزە بوونو لەو پێناوەدا بەسەدان لە رۆڵە بلیمەتەکانی نەتەوەکەمان لەو کاروانە دوورو درێژەدا شەهید کراون، یا تەمەن مەودای پێنەداونو بە ناکامی سەریان ناوەتەوەو کە وەک دەبینین ئێستا لەناو لاپەرەکانی مێژوودا ناوی پڕ لەسەر وەریان بۆ تۆمار کراوە،کە بێگومان ئەوە دەستکەوتێکی گەلێک مەزنە بۆیان جێماوە. دیسان با ئەوەشمان لەبیر نەچێت رەوتی شۆرشگێری بۆ هەر تاکی کورد هەر ئەوەندە نییە کە خۆی تێدا دەبینێتەوەو شانازی بە خۆی دەکات کە ئەرکی نشتمانپەروەری لەخۆی نیشانداوەو لە ریزی خەباتکاراندا کەمو زۆر جێ دەستی دیار بووە، بەو هیوایە رۆژێک لە رۆژان نەتەوە بندەستەکەمان رزگار دەبێو شانبەشانی گەلانی تر لەم جیهانەدا بە مافەکانی خۆی شاد دەبێ .

بەڵام بێجگە لەوەش دەستکەوتێکی دیکەش هەیەو بێگومان گرینگی خۆی هەیە. ئەویش ئەوەیە کە لەو ماوە درێژەی خەباتو شۆرشدا بە چین وتوێژەکانی جوراجۆری کوردەواری لە مەڵبەندو ناوچەکانی کوردستان .

ئاشـنا دەبین‌ولـەو نێوەشـدا بـە کەسـانی زۆر بەلیمـەت‌و سیاسـەتزان‌و روونـاکبیرو نشتمانپەروەر دەگـەین ئەگـەر لـە جەریانی شۆڕشێکی ئاوادا نەبوایە بـەهیچ نرخێک پێاننەدەگەیشتین‌و نەمان دەناسین، کەدەکرێ بڵێم وەک مامۆستاکی قوتابخانە وانـەیان فێرکـردووین، وێنـەی سـوار چاکـان پێشـەنگیان کـردووین زانیاریـان پێبەخشـیوین کـە بەخۆشییەوە لە کوردستانەکەماندا نموونەی ئەو مرۆڤە هەڵکەوتووانەمان زۆر بوون هـەر ئیستاش نموونەیان زۆرن کەوا درێژەدەری ریبازی شەهیدە نەمرەکانمانن.

بەخۆشییەوە دەتوانم بڵێم ئەمینش لەو پرۆسە پیرۆزەدا بەشی ئەوەم پێبراوە کە لەگەڵ زۆرێک لە بژاردەکانی مێژووی کوردایەتی ئاشنابم‌و لەگەڵ هاوڕێ‌و هاوسەنگەرانی دڵسۆزو خەمخۆری نەتەوەکەم یـەک بگرەمـەوەو هـەتا لێواری مـەرگ لەگـەڵیان بڕۆم. بەڵام چونکـە ئـەو نووسینە خیتـاب بـە یـەکێک لەوانەیـە تـەنیا نـاوی ئـەو دەنوسـم کـە ئەویش کاک مەلاخدر عومەرزادەیە کە ئەویش مرۆڤێک بوو لە ریزی ئـەو مرۆڤانـەی لەناو مێژوودا ناویان دیارەو بەزیندوویش دەمێنەوە.

ئەما چۆن‌و کەی لە نزیکەوە کاک مەلاخدرم ناسی .

لـەدوای شۆرشـی گـەلانی ئێـران لەسـاڵی ١٣٥٧و رووخـانی رێژیمـی شاهەنشـاهی‌و هاتنە سەرکاری جمهووری ئیسلامی کە گەلی کوردیش بەتامەزرۆی‌و فیداکارییەکی زۆرەوە بەشـداریی بـەرچاوی هـەبوو لـە راپەرینـە جەماورییـەکانی سەرتاسـەری ئێـران‌و بەتایبەت کوردستان زۆر بەجوانی دەوری خۆی گێرا، کە بە براوی من ئەوەش بۆ ئـەوە دەگەرێتەوە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان هـەر لـە زەمـانی کۆمـاری کوردستانەوە لەناو دڵی کوردەکاندا ریشەی داکوتا بوو، دواتر لە ساڵەکانی ٤٧-٤٦دا دیسان لەلایـەن کۆمەڵێک شۆرشگێری بەتوانای کورد نیمچە شۆرشێکیان بەرپا کرد کـە بەداخـەوە بـە پیلانـی دەزگـا جاسووسییەکان‌و ئیدارەی ژاندارمری شـای ئێران ئـەو شۆڕشـە کپکـراو کادرە بەرجەستەکانی شـەهیدکران، کۆمـەڵێکی دیکـەیان پـەریوەی کوردسـتانی باشـوور بوون، ئەندامەکانی دیکەش لەناو وڵاتدا مانەوە. بۆیە دەڵێم کەم‌و زۆر جووڵەی سیاسی

لەنێو خۆی وڵاتدا مابوو، هەستە نهێنیەکانی ئەو حیزبە توانیبوویان بیری کوردایەتی لەناو بەشێکی زۆر لە کوردەکاندا بەزیندوویی ڕاگرن، جا چ لە پێش ڕاپەرینەکانداو چ لە گەرمەی شۆڕشەکەدا.

نموونەی ئەو راستییەش ئەوەیە کە دیمان لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕش چۆن زۆر بە خێرایی رێکخراوەکانو ئەندامو لایەنگرانی حیزب دیمۆکراتی کوردستان بە هەست کردن بە بەرپرسی هاتنەوە مەیدان و بنکەو بارەگای حیزبی دێموکراتی کوردستانیان لە زۆربەی مەڵبەندو شارو ناوچەو دیهاتەکاندا لەژێر رێنمایو سەرپەرستی ئەندامانی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دامەزران. بەوپێیە کۆمیتەی شارستان لە سەردەشتو لەدوای ماوەیەک لە واوان جێگیر بوو. کۆمیتەی ناوچەکان لەزوربەی کوردستان کرا بوونەوە رێکخراوی ناوچەی ئالان لە بێژوی بوو، بۆخۆشم ئەودەم کادری رێکخراو بووم .لەساڵی ١٣٥٩دا بۆ ئیشێکی پێویست چووم بۆ شارستانی سەردەشت لە واوان، بۆ یەکەمجار لە نزیکەوە نەمر کاک مەلاخدر عومەرزادەم ناسی. ئەو ئەندامی کۆمیتەی شارستانو هەیئەتی ئیجرایش بوو. دیارە کاک کەریم حەدادیش لەو کاتەدا لە وێبوو فەرماندە هێزی موعینی ئەو زەمانەی حدک بوو زۆریان بەخێرهێنام .لە دوای پشویەک کاک مەلاخدر بەروویەکی گەشو دەمبە پێکەنینەوە رووی تێکردم، لەگەڵم کەوتە گفتوگۆ. خولاسە ئەو ئیشەی بۆی چووبووم هێنامانە بەرباس وتوویژو دوای تەواوبونی ئەو بەشە لە درێژە دانیشتنەکەماندا هیندێک پرسیارو بژوار هاتنەگۆڕێ، یانی بەرێز مەلاخدر لەسەر چەندو چۆنی کارو تێکۆشانی حیزبی دێموکراتو وەزعی ناوچەکەمان بەگشتی، ئەمنیش لەسەر قەبارەو نەفووسی حیزبو کاراییو لێهاتوویی هەڤاڵانی سەرکردایەتی، بەتایبەتی شەخسی بەرێز دوکتور قاسملووو، چونکە ئەمن تا ئەوکاتە لەنزیکەوە بەخزمەتی نەگەیشتبووم. مامۆستا وتی بەخۆشییەوە ئەمرۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان لە زۆربەی شارستانو شارو ناوچەکاندا بەشێوەیەکی بەربلاو چالاکی هەیەو رۆژبەرۆژ زیاتر نفووز دەکاتە ناو هەموو شوێنکی کوردستان. ئەمە لە

لایەک لە رووی کاراییو لێهاتوویی هاورێیانی سەرکردایەتیمان بەخۆشییەوە لەو بارەشەوە لە کەسانی بە ئەزموونو بەتواناو ناسراو، سیاسەتزانو دڵسۆزانی زۆر دەوڵەمەندین، ئەوەتا سکرتێری وەکوو دوکتوور قاسملووومان هەیە کە لەسەر ئاستی دەرەوە زۆر شارەزایەو چەندین زمان بەڵەدە. دیارە ئەوەش بۆمن مایەی دڵخۆشی بوو، چونکە ئەودەم سەرەتای شۆرشی گەلەکەمان بوو و ئاگاداری زۆرمان لەسەر چەندو چۆنی حیزب نەبوو.

دەتوانم بڵێم هەر چەند ئەو دانیشتنە لەگەڵ مامۆستا زۆر دووروودرێژ نەبوو، بەڵام زۆر سوود بەخشبوو زانیم لەگەڵ مرۆڤیکی ئاگاو خاوەن تەجربەو لێهاتوو، هەروەها ئەندامیکی دڵسۆزی حیزب روبەرو بووم. لەوەش خۆشتر لە ئەوەڵەوە تا ئاخری دیدارەکەمان بەروویەکی گەشو کراوە لەگەڵم دەدوا، بۆیە زۆرم عەزییەت دەکرد، باسەکەمان درێژتر بێت بۆ ئەوەی زیاتر چێژ لە وتەو رێنماییەکانی وەرگرم.

ئەوجار ئیزنم لێ‌خواست بەرەو شوێنی کاری خۆم گەڕامەوە. شەوێ لەگوندی "قوڵتێ" لاماندا لەگەڵ ئەو دوو پێشمەرگەی هاورێم میوانی کاک قادری پاشاخان بوین، بۆ رۆژی دوایی گەیشتنەوە شوێنی کاری خۆم لە ئالان. ئیتر لەوە بەولاوە رەفاقەتو دۆستایەتیمان بەردەوام بوو هەتا چووبام بۆ کۆمیتەی شارستان سەردەشت دیدارمان نوێ دەکردەوە. بەتایبەتی لەکاتی کۆنفرانسەکانی کۆمیتەی شارستاندا کە لە زۆربەیاندا بەشداربووم. ئەو کۆنفرانسانەی بۆ هەڵبژادنی ئەندامانی کۆمیتەی شارستان بەرێوە دەچوو. ئەوەی لەبیرم بێ بەرێز مەلا خدر یەکەم کەس دەبوو کە متمانەی کادرەکانی بۆخۆی مسۆگەر دەکرت. بێگومان ئەوەش بەهۆی سەداقەتو راستبێژیو پاکیو دڵسۆزیی ئەو نەمرەوە بوو.

هەتا ساڵی ١٣٦١ کاک مەلاخدر وەک بەرپرسی رێکخراوی ناوچەی ئالان دیاری کراو هات بۆ ئالان کە بنکەی رێکخراوەکەمان لە شارەدێی بێژوێ بوو. بەراستی هاتنی بەرێز مەلاخدر بۆ رێکخراوەکەمان چ بۆمن کە پێشتر ناسیبووم، بەڵکوو بۆ

هەموو کادرو پێشمەرگەکان بەتێکرا بوو بەهۆی خۆشحاڵیو زۆر بە گەرمی پێشوازیمان لێکرد. ئەومرۆڤە خۆشەویستە هەر زۆر زوو جێ خۆی لە ناودڵی هەمواندا کردەوە. لە واقیعدا ئێمەش جیا لە بەرپرسێکی وەکوو مامۆستاو براگەورەیەکی خۆمان حسابمان بۆدەکرد.

ئەوجار جەولەیەکی ناوچەکەمان دەست پێکرد، بەپێ بەرنامە دەبوایە لە مزگەوتی گوندەکاندا کۆبوونەوەی گشتی ڕێکدەخراو بەڕێز مەلاخدر وەک بەرپرسی نوێی کۆمیتەی ئالان بە دانیشتوان دەناساند، دواتر بۆخۆشی قسەی بۆ خەڵکە دەکردو بەرنامەکانی حیزبی دێموکراتی بۆ شیدەکردنەوە. بەو شێوەیە هاتنی کاک مەلاخدر بۆ ڕێکخراوی ناوچەی ئالان سەردەمیکی نوێی دەستی پێکردو لەو ماوەیەدا بەهاوکاریی هەموو کادرەکان کاروباری ناوچەکەمان زۆر بەڕێکوپێکیو بێ گیروگرفت دەچووە پێشو بەدڵگەرمی ئەرکەکانمان بەڕێوە دەبرد. دەتوانم بڵێم لەو ماویەدا لەگەڵ جەمعی دۆستانو هاورێیان رۆژگاریکی زۆر خۆشمان تێپەڕاند.

کاک مەلا خدر توانی زۆر بەباشی سەرنجی دانیشتوانی ناوچەکەمان بۆلای خۆیٚ ڕاکێشێت، ببێتە خۆشەویستی خەڵکی ئالان. ئاخر ئەو نەمرە لەگەڵ مەلایان مەلابوو، لەگەڵ ئاغایان ئاغا بوو، لەگەڵ رووناکبیران روناکبیر، لەگەڵ جوتیارانو زەحمەتکێشان هاودەرد بوو. واتا لەگەڵ هەموو چین وتوێژەکانی کوردستان کۆک بوو، رقیشی لە کەس نەبوو. تەنیا لەگەڵ داگیرکەرانی کوردستان نەدەگونجاو لەدژیان ڕاوەستا بوو. هەر هەر ئەوەش وایلێکرد بێتە ناو سیاسەتەوەو ڕێگای خەبات بۆ ئازادی هەڵبژێرێت، کە هەتا دوا هەناسەی ژیانی لەسەر ڕێبازەکەی خۆی مایەوەو لە تێکۆشان بۆ رزگاریی نەتەوەکەی لەژێر چەپۆکیدا بۆساتێکیش هەدای نەدا. تەنانەت بنەماڵەکەشی واگۆشکردبوو کە لە مەلا ژنی خێزانیەوە هەتا کاکە ئاسۆی کوریو کوێستان خانو باقی کچەکانیتر ڕێبازەکەی کاک مەلاخدریان بەرنەداوەو ئیدامەدەری ئاواتەکانی ئەو نەمرەن.

کاک مەلاخدر جگە لەوە کە مرۆڤێکی بە بیرو برواو ئەندامیکی دڵسۆزو نەگۆری حیزبەکەی بوو. لەهەمانکاتدا مرۆڤێکی راستبێژو خوورەوشت جوانو سەنگین بوو و هەر بۆیەش خەڵکی رێزیان لێدەگرتو تەگبیرو رایان پێدەکرد بۆیە ببوو بە جێگای متمانی هەموو ئەوانەی کە ناسیبوویان. ئەمن خاترەی خۆشم زۆرن لەگەڵیدا، بەڵام رەنگە ئەو مەجالە نەبێ بۆ درێژەپێدانی نووسینی زۆر. بەراستی ئەو ماوەی لە ئالان بوو دەرفەتی ئەوەم بۆ رەخسا کە لە نزیکەوە لە خسووسیاتەکانی شارەزا بم. چونکە ئەمن کادری تەشکیلاتیو هەیئەتی ئیجرایی بووم زیاتر لە جاران ناسیم. ئەو هەر وەک چۆن ئارامیو مەندیو لەسەرخۆیی بەردەوام بەروخسارییەوە دیار بوو. لە رەفتارو کردارو بریاردانیشدا هەروا بوو. لە ئیدامەی کارو تێکۆشانیشدا لەگەڵ مامۆستا قەت بیزار نەدەبوی. ئەگەر توزێک بێتاقەتیم پێوە دیاربوایە لەناکاو دەیگوت (ئاوها) ئیدی وەپێکەنینی دەخستم ئەو وشەی لە خۆم بیستبوو قسەی پیاویکی ناو گوندەکەی خۆمانبوو کە بۆم باسکرد بوو هەر دووکمان لەگەڵ یەکتر بەکارمان دێنا، چونکە قسەکە هەر ئەوەندە نەبوو، ئاوها ئاخری قسەی کابرابوو کە پێکەنینی هەڵدەگرت. مامۆستا باوەرێکی قووڵی بە تەشکیلات بوو، پێوابوو هەر حیزبێک خاوەنی تەشکیلاتێکی مونسەجیم بێ هەرگیز لە رووخان نایە. ئەو بەبێ مەشوەرەتی هاورێیانی کۆمیتە بریاری تەک لایەنی نەئەداو خۆی وەک بەرپرسی یەکم فەرز نەدەکرد، ئەگەر لەکاتێکدا بە تەنیا بوایە ئیشێکی بۆ بهاتبایە پێش بریاری لە سەر دابایە هەربە دیتنی ئێمە هەر زوو برادەرانی لێئاگادار دەکردەوە. هەروەکوو لە سەروە ئیشارەم پێکردوە کە مرۆڤێکی ئارامو لەسەر خۆ بوو لە بریارو تەسمیمگیریش پەلەی نەدەکرد، بەڵام ئەگەر بریاریکیش بدرایە لە سەری رادەوەستا.

ئەوەندەی ئەمن ئاگام لێبووبێ زۆر بەکەمی تووڕە دەبوو، بەڵام ئەگەر لەسەر شتێک هەڵوێستێ بگرتایە قاتع بوو. شتێکم وەبیر دێتەوە پێمخۆشە بینوسم. جارێک کادرەکانی کۆمیتەی هۆمل هاتبوون سەردانمان بۆ بێژوێ، ئەوەی لەبیرم بن کاک

ڕەحمـانی محەممـەدی، کـاک عومـەری رادو یەکـدوانێکی دیکـە بەداخـەوە نـاوی ئەوانییێترم لەبیر نییە دەبێ بمبوورن، وەرزەکە هاوین بوو کاتی عەسرێ سێبەری چنارە گەورەکانی بەردەم مزگـەوتی بێژوێ سـەربانی مزگەوتەکـەیان داپۆشیبوو کە بنکەی ڕێکخراوەکـەمان لـە بنـەبانی مزگـەوتو خانەقاکـەی شێخی ئـەمینی بێژوێ رووحـی شـادبێ، هەڵکـەوتبوو. شـەهید کوێخـا عـەلی عەبـدوڵڵازادە کـە مەسـئوولی بنکـەو پێشمەرگەکانی کۆمیتە بوو، وتی برادەران بابچین لەژێر سێبەری چنارەکان لە سەربانی مزگـەوتێ راخـەرێک داخـەین عەسرە چایەکـەمان لـەوێ بخۆینـەوە. خولاسـە چـووین لەسێبەری چنارەکان دانیشتین. ئەو ڕۆژە نۆبە چاپەزی عەبدولرەحمان شەریعەتپەنا بـوو. بـەڵام زۆرمـان چاوەروانی کـرد عەسرە چا نـەبوو، مـەلا خدری رەحمـەتی وتـی، ئـەرێ کوێخا عەلی چایەکەمان بوو بەچی کوێخا عـەلی وتـی چەند جارێکم پێم گوتـوە بۆ نـەیهێنا، دوای کـەمێک کوێخا عـەلی بۆخـۆی کەشـەفە چایەکـەی بەدەستەوە بـوو لەبـەر دەمـی دانـاین. مەلاخدر وتـی ئـەوە بۆخـۆت چایەکـەت هێنـا بـۆ مـەگـەر نۆبـەی رەحمان نییە؟

وتی قەیناکا وام پێخۆش بوو خۆم بیهێنم. مامۆستا وتی وانییە دەبێ بزانم چ بووە؟ وتی بەراستی رەحمان دەڵێ چا بۆ کەس نابەم خۆمن نۆکەر نیم چایی بـۆ ئـەوان بـەرم. مەلاخدر لەسەر خۆ بەمنی گوت بچۆ بەکوێخا عـەلی بڵـی با رەحمان چەک بکات بـرواتـەوە بۆمـاڵێ، مـادام پێشـمەرگایەتی بـە نۆکـەری بزانـێ کـوا ئـەوە بـە کـەڵکی پێشـمەرگایەتی دێ؟ ئـاخر ئـەو تـەنیا لـە هەفتەیکدا ڕۆژێـک چاپـەزە ئـاوا جوابمـان بداتەوە، کویخا عەلی چەکی کرد بۆ رۆژی دوای عەبدولرەحمان یادی بەخێر چوو بوو بۆدەفتەری سیاسی شکایەتی کردبوو کە بەرێز مستەفای شەڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسی بوو لـە گوندی دوولکـانی ئـالان، کاغـەزێکی بـۆ کـاک مەلاخدر نووسیبوو: بـرای بـەرێزم مەلاخدر سڵاو ئـەو پێشـمەرگە هـات بۆلامـان دیـارە گلـەی هـەبوو دەڵـێ چەکتان کردوە ئەگەر دەکرێ ئاشتی بکەنەوە، بەڵام کاک مەلاخدر قەناعەتی نەکردو

رازی نەبوو نامەیەکی بۆ کاک مستەفا شەڵماشی نووسیەوە: برای بەرێزم کاک مستەفا شەڵماشی بەسڵاویکی گەرم ئێمە خۆمان باشتر پێشمەرگەی خۆمان دەناسین دەزانین چۆن مامەڵەیان لەگەڵ بکەین لەگەڵ سپاسو رێز.

بەڵام دوای چەند هەفتەیەک ناوبراومان ئاشت کردەوە ڕەحمان هاتەوە بۆ ڕێکخراو پێشمەرگایەتی ئیدامە پێدا.

وەبیر خستنەوەی ئەو رابردووانە بۆ ئەوەیە کە وتم لە بریاردان بە پەلە نەبوو، بەڵام کە بریاریکی ئەدا لەسەری رادەوەستا. هەڵوێستیکی دیکەشی وەبیر دێنمەوە کە ئەمنیشی تووشی زەحمەت کرد، ئەویش ئەوە بوو حیزبی دێموکراتی کوردستان ئیران بریاری قەدەغە کردنی ژنبەژنەی دەرکردبوو، بەڵام هەتا ئەوودەمە ئیجرائات نەکرابوو، چونکە لەسەر پێشنیاری شەخسی شەهید دوکتور قاسملووو کە بۆخۆم لە خزمەتیاندا بوو بۆ ئیجرائات لەسەر ئەو کەسانەی کە ژنبەژن بکەن سنووریکی داناو فەرمووی لەدوای تەبلیغاتێکی بەرفراوان بۆ ئاگادار کردنەوە لەو نەریتە کۆنە ئەگەر ویستان خەڵک بگرن پێویستە لە خەڵکی دەوڵەمەندو خۆبەزلزان دەست پێبکەن نەک لە خەڵکی فەقیرو هەژار. لەو دانیشتنەشدا کە پێشتر لە دەفتەری پێکهات ئەو چەند برادەرەش حزووریان هەبوو: کاک رەحیم قادری کە ئەودەم بەرپرسی کۆمیتەی ئالان بوو، محەممەدئەمین مرادیان، سەعید ئیمامی، بۆخۆم.

دیارە کە پێشتر لە ئالان چەند ژنبە ژنەیەک کرابوون، یەک لەوان غەفوری ئامۆزام بوو لەگەڵ محەممەد زاهیری بێژوێ کە حیزبیش بوون لەگەڵ دوو بنەماڵەی دیکە، بەڵام هەمویان فەقیرو دەست کورت بوون. وارێکەوت ئەمن جەولەم هەبوو لە بنکەی ڕێکخراو نەبووم وەختێک گەڕامەوە مەلاخدر وتی برالە ئەو چەند کەسەی ژنبەژنەیان کردبوو داوامان کردن بۆ ڕێکخراو لەگەڵ کاک حەسەن مینای تەسمیمان گرت بەرێمان کردن بۆ بەشی قەزایی لای مامۆستا گۆران دادگایی کردوون هەریەک بەسی چل هەزار تمەنو ماوەیەک زیندانی بکرێن.

لە مامۆستام پرسی ئاخر قەرار وانەبوو لە فەقیرەکانەوە دەست پێنەکەین ئەتۆ بۆ زیاد لەو هەموو خەڵکە سواری سەری ئامۆزاکەی من بووی بە شەرتێک ئەوانە لە پێش قەراری دیاریکراودا ژنبەژنەیان کردوە؟

وتی ماڵت خەراب نەبێ ئاخر با لە ئیدە خۆمانەوە دەست پێبکەین چاکتریان پێدەوێرین. وتم باشە با لێرە راتگرتنایە هەر بۆ خۆشمان سزامان ئەدان لە جوابدا بێئەوەی خۆی شلوێ بکا بەپێکەنینەوە وتی ئاخر ئەوە نیە ناردومن بۆ بەشی قەزایی.

ئیتر چار نەما ئەمنیش لەگەڵ ئەوی دەستم کرد بەپێکەنینو کۆتایمان پێهێنا، بەڵام ناچار بووم دەبوایە وەدوو گیراوەکان بکەومو کارێکیان بۆ بکەم چیتر لەزینداندا لەناو پاسداراندا نەمێنەوە، غەفوری ئامۆزام تەنیا مشوورخۆری بنەماڵەکەیان بوو، کوری گەورە بوو باقی دیکە هەموویان مناڵ بوون. بەهەر حاڵ رۆیشتم لە بنێوخەڵێف میوانی کاک میرزاخدری رۆستەمی بووم کە ئەندامی کۆمیتەی شارستان بوو کێشەکەم بۆ باس کردو وتم ئەو جەریمەی بۆیان داناون لەحاڵی حازردا نیمانە بیدەین، نازانم چۆنیان رزگار بکەم. میرزا خدر رۆستەمی وتی کاکە جەریمەکەیان چەندە من ئەیدەم هەرکات بوویان بمدەنەوە. وابزانم بۆ هەر کەسێکیان بیست هەزار تمەن بوو، بەسپاسیکی زۆرە یارمەتی داین کە ئەو چاکەم قەت لەبیر ناچێتەوە. لەوێشڕا چووم بۆ مەزرایە لەوێ زیندانی کرابوون وەک لەبیرمبێ بەرێز حاجی حوسێن حەداد بەرپرسی رێکخراوەی مەزرایە بوو داوام لێکرد گیراوەکان ببینم دواتر چاوم بە کورەکان کەوتوو پێم وتن چەند رۆژیکی دیکە ئازاد دەکرێن. بەڵێ ئەم قورە شێلیەم بۆ دروستبوو لە سایەی کاک مەلا خدرەوە. گەردنیشی ئازابێت چونکە بریاریکی حیزبی بەجێ گەیاندبوو هیچیتر. ئەوە لە حاڵێکدایە کە زۆر زۆرمان یەکتر خۆشدەویست دۆستی یەکتر بووین بێئەوەی گوێ بداتە رەوابیت. یادی هەموو ئەو کاتانە خۆشبێ کە پێکەوە لەیەک بنکەدا کارمان دەکرد هەموو لەحزەکانم لەبەر چاون. بەخۆشییەوە ئێمە لەبیرو بۆچوونو رەفتارماندا زۆر لێک نزیک بووینو لەسەر هیچ شتێک رووبەرووی یەکتر

نەوەستاوینەوە، بەڵام جارێک داوایەکی ئەوم رەتکردەوە، هەر چەند داواکەی بەقازانجی خۆم، ئەوەش بەو شێوەیە بوو کە هەم کاک مەلاخدرو هەم زیندەیاد کاک سەید سەلام عەزیزی کە بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی سەردەشت بوو لەگوندی سوونێ ئەو بەرێزانە دەیانەویست ئەمن چیتر لە رێکخراوی ئالان نەمێنمەوە بچم بۆ کۆمیتەی شارستان لە خزمەت ئەواندا ئیدامەی کاری حیزبی بدەم. بە شەرتێک هەتا کۆنفرانس کە نزیک بوو دەگیرا وەکوو هاوکاری تەشکیلاتی لەگەڵ بەرێز مەلاخدر یا لەگەڵ بەرێز حاجی حوسێن حەداد کە بەرپرسی بەشی ماڵی بوو، یا شەهید لەتیف نەقشبەندی کە بەرپرسی بەشی قەزایی بوو دەست بەکاربم تا کاتی بەستنی کۆنفرانسی کۆمیتەی شارستان سەردەشت، سەید سەلام فەرمووی لە ئێستا بەولاوە تۆجێگات کۆمیتەی شارستانەو تۆ لەو کۆنفرانسەدا دەبێ خۆت کاندید بکەی‌و دەنگیش دێنیەوە تۆ بۆ خۆت تا ئێستا غەدرت لە خۆت کردوە کە نەتویستوە لە چوارچیوەی رێکخراوی ئالان کە ناوچەی خۆتە دوور بکەویەوە. بەراستیش هەروا بوو چونکە شەش منالْمان هەبوو کە چواریان لْە قوتابخانە بوون دووشیان هێشتا وەختی چوونە قوتابخانەیان نەهاتبوو دەبوایە لە ماوەی مەرەخەسییەکاندا پیانرابگەم‌و زۆریان لێ‌دوور نەکەومەوە. مەرحوم کاک سەید سەلام چەند ئیمتیازێکی بۆ لە نەزەر گرتبووم ئەگەر رازیبم ئەوشم بەخۆم رەوا نەدی .

بەعەکسەوە من داوای شەش مانگ ئیجازەم کرد بۆ حەسەناوەم کە ئەویش ئەوەی لێ قبووڵ نەکردم. بەهەرحاڵ ئێستاش ئەو سەهلەنگارییەی خۆم هەرلەبیرە کە بێ‌قسەیم کردن خەفەتی پێدەخۆم.

ببورن کە ئەو چەند دێرە باسی خۆمی تێداهات هەر چەند نە خۆهەڵکێشانەو نە ئازای تێدایە. بەڵام دەلیلی قبووڵ نەکردنی پێشنیاری ئەو بەرێزانە سەر پێچیکردن نەبوو وەنەبێ هێندە بێ‌دسپلین بووبم. بەڵام دوو هۆی تێدابوو: یەکمیانم باسکرد، ئەوەی تریان لەم کاتەدا بۆ باسکردن نابێ‌و ئەگەر یادەوەرییەکانم تەواوبن دەیگونجێنم .

هەروەک لەسەرەوە باسی هاورێیەتی خۆم لەگەڵ کاک مەلا خدر کردوە، کە بەخۆشییەوە ئەوعەلاقەو دۆستایەتیەمان بەردەوام بوو هەتا ئەوکاتەی بەئیجگاری بەجێهێشتین. لەساڵی ١٩٩٨ ئەمن لە دانیمارک وەرگیرام‌و سەفەری ئورووپام بۆرەخسا. بە پێویستم زانی بۆخوداحافیزی لەسلێمانییەوە بچمە خزمەت برادەران لە کۆیە، شەوی دووهەم بڕۆم بۆ هەولێر خزمەت مەلاخدر کەماڵی لەوێ بوو، بەپێ بەرنامە لە سلێمانیەوە دوو برای دڵسۆز بەناوی کاک حەسەن چوارتاییی‌و کاک ئازاد محێدین ماوەتی، گەلاوێژی کچم‌و مێردەکەی هاورێیەتیان کردم هەتا کۆیە کە لە رێوە میوانی کاک حوسێن مەدەنی بووین شەوێش کاک عەلی عەزیزی دەعوەتی کردین کە لە شەورۆژەدا دیداری زۆربەی برا بەرێزەکانی ترم کرد. لە کۆیەرا بەهاورێیەتی کاک حوسێن سینگشێر لەسەر تەوسیەی هاورێیان زەحمەتی کێشا بە لاندکرۆزێری حیزبی ئێمەی گەیاندە هەولێر بۆ ماڵی مامۆستا مەلاخدر لەگەڵ سپاس و پێزانینم بۆ هەموان. ئەو شەوە شەوێکی خۆشبوو زۆر خۆشمان لێ‌گوزەراو زەحمەتی زۆریان پێوە کێشاین سپاسی بنەماڵەکەشی دەکەم .

بەیانیش زیندەیاد مامۆستا مەلاخدر لەگەڵمان هات بۆ یوئێن‌و بەوشێوە بەرێکردم. بەرێزیشیان ساڵی دواتر هات بۆ ئورووپاو لە نۆرویژ گیرسایەوە کە ئەمنیش لە دانمارک نیشتەجێ بووم ساڵانە هاتوچۆمان زۆر هەبوو ئەمن دەچوومە دیدەنی ئەوو ئەویش دەهاتە دانمارک دیدەنی دەکردین کە هەر جارەی دەکەوتینە هەڵدانەوەی بیرەوەریەکانی رابردوومان. دەتوانم بڵێم هەر جارێک یەکترمان ئەبینی وەک جێژنێک وابوو هەمو جاریکیش کە دەهات بۆ دانمارک یەک دوو لە هاوریانی ئەوێی لەگەڵ دەبوون بۆ نموونە کاک عەبدوڵڵا شەقاس کاک ئەحمەد نەقشی کە مەجلیسەکەیان زیاتر خۆش دەکرد، لە دانمارکیش یەکسەر لە ماڵی کاک سمکۆ مەحموود زادە دادەبەزی بەقەولی کوردەواری خۆمان مامۆستا گۆچانەکەی لەوێ دادەنا، بەڵام هەر کە دەگەیشت یەکسەر تەلەفونی دەکرد دەیفەرموو خێرا وەرە وا لە ماڵێ سمکۆم بە ئەرزیدا داوە.

منیش خێرا دەگەیشتمە لای وەک دەساڵ بێ یەکترمان نەدیبێ. لە دانمارکی برادەرانی تریش وەک کاک نەبەز مستەفاپوور، کاک عومەری شێخەنژادو کاک یوسف تەشکیلات لە دەوری کۆ دەبووینەوە. بەڵام لە یادی دانیشتنەکانی ئورووپادا، دیدارێکیان لە هەموو جارەکانی‌تر خۆشتر بوو کە ئیشارەی پێدەکەم. لە ٢٠٠١/٦/٢٥دا بۆ زەماوەندی کوێستان خانی کچی و کاک سەردار دەعوت کرابووم، ئەمن لە دانمارکێ‌را بە کەشتیە زەبلاحەکە وەرێکەوتم دوای زیاتر لە دە سەعات لە کەشتی دابەزیم‌و دوو کەس بەدوامدا هاتبوون وتیان فەرموو، بۆ کوێ؟، بۆمالێ کاک حەسەنی ئوستادی کە وەژورکەوتم کاک مەلابرایم دۆڵەگەرمی لەوێبوو، زۆر خۆشحاڵ بووم ئەو شەوە زۆر بە خۆشی لەماڵی ئوستادی تێپەری کرد، یادی زیندەیاد کاک مەلا برایم بەخێر. بەیانی بۆ ساڵۆنی زەماوەندەکە رۆیشتین. ئیدی هەر ئەوەندە بوو گەیشتمە شوێنی زەماوەند، بەخۆشییەوە هەر لەجێ بە کۆمەڵێک رفیق‌و هاورێ شاد بوومەوە کە ماوەیەکی زۆر بوو لە یەکتر هەڵبرابووین‌و شایی زیاتر گەرم بوو. بەراستی شاییەکی کەم وێنە بوو، چونکە شاییەکە هی دوو کەسی ناسراو وخۆشەویست بوو کە ئەوانیش کاک ملاخدرو کاک میرزاخدر مەرەسەنی بوو خەڵکێکی زۆریان داوەت کردبوو. ئێمەش هەتا توانیمان شایمان گێراو ماندوو ببووین‌و بەرەبەرە بڵاوە دەکراو ئێوارەش هات. ئەمنیش نەمدەزانی شەو لەکوێ دەبم لەو کاتەدا چوومە لای مەلاخدر لێپرسیم ئەوە شەوێ لەکوێ دەبی؟ ئەمنیش وتم ئەتۆ لە کوێبی ئەمنیش لەوێم بۆ لە خۆتم دوور دەخەیەوە؟.

وتی وەڵا لەگەڵ میرزاخدر پێموایە میوانی مامۆستا جەعفەر مەنگوری دەبین ئەتۆش وەرە بۆ وێ. منیش وتم جا بۆ مزاحیمی ئەوان بین؟ وتی چۆن زاوا زێرینە نەبوایە بۆ جاریکی ئاوا نەبێ بۆچ باشە؟ راستە مامۆستا جەعفەر مێردی خوشکەزای میرزاخدری بوو. لەوان قسانەدا بووین مامۆستا جەعفەر وتی فەرموون بابرۆین، بەڵی رۆیشتین بۆ ماڵێ، دیارە کاک قاسمی قازیش بەخۆی‌و ماڵ‌و منداڵەوە هەر لەوێ

دەبوو بێگومان مەجلیسەکە خۆشتر بوو خولاسە سێ شەو و سێ‌ڕۆژ نەیانهێشت بۆ هیچ کوێ بچین خزمەتێکی وایان کردین کە لەبیر ناکرێ، هەموو ئێوارەکان کە دادەنیشتین هەتابەیان بەقسەو باسی خۆش‌و بیرەوەری زۆرو زەوەندمان ڕۆژمان دەکردەوە جا دەخەوتین‌و سەعات ١٢ی نیوەڕۆیە هەڵدەستاین بەرچایمان دەکردو وەدەردەکەوتین برێک بای باڵی خۆمان ئەداو دەگەراینەوە. بەراستی ئەمە یەکەمجار بوو لە نزیکەوە مامۆستا جەعفەر بناسم بە حەق پیاویکی زۆر بە تەبیعەت‌و مەجلیس خۆشە، قەتم خزمەت‌و حورمەتی ئەو بەرێزەو خێزانەکەی لەبیر ناکەم. نازانم بۆ ماندوو نەدەبوون ئاخر ئێمە ئەرکمان زۆر بوو، سێ نێو خدر رێککەوتبووین هەر سێکمان سەردەشتی. مامۆستا جەعفەرو مامۆستا قاسمی قازیش مهابادین، هاوسەرەکانیشان هەر سەردەشتین، مەلا خدر دەیگوت هەموو ڕۆژێ ئاوامان بۆ ڕێناکەویتەوە ئێمە ئەکسەریەتین حەقی بەرەو دوایان لێوەر دەگرینەوە مامۆستا جەعفەریش دەیگوت ئیختیارو هەیە. هەر کەسەمان رابردوو ڕووداوێکی خۆی دەگێرایەوە، بەڵام مەلاخدر لە هەموانمان زیاتر شتی سەیرو سەمەرەی لابوون هەر لە زەمانی فەقێیەتیوە پەندو بەسەرهاتی زۆری لەکن بوو. بۆنموونە باسێکی بۆ کردین کە لە بەینی ژن‌و میردێکدا ڕوویداوە کە دوو کوریان هەبووە بەناوی حەسەن‌و حوسێن؟ تا ئێستاش هەرکاتێک بیرم دێتەوە لە هەر کوێبم پێکەنین دەمگری، بەراستی شەوانێکی پڕلە شادی‌و سەفاو خۆشەویستیمان بەسەربرد، قاقای پێکەنینی ئەو شەوانەم هەمیشە لە گوێدا دەزرینگێتەوە.

یادی مامۆستاو باقی ئەو بەرێزانەی ناوم بردن بەخێر، بە خوشکە بەرێزەکانیشەوە چونکە قورسایی ئەو خزمەتە کەوتبووە سەرشانی ئەوان. لەدوایدا دەمەویست بچمە سوێد بۆلای مامۆستا سیروان‌و کاک حەسەن مینایی‌و دۆستە کانیتر. لە نۆرویژەوە بوومە هاوسەفەری کاک قاسمی قازی کە ئەوانیش بۆ سوێد دەگەرانەوەو شەو لەماڵی رفیقێکی کاک قاسم ماینەوە حەیف ناوەکەم لەبیر نییە سپاسیان دەکەم. بەیانیش بۆماڵی کاک قاسم لە کالیستارد. لەوێش کاک محەممەدی حەسەنزادە هات

کەبابێکی نایابی دروستکرد بۆ نیوەرۆ. لەوێشەوە بۆماڵی کاک حەسەن مینایی. بەڵێ بەبروای من وەسفی مەلاخدر بە ئاسانی تەواو نابیو خسووسیاتی باشی زۆرن، ئەو پیاویکی راستو قسە لەروو بیڕوودەرباعیسی نەزەری خۆی دەردەبری.

لە ساڵی ٢٠٠٤دا هات بۆ دانمارک رۆژێک لەماڵی خۆمان بووین باسی شێعرو ئەدەبی کوردیمان دەکرد کە ئەمن ئەوکات جارجار شێعرم دەنووسین، وتم مامۆستا حەز دەکەم چاوێک بەو شێعرانەدا بخشێنە بزانە بە کەلکدێن. سەری پێداگرتنو غەڵەتگیری کردنو پێانداچۆوە، لەدوای‌دا وتی ئەوە شێعرن دەستت خۆشبێ، زۆر جوانن هیوادارم بەردەوام بی. سپاسم لێکرد هەڵەکانی بۆ راستکردمەوە. وتم ئەم شێعرەشم بۆ هەڵەبجە نووسیوە لە مناسەبەتی یادی کیمیابارانی هەڵەبجەدا خوێندوومنەوە بزانە ئەوانیشت بەدڵن یانا؟ لە دوای خوێندنەوەیان فەرمووی وەڵا ئەوە قسەن،بەڵام قسەکان رێکوو پێکن،هەر بەو لەحنە جوابیدامەوە. ئەو پیاوێکی زۆر رووخۆشو سەخاوەتمەندو دڵفرەوان بوو چ لە کوردستان، چ بگا بە نۆروێژ کە وەزعی ماڵی باشتر بوو قەت نەمدی من چووبم بۆلایو میوانی لێنەبنو هەموو وەختێک قۆناخی گەرم بوو. بەشبەحاڵی خۆشم زۆر سپاسی وەفاداریو ماندوو نەناسی مەلا ژنی خێزانی دەکەم کە لەو بارەوە هاوکارو هاوفکری مەلا خدری کرد، چونکە توانی لە رۆژە سەختەکاندا یاو یاوەری بەراستی مەلا خدربێ .

بەداخەوە کاتێک خەبەری نەخۆشییەکەیم بیست تەلەفۆنم بۆ کردو لێمپرسی نەشمزانیبوو کە ئەو نەخۆشییەی تووش بووە، لە دوای چاکو چۆنی هیندێک دڵخۆشیم دایەوە وتم هیچ نیە ئینشائەڵا بە زوویی چاک دەبیەوە بەرتەرەف دەبێ لەمزوانەشدا دێم بۆخزمەتت. لە جوابدا وتی جامردنێک هەر قەرزدارین درەنگ یا زوو ئەوە نۆبەیەو هەردەێت. بەراستی ئەو دڵخۆشی منی ئەدایەوە کە دواتر سەردانم کرد وای خۆ نیشان نەئەدا کە نارەحەتە، بەڵام دیاربوو هەستی پێکردوە کە نەخۆشیەکەی باش نیە. وای‌نەدەکرد یا نەیدەگوت کە دەیزانی ئێمە نارەحەتین. بەڵام رەنگی لەدەست

دابوو بەرەو زەعیفی دەچوو کە قەت نەمدەویست ئاوای ببینم، بەڵام چ دەکەی لەگەڵ قەدەر. لە کاتی وەفاتی مامۆستا من لەسەفەری کوردستان بووم بەداخەوە لەکاتی ڕێورەسمی بەخاکسپاردنی‌دا حازر نەبووم، بەڵام هەتا گەڕامەوە بۆچلەی گەیشتمە خزمەت خانەوادەی لە مەراسمەکەدا کەمێک لە یادەوەرییەکانم خۆێندەوە. کە ئەوە بەشێکە لە یادی چلەی ئەو نەمرە:

بەرێز بنەماڵەی کاک مەلاخدر عومەرزادە.
هاورێیان دۆستان کەس‌وکاری مەرحووم!
کۆمیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەوڵاتی نۆروێژ!
میوانە بەرێزەکان!

لەچلەی ماتەمینی مامۆستا مەلاخدر عومەرزادە لەناخی دڵمەوە هاودەردی‌و دڵگرانیی خۆم بۆ لەدەستدانی هاورێی خەباتکارو لەمێژنەمان رادەگەێنم‌و خۆم بەشەریکی خەم‌و کەسەری خانەوادەو دۆستان‌و هاوسەنگەرانی هەموو وابەستەگانی ئەو نیشتمانپەروەرە خۆشەویستەمان دەزانم. لەخودای مەزن تەمنا دەکەم سەبووری‌و ئارامی ببەخشێت بە گشت لایەکمان‌و رووحی مەرحووم بە بەهشتی بەرین شادبێ.

بەرێزان،لە رۆژی بەخاکسپاردنی مامۆستا ملاخدر هەتا ئەمرۆ شتی زۆری لەسەر نوسراوەو گوتراوە کە ئەوش بەپێی ناسیاری‌و ئاشناییەکی کە لەسەریان هەبووە لە ناخی دەروونیانەوە هەستی پاکی خۆیان نیشانداوە. من بەنۆبەی خۆم سپاسی هەمووی ئەو کەسانە دەکەم کە بە ئەرکی خۆیان هەستاون وەفاداری خۆیان نیشانداوەو جێگای پێزانینە. بەو حاڵەش پێموایە ئێستاش زۆری ماوە لەسەر ئەو مرۆڤە نیشتمانپەروەرە کوردە بنوسرێ‌و بگوترێ. من پێموایە هەر کەس لەدۆست‌و هاورێیانی بۆیان بلوێ دەتوانن چەند لاپەرە بە مێژوی پڕ لەفیداکاری‌و تێکۆشانی بێوچانی، هەروەها راستگۆی‌و نیازپاکی ئەو هاورێ بەنرخەوە زیاد بکات. بۆیە ئەگەر ئەمنیش هیچم لەسەر

نەگوتبایەو نەنووسیایە بێشک قەرزداری دەبووم، چونکە لەگەڵ یەکتر زۆر نزیک بووین‌وماوەیەکیش کارمان پێکەوە کردوە زۆر باش کاک مەلاخدرم دەناسی بۆیە دەڵێم لەدەستدانی ئەو هاورێ بەرێزە خەساریکی گەلێک مەزن بوو،یەکەم بۆ بنەماڵەکەی‌و دووهەم بۆ هەمووی ئێمە بەگشتی. هەروەک دەزانن کاک مەلاخدر لە سەردەمی فەقێتی‌و حوجرەو مزگەوتەکاندا تێکەل بە سیاسەت بووەو ئاڵاهەڵگری بناغەدانەری حیزبەکەی پێشەوا، یانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بووەو دواتر لەساڵەکانی ١٣٤٧-١٣٤٦ پەیوەندی چالاکانەی هەبووە تا ماڵئاوایی لەژیان پایەدار لەسەر ئەو رێبازە مایەوە. دیارە ئەودەم ئێمەش چەند برادەرێک لە ناوچەی ئالانی سەردەشت هەر لە ساڵی ١٣٤٧- ١٣٤٤ لەو رێبازەدا فەعال بووین، بەڵام لەگەڵ کاک مەلاخدر یەکترمان نەدەناسی.

خوێنەری بەرێز تا ئیرە بەشێک بوو لە یادی چلەی کاک مەلا خدر عومەرزادە، بەپێویستی نازانم هەموو نووسراوە کە بنووسمەوە، چونکە لە یادەوەریەکانیدا لەسەرەوە ئیشارەی پێکراوە زیاتر نووسراوەکە درێژ ناکەمەوە بەو هیوایە بتوانم جاریکی دیکە لە یادەوەرییەکانی خۆمدا زیاتری لەسەر بنووسم. رووحی مامۆستا مەلاخدر شادبێ‌و بە نەمری بمێنی.

هاورێی شەهید کاک مەلاخدر عومەرزادە، خدر محەممەدی ناسراو بە ئاسۆ ئالانی

٢٠٠٣/٨/٤

یادێک لە هەڤاڵ و هاوسەنگەری خۆشەویست و دێرینیم بەڕێز مامۆستا مەلا خدری دۆڵەگەرمی

خالیدوەنەوشە

ئازادی نرخی گەلێک گرانەو هەروا بە سانایش دەست ناکەوێتو ئەو گەلانەی کە تا ئێستاش زنجیری دیلیو کۆیلەتیو پەتی سێدارەیان پساندووە، بە ئازادیو سەربەستی دەژینو چارەنووسیان کەوتۆتە دەستی ئۆگرانی چارەنووسسازی وڵاتەکەیانو ئەوە لە درێژەی خەباتو بەربەرەکانیو قارەمانەتیو کردەوەی شۆرشگێرانەی ئەو خۆشەویستە خۆنەویستانە بوو کە مایەی لە ڕادەبەدەریان لە خۆیان داناوە. کردەوەو تێکۆشانی بەرزی ئەوانە بووە کە ئەمڕۆ توانیویانە بووکی ئازادیو سەربەستی وڵاتەکەیان لە ئامێز بگرن. ئەوەش بەرهەمی فیداکاریو بەربەرەکانیو لە خۆبوردوویيو خۆنەویستی ئەو شۆرەسوارانەی وەک ئەو نەمرانەیە کە ئەمرۆ بە نووسینی ئەو چەند دێڕانە یادی دەکرێتەوە کە هەموو تواناو عومری خۆیان لە ڕێگای بەدەستهێنانو بەختەوەری گەلەکەیدا تێپەڕ کردوە. بەدەستهێنانی ئازادیو مافی چارەی خۆنووسین هەوڵو تێکۆشانو فیداکاری خۆی دەوێت. هەروەک شەهیدی نەمر د.قاسملووو دەڵێ: "گەلێک ئازادی بوێ، دەبێ نرخی ئەم ئازادییەش بدات". مەلا خدریش یەکێک لە شۆرەسوارانی نەتەوەکەمان بوو کە زیاتر لە ٤٠ ساڵ تەمەنی پڕ لە شانازیی خۆی لە پێناو وەدیهێنانی ئامانجی نەتەوەکان تەرخان کرد. هاوسەنگەری بەرێزم لە پێناوی ئەم ئامانجە بەرزانەدا هەموو دژواریو نەهامەتییەکانی ڕێگای خەباتی بە گیانو بەدڵ

قبـووڵ دەکـردو هـیچ کەنـدو کۆسـپێک ئیـرادەی پـۆلایینی لاواز نـەدەکرد. لـە پێنـاو ئـەرکی پیٚسـپێردراویدا بـە حـەوتوو و مانگـەکان دووری جگەرگۆشـەکانی تەحـەمول دەکرد. نەداری‌و نەبوونی ورەی کز نەدەکرد. هیچکات بزە لەسەر لێوانی نەتۆرا.

هـەر مرۆڤێـک دەزانێـت بـەهای ئـەو کـردارو رەفتـارە شۆڕشـگێرانەیە چەنـدە بـەها هەڵدەگرێت‌و هیچ کەس ناتوانێت بە ماددیات هەڵسەنگاندنی بۆ بکا. کۆڕی دۆستان‌و هاوسـەنگەرانی بـە قسـەخۆش‌و نـەقل‌و نـەزیلکانی گـەرم رادەگـرت. ئـەو بـەمانای وشـە کەسێکی شۆڕشگێرو نۆێخۆاز بوو و تێدەکۆشا تا گەلە ژێردەستەو چەوساوەکەی وەک گەلانی دیکە بە ئازادی‌و سەربەستی بگات. هەرچەند گـەلی کـورد وێڕای هـەزاڕان ڕۆڵەی وەک خدرەکانی پێشکەش بە بارەگایی ئازادیی گەل‌و نیشتمان کـردووە، ئـاو و خاکمان زۆر بیٚبەزەیانە ژێنۆسایدو وێرانکراوە بەوحاڵەش رۆڵەکانمان هەروا قـورس‌و قـایم وەک پۆلا بۆ گەیشتن بە سەربەستی ڕاوەستاون. هەر بۆیـە وێڕایی پـەیمان نۆیکردنـەوە دەگەل مەلا خدرەکان‌و هەموو شەهیدانی ریٚگای ئازادی، بەڵێن دەدەیـن رۆژێـک دادێـت کـە ئاواتـەکانیان بـەدیی دێـت‌و مـوژدەی سـەرکەوتن‌و ئـازادی‌و سەربەسـتی بـە گـوێی نەتەوەکـەیان بچرپێنن. ئـەو کاتـە وەک پێشـەوا قـازی لـە مەنزڵگـەی ئەبـەدی‌و ئـەزەلی خۆیاندا دەڵێن‌و ئۆخەی ئەو ئاواتەکانمان کە لـە پێناویـدا سـەرمان نایـەوە بـەدیی هـاتووە‌و هاوار دەکەن مناڵە ژیکەڵەکانمان‌و هەڤاڵانمان ئـەوە تـەپڵی سـەرکەوتنتانم بـەگوێی خـۆم بیست. دەک گـەلی کـورد پیـرۆزو موبارەکتـان بێـت ئـەو دەسکەوتە مەزنانـە کـە لـە سایەی ماندوونەناسی‌و لەخۆبوردووی ئێوەو هەموو ئەو کەسانەی کە رۆژێک لە رۆژان لە پێناوی ئەو ئاواتە مەزنەدا گیانی شیرینیان پێشکەش بە بارەگایی ئازادیی کـوردو کوردستان کرد .

ناسیاوی خۆم لەگەڵ کەسێکی ئاوا پایەبەرزی جووڵانەوەی گەلەکەم واتە مامۆستا مـەلا خـدر عومـەرزادە دەگەڕێتـەوە بـۆ سـاڵەکانی دەیـەی شەسـتی هەتـاوی. ناسیاویم دەگەڵ ئەو مرۆڤە خۆشەویستە جێگایی شانازی بوو. وەک مامۆستایەکی خۆم سـەیرم

دەکردو لەسەر ئەو بڕوایە بووم کە دەتوانم لە ئەزموونی خەباتو تێکۆشانی ئەو مرۆڤە کەڵک وەرگرم. لە قسەو باسو نەقڵو نەزیلەو باسەکانی کە پڕبوون لە هەستو سۆزو خۆشەویستیو هەڵگری کۆڵەبارێک پەیامی ماناداربوون، جێژم وەردەگرت. مەجلیسی ئەو پیاوە مەزنە هیچکات مرۆڤ لە کۆڕەکەی ماندوو نەدەبوو. حەزت دەکرد کە گوێبیستی قسەو باسەکانی بێت کە زمانێکی پاراو و شیرینو سادە بەبێ ڕیا بەیانی دەکردن. بە تێپەربوونی زەمان زیاتر ئۆگری ئەو مرۆڤە دڵپاکو خۆشەویستە دەبووم. زۆرم نەقڵو گێرانەوەی ئەو پیاوە گەورەیە کە لە کاتی خۆیدا یاداشتم کردوون هەیە. خۆشترینو بە تواناترینی لە قسە نەستەقەکانی لەسەر گوێمەو سەرکارخانی ڕەئیس پاسگای هەمرانی سەردەشتێیە کە هەموو ماناو تەنزو تەشەرن، تەنانەت هەڵگری پەیامی سیاسیشن؟!

لە دوای کۆنگرەی دەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران- ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر بە سفەتی هاوکاری وەزیفەکانمان کە ئەمن مەسئوولی ناوەندی ١ی کوردستان بوومو مامۆستا مەلا خدر دۆڵەگەرمیش ئەندامی کومسیۆنی تەشکیلات بوو، زۆر لەیەک نزیکبوون زۆر دانیشتنو مەجلیسو سەفەرمان بەیەکەوە هەبوونو بۆیە هەرجار لەیەکتر نزیکو نزیکتر دەبووینەوە. بەحەق ڕەفاقەتو خۆشەویستی لە ناخی دڵەوە لەگەڵ ئەمن هەبوو. دەتوانم دوو نەقڵی زۆر خۆش لە دوو سەفەری تایبەت لە ئێرە دا بگێرمەوە.

پاییزی ساڵی ١٣٧٥ی هەتاوی لەگەڵ چوار هاورێی دیکەمان بۆ بەرێوەبردنی ئەرکێکی حیزبی سەفەرێکی لای بادینانی هەرێمی کوردستانمان کرد. دوایی گەڕانو گەشتو سەیران کردن کۆمەڵێک پێوەندی تەلیفوونی لەگەڵ خزمو کەسمان لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتو چەند هاورێیەکی خۆشەویست لە ئورووپا بۆ ئیستراحەت کردن شەو گەڕاینەوە شاری زاخۆ. لە شاری زاخۆ دوای سەرفی شام، جێگای ئیستراحەتمان دەست نەدەکەوت. زۆر بە کۆڵانو شەقامەکاندا تا سەرەنجام لە هۆتێلێک بە شەڕتو

شڕووت جێگایەکمان دەستکەوت. خاوەن هۆتێلەکە وتی کرێکاری شیرکەتی نەوتی عێراقی لێیەو جێگای خەومان نییە، تەنیا دەتوانم ئەو سالۆنەتان لە خزمەت بنێمو جێگا نەماوە، نابێ گلەیی بکەنو ئێمەش چارمان ناچار بوو بۆیە قەبووڵمان کرد. بەهۆی جێ تەنگی هەرچی دەمانکرد خەومان لێنەدەکەوت. بەڵام رەحمەتی مەلا خدر هێشتا بە تەواوی سەری نەکرد بووە سەر سەنیرەکەی خەوی لێکەوتو دەستی بە پڕخە کرد. بە جۆرێک چەند ژوور ئەولاتر دەبیسرا. ساعات ٤ی بەرەبەیانی کرێکارەکانی شیرکەتی نەوتی عێراق خێرا لە خەو هەستان تا نانو چایەک بخۆنو بچن بۆ سەرکارەکانیان. کاتی رۆیشتن کە چاویان بە ئێمە کەوت ئیشارەیان بە ماموستا مەلا خدر کردو بە سەرسورمانەوە بە عەرەبی گوتیان "هازا بابە شۆڤڵ شۆڤڵ". ئێمە کە تا بەیانی خەومان لێنەکەوتبوو هەمووومان لە قاقایی پێکەنیمان دا.

جاری دووهەم پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندی حدکا- ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر لەسەر مەسەلەی یەکگرتنەوەو تێکەڵبوونەوەی دوو باڵی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. ئاخر پلینۆم بوو کە دواتر ١٠ی بەفرانباری ١٣٧٥هەتاوی وەسەر یەککەوتنەوەی بنەماڵە گەورەی حیزبی لێکەوتەوە. ئەو پلینۆمە لەسەر ئیسراری خۆم کە ئەوکات بەرپرسی پەیوەندییەکانی حیزب لە هەولێر بووم بەڕێوە چوو. تەنانەت هەموو خەرجو مەخاریجەکانیش لە ئەستۆی پەیوەندییەکانی حیزب بوو. مەرحووم کاک عوسمان رەحیمی بەدەنگی پڕخەی مەرحووم مەلا خدر عەلاقەیەکی تایبەتی پەیدا کردبوو. دەیگوت مەلا خدر لە هەر جێگایەک بخەویت ئەمنیش سەرم لەبن سەری ئەو دادەنێمو بە پڕخەی ئەوی خەوم لێدەکەوێت، بەراستی ئەوە بۆ هەمووما ئەو جێگای پرسیار بوو، هەمووومان بۆمان پرسیار بوو باشە بۆ کاک عوسمان ئاشقی دەنگی پڕخەی مەلا خدر بووەو دواتریش زۆر جاران بە داستانو نەقڵو نەزیلە زار بە زار گێردراوەتەوە.

بۆیە هەرچی باس لە کردارو رەفتاری ئەو مرۆڤە خۆشەویستە بکەین هەر کەمە. ماموستا مەلا خدر لە بارەی کۆمەلایەتی، لەباری سیاسیو لە باری تەشکیلاتی

هێندە کەسایەتێکی بەرزو خۆشەویستی هەبوو. دڵپاکیو مرۆڤدۆستیو رووح سووکیو خۆشەویستی ئەو پیاوە مەزنە باوەڕ ناکەم هەر کەس بتوانێت ئاوا بە سانایی تاریفی ژیانو بەسەرهاتو خەباتو تێکۆشانو شێوەی ژیانی بکات.

مەلا خدر ئاواتەکانی گەلێک مەزنو بەرز بوون. ئاواتی ئەوە بوو کە سەرکەوتنی گەلو وڵاتەکەی بە چاوی خۆی ببینێو بەرهەمی زیاتر لە چل ساڵ خەباتو تێکۆشانی خۆی بە فیرۆ نەچێ. لە نیزیکەوە بە نەتەوەکەی بڵێ کە دەسکەوتەکانی ئیمڕۆ بەرهەمی مایە لەخۆدانانی شەهیدانی گەلو نیشتمانەکەمانە. بەڵام مخابن مەرگ مەجالی نەدا، هاورێ تێکۆشەرمان لەوە زیاتر بە گیانو دڵ خزمەت بە گەلو نیشتمانەکەی بکات. منو هەموو هاورێیانم پەیمان نوێ دەکەینەوە تا وەدیهاتنی ئامانجی بەرزی شەهیدانو ئازادیو سەربەستیی وڵات وەفادار بە ڕێبازیان بین.

هاوریت خالیدوەنەوشە

٢٠١٣/٥/٢١ی زایینی

١٣٩٢/٢/٣١ی هەتاوی

لە کوێ کاک مەلا خدرم ناسی؟

عەزیز ئەحمەدی

بەهــاری ١٣٤٥ لە خزمەتــی مامۆســتا مەلا نەجمەدینــی کەوکەبــی‌و مامۆســتا رەحمــانی فــاتحی‌دا بە ســەفەر لە "ئاڵوەتــان" ڕا بــۆ نــاوچەی سوێســنایەتی "زووران‌و بێوران"سەفەرمان کرد، کاک مەلا خدر فەقێ بوو لە بێورانی سەرێ، لەلای مامۆستا مەلا شێخ ئەحمەدی دەیخوێند، بۆ یەکەمجار کاک مەلا خدرم ناسی.

لە ساڵەکانی ٤٧-١٣٤٦ کــادرو پێشــمەرگەکانی حیزبــی دێمــوکراتی کوردســتان گەڕابــوونەوە، ناوچەکــانی سەردەشت، مەهابــاد، بــانە، پیرانشــارو بۆکــان بەنێــو خەڵکــدا دەگەڕان، کــاری تەشــکیلاتی‌و تەبلیغاتییــان دەکــرد. لە چەنــد جێگــا دەرگیــری‌و تێکهەڵچوون روویدا، ئەوانەی زۆر گرینگ بوون، شەری گەدەو شەڕی سەرشیوو شەری شــەڵماش بــوو. لەو دەرگیریــانەدا جــاش‌و ژانــدارمێکی زۆر کــوژران. چەنــد کــادرو پێشمەرگەی زۆر قارەمانیش شەهید بوون، وەک مامۆستا ئاوارە، سمایلی شەریفزادە، عەبــدوڵڵای مــوعینی، مینــە شــەم‌و زۆری تــریش نــاتوانم نــاوی هەموویــان بێــنم. ئەو جــووڵانەوەیە بە جــووڵانەوەی ٤٧-٤٦ بەناوبــانگە. جــووڵانەوەی ٤٧-٤٦ نیگەرانییەکــی زۆری بۆ ڕێژیمی حەمەرەزاشا دروست کردبوو. ڕێژیم بۆ سەرکوتکردنی جووڵانەوەی ٤٧-٤٦ هێزێکی زۆری جاش‌و ژاندارمەی لە شوێنی دیکەڕا بۆ ناوچەی سەردەشت هێنابوو. شتێکی ئاشکرایە کە پێشمەرگەکان لەباری مادییەوە لە مەزیقەدا بوون، نە

چەکی باشیان هەبوو، نە تەقەمەنی. خەڵکی ناوچەش بەگشتی فەقیرو نەدار بوون، بەو حاڵەش خەڵک ئەوەندەی لە توانای دابوو هاوکاری دەکردو ڕێژیمیش بە هەموو توانایەوە تێدەکۆشا بۆ لەناو بردنی جووڵانەوەکە. بەداخەوە لە پاییزی ١٣٤٧دا پێشمەرگەکان کە ژمارەیان زۆر کەم بوو، پاشەکشەیان کرد. ڕێژیم پەلاماری خەڵکی بێدیفاعیداو بە سەدان کەس گیرانو حەواڵەی پادگانی جەڵدیان کران. ئەوانەی کە گیرابوون هەموویان ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان نەبوون، زۆریان بێلایەن بوون. خەڵکێکی زۆریش ئاوارەی باشووری کوردستان بوون، منو برادەرێکی دیکەش کە ئێستا نازانم لە کوێ دەژی، ڕوومان کردە باشووری کوردستان، چووینە گوندی "مارەدوێ" جەنابی مامۆستا حەسەنزادە مەلای گوندەکە بوو. کاک مەلا خدرو مەلا ڕەحمانی کاژێو برادەرێکی دیکە کە پێیاندەگوت مەلای بۆر، ئەوانیش چارەنووسی ئێمەیان هەبوو، لە خزمەتی مامۆستا مابوونەوە. جاری دووهەم بوو کاک مەلا خدرم دەدیتەوە. شەو لەلای کاک مەلا خدرو فەقێکانی دیکە ماینەوەو ڕۆژی دواتر بۆ پەیدا کردنی جێگایەک بۆ حاوانەوە بۆ لای قەڵادزێو پشدەر ڕۆیشتین.

پەیوەندیو دۆستایەتییم دەگەڵ کاک مەلا خدر ڕۆژ بە ڕۆژ زۆرترو خۆشترو هاتوچۆمان گەرمتر بوو.

کاک مەلا خدر تا ساڵی ١٩٧٠ لە گوندی "مارەدوێ" مایەوە. لە ساڵی ١٩٧٠ی زایینی سەرکردایەتیی شۆرش دەگەڵ دەوڵەتی بەعسی عێراق کەوتبوونە وتووێژ، لە ١١ی ئازاری ١٩٧٠ هەر دووکلا پێکهاتن کە بۆتە ڕۆژێکی مێژوویی.

سەرۆک کۆماری عێراق، ئەحمەد حەسەن بەکر بەیاننامەی ١١ی ئازاری لە ڕادیۆو تەلەویزیۆنی بەغدا خوێندەوەو ئۆتۆنۆمیی باشووری کوردستانی بە سەرۆکایەتیی بارزانی بەڕەسمی ڕاگەیاند.

لەدوای جووڵانەوەی ٤٧-٤٦ ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لێک بڵاو ببوون، کۆمەڵێک لە سلێمانی بوون، کۆمەڵێک لە قەڵادزێو کۆمەڵێکیش لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی شۆرش مابوونەوە.

ئەو ڕێککەوتنەی بەیاننامەی ١١٧ ئازار دەستکەوتێکی گەورە بوو بۆ گەلی کورد لەو سەردەمەدا. بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانیش دەرفەتێکی لەبار پێکهاتبوو بۆ یەککەوتنەوەو تێکەڵبوونەوە دەگەڵ ئەو دەستە لەو پێشمەرگانەی لە دوای ٤٧-٤٦ لێک هەڵبرابووین.

لە دوای بەیانی ئازار، برادەران هەیئەتێک دەنێرنە لای سەرۆک بارزانی داوای لێدەکەن بۆ گەڕانەوەی ئەو برادەرانە کە لێمان دوور کەوتبوونەوە بۆ وەسەریەککەوتنەوەمان. سەرۆک بارزانی ڕەزامەندی نیشان دەدا، لە ناوچەی خۆشناوەتی "هیرانو نازەنین"مان بۆ دیاری کرا. دەگەڵ کاک مەلا خدرو برادەرانی "مارەدوێ" لە بەهاری ١٩٧٠ی زایینی لە قەڵادزێ یەکمانگرتەوەو بە چەند ماشێن بەرەو "نازەنین" ڕۆیشتین، گەیشتنی ئێمە بۆ نازەنین هاوکات بوو دەگەڵ گەیشتنی برادەرانی سلێمانی. لە "نازەنین" هەموومان وەسەریەک کەوتینەوەو پێک شاد بووینەوە، ژیانی ڕۆژانەمان لە "نازەنین" لەباری مادییەوە باش نەبوو، مانگانە بۆ هەر نەفەرێکی سەڵت یەک دینارو نیوو بۆ خاوەن ژنو منداڵ پێنج دینار دیاریکرابوو، بەڵام لەباری خواردنەوە باش بووین، برینج، نیسکو نۆکمان زۆر بوو، دەگەڵ مەلا خدر سیغارمان دەکێشا، لە توتنو پەر کەڵکمان وەردەگرت، دەسەڵاتی کڕینی پاکەتمان نەبوو. ڕۆژێک دیتم کاک مەلا خدر سیغار ناکێشێ، پرسیارم لێکرد کاک خدر ئەوە توتنو پەرت نەماوە؟ گوتی نا عەیز بڕیارمداوە تا پووڵی پاکەتم نەبێ سیغار نەکێشم، بڕیارەکەشی بردەسەر.

ئەو هاوینە لە "نازەنین" بووین دەگەڵ کاک مەلا خدر، هەر پێکەوە بووین، لەناو خۆماندا لەخۆڕا ببووینە دوو تاقم، هێندێکمان ببووینە مائۆیست، ئەوان بە ئێمەیان دەگوت پەر زەردو ئێمەش بەوانمان دەگوت پەڕ سوور. جارێک یەکێک لەوان شکایەتیان لە ئێمە کردبوو لەلای جەنابی مامۆستا حەسەنزادەو گوتبوویان جنێویان بە لێنین داوە، جەنابی مامۆستاش هاتە "نازەنین"و لە مزگەوتی گوندەکە کۆی کردینەوە، زۆری

ئامۆژگاری کردین‌و فەرمووی ئەگەر ئێوە جنێو بە لینین بدەن، ئەوانیش جنێو بە خودا دەدەن، بۆیە داواتان لێدەکەم بێ‌حورمەتی بە کەس مەکەن.

بەراستی شتی وا رووی نەدابوو، کاک مەلا خدر، یان مەلا محەممەدی شەل بوو وەڵامی مامۆستای دایەوەو عەرزی مامۆستای کرد: قەت شتی‌وا نەبووەو کەس جنێوی نەداوە. بەوەش کێشەکە کۆتایی هات.

بە هاتنی سەرمای پاییز، بنکەکانمان گوازرایەوە بۆ شاری کۆیە. لەوێ ژیانمان کەمێک گۆڕانی بەسەرداهات، لە بڕی خواردەمەنی وەک رۆن، برینج، نیسک‌و نۆک پارەیان دەدا. بۆ سەڵتەکان مانگانە دە دینارو بۆ خاوەن ژن‌و منداڵەکان پازدە دینار دانرابوو، ئەو بڕە پارەیە دەبوو بەشی هەنوو شتێکی کردبا.

کاک مەلا خدر ئێستا پارەی پاکەتی هەبوو، سەر لەنوێ دەستی بە جگەرە کێشان کردەوە. زستانی ئەو ساڵە لە شاری کۆیە ماینەوە. بەهاری ١٩٧١ بۆ یەکەمجار رۆژنامەی کوردستانمان بۆ هات، رۆژنامەی کوردستان بوو بە سەرچاوەی ژیانی سیاسیی ئێمە. زۆر وشەی کوردی رەسەن‌و جوان لەن رۆژنامەی کوردستاندا نووسرابوون کە بۆ ئێمە تازە بوون، نەماندەزانین. بۆ وێنە؛ "ئابووری" کاک لەتیف گوتی ئەوە مانای چییە؟ کاک مەلا خدر گوتی لەتیف نەک هەر ئەوە وادیارە ئەو حیزبە بەرنامەی زۆر گەورەی بە دەستەوەیە نەک ئەو وشەیە فێری شتی گرینگتریشمان دەکا. رۆژێک جەنابی مامۆستا حەسەنزادەو خوالێخۆشبوو حەمەدەمینی سیراجی هاتن بۆ کۆیە. هەموو برادەرانیان کۆ کردەوەو پێیان راگەیاندین نابێ چیدی بە شێوەی دەستەجەمعی‌و مەقەر بمێنینەوە، برادەران هەرکەس لە هەر جێگایەک دەتوانێ بحاوێتەوە با بچێتە ئەوێ، دەبێ حیزب لە شوێنی نیشتەجێبوونتان ئاگادار بکەنەوە. ئەو بریارە هێندێک نارەزایەتی لێکەوتەوە، بەڵام دوایی قبووڵ کرا .

هەر کەس دەفکری خۆی دابوو بچێ جێگایەک بۆ خۆی بدۆزێتەوە. من‌وکاک مەلا خدریش خۆمان پێچایەوەو بەرەو قەڵادزێ‌و پشدەر وەرێکەوتین. لە قەڵادزێ کاک

مەلاخدر دووکانێکی چکۆڵەی دانا، هێندێک بیسکویتو وردەواڵەی تێدا دانابوو، منیش بەدوای کرێکاری‌دا دەگەرام ئەو وەخت ئەوانەی بۆ کار دەگەران دەبوو بەیانیان زوو بچنە مەیدان پێمەرە لەسەر شان چاوەروان بن کەسێک بە کرێکار بیگرێ. ئەو ساڵە کاری خانوو دروست کردن زۆر بوو ئێواران کە لە کارێ دەگەرامەوە کاک خدر شۆخی دەگەڵ دەکردمو دەیگووت: عەزیز ئەدی کوا شاولت؟ دەمگووت:خدر گیان خۆ ئەمن بەننا نیم کرێکارمو پێمەرەم دەوێ.

هاوینی ١٩٧١ بوو، حیزب خۆی ئامادە کردبوو بۆ گرتنی کۆنفرانس. نوێنەرانی ئەو کۆنفرانسە بە هەڵبژاردنی ئەندامانی حیزب نەبوو، ئەو ئیمکانەش بۆ گرتنی کۆنفرانس لەگۆرێدا نەبوو، زۆر لەمێژ نەبوو برادەران هەر یەک بۆ لایەک رۆیشتبوونو کۆ کردنەوەیان کارێکی ئاسان نەبوو.

هەیئەتێکی شارەزا دادەنیشن لیستێک لەو کەسانەی کە پێیان وابوو دەبێ لەو کۆنفرانسە بەشدار بن ئامادە دەکەن. کاک مەلاخدرو منیش دە لیستەکەدا ناومان هاتبوو. بۆ بەشداری لە کۆنفرانس. دەگەڵ کاک مەلاخدرو هێندێک لە برادەران چووینە کۆیە. لەو کۆنفرانسەدا کۆمیتەی ناوەندیمان هەڵبژارد بۆ یەکەمجار حیزبی دێمۆکراتی کوردستان بوو بە خاوەنی سکرتێرو دەفتەری سیاسی کە پێشتر حیزبی دێمۆکراتی کوردستان نە خاوەنی سکرتێر بووو نە خاوەنی دەفتەری سیاسی .

زستانی ٧١ حیزب دەورەیەکی سیاسیو تەشکیلاتی لە دوو نۆبەدا کردەوە. دەستەی یەکەم کاک مەلاخدرو کۆمەڵێک کادر بەشداریان تێدا کرد، وابزانم دوو مانگیان پێچوو دوای گەرانەوەی دەستەی یەکەم، دەستەی دووهەم ئێمە کە ژمارەمان ١١ نەفەر بووین چووین بۆ یەکەم دەورە. لەو دەورەیە زۆر شت فێر بووین. دوکتور قاسملووو و پێی گوتین ئەوەی بۆ من گرینگە ئەوەیە ئێوە تێبگەن کە نازانن، بۆ ئەوەی هەوڵی فێر بوون بدەن.

که له دەورە گەراینەوە، مەلاخدری نەبیاوایی‌و مەلا برایمی زیوەیی ڕەحمەتی له لای کاک مەلا خدر بوون به گەرانەوەی من ئەوان ڕۆیشتن من‌و کاک مەلاخدر دووبەدوو ماینەوە.

هاوینی ٧٢ کاک مەلاخدر هەر خەریکی دووکانەکەی بوو ئەمنیش کرێکاریم دەکرد له لای وەستا ڕەسووڵی خدری نەبی قەڵادزێ‌و وەستا ڕەسووڵ پێی وابوو من‌و مەلاخدر براین، زۆر جاران دەیگووت؛ خۆزگە منیش برایەکی وەکوو ئێوەم هەبا. ناحەقی نەبوو چونکە ئێواران دەگەڵ کاک مەلاخدر دووبەدوو پیاسەمان دەکرد، پیاسەکردنی برا دەگەڵ برا جێی پرسیارە؟ هەمیشە پێکەوە بووین له ڕاستیدا کاک مەلاخدر بۆ من له برا باشتر بوو. ماوەیەکی دوورو درێژ پێکەوە ژیاوین بۆ وێنە جارێک دڵم له مەلاخدر نەیەشاوە، ئەوە هەمووی نیشانەی شەخسییەت‌و گەورەیی کاک مەلاخدر بوو. من‌و کاک مەلاخدر هەر به ئەزیزو خدر یەکترمان بانگ دەکرد. جارێک مامۆستا عەبدوڵڵا که ئەوکات فەرمانداری ڕانیه بوو له ماڵی خۆی بوو من‌و کاک مەلاخدر میوانی بووین. کاک مەلاخدر فەرمووی عەزیز نەرۆین مامۆستا عەبدوڵلا که خزمیشمەو ڕەفیقی هەردووکیشمان بوو فەرمووی ئەرێ ئەوە چیه ئەو خدرو عەزیزە، کاک مەلاخدر وەڵامی دایەوە گوتی ئەو خدرەی عەزیز پێم دەڵێ به هەزار کاکی نادەم.

زستانی ١٩٧٢ بوو دەگەڵ کاک مەلاخدر یەک منزڵ بووین له باری ماڵییەوە وەزعمان زۆر خراپ بوو، زستان بوو نه کار هەبوو، نه هیچ داهاتێک؛ هێلکه له هەموو شتێک هەرزانتر بوو، ڕۆژێک سێ چوار هێلکەمان کریبوو برادەرێکی خۆمان تۆڵکی هێلکەکانی له تەنەکەی زبڵدا دیتبوو چووبوو له لای کاک کەریم حەداد شکایەتی لێکرد بووین، ئەگەر حیزب یارمەتیان نادا چۆنه ئەوان هەموو ڕۆژێ هێلکەی دەخۆن؟

ساڵی ١٩٧٣ تووتنی پشدەر له سەنگەسەر فەحس دەکرا، ئێمەش بێکارو بێداهات بووین، برادەران هەوڵیاندابوو له ڕێگای پارتیەوە چەند کەسمان دامەزرێنن، ئەو چەند

کەسەیان دامەزراندین. کاک مەلاخدرم بەجێهێشت بۆ سەنگەسەر رۆیشتم. وابزانم کاک مەلاخدر بە موراقیب دامەزرابوو دەگەڵ دەرمان رەشێنان بۆ بناری گوندەکانی پشدەر. ئەو بۆ بنارو منیش بۆ حەمباڵی دەگەڵ ئەو برادەرانە .

شەهیدان قادرلاجانی، فەقێعەلی ئەحمەدبریوی، مەلا عەبدوڵلای عەبباسی رەحمەتی، مەلا سمایلی حاجی، عەبدوڵلا سێمانیو ئەمن لە سەنگەسەر دامەزراین، لە راستیدا حەمباڵ بووین، خەریک بوو لەوێش دەرمان بکەن، خوا روحمی کرد کاک حەسەنی رەستگار کە لە سلێمانی لە زانکۆ دەیخوێند بە سەفەر لە سەنگەسەر بوو دەفریامان هات، چوو بۆ لای بەرپرسی لێجنە دایمەزراندینەوەو درێژەمان بە کارەکەمان دایەوە بۆ ماوەی دوو مانگان لە سەنگەسەر کارمان کرد.

پاییزی ١٩٧٣ بە پێی بریاری کۆنفرانس بە دوو ساڵ جارێک دەبوو کۆنگرە بگیرێ، بۆ بەشداری کردن لە کۆنگرە دەبوو بە هەڵبژاردنی ئەندامانی حیزب نوێنەرانی کۆنگرە بن. زۆر دەقیق نیم بەڵام وابزانم مامۆستا حەسەنزادە هاتبوو، لە قەڵادزێ چەند کەس بە نوێنەرایەتی بۆ کۆنگرە هەڵبژێردران کاک مەلا خدرو منو چەند برادەریتر بە نوێنەرایەتی ئەو برادەرانە کە هەڵیانبژاردبووین چووین بۆ بەغدا بۆ بەشداری کردن لە کۆنگرەی سێهەم.

دوای تەواو بوونی کۆنگرە گەراینەوە قەڵادزێ، مەلاخدرو خاڵەحەمە خانوویەکیان گرتبوو سێ ژووری نوستنی هەبوو هەریەکە هۆدەیەکیان بۆ خۆیان دانابوو، هۆدەیەکیشان بۆ من دانابوو دەگەڵ کاک مەلاخدر بووینەوە هاوماڵ.

ساڵی ١٩٧٤ حیزب دەورەیەکی بۆ پەروەردەکردنی کادر پێک هێنابوو لە بەغدا بۆ ئەو دەورەیە ئەمن دەگەڵ چەند برادەری تر بەشداریمان کرد. دەورەکەمان بە نیوەچڵی بەجێهێشت، چونکە دەوڵەتی عێراق لە قەراردادی ١٩٧٤ پەشیمان ببۆوە. شەر دەستی پێکردەوە، حیزب ناچار بوو ئێمە بنێرێتەوە کوردستان. حیزب مەئمووریەتێکی بەمن سپارد بچمە لای پێنجوێن، جەنابی مامۆستا حەسەنزادە هاتە قەڵادزێ. مامۆستا دەبوو

سەفەری بەغدا بکا، ڕێگای دووکانیش نەبوو بە هۆی دەستپێکردنەوەی شەڕ، جەنابی مامۆستاو فەتتاحی باساویو من دەبوو بە شاخی گەلاڵەدا بچینە سلێمانی لە قەڵادزێ مەلاخدرمان بەجێهێشت. بۆ شەو چووینە دۆڵەگۆمێ، بەیانی کەسێکی شارەزایان رەگەڵ خستین، سەعاتە ڕێیەک دەگەڵمان هات گەرایەوە. بەفرو بارانێکی زۆر عەجایب دەباری، بە ناشارەزایی ملی ڕێگامان گرت نەماندەزانی بۆ کوێ دەچین لە ناکاو ڕێچکەمەرمان دیتنەوە، مامۆستا فەرمووی لەو نیزیکانە ئاوەدانی هەیە بە ڕێچکە مەرەکان دەیزانی، کەمێکی دیکە رۆیشتین گەیشتینە پارچە مەرێک چووینە "گەلاڵە" لە ماڵی حاجییەک میوان بووین، لەوێرا چووینە ماوەتو سلێمانی. مامۆستا رۆیی بۆ بەغداو منیش دە خزمەت کاک هاشم کەریمیدا چوومە پێنجوێن. لە پێنجوێن لە نەگونجا بمێنمەوە دەگەڵ کاک هاشم گەراینەوە چوارتا. من لە چوارتا مامەوەو کاک هاشم گەرایەوە سلێمانی.

لە بیستو چواری مانگی چوار قەڵادزێ بۆمباران کرا. دوای بۆمبارانی قەڵادزێ کاک مەلاخدر چوو بۆ لای سوونێ، منیش دوای چوار پێنج مانگ گەرامەوە لای کاک مەلاخدر.

بۆ پاییز لە "پردەبەردین" هۆدەخانوویکمان دروستکرد کاک مەلاخدرو کاک مەلا محەممەدی فایەقی ناسراو بە مەلا محەممەدی شەل لە "پردەبەردین" دەژیاین. کاک مەلاخدر لە ئاخری ساڵی ١٩٧٥ لە گوندی سوونێ خوشکە مریەمی مارەکرد، بەداخەوە لە ساڵی ٧٥ بەهۆی پەیمانی شوومی جەزایر شۆرشی کورد هەرەسی هێناو بەرهەمی خەباتو خوێنی چەند ساڵی میللەتەکەمان لەناوچوو. ئێمە ناچار بووین پردەبەردینو سوونێ بەجێ بێڵینو هەر کەسە وەدوای بەرژەوەندی خۆی بکەوێ. کاک مەلاخدر ماڵەکەی بردە قەڵادزێ ئەمن چوومە کۆیە، دەستم کرد بە کرێکاری لە ماڵی کاک سەید رەسووڵی بابی گەورە دەخەوتم. ئەوان بۆخۆیان چووبوونە نێوشارۆشیان. لە پاییزی ئەوساڵە کاک مەلاخدر براژنە مریەمی گوازتەوە. هاوینی ١٩٧٧ بوو کاک مەلاخدر

دەگەڵ کاک حەسەنی ڕەستگار لە قەڵادزێ دووکان شووتی فرۆشتنیان دانابوو. ڕۆژانە هەموو برادەرانی قەڵادزێ لە دووکانەکەی ئەوان کۆ دەبوونەوەو دەبوو چاشیان بۆ بکرن. خولاسە کرێ خانوو ماڵەکەیان دەست نەدەکەوت. ساڵی دوایی حکوومەتی عێراق ئۆردووگای دروست دەکردن، دێهاتی کۆدەکردنەوە بە نێوی "مجتمع" مامۆستا عەبدە چەند خانوویەکی بە قۆنتەرات وەرگرتبوون، دارەرییەکەی دابوو بە کاک کەریم حەددادو کاک مەلاخدرو فەقێ عەولای قەڵەرەشێ، لە نیزیک ئەوانیش ئەمنو فەتاحی باساوێو مەلا مەحموودی قازانی بەنکەشیمان دەکرد. بەنکەشیەکەی ئێمەش هەر مامۆستا عەبدە دابوویە مەلاخدر، بەدیققەتتر بوو و کاک کەریمیش قبووڵی نەدەکرد. ڕۆژێ هەر هەڵلایان بوو، فەقێ عەبدوڵلاش فەقیرە نەیدەزانی چ بڵێ، نەشدەوێرا قسەکانی مەلاخدر تەئید بکا، ڕۆژانەیان ئاوا برێ دەکرد. کاک مەلاخدر دەیکردە شۆخی لەبەر پێکەنینیان خەریک دەبوو لەسەر دیواریرا بەر بنەوە.

شۆرشی گەلانی ئێران لە پاییزی ٧٨ دەستی پێکرد هەموو ئێرانو کورستانی تەنیەوە بۆ گەرانەوە بۆ کوردستان ڕێگا خۆش بوو هەر کەسە بەلایەکدا دەرۆیشتەوە کاک مەلاخدر گ ەرابۆوە ناوچەی سوێسنایەتی.

لەدوای سەرکەوتنی شۆرشی گەلانی ئێران، کاک مەلاخدر لە ناچەی سەردەشت کارو تێکۆشانی دەست پێکرد، کاک مەلاخدر کادرێکی بە ئەزموونو خاوەن تەجرەبە بوو لە زۆربەی کۆمیتە ناوچەکانی شارستانی سەردەشت بەرپرسایەتی هەبوو، ئەندامی هەیئەتی ئیجرایی کۆمیتەی شارستان بوو، کاک مەلاخدر ئینسانێکی بەویقار بوو لایەنگری ئاژاوەو دووبەرەکی نەبوو، بە سەبرو حەوسەلە بوو. ئینسان لە دانیشتن دەگەڵ کاک مەلاخدر تێر نەدەبوو، قسەخۆشو نوکتەدان بوو. خۆشەویستیی کاک مەلاخدر لەنێو خەڵکی سەردەشت کەم وێنە بوو. کاک مەلاخدر دەگەڵ براژنە مریەم خاوەنی حەوت منداڵ بوون یەک کورو شەش کچ ناوەکانیان بە تەرتیبی تەمەن بەو جۆرەیە: مەهاباد، کوێستان، ئاسۆ، ئارەزوو، سروە، سنووررو سۆما.

کاک مەلاخدر دەگەڵ منداڵەکانی وەکوو ڕەفیق دەژیا ئەوەندە میهرەبان بوو قەت لە منداڵەکانی تووڕە نەدەبوو هەمیشە ڕووخۆشو دەم بە پێکەنین بوو.

کاک مەلاخدر لەدوای کۆنگرەی هەشت کە حیزب لێک جیابۆوە ڕەگەڵ هەڵوێستی ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر کەوت، کاک مەلاخدر لە کۆنفرانسی چواری حیزبی دێمۆکراتی کوردستان ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێردا بە ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێرا، بوو بە بەرپرسی کۆمیتە شارستانی سەردەشت.

لە ساڵی ١٣٦٩ لە کۆنگرەی نوێی ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر دووبارە بە ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێرایەوە.

لە ساڵی ١٣٧٣ لە کۆنگرەی دەیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر هەڵبژێرا.

لە دوای ڕاپەرینی گەلی کورد لە باشووری کوردستان بە هۆی گەمارۆی ئابووری لەلایەن هاوپەیمانانەوە، باری ئابووری کوردستان لەوپەڕی خراپی دابوو ئەوە لە لایەکو ململانێی حیزبەکانی باشووری کوردستان لە لایەکی‌تر وایکردبوو کە کوردستانی باشوور ببوو بە مەیدانی ڕاوراوێنی تێرۆریستانی کۆماری ئیسلامیی ئێران، بارودۆخی کوردستانی واڵێکردبوو هیچ کوردێکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان چ سیاسیو غەیرە سیاسی چ پێشمەرگەو غەیرە پێشمەرگە بۆ یەک دەقیقەش لە گیانی خۆی ئەمین نەبێ. ئەو وەزعە وایکردبوو زۆرکەس ناچار بوون بیرێک لە حاڵی خۆیان بکەنەوە. ڕێژیم هەوڵیدەدا لە ڕێگای نیزیکانی خۆیەوە زەربە لێبدا. ڕۆژێک کاک مەلاخدر بانگی کردم گوتی وەرە بچینە ڕانیە، چووینە ماڵێک دۆستێکی هەر دووکمان، لە ناو هێنانی خۆ دەپارێزم، لەو ماڵە بوو سێ بە سێ دانیشتین ئەو کورە بە ئێمەی ڕاگەیاند گوتی ئێوە دۆستی منن ڕاستیتان پێ دەڵێم، دەگەڵ دوو نەفەری دیکە فلانو فلان چووینە سەردەشت لە ئیتیلاعاتی سەردەشت ئێوەیان بۆ ئێمە دیاری کردوە بتان کووژین، جا تکاتان لێدەکەم بڕوابە کەس مەکەن. ئەوە بوو کاک مەلاخدری ناچار کرد داوا لە یوئێن بکا پەنابەری بۆ وەربگرن.

لە ساڵی ١٩٩٧ وڵاتی نۆرویژ مافی پەنابەریان دا بە کاک مەلاخدرو بنەماڵەکەی هاتنە وڵاتی نۆرویژ.

نیزیک بە یازدە ساڵ بوو کاک مەلاخدرم نەدیتبوو بەهانەیەکم بۆ هەڵکەوت دەگەڵ کاک رزگارو هێمنی کورمو کورەکەی کاک رزگار لە ساڵی ٢٠٠٥ سەردانێکی کاک مەلاخدرمان کرد، دوای چەند ساڵ ئەو سەردانە بوو بە هۆیَ خۆشحاڵییەکی لەرادەبەدەر.

لەوە خۆشتر سەردانی کاک مەلاخدرو کاک عەبدوڵلا شەخسەی "شەققاز" بوو بۆ لای ئێمە لە ٢٠٠٦ لە سویس ماوەی بیست رۆژێک لە خزمەتیان دابووین، ئەو ماوەیە بە قسە خۆشەکانی کاک مەلاخدرو یادو بیرەوەرییە کۆنەکانو گێرانەوەی نوکتەی خۆشو بەسەرهاتی جاران بەسەر دەبرا نەماندەزانی شەو و رۆژ چۆن دەرۆن.

ژیانی ئینسان بەتایبەتی ئێمەمانان کە بەشی هەرە زۆری ژیانمان ئاوارەییو چەرمەسەری بووە ئەوەندەی کوێرەوەریو ناخۆشی تێدابوون، زۆربەی خۆشییەکانی ئێمە ئەوکاتانە بوون کە ماوەیەک لێک هەڵبراوینو یەکمان گرتۆتەوە، بەڵام هیچ ناخۆشییەک لەوە گرانتر نەبوو کە هەواڵی شەهید بوونی هاورێیەک یا مەرگی ناوەختی هاورێیەکمان بیستووە.

لە ٢٠٠٧ کاک مەلاخدر باری تەندروستی باش نەبوو سەفەری کوردستانی کردبوو، بەداخەوە دواین سەفەری بوو، لەو ماوەیەدا لێی خافڵ نەدەبووم بە تەلیفوون لێم دەپرسی، ئەو وەزعە ئاوا دەرۆیی، ساڵی ٢٠٠٨ بوو تازە لە کۆنگرەی چاردەی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان گەرابوومەوە زەنگی تەلیفوون لێدرا هەرکە کۆدی نۆرویژم دیت دڵم داخوورپا زانیم رووداوێکی ناخۆش دەبیسم. کاک حەسەنی ئوستادی بوو فەورەن پرسیم کاک حەسەن چ بووە؟ گوتی بەداخەوە مامۆستا ماڵئاوایی لێکردین. ماڵەکەمان لەبەر چاوم تاریک داهات، بەڵام هیچ ناکرێ. شەهید بوونی ئەو پیاوە گەورانەو ئەو پێشمەرگە قارەمانانە هەمووی پێمان دەڵێ رێگایان ون مەکەن تا رزگاریی یەکجاری بە رێگای پر لە شانازیاندا برۆن.

بۆ ڕۆژی دوایی بۆ ماڵئاوایی لە هاوڕێ لەمێژینەکەم بەرەو نۆرویژ وەرێکەوتم، نەک هەر من، بەڵکوو زۆر لە هاوڕێو خۆشەویستانی کاک مەلاخدر ڕێگای دووریان پێوابوو بۆ ماڵئاوایی لە کاک مەلا خدر، بەتایبەت کاک هاشم کەریمی هەمیشە سوپاسی ئەو وەفادارییەی دەکەم. جارێکی دیکە سەرەخۆشی دەکەم لە براژنو جگەرگۆشەکانی لە خۆمو لە هاوڕێیانی کاک مەلاخدر.

ڕووحی شادو جێگای بەهەشت بێ

عەزیز ئەحمەدی

سویس - بیل

٢٠١٣/١/٨

خوێنەری بەڕێز!

ئەمیر قازی

لە ڕێگای دۆستێکی خۆشەویستەوە ئاگادار بووم کە بنەماڵەی بەڕێزی ڕەحمەتی مامۆستا مەلا خدر دۆڵەگەرمی، لە بیرۆکەی ئەوە دان چەشنە یادەوەری‌و وەبیر هێنانەوەیەک لە ڕەحمەتی، بێننە سەر کاغەز تا بەم شێوەیە یادی پیرۆزی زیندوو ڕابگرن‌و بۆ ئەم مەبەستە لە دۆستانی نزیک‌و هاوخەباتانی سیاسیی مامۆستای بەڕێز، هاوکاری‌و یاریدە داوا کراوە بۆ ئەوەی لەسەری بدوێن.

بەخۆشییەوە منیش بەپێی دۆستایەتی‌و ڕابردوویەکی دوورو درێژی هاوخەباتی‌و پێکەوە بوون لەئاستی تێکۆشانی هاوبەشی سیاسی، لەم کەسانە ژمێراوم کە چەند کەلیمەو قسەیەک لەسەر بەڕێزیان، ناسیاوی‌و هەڵسەنگاندنی خۆم لەم زاتە، کورت‌و موختەسەر بێنمەوەو لە سەری بدوێم.

ڕەواڵی کاری لەسەر دوان‌و نووسین لەم مەجالانەدا ئاوایە کە مرۆڤ بە بڕە ڕیزەکارییەکەوە بێتە ناو مەسەلەکەوە. لە ناو و ناوبانگ، دایک‌و باوک‌و شوێنی لە دایکبوون، ساڵی لە دایکبوون‌و... دەستپێدەکا، بەڵام من لێرەدا هەمووی ئەم زانیارییانەم لەبەر دەستدا نیە، چونکە قەت وانەهاتۆتە پێش‌و پێویستێکی ئەوتۆ لە هاوڕێیەتیی نێوان من‌و مامۆستا مەلا خدردا نەبیندراوە، بەڵکە هەر بە یەکتر ناسین‌و ئاواڵەتی‌و شارەزایی لەسەر کەسایەتیی یەکتر قەناعەتمان هەبووەو وردتر لێمان نەکۆڵیوەتەوە،

ئەوەندەیە کە من بۆ یەکەمجار لە ئاخرو ئۆخری ساڵی ١٩٦٤ی زایینی لە بنکەی "سونێ" لە باشووری کوردستان چاوم بە بەرێزیان کەوتوەو هەر لەم دیدارو لەو زەمانەڕا شیرازەی دۆستایەتیو هاوکاریی سیاسیمان بە یەکەوە پێکەوەنا، دۆستایەتییەک کە تا ساتەکانی ئاخری ژیانی مامۆستا مەلا خدر هەروا بە تاقەت، پتەو و جێگیرو بەردەوام بوو، هەر چەند لەم دواییانەدا جەبری زەمان لێکی دابڕیبووین.

ئەو زەمان، هەر دووکمان بە جحێڵو گەنج دەهاتینە حیساب، وێرای گشت کادرو پێشمەرگەیەکی ١٠٠ کەسی لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا کوردایەتیمان دەکردو بۆ پشتیوانیی لە سۆرشی ئەیلوولی گەلەکەمان لە باشووری وڵاتدا، هاتبووینە وێ. رۆژگارێکی یەکجار سەختو دژوارمان لەبەر بوو، فەقیریو دەست نەرۆیی لە باشووردا بێدادی دەکرد. ئەم بێدادییە لەسەر ئێمەمانان گرانترو قورستر دەرکەوت.ژیانی فەقیرانەو بێدەرەتانی وەهای تەنگ پێهەڵچنی بووین کە زۆر جار مەجبوورو بە ناچاری کادرە خوێندەوارەکان بەتایبەتی ئەوانەی دەورەو پلەی خوێندەواریان لە مزگەوتەکانو لە حەجرەکاندا بەسەرکەوتوویی بڕیبوو وەک دەگوترێ مەلای دوازدە عیلمیش بوون، لەوانە مامۆستا مەلا خدر، بۆ جارێکیکی دیکە بەنێوی فەقێو خوێندەوار یان خوێندکار لە مزگەوتی گوندەکاندا بچنەوە بەر خوێندن تا ژیانو حاوانەوەیان مەیسەر بێ، دەنا بە نێوی موعەلیمو مامۆستا لە قولینچکی ژووراندا سەرەڕای کەمبوودە هەرە سەرەتاییەکان لە ئامرازی پێگەیاندنی مەدرەسە پۆلی دەرس بۆ مناڵە دێهاتییەکان بنیات بنێن.

مامۆستای رەحمەتی کاک مەلا خدر لە رۆژگارانی سەختو دژوارەوە بە هەموو تەنگو چەڵەمەو ژیانی ناڵەبارەوە تا ئاخری ژیانی نالەباریو ناسازگاریی مێرانە هێنا، بەبێ گلەییو بەبێ گازەندەیی، دۆستانەو سەربەرزانە لە رێی ئامانج. لەسەر خەباتو تێکۆشان بە گەلو نیشتمان ماندوو نەناسانەو بەبێ گرێوگۆڵو هەروا بەسەرو رووی خۆش کە عادەتی خۆی بوو تا هەنگاوی بڕی کرد هێنایو هات، هیچکات نەچەمیو

هەرگیز کۆڵی نەداو بەرەی خەباتی چۆل نەکرد. مەلا خدر ئاوا ژیاو ئەوتۆی بردەسەر، سەربڵیندو سەرفیراز.

هەزار سڵاو لە گیانی پاکو دۆستپەروەرانەی.

یادیو بیرەوەریی پیرۆزی بەخێر.

ئەمیر قازی

٢٠١٣/٨/٥

له یادی هاوڕێی کۆچکردومدا

ئاوڕەحمان کاژەیی

ڕەنگە هاسان نەبیٚ‌و دژوار بیٚ له بیرەوەریی هاوڕێی کۆچکردوومان کاک مەلا خدر دۆڵەگەرمی‌دا شتێک بنووسریٚ‌و هاوسەنگ بیٚ لەگەڵ بەرزیی ڕەوشت‌و کەسایەتیی ئەو مرۆڤە جوامێرە کە بە درێژایی تەمەنی، هەر لە سەرەتای تەمەنی لاوێتی تا ئەو ڕۆژەی ماڵئاوایی یەکجارەکی لێکردین لە خزمەتی گەل‌و نیشتمانەکەی دابوو بۆ ساتێکیش دەستی لە خەبات‌و تێکۆشان شل نەکردو هەتا لە کات‌و ساتەکانی دوایی تەمەنی‌دا لەگەڵ ئەوەی لەژێر فشاری نەخۆشییەکی زۆر توندو بیٚ‌چارەسەردا بوو، بەڵام ورە بەرزتر لە هەر کاتیٚ بەربەرەکانی لەگەڵ دەکردو دڵخۆشیی دۆست‌و هاوڕێیانی دەدایەوە.

لە مانگەکانی دوایی تەمەنی دابوو، چەند جارێک بە تەلیفون قسەم لەگەڵ کرد. لە ڕاستی‌دا زۆر نیگەران بووم، بەڵام لە قسە کردن‌دا جۆرێک بوو کە ترس‌و دڵەراوکێی لیٚ‌بەدی نەدەکراو ورەی دەدا بە دۆست‌و نزیکەکانی خۆی.

من لەگەڵ کاک مەلا خدر هەر لە تەمەنی لاوێتی‌دا دۆست‌و هاوڕیٚ‌و جێگای متمانەی یەکتر بووین‌و بە یەکەوە لە ناوچەی سەردەشت دەمانخوێند. ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ چەند ساڵێک پێش جووڵانەوەی ١٣٤٧-١٣٤٦، کاتێک جموجۆڵی جووڵانەوەی ٤٧-٤٦ لە ناوچەی سەردەشت‌و ناچەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەستی

پێکرد، کە دیارە لە سەرەتاکاندا زۆر بە نهێنی بوو و هەتا ئەوەی نزیکترین دۆستو برادەریش یەکتریان وەک ئەندام لەو جوولانەوەیەو پێوەندیی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی نەدەناسی.

بۆ یەکەمجار لە شەوێکی تاریکو بارانیداو لە کۆبوونەوەیەکدا کە مامۆستا ئاوارە لە مووچەیەکی نێوان هەڵوێو بێشاسپدا پێکی هێنابوو کاک مەلا خدرم وەک هاورێی حیزبی ناسی. دوای ئەوە پێوەندییەکانمان لە چوارچێوەی دوو دۆست ڕا پێینایە قۆناخێکی تازەوە. دۆستایەتییەکە گەرمترو متمانە بە یەکتر زیاتر بوو.

بەداخەوە، جوولانەوەی ٤٧-٤٦ زۆری نەخایاند. پاش تێکچوونی جوولانەوەکە ئێمە هەموومان پەرەوازە بووینو زۆربەمان ڕوومان کردە باشووری کوردستان. دوای ماوەیەک دیسان لەگەڵ کاک مەلا خدرو کۆمەڵێک لە هاورێیانی حیزبی یەکمان گرتەوەو هەوڵەکانمان خستەوە گەڕ بۆ یەکگرتنەوەو کۆ کردنەوەی ئەندامانی حیزب. خەباتی ئێمە بەردەوام بوو. ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ بەرەو پێشەوە هەر چەند لەسەرخۆ، بەڵام بێپسانەوە بوو. لەگەڵ ئەوەی لە هەلومەرجێکی زۆر دژواردا دەژیان، بەڵام توانیمان لە ماوەیەکی کورتدا زۆر کار بکەین. ئەو هەوڵو تێکۆشانە بوو بە هۆی پێکهێنانی کۆنفرانسی دووی حیزب. دیارە ئەوە باسێکی دوورو درێژەو لە بیرەوەریەکی ئاوا کورتدا جێگای نابێتەوە، بەڵام پێمخۆشە ئەوە بڵێم: لە تەواوی ئەو دەورانەدا هاورێی کۆچکردوومان، کاک مەلا خدر دەورێکی زۆر باشو کاریگەری هەبوو.

ناوبراو یەکێک لەو هاورێیانە بوو کە جێگای متمانەی هەموو لایەک بوو، کەسایەتییەکی تایبەتی بوو، پیاوێکی مەندو لەسەرەخۆو قسەخۆش بوو، بە دەگمەن تووڕە دەبوو. پێوەندیی لەگەڵ هەموان زۆر باش بوو، ئەو مەندیو لەسەرەخۆییەی کاردانەوەی لەسەر هاورێیانی زۆر بوو و هەموو خۆشیان دەویست.

دوای بەیاننامەی یازدەی ئازارو وەستانی شەڕ لە نێوان شۆرش لە باشووری کوردستانو حکوومەتی عێراقدا، بەهۆی بەرپرسایەتیی حیزبییەوە لەگەڵ کاک مەلا

خدر لێک دابڕاین، بەڵام پێوەندیی بە نامە یان بە سەردان بەردەوام بوو و هەردەم بە پەرۆشبووین بۆ دیداری یەکتر.

کاک مەلا خدر پیاوێکی راستگۆ بوو، دژی فێڵ و تەڵەکەو دەستەو دەستەبازی بوو، دژی گەندەڵی و هەروەها دژی جۆرە کەسانێک بوو کە بە کەڵک وەرگرتن لە دەسەڵاتی حیزبی، بازارێکیان بۆ خۆیان دروست کردبوو. ئەو کاتە کە لە کۆمیتەی شارستانی سەردەشت کاری دەکرد، بە حەق سەلماندی کە یەکێکە لەو کادرە هەرە دڵسۆزو بەوەجانەی ناوچەکە.

هەزاران سڵاو لە گیانی هاورێی کۆچکردوومان کاک مەلا خدر دۆڵە گەرمی و رووحی شاد بێ.

ستۆکهۆڵم- ٢٠١٣/٨/١٠

لە یادو بیرەوەریی باوکی خۆشەویستمدا

ئاسۆ عومەرزادە

نازانم لە چییەوە دەست پێبکەم؟ دیارە شانازیی ئەوەی لەگەڵ باوکمدا بمو زیاتر لێوەی فێر بم، لە تەمەنی ١٢ ساڵییەوە بوو کە بەشێوەیەک فامم کردەبۆوەو هەستم بە بوونی خۆمو خۆشیو ناخۆشیی ژیان دەکرد، هەر لەودەمەوە بەشێوەیەکی رەسمی لە خزمەت بابمدا بووم، هەر چەند ژیانی سیاسیو رەوشی تێکۆشان بەشێوەیەکی پڕاوپڕ بوو کە زۆر جار وابوو بە هۆی کارو مەئموورییەتی حیزبییەوە بە مانگ باوکی خۆشەویستم نەدەدی، بەڵام خۆشەویستیی باوکم بۆ حیزبو کاری حیزبیو سوور بوون لەسەر هەوڵدان بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی حیزبی وایکردبوو کە لە ژیانی کۆمەڵایەتی خۆشی دادەنا بۆ حیزب، بەڵام بە دوای ئەوەی کە ئێمە چووینە "قەڵا سەیدە"و ئیدامەی خەبات لەم شوێنە، ژیانی کۆمەڵایەتیی ئێمەش بەشێوەیەکی دیکە بەردەوام بوو، کە باوکم هەمیشە لەگەڵمان بوو، دوای ئەوەی من بووم بە ١٥ ساڵو خۆشەویستییم بە کارو رێبازی باوکمو ناوی پێشمەرگەو عاشقی تفەنگو خەباتی چەکداری وایکرد من بەشێوەیەک وەک پارێزەر لە خزمەت بابمدا بمو ئەوەش شەرەفێکی زۆر گەورە بوو بۆ من کە چەکی پێشمەرگە لە شان بکەمو لە هەموو کاتەکاندا لە خزمەت باوکمدا بمو گیانی خۆم لەگەڵ گیانی ئەودا لە پێناو سەرخستنی ئاواتەکانیدا ببەخشم.

باوکم هەتا بڵێیت کەسێکی هێورو لەسەرەخۆو بەرێزو خۆشەویست بوو، ئەو کەسێک بوو کە ببوو بە نموونەی کەسە پاکەکانو خۆشەویستی هاورێیانو کەسانی دەوروبەری لە تەواوی تەمەنی ٤٣ ساڵەی خەباتی پڕ سەروەریی خۆیدا بۆ جارێکیش بێت هاورێیەکی حیزبی دڵی لێ نەهێشا، کەسێک بوو کە رێزی هەموو گەورەو بچووکی لا بوو، هەموو کەسی خۆشدەویست، ئەوەی بوغز بوو لە نێو ئەو کەسەدا نەبوو، هەمیشە بە ئێمەی دەگوت کاتێک کەسێک قسەت پێدەڵی، یان نارەحەتت دەکات، تۆ بە ئارامیو دڵپاکی وەڵامی بدەوە ئەوەدەم ئەو کەسە هەست بە هەڵەی خۆی دەکات. لەبیرمە باوکم زۆر جار ئەو شتەی دەگێرایەوە کە لە ژیانیدا یەکجار زللەیەکی لە پێشمەرگەیەک داوە، دوای ئەوەی دوو کاتژمێر دەچێتە لایو ماچی دەکات، ئەوە نیشانەی گەورەی ئەو ئینسانەیە بوو، ئەو کەسێک بوو هەمیشە هەستی هاوکاریو تەبایی لە نێوانیاندا بەهێز بوو، وەک هەمیشە بۆ خۆی دەیگوت پیاوەتی بکەو بە ئاوی دادە، گرنگ نیە ئەو کەسەی هاوکاری دەکەیت سپاست بکات یان پێی بزانێت، چونکە ئەوەی دەیکەی بۆ خۆتی دەکەیت.

ئەوەندەی من لەگەڵی هەستاومو دانیشتوومو تا ئێستاش بۆ جارێکیش شتێکم گوێ لێنەبوو کەسێک گلەییەکی لێبووبێت، یان لێی نارەحەت بووبێت، ئەو کەسێکی نموونە بوو لە هەموو بارێکەوە کە هەموو کەسێک کە یەکجار دیبێتی خۆشیدەویست.

لە رووی باوکایەتییەوە، ئەو باوکێکی نموونە بوو، رەفیقێکی دڵسۆزبوو، باوکێک بوو کە هەمیشە بە قسەو پەندەکانو بیرو بۆچوونەکانی ئامۆژگاریی ئێمەی دەکردو ئاواتی بوو پەیوەندیی منو باوکم پەیوەندییەکی دۆستانەو وەک دوو هاورێ بوو، ئەو کەسێک بوو کە لە هەموو کاتەکاندا دەم بە پێکەنینو قسەخۆش بوو، هەر کاتێک هەستی دەکرد کە ئێمە نارەحەتین، هەوڵی دەدا بە قسە خۆشەکانی دەم بە پێکەنینەوە دڵی ئێمەش خۆش بکات، ئەوەی کە هەمیشە ببووە جێگای باس، ئەویش ئەو هیچ جیاوازییەکی لەنێوان ئێمەدا نەدەکرد. من کە تاقانە کوری ئەو بووم، بەڵام قەت نەبوو

هەست بکەم کە ئەو بەشێوەیەکی جیا هەستی خۆی نیشانی من بدا، هەمیشە بە وشە خۆشەکەی دەیگوت: "کورەکانم، کچەکانم" کە ئێستاش ئەم وشەیە لەناو مێشکمدا دێتو دەچێت. هەموو کاتو ساتەکانی ژیانم لەگەڵ بابمدا خۆشترینو جوانترین کاتەکانی ژیانم بووە. میهرەبانیو لەسەرەخۆییو خۆشەویستی وای لە ئێمە کردبوو کە شوێنێک بۆنی ئەوی لێبایە، بەرەو ئەوێ دەرۆیشتین، خۆشەویستیو هەستمان بۆ باوکمان وای کردووە کە ئێستاش کاریگەری ماڵئاوایی باوکمان هەر لەسەرمانە.

لەراستیدا لەدەستدانی ئەم کەسە گەورە، ئەم کەسە میهرەبانە، ئەم کەسە نموونەی رێزو خۆشەویستییە، نەک هەر بۆ ئێمە کۆستێکی گەورە بوو، بەڵکوو بۆ هەموو خانەوادەو هاورێیانو هاوسەنگەرانی کۆستێکی قورس بوو، بەتایبەتی بنەماڵەکە باوکو هاورێو هاوسەری بەوەفای هەژاند، ئێمە لە ژیانماندا دیواری پۆڵاینی ژیانمان رووخا کە ئێستاش هەموومان بە حەسرەتەوە ئاواتمان دەخواست کە هەمیشە بە وشەی "کورەکانم، کچەکانم" گەرمیو گوڕیی باوکمان هەست پێکردبایە.

لەگەڵ ئەوەی ماڵئاوایی باوکمان کۆستێکی گەورە بوو، بەڵام یادگاریو قسە بەنرخەکانی وایکردوە کە ئێمە بۆ ئاواتەکانی ئەو بژینو هەوڵ بدەین ناوی پیرۆزی بۆ هەمیشە بەسەر نەرزی بهێڵینەوە.

لە کۆتاییدا دەڵێم بابەگیان تۆ بۆ هەمیشە لەنێو دڵو خوێنماندای، خۆشمان دەوێت. رووحی شادو جێگات بەهەشتی بەرین بێت.!

بیرەوەرییەکانم لەگەڵ مەلا خدر دۆڵەگەرمی

خدر مەرەسەنە

لە ساڵەکانی ٦٥-١٩٦٤ لەلایەن ڕێبەرایەتیی ئەو سەردەمی کە شەهید ئەحمەد تۆفیق بەرپرسی یەکەمی حیزب بوو، لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە بەرپرسایەتیی ڕێکخستنو دووبارە سازماندەیی حیزبی دێموکراتم لە چوارچێوەی کۆمیتەی شارستانی سەردەشتدا پێ‌سپێردرا. لە باشووری کوردستانەوە، واتە لە ناوە شۆرشی ئەیلوول بە ڕێبەرایەتیی پارتیو بارزانی، گەشتێکم بۆ ناوچەکە کرد. دوای ئەوەی لەگەڵ کۆمیتەی شار، محەممەد ئەمین حەسەنپوور، ئیسماعیل ئیسماعیل نژاد، یۆسف سنەییو غەفوور ئیبراهیمی کۆبووینەوەو باسمان لە دووبارە شانەو شانەبەندی ئەندامانی حیزب کردەوە، لە گەڕانەوەمدا بۆ باشوور سەردانی هاوڕێیانم، کوێخا عەولا لە ئەسپەمێزەو کوێخا حوسێن لە "قوڵەسوێرو" کردو لەوێ لەگەڵ خدر عومەرزادە ناسراو بە مەلا خدر دۆڵەگەرمی ئاشنا بووم، دیارە لە ڕێگای کوێخا عەولاو کوێخا حوسێنەوە مافی ئەندامەتیی لە حیزبدا وەرگرتبوو.

دواتر لە ساڵی ١٩٦٥، عومەرزادە لە زوڵمو زۆری ڕێژیمی پاشایەتی دەرحەق بە گەلی کورد ڕۆژهەڵاتی کوردستانی بەجێهێشتو لەناو بنکەو بارەگاکانی حیزب لە گوندی سوونێو دواتر لە بەستێو مارەدۆ یەکترمان گرتەوەو پێکەوە بووینە هاوبیرو هاوخەبات.

ناوبراو تا ماوەیەک لە گوندی بەستێ لە لای کاک مەلا عەبدوڵڵا حەسەنزادە کە ئەویش هەر بە هۆی ئەوەی کە ساڵی ١٩٦٤ لە کۆنفرانسێدا کە لە گوندی شیوەسەڵ بەستراو دوو رۆژی خایاند، ببوو بە ئەندامی حیزبو ئەویش هەر بە هۆی زوڵمو زۆری ریژیم بەرامبەر بە گەلی کرد ئاوارەی باشووری کوردستان دەبێتو لە گوندی بەستێو مارەدۆ وەک مەلای گوند پێشنوێژیی بۆ خەڵکەکە دەکاتو لە هەمانکاتیشدا دەرس بە مەلاو فەقێکان دەڵێتەوەو پەیوەندیشیان بە حیزبەوە دەبێت. دواتر کە ئێمە بەشێک لە کادرەکانی حیزب لە ئەحمەد تۆفیقو فایەق موعینی کە سەرپرستیی حیزبیان دەکرد جیابووینەوەو بەناوی کۆمیتەی ساخکەرەوە خەباتمان دەکرد، کاک مەلا خدرو مەلا عەزیزیش بەلای ئێمەدا شکانەوەو وێرای ئێمە دژایەتییان لەگەڵ شێوەی بۆچوونو تێروانینەکانی ئەحمەد تۆفیقو فایەق دەکردو لە شاری قەڵادزێی باشوور خۆمان بەخێو دەکرد، تا کۆنگرەی سێهەمی حیزب هەر یەکێک لە ئێمە لە باشووری کوردستان لەلایەک خەریکی حیزبایەتیو لە لایەکی دیکەوە خۆ بەخێوکردن بووین، هەتا سەروبەندی کۆنگرەی سێهەم کە لە بەغدا بەسترا. ئەوکات دوکتور قاسملووو، کەریمی حیسامی، حەسەن رەستگار، ئەمیری قازی، مامۆستا هێمن، مەلا عەبدوڵڵاو چەند کەسێکی دیکە لە کۆنفرانسی سێهەمی حیزب کە لە شاری کۆیە بەسترابوو، کرابوونە ئەندامی سەرکردایەتیو دەفتەری سیاسیو بڕیاردەر لە حیزبداو ئەوان کاروباری حیزبیان بەرێوە دەبرد.

لەولاشەوە، واتە لەناو شۆرشو لە ژێردەسەڵاتی پارتیو بارزانیشدا بەشێک لە کادرەکانی حیزبو بەناوی حیزبی دێموکراتو بە لایەنگریی لە رێبازی ئەحمەد تۆفیق درێژەیان بە خەبات دەداو هەر دوو لایەنیش دژایەتیی یەکتریان دەکرد.

لە ١٩٧٣/٩/٢٢ کۆنگرەی سێهەمی حیزب لە شاری بەغدا، پێتەختی دەوڵەتی عێراق بەسترا، ئەمنیش کە پێشتر لە بەغدا لەگەڵ ئەحمەد تۆفیق پەنابەری سیاسی بووم، لە ساڵی ١٩٧٠ لە رێگای کاک ئەمیری قازییەوە گەرابوومەوە بۆ کوردستانو

لەلای پارتییەوە بەرپرسایەتیی نەخۆشخانەی "مەلەکان" بۆ سێ هێزی بێتواتە، سەفینو دەشتی هەولێریان پێسپاردەبووم. ڕۆژێک کەریمی حیسامیو مەلا خدرو مەلا عەزیز بە سواری ماشێنێک کە لای ڕێژیمی عێراق پەنابەر بوون هاتن بە دوومداو لەگەڵ خۆیان بردیانم بۆ بەغداو بە یەکەوە لەگەڵ کاک مەلا خدرو مەلا عەزیزو هاوبیرانی ترمان وەک مەلا حەسەن ڕەستگارو ئەوانیتر لە کۆنگرەدا بەشداریمان کرد. ئەو جارەیان لە هەڵبژاردنەکاندا خەڵکێکی بۆ ئێمە نەناسراو وەک سوڵتان وەتەمیشی، محەممەد موهتەدیو دوکتور حەسەنی شەتەوی دەنگیان پێدراو ئەوانیش کران بە ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبو بە سەرکردایەتیی حیزبەوە زیاد بوون، بەڵام دواتر ئەو کەسانە لە حیزبدا نە ڕۆڵیان هەبوو نە هاتنەوە ناو هاوڕێیانیان کە لە باشوور لە دژی ڕێژیمی شای ئێران خەباتیان دەکردو جاروباریش بە یەکەوە کۆ دەبوونەوە، هەتا شۆڕشی ئەیلوول هەرەسی هێناو ئاشبەتاڵ بە شۆڕش کرا.

منو کاک مەلا خدر بەردەوام پەیوەندیمان بە یەکەوە هەبوو، دواتر کە شۆڕش رووخا، ئەمن گەرامەوە بۆ ئێرانو لەلایەک خەریکی کاری دەرمانیو لەلایەکیشەوە وەک مامۆستای "پیکار با بیسوادی" دەرسم دەگوتەوەو ژیانێکی خۆشم بۆ خۆمو ماڵو منداڵم پێکهێنابوو.

دواتر بە هۆی گەرانەوەم بۆ ئێران کاک کەریم حیسامی بابەتێکی لە گۆڤاری تێکۆشەردا لەسەر من نووسیبوو، بە قەولی خۆیو بەبێ ئاگاداریی دوکتور قاسملووو و دەفتەری سیاسیی حیزب منی لە حیزب وەلا نابوو. ئەمنیش زۆرم پێناخۆش بوو، چونکە پێشتر دەبوو هەموو ڕۆژێک لە سەردەشت خۆم بە ساواک بناسێنم، ئیتر کە ئەو بڕیارەی کاک کەریم لەسەر منی دابوو بە دەستی ساواکییەکان گەیشتبوو، لەمەوبەدواوە حەسامەوە هەتا ئینقلاب کرا لە ئێرانو برادەران لە عێراقەوە گەرانەوە بۆ کوردستانو ناو خەڵک.

بە گەڕانەوەیان بۆ مەهاباد، جارێک دوکتور قاسملووو داوای لێکردم کە پەرە بە تێکۆشان لە حیزبدا بدەمەوەو بە نووسراویش ئۆرگانەکانی حیزبی ئاگادار کردەوە کە ئەو بڕیارەی لەسەر میرزا خدر دراوە، بڕیاری سەرکردایەتیی حیزب نەبووە، بەڵکوو بڕیاری تایبەتیی کەریمی حیسامی بووە، بەوحاڵەش قبووڵی ئەوەم نەکرد کە وەک ئەندامی حیزب پەرە بە تێکۆشانی خۆم بدەمەوەو لەگەڵ کەریمی حیسامیش کەوتمەوە سەنگەری دژایەتیو تەنانەت بۆ شەری نەغەدەش بە خۆمو چل- پەنجا چەکدارەوە کە زۆربەیان خزمو دۆستی خۆم بوون، بەشداریم کرد، بەڵام هەر نەبوومەوە ئەندامی حیزبیو خەباتیشم لە دژی ڕێژیمی خومەینی درێژە پێداوە.

هەتا ڕۆژێک لە بێوران لە ماڵی خۆمان لەگەڵ ئەو خزمانەی کە لەگەڵ مندا چەکیان کردەبووە شان، دانیشتبووین، لە پڕێک کاک مەلا خدرو مەلا عەزیز سەلامیان کرد، ئەمنیش وێرای بەخێر هاتنیان گوتم میوانی درەنگ وەخت کەموکووری عایدی خۆیەتی، ئەوانیش گوتیان هەتا نیوەشەو دادەنیشینو براژنە خاتوون ئازایە نان ساز دەکاتو دەخۆینو دەخۆینەوەو قسەی خۆشیش دەکەین و ئەتۆش هەر لە ورگی خۆت بدە.

بەهەر حاڵ ئەو شەوە، شەوێکی خۆشو پڕ لە گێڕانەوەی بیرەوەرییە سیاسیو کۆمەڵایەتییەکانمان دووبارە وەرد دانەوە.

بەیانی گوتیان، کاکە ئێمە هاتووین داوات لێبکەین وەک جاران ببینەوە بە هاوبیرو هاوسەنگەری هەمیشەییمانو لەلایەن کاک حەسەن ڕەستگارو سەید حەسەن هاشمیو دۆستانی دیکەشەوە پێمان سپێردراوە کە سەردانێک بکەینو ئەو مەسەلەیەش باس بکەین. لە وەڵامدا گوتم کاکینە لێمگەڕێن ئەوەندە نانێکم بە ئاسوودەیی خواردوە بە بێ خەمی هەم شۆرشی خۆم دەکەمو هەم خۆم دوور دەگرم لەو ململانییەی نێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات کە هەم لە زیندان مامە غەنیو هاوبیرانی ئەوم ناسیوەو هەم لە دەرەوەش، واتە لە عێراقو لە باشووری کوردستان دوکتور قاسملووو و کەریمی

حیسامی‌و دارودەستەو دەروێشەکانی ئەوانم ناسیون بۆ ئەوەی نابن جارێکی دیکە چارەنووسی خۆم بخەمەوە بەردەستی ئەوان، پێمگوتن جارێ هەروون لەگەڵ ئەوان ساخ ببنەوەو ڕێبازێکی نەتەوەیی‌و دێموکراتیک دیاری بکەن‌و یەکتر قبووڵ بکەن ئەوجار وەرن داوا لە من‌و هەزارانی وەک من بکەن کە حیزبەکەیان بەجێهێشتووە، ئەوکات هەموومان شانازی بە ئەندامەتییمان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا دەکەین.

لە وەڵامدا گوتیان سکرتێری حیزب داکۆکی لە تۆ دەکات‌و ئێمەو کاک حەسەنی ڕەستگاریش بەهەمانشێوەو هەر چۆنێک بێت ئەو دەلیل‌و فاکتۆرانەی من بۆ ئەوانم هێنایەوە، لێیان قبووڵ نەکردم‌و نیوە بە قسەی جەفەنگ‌و نیوەش بە ڕاست، هێندە گوشاریان خستە سەرم، سەرەنجام ناچار بووم بە قسەم کردن‌و جارێکی دیکەش بەشداریم لە کۆنفرانسەکانی حیزبدا کردەوەو لە هەڵبژاردنەکاندا هەموو جارێک دەنگم پێدەدراو دەبوومەوە بە ئەندامی کۆمیتەی شارستانی سەردەشت‌و ئەوانیش هەر بەو شێوەیە دەنگی بەشدارییان وەردەگرت‌و بە یەکەوە یا لە هەئیەتی ئیجرایی‌دا کارمان دەکرد، یا هەر یەکێک لە ئێمە دەکراینە بەرپرسی ڕێکخراوێکی ناوچەیی لە کۆمیتەی شارستانی سەردەشت‌داو بەبێ یەکتر نەماندەتوانی بۆ ماوەیەکی لێک دوور بکەوینەوە.

لەو لاشەوە شەڕەکانی نێوان ڕێژیم‌و هێزی پێشمەرگە توندوتیژتر دەبوون‌و ناوچە ئازاد کراوەکان لەلایەن هێزەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییەوە داگیر دەکران. شەڕەکانی نێوان هێزەکانی حیزبی دێموکرات‌و کۆمەڵەش تەنگیان بە شۆڕش هەڵچنی‌و وتووێژەکانیش لەگەڵ ڕێژیم دەرەنجامێکی باشیان نەبوو.

کۆمیتەی شارستان لە گوندەکانی "واوان، گرژاڵ‌و دیوالان"ەوە گوازرایەوە بۆ گوندی "بنوخەڵەف"و ئێمەش لەوێ کاری ڕێکخستن‌و کێشە کۆمەڵایەتییەکانمان پێ‌سپێرابوو، کاک مەلا خدریش بەرپرسی ڕێکخستنەکانی حیزب بوو، لە چوارچێوەی کۆمیتەی شارستانی سەردەشتدا. چەند جارێکیش بەرپرسانی کۆمیتەی شارستان دەگۆڕان، لەپێشدا، موهەندیس ئاریاو دواتر مەلا حەسەن ڕەستگارو ئەوجار مەلا سەلامی

عەزیزیو ئاخریشیان سەعید کوێستانی بوون. کە هیچیان لە بواری زانستی سیاسیو نوێخوازیو بڕوا بوون بە یەکریزیی حیزبو چارەسەری ئەو قەیرانانەی ناوخۆییو لاوەکییەکان کە لەگەڵ کۆمەڵەو ئەوانیتر هەبوو، بەسەر ئەندامانی کۆمیتەی شارستانی سەردەشتدا نەبوو، راستە بەشێک لەوان لە بواری خوێندەوارییەوە ئاستی زانستی عیلمیان لەسەرتر بوو، بەڵام چونکە تازە بە سەر دەسەڵات کەوتبوونو لەلایەن دەفتەری سیاسیی حیزبیشەوە باش پەروەردە نەکرابوون، بە گۆڕانی هەر یەکێک لەوان، گۆڕانێک بەسەر حیزبدا نەدەهات، لەو نێوەدا تەنیا مەلا حەسەن رەستگار توانی بۆ ماوەیەک تەوازونەکە رابگرێت، ئەویش بەهۆی ئەوە بوو کە لەگەڵ زۆربەی ئێمەدا دۆستایەتیو رەفاقەتی نزیکی هەبوو، هەم ئەو رێز لە بڕیارو بۆچوونەکانی ئێمەی دەگرتو هەم ئێمەش پەیرەومان لە بڕیارەکانی ناوبراو دەکرد.

لە یاسانە دەگەڕینو با بزانین لە دۆڵی "بنوخەڵەف، گۆڕەشێر، زێوکەو کونەمار" بیرەوەرییەکانی من لەگەڵ کاک مەلا خدر، چۆن دەبێتە ئاوارەو لەنێوانماندا چ روو دەدات؟

سەرەڕای هەموو ئەو کێشەو ناکۆکییانەی نێو ریزەکانی حیزب لە کۆنگرەی چوارو شەشدا هاتنە ئاراوەو دوکتور قاسملووو بە پشتیوانیی خەڵکێکی کۆنەپەرست لەنێو حیزبدا توانی ریزەکانی حیزب لێکهەڵوەشێنێتو لەجیاتی ئەوەی حیزب گەورە بکاتەوەو بەرەی شۆرش بەرفراوانتر بکات، بەپێچەوانەوە حیزبەکەی لە قالبداو ئەوەی نەدەبوو روو بدات، رووی دا.

کێشەی منو کەریمی حیسامیش بەلای دۆستانی منو ئەوەوە ناخۆش بوو بۆیان. سەرەنجام رۆژێک لە گوندی "بنوخەڵەف" کۆمیتەی شارستان لەوێندەرێ بوو و ئەمنیش بەرپرسی کاروباری کۆمەڵایەتی بوومو بە گوێرەی یاسای سزادانی گشتی کە لەلایەن پسپۆڕانی نێو حیزبەوە نووسرابوو و لەلایەن دەفتەری سیاسییەوە قبووڵ کرابوو، کێشەکانی نێوان خەڵکی کوردستانم جێبەجێ دەکردن، رۆژێک پاش نیوەرۆ

کاک مەلا خدرو کاک مەلا عەزیز هاتن بۆ ماڵمانو گوتیان ئەمشەو میوانی تۆین. ئەمنیش پێم سەیر بوو!؟ چونکە هەمیشە دەهاتن بۆ ماڵی ئێمەو چیمان هەبوایە پێکەوە دەمانخواردو دەمانخواردەوە، گوتم خێرە؟! ماڵی خۆتانەو ئەو پرسە گورگانەی بۆچییە؟ گوتیان میوانی دیکەمان لەگەڵدایە. گوتم کێیە؟ گوتیان کاک کەریمی حیسامی. ئەمنیش گوتم هەمیشە ماڵی من ماڵی ئێوە بووە، بەڵام من لە ماڵ نابمو کەریمی حیسامیش بۆی نیە بێتە ماڵی ئێمە. مەلا خدرو مەلا عەزیز وێکڕا گوتیان ئێمە میوانی تۆ نابین، بەڵکوو میوانی براژنە خاتوون دەبین، ئەتۆش ملی خۆت بشکێنەو بۆ کوێ دەچی بچۆ!

روویان کردە خاتوونی خێزانمو گوتیان چێشتو گۆشتێکی خۆشمان بۆ لێنێو ئەگەر مەشرووبیش لە ماڵەوە هەیە بۆمان دانێ. لە وەڵامدا خێزانم گوتی کاکە ماڵ، ماڵی خۆتانەو چۆن دەفەرموون هەروا دەکەمو میرزاش کەیفی خۆیەتی.

ئێوارە هاتو ناوبراوان لەگەڵ کەریم حیسامی لەپڕ وەژوورکەوتنو منیش هەستامو کەریم حیسامی باوەشی پێمدا کردو گوتی خدر گیان بمبوورە ئەوەی لە نامیلکەی "تێکۆشەر"دا لەسەر تۆم نووسیبوو، بە قسەی چەند کەسێک لە ناحەزانی ئەوکاتی تۆو ئێستای خۆمم لەسەر نووسیوی، ئێستاش داوای لێبووردن دەکەم.

بەمجۆرە لەگەڵ کاک کەریم ئاشتبووینەوەو ئەو شەوە هەتا نیوەشەو بەدەم خواردنو خواردنەوە، بیرەوەرییەکانی خۆمان بۆ یەکتر دەگێڕایەوەو قسەی خۆشمان دەکرد. لەو سەرو بەندەشدا هێزەکانی ڕێژیم پەلاماری سەنگەرەکانی پێشمەرگەی کوردستانیان لە چیاکانی گیارەنگ، بولفەت، تاژاندەرو دۆڵی بنوخەڵەفو کانییەزەرد دا. ئێمەش بنکەو بارەگاکانی خۆمان بە هێزو تەشکیلاتەوە گواستەوە بۆ "خرێ ناوزەنگو کونەمار."

من و کاک مەلا خدر کە وەک هەمیشە ئەندامی هەیئەتی ئیجرایی کۆمیتەی شارستانی سەردەشت بووینو لەو کاتەشدا سەعید کوێستانی بەرپرسی کۆمیتەی شارستان بوو. شەوانە منو کاک مەلا خدرو مام حوسێن کونە مشکەیی کە بەرپرسی

پێشمەرگەکانی کۆمیتەی شارستان بوو، لە ژوورێکدا دەخەوتین، هەر سێکمان لە کاتی خەوتندا پرخەمان دەهات. شەوێک لە خەودا بووین لەناکاو دوو پێشمەرگە بە توندی لە دەرگای ئێمەیانداو ڕاپەرین، پێمانوابوو هێزەکانی دوژمن هێرشیان کردۆتە سەرمانو دەورمان گیراوە، گوتمان چی ڕوویداوە؟ گوتیان پێمانوابوو لە ژوورەکەی ئێوەدا یەکێکتان ئەویتر دەخنکێنێ، ئەو هەموو پرخە چ بوو چیتان بەسەر هاتووە؟ ئیدی لەمەوبەدوا ئەو ژوورەی منو کاک مەلا خدر لێ‌دەخەوتین، ناویان لێنا ژووری پرخە.

لەو ماوەشدا ئاڵوگۆڕێک بەسەر دیاریکردنی ئەرکەکانمان لە حیزبدا لە کۆمیتەی شارستان بە مەبەستی بەرهەڵستکاریی لەگەڵ هێزەکانی ڕێژیمو زیندوو ڕاگرتنی ڕێکخستنەکانی حیزب لە ناوچەکەدا کرا. ئەمن وەک بەرپرسی دوو کۆمیتەی حیزب بەناوەکانی گیارەنگو میراوا گوازراومەوە بۆ خرێ ناوزەنگو مێرگی زەڵێ‌و لەوێ ناوەندێکمان بۆ پەیوەندی لەگەڵ شانەکانی حیزب لە ناوەوەدا پێکهێنا.

لەو کاتەشدا محەممەد حەکیمزادەمان بە بەرپرسی پێشمەرگەکانی پاراستنی کۆمیتەکە دیاریکرد. لەوکاتەشدا هێزەکانی دوژمن لە هەموو لایەکەوە گەمارۆیان دابووینو پەلاماری بنکەکانی هێزو لقەکانی پێشمەرگەیان دەدا. هەتا ڕۆژێک لە ئاکامی هێرشو پەلاماری دوژمن بۆسەر بارەگاکانمان لەو ناوە منو کاک مەلا حەسەن شیوەسەڵی کە ناوبراو بەرپرسی هێزی گیارەنگ بوو لەکاتی بێ‌سیم کردن لەگەڵی لە بەرەکانی شەردا، بەهۆی تۆپو کاتیۆشابارانی دوژمنەوە بریندابوونو پێشمەرگەیەکو ئەو ژنەی کە ئاشپەزی کۆمیتە بوو شەهید کران.

ئیتر منو مەلا حەسەن بە برینداری ڕەوانەی نەخۆشخانەکانی ڕێژیمی بەعس کرایان لە عێراقو باشووری کوردستان، ئەمن بەهۆی سەختیی برینەکانمەوە نەمتوانی بگەڕێمەوە بۆ شوێنی کارو تێکۆشانی خۆم. لەو ماوەیەشدا دەبوو حیزب کۆنگرەی هەشتەمی خۆی بگرێت. من ماڵم لە شاری قەڵادزێ بوو، کاک مەلا خدرو

هاورێیانی دیکه له حیزبدا زوو زوو سەردانیان دەکردمو دەنگوباسی نێو حیزبیان بۆ دەگێرامەوە، بەتایبەتی باسەکانی نێو کۆنگرەی هەشتو هێنانی لیستەی فیکسو دەرەنجامەکانی لیستی فیکسو رووداوە تاڵەکانی نێو کۆنگرەی هەشتیان بۆ دەگێرامەوەو ئەمنیش دەمگوت سەرکردایەتیی حیزبی دێموکرات هەمیشە لەجیاتی ئەوەی لە کۆنگرەکاندا پرۆژەی گەورە کردنەوەی حیزبو پەرەپێدان بە شۆڕش بێننە کۆنگرە، بەپێچەوانە بەردەوام پیلانی دەرکردنو وەلانانی رەخنەگرانو نوێخوازانیان لەگەڵ خۆیاندا هێناوە. ئەو جۆرە هەڵسوکەوتانەش هەمیشە حیزبیان چووکەتر کردۆتەوەو تەنانەت ئەم کێشانە وایکردووە کە کادرو پێشمەرگەو ئەندامی حیزب یەکتر بکوژن. کۆنگرەی هەشتەمی حیزب کە لە بەفرانباری ساڵی ١٩٨٧دا لە شاری سلێمانی-باشووری کوردستان بە سەدو چلو هەشت نوێنەری رێکخراوەکانی حیزب دەبەسترێت، ئەنجامەکەی لەتکردنی حیزبو بە یەکتر بەکوشتدانی کادرو پێشمەرگەی حیزب دەبێت.

رۆژێک لە شاری قەڵادزێی کوردستانی باشوور لەگەڵ کاک حوسێن کرمانجو کاک رەحیم محەممەدزادە بە یەکەوە لە خانوویەکدا بووینو هەر ماڵەمان ژوورێکمان هەبوو و بە هەر سێ ماڵەکەش دیوەخانێکمان هەبوو کە لەگەڵ میوانەکانمان لەوێ نانماندەخوارد ئاڵوگۆڕی بیرورامان دەکرد.

لەوماوەیەشدا زۆر جار هاوبیرانم، بەتایبەتی مەلا خدرو مەلا عەزیز زوو زوو سەردانیان دەکردم، رۆژێک رەستگار، سەرهەنگ قادری، حوسێن مەدەنیو مەلا خدرو کۆمەڵێک لە برادەرانی دیکە وەک ئەبووبەکر راد، فەتاح کاویان، حەمەخانی مروەتی کە ناوبراو ئەوکات بەرپرسی پەیوەندییەکانی حیزب لەگەڵ دەوڵەتی عێراق لە سلێمانی بوو.

هەموویان لەو وەزعەی کە لە کۆنگرەی هەشتەمدا سەریهەڵدابوو نارەحەت بوون، هەر لەو دانیشتنەدا زیاتر هەموویان لە فکری ئەوەدا بووین کە نەهێڵین وەک کۆنگرەکانی

دیـکە رابـردووی حیـزب پـارچە پـارچەو بەش بەش بکرێـت، بەڵام دوکتـور قاسـملووو، دوکتور سەعیدو کەسانی وەک مەلا عەولاو حەسەنی شەرەفی‌و مستەفا هیجری کە هەمیشە لە حیزبدا مەیلیان بەسەر لێکدابڕانی حیزبەکەدا بوو، رۆڵێکی خراپیان لە کۆنگرەدا دەگێڕا تا بەلایەکیان بەسەر نوێخوازانو چاکسازان لەناو حیزبدا هێنا کە چارەسەر کردنی ئەستەمبوو. ئەو شەوە لە کۆبوونەوەکەدا بڕیاردرا جارێکی دیکەش داوا لە دوکتور قاسملووو دوکتور سەعید بکەن بە سیاسەتە هەڵەکانیانی خۆیاندا بچنەوەو نەهێڵن ئەو حیزبە لەوە زیاتر پرش‌و بڵاوتر بێت‌و بەڵکوو بتوانین ئەندامانی حیزب لە دەوری یەکتریان کۆ بکەنەوە، چونکە لە کۆنگرەکانی سێ‌و چوارو شەش‌و هەشتدا بەردەوام حیزبەکە چکۆلە کرابۆوەو لە کۆنگرەی هەشتەمدا خراپتر لە رابردوو حیزب زیاتر پرش‌و بڵاوی‌و ناکۆکی‌و دوو بەرەکایەتی بە خۆیەوە بینی.

ئەو بوارەش تاقیکرایەوەو سوودی نەبوو، بەناچاری جارێکی دیکەش بڕیاردرا کە بەناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان پەرە بە تێکۆشانی دێموکراتیانەی خۆمان بدەین‌و ئەو کەسانەش کە بە شێوازی جۆراوجۆر لە حیزب وەدەرنراون، ناچار کراون حیزب بەجێبێڵن، مافی گەڕانەوەیان هەبێت بۆ نێو ریزەکانی رێبەرایەتیی شۆرشگێری حیزبی دێموکرات کە ماوەی هەشت ساڵ لەژێر ئەو ناوەدا وەک بەشێک لە حیزب لەناو خەڵکدا هاتە ناسین.

ئیدی من‌و کاک مەلا خدر وەک هەمیشە جارێکی دیکەش لە دۆڵی قەڵاسەیدەو لەناو ریزەکانی رێبەرایەتیی شۆرشگێردا بووینەوە بە هاوخەبات‌و هاوئۆرگان‌و هەمیشە بە یەکەوە لە کۆڕو کۆبوونەوە سیاسی‌و کۆمەڵایەتییەکاندا بەشداریمان دەکرد.

لەو ماوەیەشدا گەلێک بیرەوەریی کۆمەڵایەتیمان هەیەو شەوان‌و رۆژانی خۆشمان بەیەکەوە بردۆتەسەر کە لۆ گێڕانەوەو باس کردن نابێ.

دوای یەکگرتنەوە رەوالەتییەکەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران‌و رێبەرایەتیی شۆرشگێری حیزبی دێموکرات کە زانیمان یەکگرینەوەکە بۆ تواندنەوەو لەناو بردنی

ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێڕ بوو، چەند جار پێکەوە مەشوەرەتمان کردو هەر دووکمان لەسەر ئەو باوەڕە بووینو ساخبووینەوە کە نە بە لێکدابڕانو نە بە تێکەڵبوونەوەی باڵە نەیارەکانی نێو حیزب گۆڕانێک بەسەر عەقڵییەتی سیاسیی سەرکردە کۆنە پارێزەکانی حیزبدا نایەتو هەر تاسو حەمەمەکەی جارانەو ئێستا ئەو گۆڕانەی کە من وەک نوێخوازێک لەناو حیزبدا چاوەڕێی بووم نەهاتەدی، بۆیە بڕیاری ئەوەماندا ئەگەر بۆمان بکرێ بە ماڵو منداڵەوە بچینە دەرەوەی وڵات، واتە ئورووپا. ئەو بەرنامەمان لە هەموو بەرنامەکانی دیکەی پێشوومان بە باشتر زانی، هەر بۆیەش بۆ ئەم مەبەستە کارمان کردو بەو... گەیشتیت کە پێشتر قەت بیرمان لە چوونە دەرەوە نەدەکردەوە، بەڵام هەڵوێستی نادروستو نادێموکراتیانەو نانەتەوەییانەی بەشێک لە سەرکردە تێکشکاو و دۆڕاوەکانی حیزبی دێموکرات وای لێکردین ڕێگای ئورووپا بگرینەبەرو چارەنووسی کوردستانو خەڵکەکەمان بە قەزاو قەدەر بسپێرین.

لە ئورووپاش هەروەک سەردەمی خەباتو بەرخۆدان لە حیزبی دێموکراتدا بێ پسانەوە پەیوەندییمان لەگەڵ عومەرزادە توندو تۆڵترو گەرمتر دەبوو، تا وایلێهات دۆستایەتییەکەمان بە هۆی هاوسەرگیریی سەرداری برازام لەگەڵ کوێستان خانی کچی مەلا خدر، خزمایەتیشی لێ دروست بوو، بەڵام بەداخەوە لە ماوەی خزمایەتیماندا بەهۆی ئەو نەخۆشییەی کە ناوبراو دووچاری ببوو نەمانتوانی وەک جاری جاران بە یەکەوە ژیانێکی نوێی کۆمەڵایەتی لە وڵاتانی ئورووپا دەست پێبکەین، تەنانەت لەکاتی نەخۆشییەکەی‌دا چەندجار لە سۆئێدەوە چوومە نۆرویژو سەردانیم کردو لە سەفەری کوردستانیش لەگەڵی‌دابووم و لە شاری قەڵادزێ کە هەمیشە بەیەکەوە بووینو لە ماڵی کاک خالیدی برای خێزانی چەند جار سەردانیم کردو دڵدانەوەم دەدا، بەڵام ئیتر ڕەشەبای مەرگ هاتو گوڵی ژیانی پڕلە نەهامەتیو دەربەدەریی خدر عومەرزادەی هەڵوەراند.

ناوبراو لەناو کۆمەڵگای کوردیو حیزبەکاندا بە کەسایەتییەکی گەورەو نییەت پاکو دەستپاک هاتبووە ناسین،

رووحی شادو گەردنی خۆشی ئازاد بێت. کە ناوبراو لە نێو کۆمەڵگای کوردیدا نموونەی راستگۆییو دڵپاکیو مرۆڤدارییی بووە، هەرگیز ئامادە نەبوو لەپێناو پووڵو پارەدا سەر بۆ دوژمنانی کوردو کوردستان دانەوێنێت.

سوئێد- ٢٠١٣/٢/٥

سەبارەت بە مامۆستا مەلا خدر

حوسێن حداد

سەرەتای ناسیاویم لەگەڵ شادرەوان مەلا خدر، زستانی ١٣٤٤ی هەتاوی لە گوندی "بێورانی سەرێ" لە پرسەو سەرەخۆشی بنەماڵەیەک بوو کە بەشداریم تێدا کرد. ئەو کات مامۆستا لە حوجرەی "بێورانی سەرێ" دەرسی دەخوێند. لەوکاتەوە بەهۆی خانەخوێوە زانیم کە کاک مەلا خدر ئەندامی حیزبە.

جاری دووەم لە بەهاری ١٣٤٧ بۆ بەرێوەبردنی کاری حیزبی پەیوەندیم بە چەند ئەندامێکی حیزبی کە لە چەند مەلاو فەقێ پیکهاتبوو لە "بێورانی سەرێ" کرد کە کاک مەلا خدر چالاکترین و تێکۆشەرترینیان بوو.

لە دوای جەریانی ساڵی ١٣٤٧و شەڕی چەکداری قارەمانەکانی حیزبی دێموکرات لەگەڵ سپاو ژاندارمو جاشەکانی ڕێژیم، کاک مەلا خدر قاچاغ دەبن و هەتا رووخانی ڕێژیمی شاهەنشاهیو گەرانەوەی ئەندامانی دێموکرات بۆ ناوخۆی وڵات کە مامۆستا هێمنی شاعیریشیان لەناو دابوو لەگەڵ کاک کەریم حداد کە مراسمێکی بە شکۆ لە سەر گلکۆی شەهید مەلا ئاوارە لە گورستانی گەورەی شاری سەردەشت بەو بۆنەوە گیرابوو، بۆ جارێکی دیکە چاوم بە مەلا خدر کەوتەوە.

لە سەرەتای سالی ١٣٥٨ی هەتاوی و بەدوای ئاشکرا بوونی حیزب و دامەزراندنی کۆمیتەکانی حیزب، بە هۆی ئەوە کە هەر دووکمان ئەندامی کۆمیتەی شارستانی

سەردەشت بووین، دۆستایەتیمان زیاتر و پتەوتر بوو. سەرەرای ئەوەی کە ئەندامی حیزب بووین، بەڵام ئێمە وەک دوو براو رەفیقی گیانی بە گیانی لە لای خەڵک ناسرابووین. دواتر بەهۆی کارو چالاکیی تەشکیلاتیو حیزبی شوێنی کارکردنمان لە یەک دوور کەوتەوە، بەڵام سەردان و هەواڵ گۆرینەوەمان هەر بەردەوام بوو.

ساڵی ١٣٦٠ بەهۆی کارکردنمان لە کۆمیتە زۆرتر لە یەک نزیکتر بووینەوەو لەو سەردەمەدا کۆمیتەی سەردەشت وکوو فەرمانداری شارێکی گەورە کارو چالاکیمان ئێکجار زۆر بوو. لە سەرەتای بەهاردا، کاک حەسەن رەستگار لەلایەن دەفتەری سیاسییەوە مەئمووریيەتی باکووری پێ‌ئەسپێدراو کاری کۆمیتەی سەردەشت بە کاک مەلا خدر سپێردار.

پێش ئەوەی مامۆستا ئەو ئەرکە بگرێتە دەست کۆمیتە لەناو ماڵێک دابوو کە بۆ بەرێوەبردنی کاروباری حیزبی نەشیاو بوو، هەر بۆیە بە پێشنیاری هەر دووکمان و بە راوێژکاریی لەگەڵ کاردو پێشمەرگەکان، شوێنی کۆمیتەمان گواستەوە بۆ گوندی "واوان".

دوای ئالوگۆری کۆمیتە هەتا هاتنی موهەندیس ئاریا بەرێوەبەری کۆمیتە شادرەوان مەلا خدر بوو.

دیارە زۆر بیرەوەریم لە ماوەی ئەو ساڵانەی کە پێکەوە بووین چ لە بواری سیاسی و چ لە بواری کۆمەلایەتی و بوارەکانی دیکە هەن، بەڵام بە داخەوە بە هۆی تێپەربوونی زەمان زۆریەک لەو بیرەوەریانە بە تەواوی لە بیرم نەماوە. هێندێک لەو بیرەوەریانە بە کورتی لە خوارەوە ئاماژە پێدەکەم.

●ئەو کاتەی لە "واوان" بووین، برادەرێک بە دۆڵەگەرمی گووت: "مامۆستا ئەتۆ تەمەنت زۆر نییە، ئەی بۆچی مووی سەرت ماشو برنجی بووە". کاک خدر گووتی: "سوپاسی خوای دەوێ خەڵک چاوی سپی بوون، من سەرم سپی بووە".

قسەی خۆش و نوکتەو نەزیلەی مەلا خدر ئەگەر کۆ کرابایەوە، دەبوونە کتێبێکی گەورە.

•پێشمەرگەیەکی قارەمانی گوندی "بێژوە" کە دوایی شەهید بوو، کچێک کە بە منداڵی لێی مارە کرا بوو لە گوندی "واوان"ی هەڵگرت، ئەو رووداوە بووە هۆی کێشەی خەلک و شۆراو تەنانەت هێز و کۆمیتەی شارستانیش. ئەو پێشمەرگەی لە گوندی "نواوێ" هەتە لای من و داوای کرد کە نناوێرم بچمە گوندی واوان، چونکە بەرپرسان لێیان قەدەغە کردووم. تکایە لەگەڵم ورە بۆ کۆمیتەی شارستان، بەڵکو چارەیەکم ئەو کێشەیەم بۆ بکەن. من لە گەلی چووم بۆ لای کاک مەلا خدر وەک بەرێوەبەری کۆمیتەی سەردەشت و شتەکەم باسکرد، شادرەوان مەلا خدر گووتی کاک حاجی تۆ وەک کلیلی کۆمیتە بە و لەگەڵ مامۆستا خاڵەی کە بەرپرسی بەشی قەزاییە، چارەیەک بۆ کارەکە وەدۆزن. من بە هاوکاری شۆرا زۆرم هەوڵدا لەگەڵ بنەماڵەکانیان بۆ چارەسەرکردنی ئەو موشکیلەیە، بەڵام بێ فایدە بوو. باوکی کورە کە هەرچەند چۆتە حەجێ، بەڵام بە قەد حاجی لەق لەقێک حالی نابێ، باوکی کچەکەش هەرچەند ناوی مارفە، بەڵام یەک مسقاڵ ماریفەتی نییە. من داوات لێدەکەم لەگەڵ مامۆستا خالەیی چارەسەری ئەو گرفتە بکەن. رۆژی دوایی ئەو کورەمان بانگ کردە کۆمیتە زۆر نەقڵو نەزیلەمان بۆ هێنانەوە بۆ رازیکردنی کە دەستبەرداری ئەو کچە بێت، بەڵام کورە رازی نەدەبوو. لە ئاخیردا بە کورەکەم گووت: "ئەرێ رۆڵە ئەتۆ کوێری، شەلی، گێژی، تۆ زۆر بەرچاوتر و جوانچاکتری لەو کچە، توخوا پێت عیب نییە باوکت بە هەر فرت و فێلێک ئەو کچەی لە سەر لانکە لە تۆ مارە کردووە، بەڵام ئێستا هەر دووکتان گەورە بوون و عاقلن. کچە دەڵێت کە بە تۆ رازی نییە، بەڵام تۆ سووری لە سەر قسەی باوکت. تۆ پێت وا نییە ئەگەر ئەو کچە ببێتە خێزانیشت خێرت بۆ بداتەوە". کورە ماوەیەک تێفکری و پشوویەکی هەڵکێشاو و گوتی: "وڵڵا تا ئێستا کەس ئاوا حالی نەکردووم، بە شاهیدی تۆو ئەو دوو

پێشمەرگەیە و لە سەردەستی مەلا خاڵەیی ئەوە من ئەو کچەم سێ بە سێ تەڵاق دا لە سەر یەک تمەنی ئێرانی کە پاکەتە جگەرەیەک ناکات، ئەگەر ئەو بە من رازی نییە، ئەوا منیس تەلاقم دا". زوو تمەنێکم دایە دەستی، ئەویش تمەنکەی بە پەنجەرەکەدا فڕیدا گوتی: "ئەوە نرخی کەسێکە کە بە من رازی نییە".

•ساڵی ۱۳٦۳ ڕێژیم هێرشێکی قورس و بەربڵاوی کردە سەر هێزو کۆمیتەی شارستان، دوای شەڕێکی قورس بە تۆپ و کاتیوشا بۆ ماوەی حەوت ڕۆژ بەرگریکردنیو تێکشکانی ڕێژیم، دووبارە دوژمن بەردەوام بوو لەسەر هێرشکردنەکە، ئێمەش بە ناچاری ناوچەکەمان چۆڵ کرد. لە پێشدا لکی یەک و دواتر بنکەی هێز بە شەو ڕۆیشتن، بەڵام لە بنکەی هێز ٦ کەسیان بۆ هاوکاری و ئاگاداری کۆمیتەی شارستان ناردبوونە "تووژەڵ"ێ، سەعات ٩ شەو بوو کە گەیشتنە لامان. من و مامۆستا لە دیوێک درێژ ببووین کە وەژوورکەوتن، گوتیان بە خوای جوانە چەند بە بێغەمی لێی پاڵکەوتوون، جێگەیەکمان پێشان بدەن ئێمەش لێرە دەبین. دیوێکمان پیشاندان بۆ حەسانەوە، کاتیوشاو تۆپباران هەر بەردەوام بوو. دوای ماوەیەک ریزە کاتیوشایەک لە دەوروبەری ئەو هۆدەیەیدا کە برادەرانی لێبوون، کاک مەلا خدر گووتی بە خوای کەسیان نەماوە، با بچین بزانین چ ڕوویداوە کە گەیشتینە شوێنەکەی شتە زیادیەکانیان بەجێهێشتبوو و ڕۆیشتبوون. لە نیوەشەویشدا تۆپخانەکانی عێراقیش بۆ پێشگرتن لە هێرشی ئێران دەستیان بە تۆبارانکردنی ناوچەکەو دەوروبەری "توژەڵ"ێ کرد لە ترسی ئەوەی کە نەوەک سوپای ئێران پێشرەوی بکات بۆ پایەگاکانی "مامەندە" کە شوێنیکی ستراتیژیک بوو بۆ عێراق. لەگەڵ هاوڕێیانو پیشمەرگەکان کەوتینە ڕاوێژو بڕیارماندا لە پێشدا بەندی و پێشمەرگەکان ئاودیوی سنوور بکەین دوایی لە فیکری ئەوانی دیکەدا بین. هەر لەگەڵ ئەوانیش چەند کادرێکی بەر سێبەر خۆیان تێکەڵ کردبوو. لەگەڵ بولێلەی بەیانی تۆپبارانێکی خەست لە هەردوو لاوە عێراق و ئێران دەستیپێکردو

لەگەڵ فشاری هەر دوولا ئێمە بریارماندا کە باقی کەسەکان بەرێکەین بۆ ناوزەنگ. ئێمەش وردە وردە "توژەڵ"مان بەرەو "ناوزەنگ" چۆل کردو لەگەڵ خۆرەتاو گەیشتینە ئەوێ. زۆربەمان برسی و تینوو خەواڵو بووین، هێندێک قەندو چاو نامان پێبوو. چامان لێنا، بەڵام هیچ نەبوو چای پێ بخۆینەوە، چوونیە ناو مەقرەکانی یەکێتی نیشتیمانیو هەرکەس شتێکی دۆزیەوە بۆ چا خواردنەوە. لە هەموو جەماعەتی کۆمیتەو هێزو لک تەنیا تاقمە پێشمەرگەکانی "کونەمشکێ" کە بریتی بوون لە شادرەوان مام حوسێنی موساپوور، رەسووڵ ئیزەدپەنا، رەسووڵ مووساپور، رەحمان مەحموودیو مام علیو هەژارو دووکەسی دیکە کە ناویانم لەبیر نەماوە، هەر لە کەمینی رۆژی پێشوودا لە بەرزییەکانی پێش کۆمیتەو گوندی "توژەڵێ"دا مابوونەوە تا بەدواماندا نەناردن نەگەرانەوە.

لە برادەران چەند کەسمان لە ناو زەنگ بە جێهێشت و گوتمان هەر کاروانچییەک بێرەدا تێپەربوو بینێرن بۆ لای ئێمە لە توژەڵێ و پێیان بلێن کە شتومەکی کۆمیتە بار بکەن بۆ "ناوزەنگ"و کرێی ئەو زەحمەتەشیان دەدەینە. مامۆستا مەلا خدر و من و عەولای ئیختیاری و حوسێنی چەکۆ و حمە گۆران و هەژار و هێندێک کەسی دیکە گەراینەوە کۆمیتەی شارستان و تەواو کەلوپەلی کۆمیتەی شارستان و زیندانمان کۆکردەوەو کردمانە بارو تەحویلی کاروانچییەکانمان دەدا، دوای تەواوکردنی بارو کەلوپەلەکە لە شوانێک گیسکێکمان کری بە ٣٠٠ تومانو سەرمان بریو گۆشتەکەمان برژاند، بەشی دوو ژەم خواردنی کردین. کاتێک کە شەو داهات بریارماندا کە سەردانی گوندەکان بکەین بۆ دڵدانەوەو ئامۆژگاری خەڵک. چونکە هەموو بەرزاییەکانی دۆڵی "وەردێ"و "بنوخەلەف"و "کانییە زەرد"و "قاسمە رەش"و دۆڵی "خانوان" گیرابوون، لە باسکی "رێوی" دەستمان پ"کرد و چووینە "کانیە زەرد"و دۆڵی "خانوان"و چەند شوێنێکی دیکە. لەگەڵ شۆراکان کۆبوونەوەمان کردو ئامۆژگاری و رێنوێنیمان دانی و بەیانی گەراینەوە بۆ گوندی نۆکانێ لە ماڵی مام

رەسووی ئەحمەد برایم ئاغا لە سەربان خەوتین تاکوو بە گەرمای خۆرەتاوەکە بە خەبەر هاتین. دوای خواردنی نانی بەیانی بەرەو گوندی "گۆرەشێر" کە دەنگۆ هەبوو پایەگایەکی لێداندراوە ورێکەوتین، لەسەر چۆمێک خۆمان شت و وردە وردە بەرەو گوندەکە نزیک دەبوینەوە. هەر لەگەڵ نزیکبوونەوە لە گوندەکە دابەشبووین و بە دووربین دەوروبەرمان کۆنترۆڵ دەکرد.

یەک یەک و دوو دوو چووینە ناو گوندەکە و یەکسەر چووینەماڵی "خاڵەمەر"ی "گۆرە شێر"، ئەو شەوە لەوێ ماینەوە و بە تێکرای بنەماڵەی خاڵە مەڕو بەتایبەت، خێزانی و کاک عەلی کوری زۆریان خزمەت کردین. بەیانی بەرەو "گەڵوەرەز" وەێکەوتین و کاتێک گەیشتینە برادەرانی هێزو کۆمیتەی شارستان هەموویان بە سەر سامییەوە تەماشایان دەکردین و دەیانگووت خەبەری ئەسیربوونتان هاتووەو راگوێزراون بۆ سەردەشتێ. کاک مەلا خدر گووتی وانییە ئەوە کەسانێک لە خۆتان خەونی خەراپتان بە ئێمەوە دیتووە!

ئەو کەسانەی لەوێبوون هەر کەسێک لەبن دارێک پەتووی راخستبوو، کەس بە فیکری هیچ نەبوو. رۆژی دوایی مامۆستاو من و مام حوسێنی موساپوور جێگەیەکمان دیاریکردو و بە هاوکاری برادەران دەستمانکرد بە کونەتەیارە هەڵقەندن و بە دوو رۆژ تەواومان کردن، شادرەوان مەلا خدر بۆ هەر کونەتەیارێک ناوێکی دانابوو. کونە تەیارەی بەشی تەشکیلات کە خۆی بەر پرسی بوو ناوی "فەندەق هەنجیر" بوو. بە هۆی ئەوەی شادرەوان سەید سەلام لە ماڵ نەبوو، پێشتر بە یەکەوە هۆدەیەکمان هەبوو ناوی ناوی نابوو تەکیەی شێخ"و حاجیان، ناوی شوێنی مام حوسێن و پێشمەرگەکان ناوی نابوو "قەڵای کونە مشکێ". دواتر چادرو کەپڕو شوێنی دیکەمان بۆ ئەفرادی کۆمیتەو چێشتخانەو هێندێک شوێنی دیکە بۆ حەوانەوەی هاورێیانمان دروستکردو تا ئەو کاتەی گواستمانەوە بۆ گوندی "کونەمار" لەو شوێنانەدا حەوابووینەوە.

لە گوندی "کونەمار"یش قورەکاری و شوێن سازکردن بەدەوام بوو بۆ ئەوەی شوێنی حەوانەوەمان گونجاو بێت. لە کاتی پشوودانداا هەمووومان لە دەوری یەک کۆدەبووینەوەو گوێمان رادەگرت لە قسە خۆشەکانی مەرحووم مەلا خدری دۆلەگەرمی و مامۆستا خالەیی "مەلا لەتکە"، رووحیان شاد و ڕێگەیان درێژەی هەبێت.

لە زستانی **١٣٦٣**دا لە گوندی کونە مار دامەزراییین، ئەو خانووە کۆنەی چاکمان کردبوو، دوو هۆدە و دالانێک و بەرهەیوانێکی هەبوو کە هەر دووکیان بۆ بەشی تەشکیلات بوو کە مامۆستا بەرپرسی بوو، هۆدە گەورەکەیان دا بە من و هاورێکانم وەک بەشی مالی. شەوانەو لە کاتی بێکاریدا لە هۆدەکە کۆ دەبوینەوە بۆ گوێراگرتن لە دەنگ و باسی رادیۆ و قسە و باسی ناوچە و دەوروبەرمان.

شەوێک برادەرێک لە سەردەشت را گوێز و مێوژی بۆ هاتبوو و لە دەوری یەک کۆبوینەوە بۆ شەوچەرە خواردن، لە کاتی قسەکردن و خواردندا کاک مەلا خدری رەحمەتی لە منی پرسی، ئەو سێ کەسە کە هاوکارتن و لێرە دانیشتوون رازی لێیان یان نا؟ گووتم مامۆستا! ئەوە کاک رەسوڵی ئیزەدپەنایە کە لە بەشی مالی کارم لەگەڵ دەکات و کاری تەداروکاتیش بەرێوە دەبات. کورێکی دەستپاک و ماندوونەناس و نەجیبە، هەروەها کاک ئەحمەد دەروێش کە عەمباردارو وکاری قەسابیشمان بۆ دەکاتو زۆریش هاوکاری پوورە فاتمی ئاشپەز دەکات. ئەوەش کاک رەحمان مەحموودی کە بەرپرسی گومرگی پشکاوێیە، من لە کارو زەحمەت و دەستپاکیەکەی رازیم.

مامۆستا فەرمووی خۆزگە بە خۆت کات، هاوکارانی تۆ پێشمەرگەن و گەنجن ئاوا رێکوپێک و چالاکن. هاوکاری من کادرێکی کۆنەکارە و کەس بە شاگردی خۆی نازانێ!، بەلام لە کاری رۆژانەدا وەکو گێرە گێری لاسار نەگێرم بۆ لێدەخورێ و نە گووگرە، و هەتا نەهێلێت خەرمانەکە پیس ببێت. بەو قسانەی مامۆستا هەموومان کەوتینە قاقای پێکەنین.

بیرەوەری یەکجار زۆرم لەگەڵ شادرەوان مەلا خدر هەیە، بەڵام زۆریەک لە بیرەوەریانە روویان لە هاورییانی کۆنەو ئەگەر ناویان بەرم پێیان ناخۆش دەبیَ و ئەگەر ناویان نەبم، لەوانەیە هێندێک کەس بیانخەنە سەر کەسانی دیکە و خۆیانی پێوە هەڵکێشن.

لە ناوەراستی زستاندا بە بریاری هەیئەتی ئیجرایی بودجە بە پیادەرەویەکی دووروودرێژ لەگەڵ مامۆستا مەلا خدرو رەحمەتی مام جوامێری بێورانی خواریَ و دوو پێشمەرگەی دیکە بەرەو لقی ٣ی هێزی موعینی و کۆمیتەی باژار و دەفتەری سیاسی وەرەکەوتین کە یازدە رۆژمان پێچوو.

لە "کارێزە" سەردانێکی ماڵی ئەندامی بەرێزو کۆنی حیزب رەحمەتی کوێخا حوسێنی "قولەسوێروێ"و چەند هاورێیەکی دیکەمان کردو لەسەر ناوچەی سەردەشت باسێکی درێژمان پێشکەش کردو شەهید شەرەفکەندی لەگەڵ زۆربەی پێشنیارو داواکانمان هاورا بوو، بەڵام لەبەر ئەوەی شەهید قاسملوو لەماڵ نەبوو، داواکارییەکانمانی دواخست تا گەرانەوەی دوکتور قاسملوو. بە پشگویَ خستنی پێشنیارو داواکاریەکانمان حیزب زیانێکی قەرەبوو نەکراوەی لێکەوت.

لە کاتی گەرانەوەماندا بە گوندی "هێرۆ"دا گەراینەوە بۆ سەردانی برادەرانی دەستەی زەربەتی شەهید "حەمە ئەمینی مەلا عزیز"و دوو رۆژ بوو لە گوندی "هێرۆ" بووین، نە وەرەقەمان هەبوو و نە ماشێنمان دەست دەکەوت و نە دەشمانوێرا خۆمان بە پایەگاکانی عێراقی نیشاند بدەین.

بەیانی مەرحوومی جوانە مەرگ کاک حوسێنی مەلا عزیز گووتی: مامۆستا فکری رۆیشتن مەکەن بەو هەوا و بەفرە، ئەمرۆ دەچمە راو و لەوانەشە لە شانسی ئێوە کەروێشکەک راو بکەم و شەو لە دەوری یەکمان کۆ کاتەوەو بە بەسەرهات و قسەی خۆشیش رۆژ دەکەینەوە. لەمێژە کە لە لای سەردەشت و خزمانی "بێوران" کەسمان نەدیتووەو نە لە هێزو کۆمیتەی شارستان کەس سەری لێداوین. مامۆستا مەلا خدر گووتی کاک حوسێن دەترسم لە شانسی ئێمە هیچ دەست نەکەویَ و بە بەتاڵی

بگەڕێەوە، هەرچەند دەڵێن تۆ هیچکات بێ نێچیر نەگەراویەوە. کاک حوسێن گووتی نارەحەت مەبە، ئەگەر نێچیریشم دەست نەکەوت ئەوا لە شوانەکانی دەوروبەر کاورێکی باشتان بۆ دەکرم و بۆتان دەکەمە کەباب. مامۆستا فەرمووی پەنا بە خوا رزقی ئەوشەویشمان لە دەستی تۆو لە نێوچاوانی تاژییەکان نووسراوە. چەند ساعەتی پێنەچوو رەوان شاد مام حوسێن گەرایەوە و سێ کەروێشکی قەلەو کور گوتەنی بە قەد کیسکێک بە پاشکۆی ئەسپەکەی هەڵەواسیبوون، ئێمەش بە دیتنی ئەو دیمەنە تێکرا بۆمان لە چەپلەدا.

شەو لەگەڵ کوران و نەوەکانی مەرحووم مەلا عەزی و لەگەڵ پێشمەرگەکان پلاوێ کەروێشکێک باشمان خواردو دوایی لەگەڵ ئاوارەکانی "بێورانی خوارێ" کە ماڵیان لە "هێرۆ" بوو لە دیواخانی کورانی مەلا عەزیز رەحمەتی هەتا نیوەی شەو بە قسەی خۆش و بیرەوەری خۆش رامانبوارد. بەیانی ماشێنی حیزب لە بنکەی "قەڵادزێ"وە بەدواماندا هات و بەرەو "کونەمار" گەراینەوە.

من وەک خۆم زۆر بیرەوەری سیاسی و کۆمەڵایەتی و ... لەگەڵ شادرەوان مەلا خدر هەبوون، بەڵام بەهۆی ئەوەی تایبەتین بۆ نووسین نابن و هێندێکیش لە یادەوەریانەم بە تەواوی لە بیر نەماون.

هەزاران سلاو لە یاد و بیرەوەری ئەو هاوری ئازیزە!

حاجی حوسین حداد

نیعمەت تەوارە سەبارەت بە مامۆستا بەم شێوە دەدوێت:

ئاشنایەتی من دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٨٨ کاتێک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران جیابوونەوەی تێکەوت و ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر بارگەو ناوەندی گواستەوە بۆ دۆڵەرەقە. بە خۆشیەوە من و مامۆستا بوینە جیرانی یەکترو دۆستایەتیمان لەو رۆژەوە، زیاتر پتەوتر دەبوو.

ئەوەندە هاتوو چۆمان زیاتر ببوو کە ببوینە یەک ماڵ و منداڵەکانمان بە بێ یەکتر هەڵیان نەدەکردو تا ساڵی **١٩٩٢** هەر جیران ماینەوە، بەڵام پاشان من بەهۆی باردۆخی خراپی کوردستان چووینە تورکیا بەمەبەستی ئەوەی لەوێ را بەرەو ئورووپا کۆچ بکەین. بەهۆی ئەوەی ئێمە ئەوەندە لێک نزیک بووینەوە کە مامۆستا ئەوەندە متمانەی بە ئێمە پەیدا کردبوو کە ئامادە بوو منداڵێکی لەگەڵ ئێمە بنێرێتە ئەورووپا. دوای ساڵێک مانەوەم لە تورکیا، ساڵی **١٩٩٣** گەیشتمە ئورووپا. لەو ماوەیەشدا بەردەوام پەیوندیمان لەگەڵ مامۆستا هەبوو .

بنەماڵەی مامۆستا مەلا خدر لە ساڵی **١٩٩٨** لە ڕێگەی یو ئێن راستەوخۆ لە باشووری کوردستانەوە، هاتنە ئورووپاو لە باکووری نۆرویژ کە ماڵەکەی ئێمەش لەوێ بوو نیشتەجێ بوون. ئێمە چ لە کوردستان و چ لە وڵاتی نۆرویژ لە هەموو باردۆخێکدا یار و یاوەری یەکتر بووین .

کەسایەتی مامۆستا زۆر مەزن بوو لە هەموو بوارێکەوە، کاتی شۆرش کەسێکی خۆشناو و خۆشەویست بوو لە ناو کۆمەڵانی خەڵکدا. زۆر خوێن گەرم، لەسەرخۆو ئارام بوو. هەمیشە پۆزۆتیڤ بیری دەکردەوەو گەشبین بوو بە داهاتووی گەلەکەی.

کاتێک لە "دۆڵەرەقە" بووین مامۆستا لە هەموو ئەو بەرپرسیاریەتانەی کە قبووڵی دەکردن، بە باشترین شێوە ئەنجامی دەدان. لەگەڵ کادرو پێشمەرگەکانی حیزب زۆر گەرم و خاکی بوو. هەمیشە ئێمەو کادرانی حیزب لە هەر رێورەسمێکدا چاوەروان بووین مامۆستا لەگەڵمان بێت و بە قسە خۆشەکانی ئازارو نارەحەتییەکانمان کەمتر کاتەوە. هیچکات توورە نەدەبوو، بەردەوام لە زۆر باردۆخ و کێشە کە پێشدەهات مەشوەرەتی دەکردو دوایی بریاری سەرەکی خۆی دەدا.

مامۆستا لە هەموو بوارێکدا سەرکەوتوو و پۆزۆتیڤ بوو. من و بنەماڵەکەمان زۆر خۆشحاڵ بووین کە لەو ماوەیەدا بە هەموو کێشەو ئاریشەکانی ژیان، مامۆستا لەگەڵمان بوو، بوونی ئەو خالێکی بەهێزی هیوامان بە ژیان بوو.

کاک نیعمەت هەر لە سەرەتای شۆرشی گەلانی ئێران پەیوەندیی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە دەکات، تا ساڵی ١٩٩٢ کە دەیهەوێت بچێتە ئورووپا، زۆر ئەرک و بەرپرسیاریەتی حیزب بە شێوەیەکی چالاک لە ناوچەکانی شنۆو نەغدە بەرێوە دەبات.

جەعفەر مەنگوری شێوەی ئاشنایەتی خۆی بەم شێوەیە دەگێڕێتەوە:

ئێوارەیەکی گەرمی ساڵی ١٩٨٤، هەتاوێکی خۆڵەمێشیو کەمرەنگ، بێدەنگیەکی بەسام دەوری دابووین و چاوەڕێی کەسێک بووین کە نەمدەناسی، بەڵام بیستبوومان مرۆڤێکی دڵپاک و شۆڕشگێڕە، تەمەنی پڕبووە لە کارەسات و ئێش و ئازار، هاوکات لەگەڵ ئەوەش هیچ هێزێک نەیدەتوانی بەرانبەر بە شەپۆڵی باوەر بە ڕێبازەکەی خۆڕاگرێت. دوای چاوەڕوانییەک دیمەنی جوانی ئەو مرۆڤە دڵپاکەو خوێنگەرمە لە دوورەوە دەرکەوت. پاش چاکو چۆنی و ئەحواڵپرسی و خۆناساندنی، ئەو داواکارییەی هەمانبوو لەگەڵ خۆیدا هێنابوونی.

ئەوکات کۆری پەروەردەو فێرکردن لە بنکەی دەفتەری سیاسی لە "گەورەدێ"ی ناوچەی "شینکایەتی" لە باشووری کوردستان بوو. پێویستییەکی زۆرمان بە کتێب بە زمانەکانی فارسیو کوردی هەبوو. کتێبەکانمان لێوەرگرت. دوای چا خواردنەوە، نەمدەتوانی هەستی خۆم سەبارەت بەو دانیشتنەکورتە بشارمەوە. ئارام و قەرارم لێبراو و خۆم پێرانەگیراو و گووتم مامۆستا گیان! وادەزانم دەیان ساڵە تۆ دەناسم، نازانم هۆکارەکەی چییە؟ لە وەڵامدا گووتی: "ئەوەی بۆم هێناون کاری من نەبوو، بەڵام بە خوێندنەوەی نامەکەتان کە سۆزو خۆشەویستییەکی تێدابوو، حەزم کرد خۆم وەدوای داواکارییەکەتان بکەوم و بۆ خۆشم بیگەیەنمە دەستان. هەستێکی باش کە لە ناخمەوە

دەهاتە جۆش، فەرمانی پێدەدام کە ئێوە دەبێت ببینم. ئێستا زۆر خۆشحاڵم بە ناسین و دیتنتان".

ئەوە یەکەم دیدار و ئاشنایەتیم بوو لەگەڵ مامۆستا مەلاخدر، بەڵام دوای ئەو دیدارە هەر جارە کە یەکترمان دەدیت دۆستایەتیمان زیاتر دەبوو، تا ئەو رۆژە بە یەکجاری ماڵئاوایی لێکردین.

کاک مەلاخدر مرۆڤێکی دڵسۆزو شۆرشگێر بوو کە زیاتر لە ٥٠ ساڵی تەمەنی خۆی بۆ رزگاریی گەلی کورد تەرخان کردو بۆ ساتێکیش وازی لە خەبات و بەرخۆدان نەهێنا. وفادار بوو بە رێبازی کوردایەتی و حیزبەکەی. لە هەرەسهێنانی دێموکراسی لەناو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا لە کۆنگرەی ٨ تا کۆنگرەی ١٣ لە ریزەکانی رێبەرایەتیی شۆرشگێر درێژەی بەخەبات دا.

هەمووکات دەیگووت: "بریاری باش لە ئەزموونی مرۆڤەکان دایە کە دەبێت شەهامەت و نەترسیت هەبێ و رێبازت هەڵبژێریت".

بیرەوەرییەکانم لەگەڵ کاک مەلا خدر لە "قەڵا سەیدە"و "رانیەو قەڵادزێ"و هەولێر، سلێمانی، زاخۆو ناوچەی بارزان بە ئەندازەیەک زۆرن کە خۆی لە سەدان لاپەرە دەدا.

یاد و بیری هەمیشە زیندوویە لە کۆر و کۆمەڵی دۆستاندا.

گەلی کورد قەت شۆرشگێری راستەقینەی گەل و حیزب لە بیر ناکات.

نۆرویژ هاوینی ٢٠١٥

ژیانی مامۆستا لە تیلە نیگای خێزانییەوە!

من مریەم حوسێنی لە دایکبووی ١٩٦٠ لە شاری قەڵادزێی باشووری کوردستان هاتومەتە دونیا. لە بنەماڵەیەکی مامناوەندیدا گەورە بووم و خاوەنی چوار خوشک و برایەکەم ، هەر بە منداڵی ئێمە لە سێبەری باوک بێبەش بووین و دایکم بەرپرسیاریەتی ئێمەی گرتەدەست، بەو واتایە کە دایکمان بۆ ئێمە هەم رۆڵی باوکی هەبووهەم دایک.

سەرەتای ئاشنا بوونم لەگەڵ مامۆستا مەلاخدر ئەوکاتە بوو کە ماڵمان لە "سونێ" بوو و لە رێگەی مەلا محەممەد، فەقێ عەوڵای مەزرایی و عەوڵای سێمانی بوو. دوای چەندین جار هاتنی ئەوان لەگەڵ مامۆستا مەلا خدرو قسەکردنیان لەگەڵ دایکم، وەڵامی ئەوانمان بە ئەرێنی دانەوە هەر چەند هێندێک خزمو کەسوکارم نارازی بوون لەوەی کە من شوو بکەم بە مامۆستا بەهۆی ئەوەی کە زانیاریان سەبارەت بەو کەم بوو و تەمەنمان تا رادەیەک جیاواز بوو. لە کۆتاییدا لە ماڵی خاڵم لەلایەن مەلا رەحمان فاتێحی لە مامۆستا مەلا خدر مارە کرام بە ئامادەبوونی کاک حەسەن رەستگار، مەلا رەسوڵی چاڵەوان، مەلا عەزیز ئەحمەدی، حاجی پیرۆتی سونێو مەلا محەممەدی ئاڵوەتان و هێندێک کەسی دیکە کە ئیستا ناویانم لەبیر نەماوە. دوایی چەند مانگ لە "سونێ" بۆ قەڵادزێ گوازرامەوەو زەماوندەکەمان لە قەڵادزەێ بوو. زەماوندەکەمان لە کاتێکدابوو کە نسکۆ بەسەر شۆرشی مەلا مەستەفادا هاتبوو و نائومێدییەکی زۆریش بەسەر شۆرشگێرانی هەر دوو بەشدا دیار بوو، شۆرشگێرانی

ڕۆژهەڵاتی کوردستان زۆرتر ترسی ئەوەیان هەبوو کە دوای گرتنەوەی هەموو ناوچەکانی باشووری کوردستان لەلایەن ڕێژیمی عێراقەوە، تەحویلی ڕێژیمی شاهەنشاهی ئێران بدرێنەوە.

دوای ئەوەی مەهابادو کوێستانی کچم لە قەڵادزێ لەدایکبوون، شۆرشی گەلانی ئێران ڕوویداو ئێمەش گەراینەوە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە سەردەشت لە خانووی مەلا خدری واشێمەزینی نیشتەجێ بووین. ئەوکات ماموستا لە کۆمیتەی شارستانی سەردەشت دەستبەکار بوو و دوایی گوازرایەوە بۆ میراوێ، لەوێ وەک بەرپرسی ڕێکخراوی میراوێ خەریکی ڕاپەراندنی ئەرکەکانی حیزبی بوو. پاش هێرشی بەربلاوی کۆماری ئیسلامی بۆسەر کوردستان، چووینە گوندی "دۆلەگەرم"و ماوەیەک لەوێ ماینەوەو خانوویەکمان دروستکرد، هەر لەو ماوەیەدا ئاسۆ لە "دۆڵەگەرم" لە دایکبوو. لەو کاتەدا مامۆستا بۆ چەند مانگێک مۆڵەتی وەرگرتبوو و دوای تەواوکردنی خانووەکە بوو بە بەرپرسی کۆمیتەی "باژار"ی شارستانی سەردەشت. دوایی بەهۆی هێرشی ئەرتەش و سوپای پاسدارانی ئێران ناچار بووین گوندی "دۆڵەگەرم"یش چۆڵ بکەین. هێرشەکانیان بۆسەر گوندو شارۆچکەکان ئەوەندە لە نەکاو بوو کە دەرفەتی هیچمان نەبوو کە پێداویستییەکانی ناو ماڵ لەگەڵ خۆمان بگوازینەوە. لەگەڵ چەند ماڵێک کە بریتی بوون لە بنەماڵەی مەلا برایمی دۆڵەگەرم، کاک سیروان حەفیدی، حاجی عەزیزی دۆڵەگەرم، مەحموود فەرخەپوور، کوێخا حوسێنی "قوڵەسوێرو"، قازی عەلی مارەغانیو چەند بنەماڵەیەکی دیکە بەرەو گوندەکانی نزیک سنووری باشووری کوردستان کەوتینەرێ. بەمەبەستی یارمەتیدانمان، چەند کەس لەو خزمانەی دۆڵەگەرم لەوانە حەسەنی مام مەحموودو چەند کەسی دیکە کە ناوەکانم لە بیر نەماوە هاورێمان بوون. لە کاتی ڕۆیشتنمان بەرەو سنوور، فرۆکەو هێلیکۆپتەرەکانی ڕێژیمی ئێرانیش بەردەوام خەریکی بۆمبارانی ناوچەکە بوون. ئێمە چەندین جار ناچار بووین کە بۆ پاراستنی ماڵ و منداڵمان،

خۆمان لە نێوان دارو تیروی و لا شاخەکان حاشار بدەین. دوایی گەیشتینە "بێتووش" لەوێ شەوێک ماینەوە، پاشان چووینە گوندی "هەررزنێ" لەوێ چەند شەوێک ماینەوە تاکوو ئەرتەشی ئێران ئەو گوندانەی دەوروبەری ئەوەشیان گرتنەوەو ئێمەش ناچار بووین خۆمان ئاودیوی سنوور بکەین. لەنێوان سنووری رۆژهەڵات و باشووری کوردستان رووباری گەورەی "هەرزنێ" هەبوو کە بە ئەسپ‌و ئێستر ناچار دەبووین لە رووبارەکە بپەرینەوە. من بە چاوی خۆم دیت کە ئێسترێک کە باری پێوەبوو، لە کاتی پەرینەوەدا رووبارەکە بردی. باردۆخمان ئەوەندە سەخت بوو کە ئێستا مرۆڤ ناتوانێت تەواو ئەو وردەکارییانە کە لەو ماوەیەدا روویداوە بیگێرمەوە.

پاشان چووینە دۆڵی "زەرونێ"، لەوێش ماوەیەک ماینەوە. دوایی چووینە "باڵغێ"، ئێمە وەک خۆمان دوو مانگ لەوێ نیشتەجێ بووین. پاشان چووینە "تووە سووران"ی ناوچەی پشدەر، دوای چووینە "پێماڵک"ێ، پاش دوو مانگ نیشتەجێ بوون لەوێ گەراینەوە قەڵادزێ، ئەو شوێنەی کە پێش روودانی شۆرشی گەلانی ئێران لەوێ بووین هەر لەو سەردەمدا ئارەزوو و سروە لە دایکبوون. لە قەڵادزێ تاکوو چۆلکردنی لەلایەن رێژیمی سەدامەوە هەر لەوێ نیشتە جێ بووین، بەڵام پاشان چووینە رانیە، لەوێش دوو ساڵ ماینەوە، هەر لەو ماوەیەشدا سنووری کچم چاوی بە دونیا هەڵێنا. پاشان بە فەرمانی رێژیمی بەعس تەواوی بنەماڵە سیاسییەکانی رۆژهەڵات لەناو شارەکان چوونە دەرەوەی شار. ئێمەش چووینە گوندی "دۆڵە رەقێ"و بۆ ماوەی پێنج ساڵ لەوێ ژیانمان بردەسەر.

دوای یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان چووینە کۆیە، لەوێش ماوەیەک نیشتەجێ بووین. پاشان چووینە هەولێرو دوای سالێک ژیانکردن لەوێ لە رێگەی یو ئێنەوە هاتینە ئورووپاو وڵاتی نۆروێژ. کاتیک گەیشتینە نۆروێژ مانگێکی مابوو بۆ سەری ساڵی ۱۹۹۹، بەفر تەواو وڵاتی داپۆشیبوو، رۆژ زۆر بە دەگمەن دەیتوانی لەژێر هەورەکان بێتەدەر، رۆژەکان زۆر کورت بوون و تاریکایی ئەم وڵاتە لەو کاتەدا،

غەمەکانی ئێمەی زیاتر دەکرد. لەو سەردەمەدا ئێمەیان نارده باکووری نۆرویژو له دوورگەیەک بەناوی "هێمنس بەرگێر" نیشتەجێ کراین. ئەو شوێنه هیچ ماڵێکی کوردی لێ نەبوو. لەو سەردەمدا من وەک خۆم تووشی نەخۆشی خەمۆکی بووم. پاشان هەر بەهۆی ئەو نەخۆشییەی منەوه گوازراینەوه "لیلی هامێر". هەر لەو سەردەمەشدا سۆما له دایکبوو.

له ژیانی خێزانیدا مامۆستا نموونەی مرۆڤێکی کامیل و دەگمەن بوو. هەر کات که له پرۆسەو رەوتی ژیانی خێزانیمان تووشی کێشەو ئاریشه دەبووینەوە، ئەو هەمیشه زۆر هێمن و ژیرانه چارەسەی بۆ دەدۆزینەوەو به رێگای گفتوگۆ کێشەکانی یەکلا دەکردنەوە. له پەیوەندیی لەگەڵ منداڵەکاندا، مامۆستا نموونەی باوکێکی دڵسۆز بوو. بەردەوام منداڵەکانی بەرەو رەوشت و کاری باش رێنوێنی دەکرد. یەکێک له وتەکانی بۆ منداڵەکان هەمیشه ئەوە بوو که لەخۆ پێگەیاندندا له هەر هەلومەرجێکدا له هیچ کێشەیەک سڵ نەکەنەوە.

له کاتی بێکاریدا خۆی هەمیشه به خوێندنەوەوە سەرقاڵ دەکرد، هێندێک رۆژ دەچوە کتێبخانەی نیزیک ماڵمان یان شەوانه تا درەنگایەک خەریکی خوێندنەوه بوو. له کۆتایی تەمەنیدا خەریکی نووسینەوەی بیرەوەری یاداشت و بیرەوەرییەکانی بوو. هاورێ و ئەندامانی حیزب هەمیشه بۆچوونەکانی مامۆستایان به هێند وەردەگرت و له کارو باری حیزبیدا رەچاوی بۆچوونەکانی بەرێزیانیان دەکرد. هەمیشه کاتی خۆی بۆ بەرەوپێشبردن و پێشکەوتنی گەل و حیزبەکەی تەرخان دەکرد. هەمیشه باوەرێکی تەواوی به مافه رەواکانی گەلەکەی بوو و دەیگوت: "رۆژێک گەلی ئێمەش وەکوو باقی گەلانی دونیا به مافه رەواکانی خۆی دەگات".

له بواری کۆمەڵایەتیدا، مامۆستا زۆر تێکەلاو به پەرەنسیپ بوو. ماڵمان هەمیشه پڕ بوو له میوان. ئەو به وتەو و قسەی خۆش و بەسەرهاتەکانی هاورێیانی دەهێنایه

پێکەنین. ووتەو قسە خۆشەکانی پڕ بوون لە مانا، بەشێوەیەک کە هاورێیان دەیانتوانی لە ژیانی رۆژانەیاندا وەک وانەیەک بەکاریان بێنن .

رەفتاو و هەڵسوکەوتی مامۆستاش کاریگەری زۆری لەسەر من هەبوو، بۆ نموونە، بەهۆی ئەوەی کە زۆریەک لە ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و هاورێیانی مامۆستا سەردانی ئێمەیان دەکرد، ئاشنای کار و چالاکییەکانی زیاتری حیزب دەبووم. بۆیە هەوڵمدا کە منیش بۆ بەرەوپێشبردنی بزاڤی نەتەوەیی خۆمان لە ساڵی ١٩٨٨ بە فەرمی ببمە ئەندامی یەکێتی ژنانی دێموکراتی کوردستان .

چاوپێکەوتنی من لە گەڵ کاک سمکۆ مەحموودزادە

بە مەبەستی چاوپێکەوتنم سەبارەت بە مامۆستا لەگەڵ کاک سمکۆ مەحمودزادەو کاک نەبەز مستەفاپور رۆژی ٢٧ جولای ٢٠١٦ لە وڵاتی نۆرویژ بەرەو وڵاتی دانمارک بەرێ کەوتم. گرینگیی ئەو چاوپیکەوتنە لەگەڵ ئەو دوو کەسە بۆ من زۆر پڕبایەخ بوو، لەبەر ئەوەی کە کاک سمکۆ خزم و دۆستێکی نیزیکی مامۆستا بوو و لە زۆربەی قۆناغەکانی خەبات و بەرخۆداندا هاوکارو هاورێی یەک بوون، هەروەها کاک نەبەزیش بۆ ماوەیەک پێشمەرگەی مامۆستاو یارو یاوەری نزیکی ئەو بووە کە ئاگاداری زۆر یەک لە کارو چالاکییەکانی مامۆستا بووە لەو قۆناغەدا.

کاک سمکۆ رۆژی ١٩٥٦/٠٧/٠١ لە گوندی "قوڵەسوێرو"ی ناوچەی سەردەشت لە دایکبووە. یەکەم چالاکیی ناوبراو بەشێوەیەکی نهێنی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا بە بردنی نامەیەک بووە لە گۆندی "قۆڵەسوێ"وە بۆ "بەکرەجۆ" سەر بە شاری سلێمانی. ئەو نامەیە سەبارەت بە کارو چالاکییەکانی ناوخۆی حیزبی دێموکرات بوو لە ناوچەی سەردەشت و مەبەست لە ناردنی ئەو نامەیە، ئاگادار کردنەوەی ئەندامانی ئاشکرای حیزب بوو لە بارودۆخی ناوخۆی کوردستانی رۆژهەڵات. دوای ماوەیەک لە کارو چالاکییەکانی کاک سمکۆ بە شێوەیەکی نهێنی و تەشکیلاتی و پاش تەواو کردنی خزمەتی سەربازی کە بەهۆی ئازایەتی و

لێهاتووی لە شەڕی عەممان دا میدالیایەکی سەربازی وەک خەڵات پێی دەبەخشرێت. هەر لەگەڵ خۆپێشاندانی گەلانی ئێران دژی زوڵم"و زۆری شای ئێران، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە شێوەیەکی فەرمی ئاگاداری ئەندامانی نهێنی خۆی دەکات کە ئەو کەسانەی حەز دەکەن بەشێوەیەکی ئاشکرا ببنە ئەندامی حیزبی دێموکرات دەتوانن پیوەندی بگرن بە بەرپرسانی ناوچەی حیزب. هەر بەو مەبەستە کاک سمکۆ خۆی بە مامۆستا مەلاخدر دۆڵەگەرمی دەناسێنێت و تەواو دەستورو فەرمانەکانی حیزبی لە ناوبراو وەردەگرێت.

یەکێک لە گرینگترین چالاکییانەی حیزب، دوای سەرکەوتنی شۆرشی گەلانی ئێران دروستکردنی شۆرا بوو بۆ بەرێوەبردنی شار و دێهاتەکانی ژێر دەستەڵاتی حیزبی دێموکرات. ئەو کات کاک سمکۆ لە لایەن مامۆستا مەلا خدر رادەسپێرێت بچیتە ناو پادگانی شاری سەردەشت و ئاگاداری جموجۆڵ و پاراستنی ئەو سەربازانە بێت کە لە ناو پادگانی سەردەشتدا مابوونەوە. دوای نیزیکەی سێ مانگ لەو فەرمانە پادگانی شاری سەردەشت بە تەواوی دەکەوێتە ژێر دەستی حیزبی دێموکراتی کوردستان . پاشان بە شێوەیەکی فەرمی کاک سمکۆ لە لایەن حیزبی دێمووکراتەوە سازماندەهی دەکرێت و دەبێتە ئەندام لە یەکێک لە پەلەکانی حیزبدا بە سەرپەرستی کاک شوان.

کاک سمکۆ سەبارەت بە مامۆستا ئاوا دەدوێت کە مامۆستا مەلا خدر دوای سەرکەوتنی شۆرشی ئێران یەکەم بەرپرسی تەشکیلاتی ناوچەی سەردەشت دەبێت. هەروەها وەک کادر و جێگر و بەرپرس، چەندین ئەرکی حیزبی لە سەردەشت و ناوچەی سەردەشتی پێ دەسپێردرێت، بۆ نموونە بەرپرسی رێکخراوەی "دەرماناوێ، باژار، رەبەت و ناوچەی ئالان" کە مامۆستا هەموو ئەو ئەرکانەی زۆر سەرکەوتووانە رادەپەراندن. بەهۆی ئەوەی کە مامۆستا لە بواری کۆمەڵایەتی کەسایەتییەکی سەرنجراکێش"و کارامەی هەبوو، هەروەها زۆر لە سەرخۆ، مەتین و ئارام، هێزی گفتوگۆیەکی باشی

هەبوو کاتێک کێشەیەکی کۆمەڵایەتی روویدەدا، دەیتوانی زۆر بە باشی چارەسەی بۆ بدۆزێتەوە.

کاک سمکۆ لە درێژەی پێناسەی مامۆستادا باس لە دەستپاکی ئەو دەکات و دەڵێت: "کە مامۆستا نموونەی ئینسانێکی شۆرشگێرو پاک و راستگۆ بوو". بۆ نمونە کاتێک مامۆستا بەرپرسی جیرەو ئازوقەی پێشمەرگە دەبێت لە "دۆڵەرەقە". داوا لە کاک سمکۆ دەکات کە ئاردو شکرو قەند و هێندێک شتومەکی دیکەی بۆ بکرێت. کاک سمکۆ دەڵێت: "بە مامۆستام گوت تۆ کە بەرپرسی ئازووقەی تەواوی حیزبی بۆ لەویَ ئەو شتانە بۆ خۆت و ماڵ منداڵت نابەت؟". مامۆستا بە ناوبراو دەڵێت کە ئەو شتانە ماڵی حیزبەو دراوە بە پێشمەرگەو منیش بەرپرسم لەوەی کە بە رێکوپێکی بە سەر ئەو پێشمەرگانەدا دابەشی بکەم، هەرچەند دەتوانم ئەو کارە بکەم، بەڵام هیچکات من بە خۆم ئیجازەی ئەو کارە نادەم کە لەو بەرپرسیاریەتەی کە داویانە بە دەستم خیانەتی تێدا بکەم. مامۆستا هەمیشە بە پرەنسیپ بوو لە هەموو ئەرکەکانی و زۆر ئەرزشو بایەخی بۆ کات دادەنا، بۆ هەر بەرپرسیاریەتێک یان ئەرکێک بایە مامۆستا لە کاتی خۆیدا ئامادە بوو. زۆر بە ئەمانەتەوەو بەرپرسانەوە ئەرک و چالاکییەکانی حیزبی رادەپەراندن بۆ مامۆستا گرینگ نەبوو لە کام شوێن ئەو ئەرکەی پیَ دەسپێرن، تەنانەت لە هێندێک شوێن ئەگەر کێشە بۆ ماڵ و منداڵیشی دروست بایە، ئەوە مامۆستا بە سینگ ئاواڵەییەوە فەرمانەکانی حیزبی جێبەجیَ دەکردن. لە هیچ تەنگو چەڵەمەیەک لەسەر رێگای نەدەسەڵەمییەوە، بەڵکوو بە ئیرادەیەکی پۆڵاین بەرەورووی هەمووی ئەو کێشانە دەبۆوە کە دەکەوتنە سەر رێگەی ژیان و حیزبایەتی. تەنیا ئامانجیشی خزمەتکردن بە گەلەکەی بوو تا لە کاروانی پێشکەوتنی گەلان و ناوچەکە دوا نەکەوێت.

کاک سمکو لە درێژەدا ئاماژە بەوە دەکات کە بەهۆی ئەوەی مامۆستا تەشکیلاتێکی بەهێزی هەبوو لە ناوچەی سەردەشتدا، دەیتوانی زۆر خێرا کارو

ئەرکەکانی حیزبی راپەڕێنێت. بۆ نمونە شەهید فەقێ هەمزە ئەسەپندیار کە پەیوەندیەکی پتەوی لە بواری تەشکیلاتیدا لەگەڵ مامۆستا هەبوو، هەر بەو هۆیەوە ناوبراو بەرپرسی چەندین هەستەی تەشکیلاتی ناوچەی سەردەشت بوو و هەموو ئەو هەستانەش بەهۆی فەقێ هەمزەوە گرێدەدرا بە مامۆستاوە لە ناوخۆی ئێراندا. کاتێکیش کوردستان لەلایەن رێژیمی خومەینییەوە دەستی بەسەرداگیرا، مەقرو بارگەکانی حیزب گوازرانەوە باشووری کوردستان، شەهید فەقێ هەمزە لە پەیوەندی کردنی تەشکیلاتیدا لەگەڵ مامۆستا هەر بەردەوام بوو. شەهید فەقێ هەمزە کارمەندی شارەوانی بوو لە سەردەشتو بەو هۆیەوە پەیوەندیەکی بەهێزیشی لەگەڵ کارمەندانی دەوڵەتدا هەبوو و تەنانەت لەگەڵ ئەفسەرو دەرجەدارەکانی ئەرتەش و سوپادا هەبوو، زۆر بە ئاسانی دەیتوانی هەر زانیارییەک کە بە پێویستی زانیبا بەدەستی بێنێت و بیگوازێتەوە بۆ مەلاخدر دۆڵەگەرمی.

کاتێک لە کۆنگرەی هەشت بەهۆی لیستەی فیکسەوە حیزب جیابونەوەی تێدا رووودا، مەلاخدری دۆلەگەرمێ لەگەڵ هێندێک لە هاورێیانی بەو هەڵوێستەی حیزب رازی نەبوو، هەڵوێستی گرت و بۆ ماوەیەک کارو چالاکی حیزبی هەڵپەساردو خەریکی ژیان"و گوزەرانی بوو، لەو ماوەیەدا کاک سمکۆ دەڵێت: "چەندین جار دوکتور قاسملوو داوا لە مامۆستا مەلاخدر دەکاتەوە کە دووبارە پەیوەندی بە حیزبەوە بگرێتەوە، بەڵام مامۆستا لەسەر هەڵوێستەکەی سوور بوو و رازی بە گەرانەوە نەبوو بۆ ناو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا. لە کۆتاییدا کاتێک رێبەرایەتیی شۆرشگێر بوونی خۆی راگەیاند مەلاخدر پەیوەندی بەو لایەنە دەکات و دووبارە دەست دەکاتەوە بە کارو چالاکی حیزبی بەشێوەیەکی ئەکتیڤ. لەبەر ئەوەی زانیاری و شوناسێکی باشی لە ناوچەی سەردەشت و خەڵکی سەردەشت هەبوو، سەرەرای ئەوەی بۆ ماوەی چەندین ساڵیش بەرپرسی تەشکیلاتی ئەو ناوچەیە بوو و جێگەی متمانەو باوەری خەڵکی ئەو

ناوچەیە بوو، مامۆستا مەلاخدر بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی سەردەشت دەگرێتە ئەستۆ. کاتێک کۆنگرە یان کۆنفرانس دەگیرا مامۆستا دەنگی پێویستی دەیهێنانەوە.

مەحموودزادە باس لەوە دەکات کە زۆر جار هاورێکانی پێیان دەگوت کە تۆ شایانی پۆستێکی لە سەر تر بووی بۆ ئەوت وەرنەدەگرت، دەڵێ مامۆستا زۆر خاکیانە وەڵامی دەدایەوەو دەیگوت: "بۆ من مەرجی سەرەکی خزمەتکردنە، بۆ من پۆست و مەقام و پلە گرینگ نیە، بەلای منەوە گرینگ ئەوەیە کە لە هەر پلەو پۆستێکدا بم بە باوەڕوەو بە ڕێکوپێکی ئەو ئەرکە راپەڕێنم". ناوبراو زۆر دڵسۆزانە کارو بەرپرساریەتییەکانی بێ هیچ چاوەڕوانییەک رادەپەراندن، لە هەموو بەرپرساریەتییەکدا لەو ماوەیەی لە رۆژهەڵات و باشووری کوردستان بوو، هەر لە بەرپرسی رێکخراوەکانی حیزب را بگرە تا ت دەگاتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزب سەرکەوتووانە لە ئاستی هەموو ئەو بەرپرساریەتییانەدا بوو و زۆر دڵسۆزانە ئەرکەکانی بەجێ دەگەیاندن.

دوای ئەوەش بەهۆی تێکچوونی بارودۆخی باشووری کوردستانو تیرۆری زۆریەک لە ئەندامانی حیزبی دێموکرات لەلایەن بەکرێگیراوانی کۆماری ئیسلامی، بریار دەدات باشووری کوردستان بەجێ بێلێت و روو لە وڵاتی نۆروێژ کات، هەر لە ئورووپاش تا ئەو رۆژەی کۆچی دوایی دەکات مامۆستا بەردەوام لە هەوڵو تێکۆشان دابوو تا گەلەکەی هەنگاوێک لە بواری رامیاری، فەرهەنگی و کۆمەڵایەتی بچیتە پێش.

کاک سمکۆ رۆڵی خێزانی مامۆستاش دەستی کەم ناگرێت و دەڵێت: "مێرێ خان، خێزانی مامۆستا پشتیوان و هاوکاری سەرەکی مامۆستا بوو، بە هەموو سەختیو ناخۆشییەکانی ژیان کە لە کاتی شۆرشدا رووبەرووی مامۆستا دەبوونەوە، ئەوا مێرێ خان پاڵەپشتی مامۆستا بوو و هیچکاتێکیش تا ئەو رۆژەی کە کۆچی دوایی دەکات دەست لەو هاوکاری و پاڵەپشتییەی کە مامۆستا پێویستی بوو بۆ کات تەرخانکردن بۆ راپەراندنی ئەرک و چالاکییەکانی حیزب بەر نادات.

چاوپێکەوتن لەگەڵ کاک نەبەز عەلیپور

کاک نەبەز ١٩٦٢/٠٧/١٠ لە گوندی "قوڵەسوێرو" سەر بە ناوچەی سەردەشت چاوی بە دونیا هەڵێنا. کاک نەبەز هەر وەک باقی خەڵکانی ئێران لە تەمەنی ١٧ساڵیدا بەشداریەکی چالاکی هەبوو لە خۆپێشاندانەکانی خەڵکی سەردەشت دژی زوڵم و زۆری شای ئێران کە لە ئاکامدا ئەو خۆپێشاندانانە بوونە هۆی رووخانی شای ئێران . کاک نەبەز وەک گەنجێکی چالاک هەر لە دوای سەرکەوتنی شۆرشی گەلانی ئێران لە بەهاری ساڵی ١٩٧٩ بوو بە ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. هەر لە پاییزی هەمان ساڵدا ناوبراو دەبێتە پێشمەرگەی دێموکرات.

یەکەم دیتن و ئاشنایەتی کاک نەبەز لە گەڵ مامۆستا مەلا خدر بۆ ساڵی ١٩٧٧ دەگەرێتەوە کاتێک مامۆستا لە گەڵ هاورێیەکی بۆ تەبلیغاتیی حیزب دەچنە گوندی ناوبراو . هەروەها کاک نەبەز چەند جاری دیکە، چاوی بە ماوستا دەکەوێتەوە کاتێک مامۆستا خەریکی راپەراندنی ئەرکەکانی حیزبی بووە لە ناو شاری سەردەشتدا بە تایبەت لە ماوەی ساڵی١٩٧٩دا .

لە کۆتایی هاوینی ١٩٨٠ لە گوندی دەرمان ئاوا کە مامۆستا ئەو کات بەرپرسی رێکخراوەی ئەو ناوچەیە بوو، کاک نەبەز پیوەندی دەکات بە مامۆستا و بۆ ماوەی نیزیکەی ساڵێک لەوێ دەبێتە پێشمەرگەی مامۆستا.

ناوبراو بەو شێوەیە باسی مامۆستا دەکات کە مرۆڤێکی زۆر خاکی و بە سەبر و کۆمەڵایەتی بووە ، هەروەها زۆر شارەزایی لە مێژوو و ئەساسنامەی حیزبدا هەبوو، زۆرعاشقی کتێب خوێندنەوە و پێشکەوتن بوو. کاک نەبەز درێژەی بە قسەکان دەدات و دەڵێت:" من لەو ماوەیەدا کە لە گەڵ مامۆستا دا بووم زۆر لە زانیارییەکانی مامۆستا فێربووم،" هەروەها ئەو ئیجازەیەم هەبوو ئەو کتێبانەی بۆی دەهاتن دوای ئەوەی ئەو لە خوێندنەوەیان تەواو دەبوو، منیش دەمخوێندنەوە. کاروچالاکییەکانی مامۆستا لە ماوەی ئەو ساڵەدا کە لە گوندی دەرمان ئاوا بوو، یەکجار زۆر بوو، بەردەوام خەڵکی ئەو ناوچەیەی لەئامانجی حیزب، ئەرک و مافەکانیان ئاگادار دەکردنەوە، هەروەها کێشەو ئاریشە کۆمەڵایەتیەکانی ئەو ناوچەیەی چارەسەر دەکرد . کارکردن لەگەڵ مامۆستا بۆ من جێگەی شانازی بوو، هیچکات هەستم بە ماندوو بوون لەگەڵ ناوبراو نەدەکرد. کاک نەبەز هەروەها ئاماژە بەوە دەکات کە لەو ماوەیەی کە لە دەرمان ئاوا بووین هیج کات تووره بوونم لە مامۆستا نەدیتوە بێجگە لە جارێک کە پێشمەرگەیەک بە ناوی مینە حەمە کە پێشمەرگەی مامۆستا بوو هەمیشە خۆی لە کاتی باس و کێشەکانی خەڵک کە لەگەڵ مامۆستا دەهاتنە بەرباس خۆی تێهەڵدەقوتاند تا رۆژێک مامۆستا خۆی پێ‌نەگیراو بەتوورەییەوە بە مینەی گووت ئەرێ فلانی تۆ بەرپرسی یا من! لەو رۆژەوە مینە حەمە کۆتایی بە خۆتێهەڵقوتاندن لە کارو باری مامۆستا هێنا. شایەنی باسە کە خانەوادەی مینە حەمەو گوندی "دەرمانئاوێ" زۆر هاوکاری پێشمەرگە بوون ئەو سەردەمە، هەمیشە بە هەموو شێوەیەک تا ئەو جێگەیەی بۆیان مومکین بایە لە هاوکاریکردنی پێشمەرگە دریغیان نەدەکرد. کاتێک مامۆستا دەگوازرێتەوە شاروچکەی رەبەت بۆ راپەراندنی ئەرکو چالاکییەکانی حیزب مینە حەمە هەروەها وەک پێشمەرگەیەک لە گەڵی دەمێنێتەوە، بەڵام کاک نەبەز لە رێکخراویی "دەرمان ئاوێ" مایەوە.

کاک نەبەز دوای ئەوەی کە ناوچەی رەبەت و سەردەشت لە لایەن سوپاو ئەرتەش دەستی بەسەر دادەگیرێتەوە، دەچێتە ناوچەی "ئالان و باوزێ"، لەوێ دەستەیەک لەگەڵ کاک سمکۆ مەحمودزادە بە ناوی دەستەی کوێخا مەحموودی "قولەسوێرو" دادەمەزرێنن. پاش چەندین کارو چالاکی لە کۆتاییدا دەچنە "سونێ". لەوێ دووبارە کاک نەبەز کە ئەوکات وەک فەرماندە لک بەرپرساریەتی هەبووە چاوی بە مامۆستا دەکەوێتەوە. سەبارەت بە مامۆستا هەروەها کاک نەبەز دەڵێت ئەوکاتیش کە حیزب بە بارودۆخێکی سەختدا تێپەر دەبوو، مەلا خدر هەروەها بە ئیرادەو چالاک بوو تەشکیلاتێکی بەهێزیشی لە ناخۆی کوردستان و ئێراندا هەبوو. مامۆستا ئەوکات لە سونێ، جێگری هەیئەتی ئیجرایی و بەرپرسی تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. لەو ماوەیەشدا، مستەفاپوور چەندین نامەو پەیامی مامۆستای بۆ ناوخۆی ئێران دەگوازێتەوە.

کاک نەبەز هەروەها ئاماژە بەوە دەکات کە لە هەموو قۆناغەکانی خەباتداکە لەگەڵ مامۆستا هاوکار بووم دنیایەک تەجروبەو وانەی شۆرشگێری لێ فێر بووم، چونکە مامۆستا شۆرشگێرێکی نموونەو هوشیار بوو، ئەوەی بۆ گەل و نیشتیمانەکەی بە گرینگی دەزانی دەیکرد، لەو راستایەشدا لە هیچ مەترسییەک و کۆسپ و چەڵەمەیەک لەسەر ڕێگەی نەدەسڵمییەوە، تەنانەت ئەگەر گیانیشی لەسەر دانابایە. بە کورتی من وەک خۆم زۆر شانازی بە مەلا خدر دۆڵەگەرمی دەکەم کە لەو ماوەیەدا لە گەڵی بووم و توانیم زۆر وانەی ژیان لەو را فێر بم.

گەلێک ئازادی بوێ دەبێ نرخی ئەوئازادیە بدات

ئەبوبەکر ئەحمەدپوور

زۆرن ئەو کەڵە پیاوانەی کە هەر لە تەمەنی مێرمنداڵیدا هەست بە چاوسانەوە ژێر دەستی گەلی داگیرکراوی نیشتمانەکەیان دەکەن. لەو پێناوەدا سەدان و بگرە هەزاران رۆڵەی فیداکارو لەخۆبردو گیانیان بەخت کردەوە، هەروەها دەستیان لە ماڵو ژیانی خۆشی خۆیان و ماڵو منداڵان هەڵگرتەوە زۆرتاڵی سوێریان چێشتەوە. گرماوسەرمایی وتینوەتی زۆریان دیوە، بەڵام ئامادە نبوون ساتێک سەر بوداگیرکەران و زاڵماندا بنوێنن. جا هەر لە سەنگەرو شەڕی روبەروی داگیرکەرانداگیانیان بەخت کردوەو شەهیدبوون یان لە سیاچاڵەکاندا سینگیان کردوتە قەڵغان. زۆر کەسیش هەر پاش تەمەنێکی زۆرفیداکاریو لە خۆبردوییی بە هۆی چوونەسەری تەمەنو درێژەکێشانی خەبات بەشێوەیەکی دیکە خەباتیان درێژە پێداوە. لەئاکامدا نەک هەر سەرکەوتنی شۆرشەکەیان بە چاوی خۆیان نەدیو نە چوونەوە ناوخاکی نیشتیمان. بۆ هەتاهەتایە لە سوزی باوەشی خاکی نیشتیمان بێبەش بوون و لە وڵاتانی ئەوروپاو ئەمریکاو شوێنی دیکە دڵی پڕ لە سۆزو خۆشەویستی بۆ گەڵ و نیشتیمانیان لە لێدان کەوتووە. سەریان نایەوە بۆ هەتاهەتایە ماڵئاوایان لە گەڵ و وڵات کرد.

یەکێک لەو تێکۆشەرانە کە بە حەق دڵسوزونیشتیمان پەروەر بوو، خەباتگێری ماندوونەناس هاورێ کاک مەلا خدر عومەرزادە ناسراوبە مەلا خدر دۆڵەگەرمی بوو کە لەگوندی دۆڵەگەرم لە ناوچەی سوێسنایەتی سەردەشت لەساڵی ١٣٢٢هەتاوی لە بنەماڵەیەکی هەژار هاتە دونیا. تەمەنی منداڵی هەر لەو گوندە بردە سەر. بەداخەوە بەهۆی نەبوونی خوێندنگە و مەدرسە مەلا خدر لە بەرهەمی خوێندنی زمانی دایک یا زمانی فارسی وەک زۆریک لە منداڵانی ناوچە بێبەش بوو، بەڵام مەلا خدر کە بەداخەوە زوو باوکیشی لە دەستداوە، کورە تاقانە مایەوە لەلایەن مام وکەسانی دیکە کە سەرپەرستی دەکرا. دەبەر خوێندنی ئایینی نەراو چووە عوجەرە بۆ خویندنی ئایینی. مەلا خدر کورێکی روح سووکو لەبەر دڵان بوو هەر لە تەمەنی لاویەتیدا ئینسانێکی هێدی و ئارام و قسەخۆش بوو. مەلا خدر کاتێک هەستی بەوە کرد کە خاک و نیشتیمانی داگیرکراوەو گەلەکەی لە ژێردەستی داگیرکەراندا دەچەوسێتەوە ملی نەدا کە بچێتە سەربازی و خزمەت بەرێژیمێک بکا کە وڵاتی لێ‌داگیر کردووە. مەلا خدر لەساڵی ١٣٤٢-١٣٤١ پەیوەندیی بە شەهید مەلا ئاوارەوە دەکات و پەیوست بە تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەبێت، هەروەها مەلا خدر لەژێر ناوی درێژەدان بە خوێندنی ئایینی رێگای کوردستانی باشوور واتا کوردستانی عێراقی گرتەبەر، هاوکاتیش بەشێوەیەکی ئاشکرا دەستی بە کارو تێکوشانی حیزبی. مەلاخدر لەبەر وریاییو لێهاتوویی زوو جێگای خۆیی لە نێودڵی هاورێیانی حیزبو خەڵکی ناوچەدا کردەوە. لە ساڵی ١٣٥٦ مەلا خدر کە بە نهێنی هاتەوە ناوخۆی وڵات، لەو سەردەمانەدا بوو کە وەردە وەردە دەنگی نارازایەتی لە دژی رێژیمی پاشایەتی بەرز دەبووە.

لە ساڵی ١٣٥٧ لە زۆربەی شارەکانی ئێران وەک تەورێزو ئابادانو چەند شاری دیکە شۆرش دەستی پێکردبوو. هەر لەو ساڵە کە بڵێسەی شۆرشی گەلانی ئێران تەواو وڵاتی داگرتبوو، مەلا خدر بە هاوریەتی مەلا برایم مەسلەحەت، هەروەها پیاوماقووڵانی

گوندەکانی دەوروبەری سەردەشت دەستیان بە تێکوشان و جموجۆلی ئاشکرا لە دژی شاکرد. هێشتاش بە سەر زۆر یەک شارەکانی کوردستان ڕێژیم درێژەی بە حوکمی سەرەڕۆیی دەدا کە مەلا خدر و هاورێیانی لەژێر فەرمانی مەلابرایم مەسڵەحەتدا بە قازانجی حیزبی دێموکرات دەستیان بە سەر پاسگای "قەلەڕەشەو بەردەپانو ئالان"دا گرت.

مەلا خدر ساتێک لە کاری حیزبی ماندوو نەدەبوو هەمیشە خەڵکی بۆ ڕێپوانو شۆرش لە دژی شا هاندەدا. پاش سەرکەوتنی شورشی گەڵانی ئێرانو ئاشکرابوونی خەباتی حیزبی دێموکرات، ناوبراو وەک بەرپرسی ڕێکخراوی "بازار" لەساڵی ١٣٥٨ هەتاوی دەست بە کار دەبێت.

مەلا خدر پاشان بوو بە بەرپرسی ڕێکخراوی ئالان و لە گوندی "بێژوێ" درێژەی بە تێکۆشانی حیزبیدا. پاشان بوو بە بەرپرسی کۆمیتەی "بڵفەت" لە گوندی "بێورانی سەرێ". لە پاییزی ١٣٦٠ لە کۆنفرانسی کۆمیتەی شارستان لە گوندی "بنێوخەلێف" وەک ئەندامی کۆمیتەی شارستانی سەردەشت هەڵبژیراو بوو بە هەیئەتی ئیجرایی لە کۆمیتە شارستانی سەردەشت. پاش گرتنەوەی ناوچە لەلایەن هێزەکانی کۆماری ئیسلامی، مەلا خدر جارێکی دیکە بە ماڵ و منداڵەوە ڕێگای کوردستانی باشووری گرتەوەبەرو لە ناوچەی پشدەر نیشتەجێبوو. لە هەموو کۆنفرانسەکانی کۆمیتە شارستانی سەردەشت وەک ئەندامی کۆمیتەی شارستان هەڵدبژێراو وەک جێگری کۆمیتەی شارستان ئەرکی حیزبی جێبەجێ دەکرد.

مەلا خدر پاشان دەگەڵ بەشێک لە هاورێیانی، سەنگەری خەباتی گواستەوەو لە ژێر "ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران - ڕێبەرایەتیی شۆرشگێر" درێژەی بە خەبات دا. لە ڕێبەرایەتیی شۆرشگێردا وەک ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی دیاریکراو هەروەها لە کۆمیسونی ماڵی حیزبیشدا دەستبەکار بوو. مەلا خدر دۆڵەگەرمی لە

ساڵی ١٣٥٤ هەتاوی ژیانی هاوبەشی دەگەڵ خاتوو مێرێ کە لە بنەماڵەیەکی کوردپەروەر سەر بە ناوچەی پشدەر بوون لە گوندی "سونێ" ژیانی هاوبەشی پێکهێناو.

مەلا خدر کەسێکی کۆمەڵایەتی و قسەخوش و بە نقل و نەزیلە دەهاتە ئەژمار لە هەر کۆرو مەجلیسێکدا بایە تام و چیژیکی تایبەتی دەدا بە کۆرەکە یان ئەگەر لە سەفر دەگەڵی بایەی هەستت بە ماندووبوون نەدەکرد. مەلا خدر لەگەڵ کادر دا کادر بوو لەگەڵ پێشمەرگەدا بە حەق پێشمەرگە بوو. لەناو ریزی مەلایاندا مەلا بوو، هەروەها کەسێکی خاکی و بێ لە خۆبایی و بێ تکەبوور بوو تائیوارێ دەیتوانی دەگەڵ منداڵێک بە خۆشییەوە رۆژی بە سەر بردبایە. لە زۆر کێشەو موشکیلاتی ناوچە پرسوورای پێدەکرا. بۆ هەر کێشەیەک چووبایە بە دەستی بە تاڵ نەدەگرایەوەو چارەسەری بۆ دەدۆزیەوە.

پاش تێکەلبوونەوەی هەردوو باڵی حیزبی دێموکرات کاک مەلا خدر وەک ئینسانێکی بە ئەزموون لە کۆمیسونی کۆمەڵایەتی لە کۆیە لە ساڵی ١٩/١٠/١٣٧٥ ئەرکی وەئەستۆ گرت.

مەلا خدر هەروەها، کەسێکی خۆشناو لەبەر دڵان بوو. خاوەنی رێزێک‌و کەسایەتیەکی تایبەت بەخوێ بوو. مەلا خدر پاش ماوەیەک دوای یەکگرتنەوەی رێزەکانی حیزب داوایەکی ئاراستەی رێبەراییەتی کرد کە ناوبراو خاوەنی کورێک‌و چەند کچێکە. داواکەی ئەوە بوو کە حیزب هاوکاری بکات بۆ بەرێکردنی کورەکەی بۆ وڵاتانی ئورووپایی. مەلا خدر هەر چەند هەستی بە نەخۆشی خۆشی کردبوو، بەڵام ئەگەر داواکارییەکی جێبەجێ بایە بەڵێنیدا بوو تا کۆتایی ژیانی درێژە بە تێکوشانی حیزبی بدا، بەڵام بە داخەوە لەبەر هۆی کێشەی جناح و جناحبازی کە ئەو کاتە لە هەموو وەختێک توندتر بوو، موافقەت دەگەڵ داواکارییەکەی نەکرا. تەنیا چارەی مەلا خدری تێکوشەر، پەنا بردنی بوو بۆ بەر رێکخراوی پەنابەران لە هەولێر. خۆی‌و ماڵ و منداڵی ناونوس کردو بەشێوەیەکی رەسمی وازی لە پێشمەرگەیەتی هێناو وەک

ئەندامێکی دڵسۆز درێژەی بە خەباتدا. پاش ساڵێکو چەند مانگ مەلاخدرو خانەوادەکەی لە ڕێگەی یوئێن و بەشێوەی رەسمی ڕەوانەی وڵاتی نورویژ کراو لەوێ مایەوە، بەڵام ساتێک لە حیزبەکەی بێخەبەر نەبوو. مەلاخدر بەداخەوە پاش چەند ساڵێک دەگەڵ نەخوشی شیرپەنجە رووبەروو بوو و پاش چەند نەشتەرگەریو بەربەرەکانییەکی زۆر لە بەرەبەیانی ١٣٨٧/٣/١٥ ماڵئاوای لە خانەوادەو خزم و هاورێو هاوسەنگەرانی کرد بۆ هەتا هەتایە.

هەزاران سڵاوله رۆحی پاکت سڵاوله فیداکاری وماندوونەناسیت سلاو لە بیروباوەرت روحت شاد رێگات پر رێبوار بێ.

زۆر وانەی بەسوود لە هەموو بوارەکانی ژیان لە مامۆستا فێر بووم

سەردار محەممەد پوور

کاک سەردار لە ساڵی ١٩٧٧ لە گوندی "بێورانی خواریً" لە ناوچەی سەردەشت چاوی بە دونیا هەڵێنا. دوای شەهید بوونی برایەکی بەناوی پیرۆت محەممەد پوور کە لەکاتی هێرشی داگیرکاریی کۆماری ئیسلامی بۆسەر شارو گوندەکانی ناوچەی سەردەشت گیان بەخت دەکات، کاک سەردار لەگەڵ خانەوادەکەی ئاوارەی باشووری کوردستان دەبن و لە گوندێک بەناوی "نورەدین" بۆ ماوەی چەند ساڵ دەمێننەوە و خوێندنی سەرەتایی لەو گوندە دەستپێدەکات. دوایی دەچنە قەڵادزیً تا راگواستنی خەڵک قەڵادزە و ناوچەی پشدەر لە لایەن رێژیمی بەعسەوە لەویً دەمێنەوە، پاشان ناچار دەبن بچنە رانیە. خانەوادەی کاک سەردارو مامی پەیوەندیەکی پتەویان هەبووە لەگەڵ حیزبی دێموکرات، بەو هۆیەشەوە کاک سەردار بەردەوام گوێبیستی رۆڵی ئەو کەسانە بووە کە کاریگەریان هەبوو لەسەر حیزب و خەبات و خەڵک. مامۆستا مەلا خدر یەکێک لەو کەسانە بوو کە کاک سەردار بەردەوام گوێبیستی ناو و کار و چالاکییەکانی بووە.

لە ساڵی ١٩٩٥ کاتێک کاک سەردار بە شێوەیەکی فەرمی پەیوەندی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە دەکات، مامۆستا مەلا خدر دەناسێت. ئەوکات مامۆستا مەلا خدر ئەندامی رێبەریی حیزب دەبێت، بەڵام بە هۆی ئەوەی دۆستایەتییەکی باشیان

لەگەڵ ماڵی مامی واتە میرزا خدر مەرەسەنێ دەبیت، زۆر جار چاوی بە مامۆستا دەکەوێت. کاک سەردار هەروەک لە سەرەوە ئاماژەمان پێدا کە لە منداڵییەوە گوێبیستی ناوی مامۆستا بووە کە رۆڵێکی چالاکی هەببووە لە بەرەو پێشبردنی خەباتی سیاسی و کۆمەڵایەتی ناوچەی سەردەشت و دەڵێت: "مامۆستا هەمیشە بۆ من وەک کەسایەتییەکی نموونەی ناو جووڵانەوی کوردستان بووەو من هەمیشە وەک قارەمان چاوم لەو کەسانە دەکردو کەسایەتیان بۆ من وەک ئۆلگووی ژیانم بوون، چونکە بەردەوام لە ماڵەوە یان لە کۆبوونەوەی خزمان باس لە رۆڵو قارەمانەتیان دەکرا". کاتێک لە نیزیکەوە بە دیداری شاد دەبێت زۆر خۆشحاڵ دەبێت و بەم شێوەیە باسی مامۆستا دەکات: "مامۆستا مەلا خدر کەسایەتییەکی نەرم و نیان و قسەزان و رەوانبێژ بوو، زۆر کەم قسەی دەکرد، بەڵام کاتێک دەهاتە قسە زۆر پوخت و پاراو پەیامی خۆی دەگەیاندو هیچ شوبهەیەکی نەدەهێشتوە بۆ بەرانبەری کە لە پەیامەکەی نەگات. هەر ئەو هونەری رەوانبێژییەی مامۆستا وای لێکردبوو کە خۆشەویستی ناو خەڵک و هاورێ و هاوسەنگەرانی بێت.

پاش ئەوەی باردۆخی کوردستانی باشوور بەرەو خەراپ بوون دەچێت و کۆماری ئیسلامی بەشێوەیەکی ئاشکرا دەستی کردبوو بە تیرۆری کەسایەتی و ئەندامانی حیزبەکانی ئێران لە باشووری کوردستان، ماڵی مامۆستاو بنەماڵەی کاک سەردار بریار دەدەن لە رێگەی یو ئێن بگەنە ئوروپا. لە ساڵی ١٩٩٨ یوئێن بەشێوەیەکی فەرمی و راستەوخۆ مافی پەنابەریان لە وڵاتی نۆروێژ پێدەدات و لە باکووری نۆروێژ نیشتەجێ دەبن .

کاک سەردار لە ساڵی ١٩٩٩ لەگەڵ یەکێک لە کچەکانی مامۆستا ئاشنا دەبێت و دوایی ساڵی ٢٠٠٢ زەماوند دەکەن. بەم شێوەیە پەیوەندی کاک سەردار لەگەڵ بنەماڵەی مامۆستا توندو تۆڵتر دەبێت و لەلایەن ماڵی مامۆستاوە وەک کوری

ماڵ حیساب بۆ کاک سەردار دەکەن، بۆیە لە هەموو خۆشی و ناخۆشییەکانی ژیانیاندا بەشدار دەبێت.

سەبارەت بە بواری خێزانیو کۆمەڵایەتی مامۆستا کاک سەردار دەڵێت: "مامۆستا هیچ جیاوازییەکی دانەدەنا لە نێوان کچەکان و تاقە کورەکەی، هەمیشە وەک یەک چاوی لێدەکردن، زۆر کەم تووڕە دەبوو و بەردەوامیش ڕێنوێنی کاری باشی دەکردن. هەر کاتێکیش کێشەیەک پێش بەهاتبایە زۆر بە وردبینییەوە دەیڕوانییە ئەو ئاریشەو چارەسەری پێویستی بۆ دەدۆزییەوە، هیچ کێشەیەک بەبێ چارەسەرکردن، کاتێک دەگەیشتە لای مامۆستا نەدەمایەوە".

لە درێژەی قسەکانیدا کاک سەردار باس لەوە دەکات کە مامۆستا ڕێکوپێکیو سیستەمێکی دابوو بەبواری خێزانی، بەو شێوەیە کە هەر هەفتەیەک تەواو خێزانەکەی کە کاک سەرداریش یەکێک دەبێت لە ئەندامانی ئەو بنەماڵەیە کۆبوونەوەی بۆ دەکردن، لە کۆبوونەوەکاندا هەر کەس گلەییەک یان ناخۆشییەکی هەبایە دەیخستە بەرباس و مامۆستاش چارەسەری بۆ دەدۆزیەوە یان ڕێنوێنی دەکردن تا بنەماڵەکەی بە شێوەیەکی سیستماتیک و ئارام بەسەر هەموو ئەو ناخۆشیو گرفتەکان کە لە ژیانی پەنابەری دەهاتە سەر ڕێگەیان بەرەو پێشەوە بەرێت.

کاک سەردار هەوەها باس لەوە دەکات کە مامۆستا لە بواری سیاسی و رامیاری لە حیزب و گەلەکەی لە هەندەرانیش دانەبرا بوو، بەردەوام خەریکی خوێندنەوەو نووسین بوو سەبارەت بە مێژووی گەل و وڵاتەکەی. من وەک خۆم زۆر وانەی گرینگ سەبارەت بە ژیان و هەموو بوارەکانی دیکە لە مامۆستا فێر بووم. هەمیشە مامۆستا وەک میوان لەو وڵاتە خۆی دادەنا، بەردەوام لەو فیکرەدابوو کە باردۆخی ئێران و ڕۆژهەڵاتی ناوەراست بە شێوەیەک بگۆڕێت کە مەجاڵی ئەوەیان هەبێت بگەڕێنەوەو لە خزمەت خاک و خەڵک و نیشتیمانەکەی دابێت. هەمیشەش پەندو ئامۆژگاری بۆ منداڵەکان و ئێمەی ئەوە بوو کە لەو وڵاتەدا لە بواری خوێندن خۆپێبگەیەنین تا لە

داهاتوودا بتوانین لە خزمەت خەڵک و وڵاتی خۆمان دابین. تا ئەو کاتەش کە ئەو نەخۆشیە تووشی دەبێت مامۆستا بەردەوام بوو لە ئەرکی حیزبیەکان و لە زۆر بۆنەدا وتارو نووسینی هەبوو و بەشدار بوو لە کۆڕو کۆبوونەوەکاندا، بەڵام بەداخەوە ئەو نەخۆشییە رۆژبەرۆژ مامۆستای بەرەو لاوازتری دەبرد، تەنانەت نەیتوانی بیرەوەرییەکانیشی بە شێوەیەکی کامیل تەواو بکات کە کۆچی دوایی کردو ئێمەو خانەوادەو هاوسەنگەر و هاورێیانی غەمبار کرد .

چەند پەیام و نامەی هاوەردی
بەبۆنەی کۆچی دوایی
مامۆستا مەلا خدر عومەرزادە"دۆلە گەرمی"

به یادی مامۆستا مەلا خدر دۆڵەگەرمی

جەعفەر حامیدی

مانگێک بەر لە ئێستا ئا لەم کاتەدا

مانگێک بەر لە ئێستا، درەنگانی شەو هاتو لەگەڵ ماڵو منداڵ چووینە جێگاوە، بەدەنگی زەنگی تەلەفونی کچەکەم، میدیا لە شیرینی خەوی پێش کاری بەیانی زووی رۆژی داهاتوو، وەخەبەر هاتم؛ کێیە بەم نیوەشەوە زەنگ لێدەدا؟ چ ڕوویداوە؟ بەدەم ئەم بیرانەوە شڵەژاو بە پەرۆش بیرم لە هەر شتێک دەکردەوە کە ڕووی دابێ.

میدیای کچم بە دڵپری هاتو لە دەرگای دێوی نوستنی ئێمەیداو گوتی بابە ئارەزوویە! ئارەزوو میدیا؟ بەڵێ ئارەزوویە، دەگری! تەلیفوونەکەم لێوەرگرتو، پرسیم چی بووە؟ دەنگە ئاشناو ئارامەکەی ئارە، شەکەتی گریان بوو: کاک جەعفەر چیمان لێدەکەی بابم! هەر ئەوەندەی گوتو خامۆش بوو، دەنگی جگەرگۆشەی هاوڕێی گیانی گیانیم کاک مەلا خدر؛ ئارەزوو؛ سەرسامی کردم، حەپەسام، پەشۆکام، خوایە نەکەی، ئەم برایەم لێ دوور نەخەیەوە، عەسەبەکانی سەرم وەک گلۆڵەی ئالْمەچێری ماشێن، تێکەوە دەگلانو، سەری لێ قورس دەکردم، هیچم بۆ نەگوترا ئەوە نەبێ کە بڵێم: ئەوە هاتم ئارەگیان! لە کوێن؟ لە نەخۆشخانە؛ تەلیفوونم داناوە؛

سوغرا، لەسەر جێگاکەی هەستابوو، بە دەنگێکی کڕو پڕ لە ماتەم گوتی جەعفەر؛ چی بووە؟ مامۆستا چی لێهاتووە؟ گوتم نازانم؛ ئارە دەگری؛ هەستن با بڕۆین؛ بێ

یەک و دوو لێکردن، خۆمان پێچاوەو بەرەو نەخۆشخانە وەڕێکەوتین. شەو درەنگە دنیا خامۆشە، بیرو هۆشم هەر لە لای مامۆستایەو بەس، ماشێن لەبن پێمدا دەردەچیٚ و ئێمەش چرکەژمێری دەکەین بۆ گەیشتن بە نەخۆشخانە! خۆشەویستێکمان؛ ناسر، بەدایم هانی دەدایـن زوو بگـەینیٚ، دەنا: دەناچی؟ دەنا؟ ناسر: بڵیٚ بزانم وەزعی مامۆستا چۆنە؟ لە حاڵی خۆی دایە؛ بە هەناسەبڕکان لە پارکی ماشێنەکان وەدەرکەوتین. ساختمانە بەرزەکان بە سەرماندا دەشکانەوە، موزایک و ئاسفاڵت و زیخ و چەوی ناو مەیدانی نەخۆشخانە بە سیڕەو خڕەوخرمە لەگەڵ بنی کەوشەکانمان لە بەربەرەکانی دابوون. چووینە ژوور، یەک بە پێپلیکان و یەک بە ئاسانسۆڕدا سەرکەوتین، چووینە تەبەقە لەپێشدا ناسراوەکە، کۆڕی دۆستان و کەسان و نزیکان کە بە ژمارە کەم نەبوون، لە کۆریدۆر، بەردەم ژووری نیشتەجێبوونی مامۆستاو لە دەوری تەختی مامۆستا ئاپۆرایان بەستبوو، جگەرگۆشەکان دەگریان، نۆبەی ئێمەبوو بچێنە بەرەوە، دەرەتانمان پەیدا کردو، گەیشتینە مەبەست، گەیشتینە ئازیزەکەمان، گەیشتینە لای هاوڕێی گیانی گیانیم کاک مەلا خدر؛ کات چەند خولەکێکی دەویست بۆ ١٢ی شەوی ٤ لەسەر ٥ی مانگی شەشی ٢٠٠٨ی زایینی، یەک چاو غەمگین، یەکی تر دڵ بەکوڵ، ئەوانی دیکە دەروون لە سووتان بوون، ئاهی دەروون و ئەسرینی چاوانی ئاپۆرای قەوم و خێش و دۆستان و، سۆزی گریانی جگەرگۆشەکان و شەریکە ژیانی میهرەبانی هەر هەموو دەورووبەری شوێنەکەی تەنی بوو؛ جەستەی هاوڕێم لاواز، ئارام، بێدەنگ، چاوەڕوان، بەڵام نەترس لەسەر گازەرای پشت ڕاکشابوو. دەستی بەنیشانەی پاکی و بیٚمینەتی لەسەر لەپەکانی بە ڕووی دۆشەگەکەیدا ڕاکشابوون. سەراسەری لەشی بە ئاسوودەیی تەواوەوە میچی دیوەکەو لە وێشڕا ئاسمانی بیٚکۆتایی لە ئامێز گرتبوو، سەری بە لای چەند ئازیزێکی ئیشارە گرتبوو، مسکێن، بیٚڕیاو بیٚتەمەلوق، ئارام، ئارام نەفەسی لێدەدا، چاوەکانی هەروەک جاران ورد دەیڕوانی، بەڵام ئەم جارەیان، تیشکی کزتر ببوو. داوام لە جگەرگۆشەو خزمان کرد نەگرین؛ با رووحی عازاب

نەکێشێ، هەموو تا توانیان بێدەنگ بوون؛ دەستی چەپیم کە چەند خولەکێک بوو لە نێو دەستەکانم دابوو، هەڵگلۆفی، دەستم بە سەر داهێنا؛ کاکە! کاکە! بانگم کرد. بێ‌سەبر ئاواتەخوازی ئەوە بووم ئاوڕ بداتەوە لام؛ کاکە! کاکە؛ بە ئارامی بەڵام بێپسانەوە ئیلتیماسم لێدەکرد، ئاوڕی داوە؛ چاوی لە چاوەکانم کرد، ئومێدێکم کەوتەوەبەر دڵ، بەڵام خۆم فریودەدا؛ ئەوە ئاخرینماڵئاوایی کاکە بوو، پرستارەکەش کەوتە قسەو گوتی: ئەوە عادی‌یە، ئێستا دێتەوە سەرحاڵ. یەکێک لە جگەرگۆشەکانی: ئاسۆ هاتە لامو گوتی با مهابادی بۆ بگرم؛ مهاباد، جگەرگۆشەی یەکەمینی کاکەیە. تەلیفوون کەوتە قسان، مهاباد یەک تەڕەفە بە دەنگی بڵیند لەگەڵ بابە ئاخەوت، چەند چرکەساتێکی تریش رۆیشت، ئاماژەم بەوەکرد کە تەلیفوونەکە کۆتایی پێ بێ. نەبزی دەستی چەپی کە لە نێو دەستەکانم دابوو، گەیشتە بن ٥٠،جارێکی تریش نەبزیم گرتەوە، دوکتورێکی ژن لە لاشانی ئێمەوە راوەستابوو، بە چاو یەکترمان حاڵیکرد کە کار تەواوە، دوکتورەکەش هەروەک ئێمە چاوەڕوان مابۆوە، پرستارەکە، سەرگەرمی ئەرکی دڵسۆزانەی خۆی بوو، لاسەری کاکەی بە دەستێک و دەسماڵ کاغەزی لا دەموو چاوی کاکەی بە دەستەکەی دیکەیەوە بوو. نەبز گەیشتە ٤٠-٣٥، لێدانی دڵی وردەوردە کەمتر بووە. دوکتور کە تازە دەستی داشوتبوو، بە ئاسپایی گوتی، تەواو.

کاکە، بێ ترس، بە کاوەخۆ هەروەک عادەتی هەمیشەی خۆی بوو، بێ‌ئەوە لەشی پاکو بێگردو پڕ لە هەستی دڵسۆزیو کوردایەتی تەکانێک بخوا، ئاسوودە وەک دنیایەک لە ورەو توانای مەعنەوی بە حەریری دۆشەگی تەختەکەیەوە شقڵ ببوو، چلدانی ڕەگ، لێدانی دڵ، وردبینی چاو، هەر هەموو ئەوانەو هەموو جەستەی کەوتنە خەوێکی ئارامەوە. خۆم نەگرت، گوتم کاکە تەواو، کاکە بۆ ئەبەد خەوی لێکەوت!

هەموو دەگریاین جیا لە جەستەی بە مقاوەمەتو بەتوانای کاکە نەبێ، لە نێو ئێمەدا هەر کاکە بوو، ئاسوودە بوو .

بەمجۆرە شۆڕشگێڕێک، خەباتکارێک، کوردپەروەرێک، نەسرەوتوویەک، بێباکێک، ڕێبوارێکی ڕێگای کوردایەتی، ڕێبەرێکی بەوەجی مەیدانی تێکۆشانی گەل، دادوەرێکی دڵ پڕ لە هیوای سەرکەوتن، دۆستێکی بەوەفای نزیکانی، ماموستایەکی بەتەواو مانای پرسو خواستە کۆمەڵایەتیو سیاسییەکان، سەرپرستێکی تابڵێی دێمۆکراتی بنەماڵەی دڵسۆزیو ئەندامێکی هەرە دڵسۆزی بنەماڵەی گەورەی حیزبی دێمۆکرات لە ئاوارەییداو بەبێ ئەوە ئازادیی گەلەکەی بە چاو ببینێ، سەری نایەوەو ماڵئاوایی لێکردین!

ماموستا مەلا خدری دۆڵەگەرمی، ئەو ئینسانە پاکە بوو کە بە جوانترین شێوەو بە پاکترین رەوشتی ئینسانییەوە، لەنێو ماندا ژیا. ئەو لە دارابوونی هۆشو زەکاوەت، پەندو ئەندەرز، بزەو شادی لە ڕێکی دەوڵەمەندترینی ئینسانەکانی سەردەمی خۆی بوو. گومان لەوەدا نییە کە داستانی سەربەرزیو خەباتکاریو نەسرەوتوویی ئەم مرۆڤە هەڵکەوتووە، سینە بە سینە دەڕواو هەر لە بیرو یادی مرۆڤە بە ویژدانەکاندا دەمێنێتەوە .

مەلا خدر بەر لە ڕۆیشتنی چۆکی بە هەموو دابو نەریتێکی دزێوو ناحەز دادا. مەلا خدری مەجلیس خۆشو بە ئەزموون لەسەر هەموو شتێک ئەوەندەی دەزانی کە خەڵکی لێوە فێر ببێ. مەلا خدر کۆمەڵایەتی، رەوشت جوانو لەسەر دڵان بوو. نە پیر، نە لاو، نە مەسلەکیو نە غەیرە مەسلەکی، کەس لە دیداری تێر نەدەبوو. شەو دانیشتنەکانی ماموستا مەلا خدر هەر هەمووی وەک مانگە شەوێو شەوی چاردە دەدرەوشانەوە، مەجلیسی رۆژانەی ماموستا، قەت ماندوویيو بێزاری بە خۆوە نەدەبینی. مەردی هەمە فەن حەریفو هاوڕێی هاوڕازی دڵان بوو ماموستا. ئەو مەتانەتە، سەبرو حەوسەلەو بوردەبارییە کە لەو ئینسانە بەدی دەکرا، بە ئاسانی لەلای خەڵکی ئاسایی وەگیر نەدەکەوت. لە باسو بۆچووندا دەمارگرژیو تەعەسوب ڕووی نەدەکردە ماموستا؛ ئەو قسەی خۆی دەگوت، بۆ چوونی خۆی ڕادەگەیاند، گوێی لە قسەی تۆش دەگرت، بەڵام هەرگیز ئیسراری ئەوەی نەبوو، هەرچی ئەو دەیلێ دەبێ بە قسەی

بکرێ. بێمینەت بوو لە هەموو کەس. دڵسۆز بوو بۆ هەموو لایەک. لە لۆمە، تەشەر، ریاو تەزویر دووری دەکرد....

رۆوحت شاد مامۆستا، ڕووحت شاد کاکی بەوەج!

شەوی ٤ لەسەر ٥ی مانگی حەوتی ٢٠٠٨ی ز ایینی

ئەی هەڵۆی بەرزەفڕی نیشتمانە دڵ لەت لەتەکەم

بۆ ڕەوان شاد مەلاخدر دۆڵەگەرمی «عومەرزادە»

ئێوارەیە، ڕۆژ درەنگە، شەوە زەنگە دونیا بێدەنگە، دڵی تێکوشەرێکی ڕێگای ئازادی، تەنگە پشو سوارە، هەناسە بڕکەیە. سۆمای چاوی لێبڕاوە، بیری کوێستانی هەوارگەی سەردەشتی سەربەرز دەکا. لەبەرزایی دەڕوانێ، چاو دەگێڕێ جارێکیتر مەهابادی سەربەرزم بەسەر بەرزی ببینێتەوە، چاوی ئومێدی لە ئاسۆ بڕیوە .

دوور دەڕوانێ چاوەڕوانی سروەیە، بە هێنانی بۆنی خوشی مێرگی تازە بەزاندنی سنوورەکانی دەستکرد هەوای ئازادی هەڵمژێ. چاوی لە هاوڕێیانیەتی، چلۆن ماڵئاوایی لێدەکەن. چلۆن پەنجەکانی وەکو جاران دەگووشن. ئارەزووی بوو سەربەستی کوردستان ببینێ، بەڵام داخەکەم مەرگ مەودای پێنەدا ئەم ئاواتەی وەکوو هەموو ئازادیخوازێکی تر بردە ژێرگل. چاوی ئومێدی لە هاوڕێیانیەتی چلۆن سوور دەبن لەسەر ڕێبازی. لەسەر ڕێبازی پێشەوا قازی.

سەر هەڵبڕە مامۆستا دواین ماڵئاوایی‌و بەبزەوە هەروەک چۆن دایم بزەت لەسەر لێو بوو، بەورەوە هەروەک چۆن هەتا دواهەناسە ورەت بەرنەداو، چۆکت بەمەرگ دادا. لەسەرەخۆ هەنگاو بنێ خۆشەویستەکەت هاوڕێی چەندین ساڵەت بۆ دواماڵئاوایی هاتوو دەست لەناو دەست چیرۆکی خۆشەویستی نیشتمانپەروەری تۆ بۆ جگەرگۆشەکانت بکاتە ئەلقەی گوێ، هاوڕێیانت لە دوورەوە هاتوون تاکوو خۆشەویستیی هاورێیەتیت

لەگەڵ دووپات کەنەوە. هاوڕێیانی باشوور، باکوور، ڕۆژئاواو ڕۆژهەڵات هاتوون بەڕێزەوە، تۆی سەربەرز بە سەربەرزی بنێژن. هاتوون بڵێن نامرن ئەوانەی وا لە دڵی میللەتا دەژین.

قوربانی هەر هەنگاوێکی دوێنێت
کە سنووری دەبەزاند
فیدای هەر سیلەی چاوێکت
کە دوژمنی دەگەوزاند
زمانم لاڵ چاوم کوێر
کەدەت بینم وا نەماوی
ئەی هەڵۆی گەردن بەرز
مامۆستای خوێناوی
چۆن ماچ نەکەم مەچەکت
مەرگ وا پەنای داوی
لای منو هەواڵانت
بەسەر بەرزی تۆ ژیاوی
هەستە دیسان سەر هەڵبڕە
کلاشەکەت لە دەست گرە
هەر هاوار کەو بڵێ پێشمەرگەم
سەنگەری کوردیش لێرە بەرنادەم
لە کوردستان بنێژرێم یا لەوێ
سەربەستی کوردم هەردەوێ

ئەی بەرزە فڕی چیاکانی کوردستان

دەم بەبزە خۆشکەری بەزمی دۆستان
ئەی هاوڕێی هەمیشەی خەڵکی هەژار
ئەی پێشمەرگە، پارێزەری خەڵکی گوندو شار
ئەی خۆڕاگر لەسەنگەری خەبات
ئەی وەفادار بە حیزبی دێموکڕات
ئەی کە نەگەیشتی بە ئاوات
کوردستانت ببینی ئازاد
چۆن دڵت هات بەم بەهارە
پەژارە بخەیتە ناو ئەم شارە
سەرت هەڵێنە تێر بڕوانە
داوەتی ڕەش لە قەبرستانە
هەموو یارانی بەوەفات
ڕەشپۆشن و هاتوونەتە لات
بە ناڵە و بە دەردوو ڕۆڕۆ
گەرمی دەکەن داوەتی تۆ

له ساڵیادی کۆچی ئەستێرەیەکی دیکەی ژیانمدا!

ئالان عومەرزادە

زۆرجار، زمان له خەمو پەژارەی کۆچی خۆشەویستانو ئازیزان، توانای خۆی له دەستدەداو مێشک، تواناو هێزی بیرکردنەوەی دەکەوێتە هەورازو دڵش پرێشانحاڵ دەبێت. ئەگەر باڵندەیەک به شەوقی دیارێکی دیکه باڵەکانی سووتان، ئێمه بەجێماوان له کۆچی ئەودا دڵ و هەناومان کەوتە ژان.

ئای گورگی ئەجەڵ!؟ چت کرد لەگەڵ ئێمه؟ چما نەیکەیت؟ له کاتێکی زۆر چارەنووسازو هەستیاری تەمەنمان خۆشەویسترینو ئازیزترین کەسانمان بەدوای یەکدا بێبەزییانه لێدەستێنیت. تاکوو ئێستاش جەستەی سڕو ماندوو و پەشۆکاو و دڵ بریندارم له دووری کۆچی نابەوەختی دایکو باوکم هێمنو سارێژ نەبۆوە که ئەستێرەیەکی دیکەی ئاسۆی ژیانمت بەرەو ئاوابوون برد.

ئاوابوونی ئەو ئەستێرەیە منی تاساند. زامەکانی دووری ئەو باڵو پەڕی سووتاندو رووحی شەکەتبارمی بەرەو دیارێکی نادیار برد.

کۆچی نابەوەختی مامم منی زیاتر خستە ناو دووریانو تونێلی تاریکی ژیانمەوە. هەرچەند له راستیدا، له ماوەی ژیانمدا بەداخەوە، بەهۆی دووریو ئەو بارودۆخە خراپەی که کوردستانی گرتبۆوەو بووە هۆی دابرانی خۆشەویستان لەیەکتر، مجاڵی پێکەوە ژیان له پەنای یەکتری لێستاندبووین، نەمتوانی له خزمەتی دابم، تەنیا چەند

جارێک نەبێت ئەویش بە ترسو لەرزەوە لە نزیکەوە چاوم پێبکەوێت، بەڵام بەو حاڵەش بۆ من وەک ماموستاو هیماو ئۆلگووی ژیان بوو. ئەو بوو کە فێری نیشتمانپەروەریو مێهرەبانیو خزمدۆستیو وفاداریو ئەمەکناسیو راستگۆیی کردم. ئەو بوو کە فێری کردم لە ساتە سەختو دژوارەکانی ژیانمدا نەبەزمو سڵ نەکەمەوە. هەروەها ئەو بوو کە لەخۆ پێگەیاندندا لە دژوارترین ساتەو کەندو کۆسپەکانی ژیانمدا کۆڵ نەدەم، هەر چەند بەهۆی وجودی ئەوەوە رێژیمی ئێران لە مافی خوێندنو کارکردن لە زێدی خۆمدا بێبەشی کردم، بەڵام بۆ من هیچکات نەبوە هۆی ئەوەی کە بسڵێمەوە، هەمیشە ئامۆژگاری ئەو بۆ من ئەوە بوو کە مرۆڤ دەتوانێت لە هەموو باردۆخێکی ژیاندا رێگای خۆی بدۆزێتەوەو خۆی پێ‌بگەیەنێتو کەسایەتیەکی پۆزۆتیف لە ناخی خۆیدا بۆ دەوروبەرەو کۆمەڵگاکەی دروستبکاتو بنیات بنێت. سەرەرای ئەوە کە من لە ماوەیەکی کورتدا دایکو باوکم لەدەستدا، بەڵام ماموستا مەلا خدر جێگای باوکمی پڕ کرد بۆوە.

بوون و وجوودی ئەو هەرچەند لە تاراوگە بوو، بەڵام هێمنکەرەوەو ساڕێژکەرەوەی خەمو دڵی بریندارم بوو. دایکو باوکی کۆچکردووم هەمیشە ماموستایان وەک، سیمبولی خۆراگریو نەبەزینو نەسرەوتن لە ژیاندا بە نموونە بۆ دەهێنامەوە، چونکە ماموستا بەهۆی شۆرشی نەپساوەی گەلەکەمان زیاتر لە پەنجا ساڵی تەمەنی لە ئاوارە بوونو لەناو شۆرشدا بردەسەر. ئارەزووی رزگارکردنی گەلەکەی وایکردبوو کە لە خزمو کەسو کارو خۆشەویستانی دوور کەوێتەوەو تاسەی دووریو غەریبی لە ئازیزانی لەپێناو ئامانجێکی پیرۆزدا بەدڵو بەگیان بچژێت. هەر ئەو لەخۆبوردوویو فیداکارییەی مامم وایکردبوو کە خۆشەویستی بە ناو هەناوی کۆمەڵگادا رۆبچێتو ببێتە کەسایەتییەکی دیارو خۆشەویست لە ناو کوردستاندا.

وتەکانی مامم هەمیشە ئاسۆیەکی روونو گەشاوەی بۆ ئێمەو هاورێیانی دەنەخشاند. ئەگەر هەر کەسێک تەنیا چەند چرکە ساتێک لە پەنا ماموستا

دانیشتبایە بێ‌هیچ قسەو توانجێک سەرنجی چاوەکانی دابایە، دەیتوانی دونیایەک قسەی نەوتراو و هیواو ئاواتی پەنگخواردووی لە دیدەکانی بەدیکردبایە، بەڵام بەداخو کەسەرێکی زۆرەوە، دوای بەربەرەکانییەکی زۆرو دەستو پەنجە نەرمکردن لەگەڵ نەخۆشییەکەی ئەجەڵ مەودای پێنەدا کە ئاواتو ئارەزووەکانی کە هەمان ئازادیو سەربەستیی گەلەکەی بوو بێتەدی، بەڵام دڵنیامو هیوادارم کە هاوسەنگەرانی مامۆستا رێگای بەر نادەن تاکوو بووکی ئازادیو سەربەستیی نیشتمانیان لە باوەش نەگرن.

رووحی شادو رێگەی خەباتی بێوچانو بێوەستان درێژەی هەبێت.

بڵاوبوونەوەی هەواڵی کۆچی دوایی
مامۆستا مەلا خدر عومەرزادە "دۆڵە گەرمی"
لە راگەیەنەکانی ناوخۆ و دەرەوەی حیزبدا
چەند نموونەیەک لە هەواڵەکان

خەڵکی مافخواز و خەباتگێڕی کوردستان!

ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان!

بـــە داخ و کەســـــەرێکی زۆرەوە پێتـــــان ڕادەگەیـــەنین کـــە ڕۆژی ٢٠٠٨/٦/٥ کـاتژمێر١٢:٣٠ دەقیقـەی نیوەشـەو، لـە نەخۆشـخانەی گشـتیی پارێزگـای "ئـاکیش هـووس"ی وڵاتـی نۆرویژ، مامۆسـتا مـەلا خدری عومـەرزادە، ناسراو بە مـەلا خدری دۆڵەگـەرمی، یـە کێـك لـە ماندوویی‌نەناسـترین‌و خـەباتگێڕترین ڕۆڵەکـانی حیـزب‌و گەلەکـەمان، بەهـۆی نەخۆشـیی شـێرپەنجە لـە دووره وڵاتـی‌دا کـۆچی دوایـی کـردو ماڵاوایی لە هاوڕێیانی ڕێبواری کاروانی خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلەکەی کرد.

بـەداخێکی زۆر گرانـەوە هـەواڵی کـۆچی دوایـی تێکۆشـەری ناسـراو و دێرینـی نەتەوەکـەمان کـاک مـەلا خدر دۆڵەگـەرمی مـان پێ گەیشت. مـەرگی لـە ناکـاوی تێکۆشەری ڕاستەقینەی دێموکرات، خەباتکاری ڕێگای رزگـاری نەتەوەکـەمان کـاک مـەلا خدر، خەسارێکی گـەورەبوو بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان لـە لایـەک‌و بـۆ هەموو ئەوانەی کە دڵیان بۆ رزگاری‌و سەربەستیی گەلەکەمان لێدەدا.

کـاک مەلاخـدر بەشـێکی زۆر لـە تەمــەنی خـۆی سـەرفی وەدیهێنـانی ئـاواتو ئامانجەکانی گەلی کورد کردبوو، ئەو ڕێگای گـەرمێنو کوێستانی گرتەبەر، زۆری تاڵیو سوێری چێشت تەنیا بۆ ئەوەی نەتەوەکەی سەربەستی لە باوەش بگرێ. ناوبراو شۆرشگێرێکی راستەقینە، ئەویندارێکی بە ئەمەگی ڕێگای کوردایەتی بوو کە زۆر زوو توانیبووی جێگای خۆی لەناو دڵی هاوسەنگەرانیو خەڵکی کوردستاندا بکاتەوە.

کـاک مـەلا خدر ئینسـانێکی زۆر بە ورە بـوو، سـەرەرای ئـەو نەخۆشـییە قـورسو ترسـناکەی کـە لـەو دوایییانـەدا بـۆی هـاتبووە پـێش، نائومێدی لـە وجوودیـدا بـەدی نەدەکرا.

سەرئەنجام مەرگ دەرەتانی پێنەدا لەوە زیاتر خزمەت بە گەل و نیشتمانەکەی بکاو لە کاتژمێر ١٢:٣٠ی نیوەشەوی ٢٠٠٨/٦/٥دا بە یەکجاری چاوە جوانەکانی لەسەر یەک داناو لە حیزبی دێموکراتی کوردستانو بنەماڵە بەرێزەکەی ماڵئاوایی یەکجاری کرد.

ئێمەش وەک کۆمیتەی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لـە وڵاتـی سوئێدو، بەنوێنەرایەتی لە لایەن ئەندامان، لایەنگرانو دۆستانی حیزب لـەم وڵاتـە، وێرای بە داخ بوون بۆ ئەو کۆستە ناوەختـە، پرسـەو سەرەخۆشـیی خۆمـان بە حیزبەکـەمانو بنەماڵـەی بـەرێزی کـاک مـەلا خـدر دۆڵـە گـەرمی رادەگەیـەنینو خۆمـان بـە شـەریکی خـەمو پەژارەیان دەزانین.

حیزبی دێموکراتی کوردستان

کۆمیتەی سوئێد ٢٠٠٨/٦/٦

بەڕێزان هەروەک ئاگادارن بڕیار بوو رۆژی ٢٠٠٨/٦/٧ کۆنفرانسی کۆمیتەی وڵات بەڕێوە بچێت، بەڵام بەداخەوە لە رێکەوتی ٢٠٠٨/٦/٥ کاتژمێر ١٢:٣٠ی نیوەشەو هاوڕێی تێکۆشەرو ماندوویی نەناسو ئەندامی تێکۆشەری حیزبەکەمان مامۆستا مەلا خدر دۆڵە (گەرمی عومەرزادە) کۆچی دوایی کردو دڵە پڕ هەستو نیشتمانپەروەرانەکەی لە لێدان کەوتو ئێمەو بنەماڵە بەڕێزەکەی لەنێو خەمو پەژارەدا بەجێ‌هێشت.

بە هۆی ئەم کۆسنە گەورەوە لەسەر بڕیاری هەیئەتی ئیجرائی کۆمیتەی حیزب لە نۆرویژ، کۆنفرانسەکەمان هەتا کاتێکی دیاری نەکراو دواخست.

حیزبی دێموکراتی کوردستان

کۆمیتەی نۆرویژ

کۆچی دوایی تێکۆشەرێکی دێرین و خەباتگێڕکی ماندوویی نەناس

بە داخ و کەسەرێکی زۆرەوە دەبێ ڕابگەیەنین کە نیوە شەوی ٢٠٠٨/٦/٥ کاتژمێر ١٢:٣٠ی نیوەشەو هاوڕێی تێکۆشەرو لەمێژینەی خەباتی کوردایەتیو ئەندامی پێشووی ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان، کاک مەلا خدر عومەر زادە (دۆڵەگەرمی) بەهۆی نەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کرد.

مامۆستا مەلا خدر دۆڵە گەرمی خۆشەویستی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانو هاوسەنگەرانی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. لە دەستچوونی ناودارێکی کوردپەروەری وەک مامۆستا مەلا خدر، خەسارێکی گەورەو جوبڕان نەکراوەیە، لە هەمانکاتدا دەبێتە هۆی غەمو پەژارەی هەموو تێکۆشەرانی دیکەی رزگاری کوردو کوردستان، بەتایبەت کۆستێکی هەرە گەورەیە بۆ ناوچەی کورد پەروەری سەردەشت.

ئێمە وەک کۆمیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە وڵاتی نۆرویژ لەلایەن خۆمانو ئەندامانەوە، سەرەخۆشی خۆمان لە بنەماڵەو کەسو کاری ئەم خۆشەویستە دەکەینو هیوادارین خودای مەزن سەبووری کشت لایەکمان بدات.

ئازیزانو خۆشەویستان!

ئێمە تێدەکۆشین بە زووترین کات لە رۆژی ناشتن و کاتی پرسە و سەرەخۆشی ئاگادارتان کەینەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان

کۆمیتەی نۆرویژ

بەبۆنەی کۆچی نابەوەختی هاوڕێی لە دەستچوومان، کاك مەلا خدر دۆلەگەرمی

بە داخەوە ئاگادار بوین کە بەرەبەیانی رۆژی ٦ی جونی ٢٠٠٨ لە ولاّتی نۆرویژ، دڵی گەورەی مامۆستا خدر عومەرزادە بە هۆی نەخۆشی لە لێدان کەوت و رێگای خەباتی بە هاورێیانی لە حیزبی دێمۆکراتی کوردستان سپارد.

مامۆستا خدری عومەر زادە یەکێک لەو رۆلە تێکۆشەرانەی حیزبو گەلی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستان بوو، کە بە شی هەرەزۆری تەمەنی خۆیو بنەماڵەکەشی، بۆ خزمەت بە گەلو نیشتمانی بە ئاوات نەگەیشتوی تەرخان کردو لەو پێناوەدا لەگەڵ هەموو تەنگو چەڵەمەکانی رێگای سەختی خەبات، بەبەرەکانی کردو قەت بە چۆک دا نەهات.

ئێمە هاورێیانی مامۆستا خدر لەولاّتی بریتانیا بۆ لەدەستدانی ئەو ئازیزەمان بەداخینو یادی مامۆستا هەمیشە لە دڵماندا زیندوو رادەگرینو وەفادار بە رێگاکەی، تا وەدیهاتنی ئاواتەکانی ئەو و هەموو شەهیدانی کوردو کوردستان دەمێنینەوە.

هەروەها بەو بۆنەیەوە لە هەموو هاورێیانی حیزب بەگشتیو بنەمالەی بەرێزی مامۆستا خدر عومەر زادە بەتایبەتی،بەدڵ سەرەخۆشی دەکەینو لە خەمو پەژارەیاندا خۆمان بە شە ریک دەزانین.

سلاّو لە گیانی مامۆستا خدر و هەمو شەهیدانی کوردستان.

حیزبی دێمۆکراتی کوردستان

کۆمیتەی بریتانیا

٧ی جونی ٢٠٠٨

مـــاڵاوایی تێکۆشـــەری حیزبـــی دێمـــوکراتی کوردســـتان مامۆســـتا مـــەلا خـــدر دۆڵەگەرمی

بەداخێکی گرانەوە هەواڵی کۆچی دوایی تێکۆشەری دێرینی گەلەکەمان کاکە مەلا خدرمان پێگەیشت کە بوو بەهۆی خەم و پەژارەمان. کۆچی دوایی کاک مەلا خدر زیانێکی گەورە بوو بۆ حیزبو گەلەکەمانو هەموومانی تازیەبار کرد. کاک مـەلا خـدر لـە سـەرەتای لاوەتـی هاتـە نێـو کـۆڕی خـەباتی تێکۆشـەرانی دێمـوکراتو بێوەستانو ماندووبوون بۆ رزگاریی گەلو نیشتمانەکەمان تێکۆشا.

کاک مەلا خدر یەکێک لە هەڵسووراوترینی ئەندامانی حیزب بوو لـە جووڵانـەوەی ساڵەکانی ٤٧- ٤٦و وەفادار بە رێبازی پێشەواو ئاوارەی نەمر.

کـاک مـەلا خـدر لـە پێنـاوی رزگـاریی گـەلو ئەنجامـدانی مەئموورییەتـەکانی حیزبیدا دەرێخی نەدەکرد.

ناوبراو سێ جار ئاوارە بوو:

جـاری یەکـەم :دوای سـاڵەکانی ٤٧- ٤٦ تـا شۆڕشـی گـەلانی ئێران لە سـاڵی ١٣٥٧ی هەتاوی.

جـاری دووهـەم: دوای هێرشـە دڕندانـەکانی ڕێژیمـی ئاخونـدان بۆسـەر بنکـەکانی پ.م‌ی حیزب لە ناوچەی سەردەشت.

جاری سێهەم: لە دەربەدەری‌دا دەربەدەری هەندەران بوو.

کاک مەلا خدر ئاواتی بوو نیشتمانو گەلەکەی بە ئازادی ببینیو سەربەرزانە بگەڕێتەوە باوەشی نیشتمانە خۆشەویستەکەی، هەزار داخو مەخابن مەرگ مەودای پێنەداو نەخۆشی شێرپەنجە بڕستی لەو تێکۆشەرە مەزنە بڕیو لە کاتژمێر ١٢:٣٠ی نیوەشەوی، ٢٠٠٨/٦/٥دا لە نەخۆشخانەیەک لە وڵاتی نۆرویژ بۆ هەتاهەتایە چاوەکانی لەسەر یەک داناو هەموو ئاواتو ئارەزووەکانی لەگەڵ خۆی بردە ژێرگڵو خەباتو تێکۆشانی دژی کۆماری گەندەڵی ئیسلامیی ئێرانی بە هاوڕێیانی سپارد.

بەوبۆنە دڵتەزێنەوە، کۆمیتەو ئەندامانو لایەنگرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە وڵاتی سویس پرسەو سەرەخۆشیی خۆیان پێشکەش بە بنەماڵەو هاوڕێیانیو حیزبی دێموکراتی کوردستانو بەگشتی خەڵکی ناوچەی سەردەشت بەتایبەتی دەکەنو خۆیان بە شەریکو بەشداری خۆشەویستانو ئازێزانی کاک مەلا خدر دەزانین. روحی شادو ڕێگای پڕ ڕێبوار

حیزبی دێموکراتی کوردستان

کۆمیتەی سویس

ڕێورەسمی بەخاکسپاردن وپرسەوسەرەخۆشی

هاوریی خەباتگێر مامۆستا مەلا خدر عومەرزادە لە نورویژ

ڕۆژی هەینی ٢٠٠٨/٦/١٣ بە پیێ بەرنامەی لەپێش داریێژراو، سەدان کەس لە ئەندامانی بنەماڵە، خزمو کەسانی نیزیکو هاوریێو هاوسەنگەرانو دانیشتوانی ناوچەی ڕۆمەریێکەو ئۆسلۆو دەوروبەری رووپان لە نەخۆشخانە بۆ وەرگرتنەوەی تەرمی مامۆستا خدر عومەرزادە کرد.

کاتژمێر ١١:٣٠ تەرمی ئەو تێکۆشەرە وەرگیرایەوەو دەیان کەس لەگەڵ تەرمەکە بەرەو گۆرستانی "ستاسبرگ گراولوند" وەرێکەوتن بۆ بەشداریی لە ڕێورەسمی دواماڵئاواییو بە خاکسپاردنی هاوڕێی تێکۆشەر مامۆستا مەلا خدر.

پێویستە بگوترێ کە چواربەرنامە بەرێوەچوو بەم شێوەیە:

ڕێورەسمی کاپل- بەشی یەکەم

*پێشکەشکاری بەرنامە کاک ناسر فەتاحی ڕێورەسمەکەی کردەوەو شێعرێکی ئاراستەی ئامادەبووان کرد.

*موسیقاژن کاک دارڤان بەرزەنجی بەپارچە موسیقایەک هەستی خۆی بەرامبەر مامۆستا دەربرێ.

*یەکێک‌لە جگەرگوشەکانی مامۆستا خدر، خۆشکە کوێستان عومەرزادە، کاک مەلاخدری وەک باوکێکی نموونەو بە هاورێیەکی بەراستی دڵسوزی بنەماڵەو خەباتگێرێکی فیداکار ناو برد.

*کاک ئەبووبکر راد هاورێی لە مێژینەی کاک مەلاخدر لەسەر تایبەتمەندییەکانو خوو رەوشتی جوانو روشتەبەرزەکانی ناوبراو قسەی کرد .

*کاک ئەحمەد نەقشی لەسەر خەباتو تێکۆشانی مامۆستا بەتایبەت لە سەرەتاکانی دەیەی چل کە حوجرەی فەقێیان ببوو بە ناوەندی شورشگێرانی کورد قسەی کرد.

*جگەرگۆشەیەکی دیکەی مامۆستا، ئارەزو عومەرزادە هەستی خۆی بەرامبەر بە باوکی لەسەر خوشەویستیو هاورییو دڵسۆزیی ئەو سەبارەت بە کچو کورانی، دەربری.

*کاک حاجی حوسێن حەداد هاورێی لەمێژینەی مامۆستا لەسەر نەسرەوتوییو لەخۆبوردوویی مامۆستا خدر دوا.

* مامۆستا سیروان حەفیدی لە هاورێیانی رۆژانی سەختو دژواری کاک مەلا خدر باسی کەسایەتی مامۆستاو خۆشەویستیی ئەو لە لای کۆمەلانی خەڵک دەکا .

ئەم جار نۆرە دەگاتە بەرنامەی دووهەم کە بریار بوو لەسەر گڵکۆی تێکۆشەری فیداکار مامۆستا بەرێوەبچێ کە لەبەر بارین باران، بەرنامەکە ئالۆگۆری تێدا پێکهاتو بەرنامەی دووهەمیش هەر لە «کاپل» بەرێوەچوو.

بەشی دووهەمی رێورەسمەکە

*بەرنامەکە بە سرودی ئەی رەقیب دەستی پێکرد.

*راگرتنی خۆلێک بێدەنگی

بەرپرسی بەشی تەشکیلاتی حیزب لە دەرەوەی وڵات بەرێز کاک سەعید بەگزادە لەسەر خزمەتە بەرچاوەکانیو رەوشتی بەرزی مامۆستا خدر دوا.

*کاک سردار محەممەدپوور پەیامی بنەماڵەی مامۆستای پێشکەش کرد، لەپەیامەکەدا باسی قورسایی ئەم رووداوەو ئەو سەفەرە یەکجارییەو گەورەیی مامۆستاو باس لە رێنوێنیە بەنەرخەکانی مامۆستای تێدا هاتبوو.

*بەرێز کاک جەعفەر حامیدی تێکۆشەری دێرین، وەک دستێکی نزیکی ناوبراو کە زۆر شت لە مامۆستا فێر بووە قسەی کردو هەروەها لەسەر خەباتی مامۆستا دوا .

*کەسایەتی بەناوبانگ بەرێز کاک هاشم کەریمی کە لە بریتانیا بۆ بەشداریی رێورەسمەکان هاتبوو، بەوردی لەسەر گەورەیی و نەداریی و چەرمەسەرییەکانی خەباتی دەورانی شای خائین، کاک مەلاخدرو هاورێیانی لەو کاتیشدا شێلگیرو باوەری پتەویان هەبوو و هەروها لەسەر رەوشتە بەرزەکانی ئەو خەباتکارە دێرینە دوا.

*بەرێز کاک مەلا عەزیز ئەحمەدی بەرپرسی کۆمیتەی سویس کە بۆ مەراسمی پرسەو بەخاکسپاردن و دواماڵئاوایی هاتبوو و هاوئامانجو هاوخەباتی هەرە نزیکی مامۆستا بوو، بە وردی لەسەر ژیانی سەربەرزانەی و خەباتو تێکۆشانی ئەو چالاکە خۆراگرە دوا.

*شاعیرو ئەندامی کۆمیتەی حیزب لەسوئێد بەرێز مامۆستا ئاشق وێرای دەیان کەس لە دڵسوزانیو هاومەتەرێزانی دیکە لە سوئێد هاتبوو. پەیامی کۆمیتەی سوئێدو شێعرێکی بەسوزی ئاراستەی رێورەسمەکە کرد.

پاش ئاراستە کردنی تاجەگوڵی بنەماڵەو خزمو کەسانی مامۆستا لە «کاپل» ئەم بەشە لە رێورەسمەکە کۆتایی هات.

رێورەسمی ناشتنو گوڵدانان لەسەر مەزاری مامۆستا خدر– بەشی سێهەم

لەپێشدا هاوسەری هاورێی کۆچکردوومانو خۆشکە کۆیستان عومەرزادە بۆ ناشتن بەرەوگۆری مامۆستا کە ٤٣ ساڵ لە باشترین ساڵەکانی تەمەنی بۆ خزمەت بەگەلە چەوساوەو بێبەشەکەی تەرخان کردبوو وەرێکەوتن .

سۆما کچە هەرە بچووکەکەی مامۆستا وێنەی بابی هەڵدەگرێ بە دوای سەفدا دەرواو ئارەزوو کچە دەنگخۆشەکەی مامۆستا، ئاڵای پیرۆزی کوردستان بەدەستەوە هەنگاو دەنێ، شەش کەس لە ئەندامانی بنەماڵەی خۆیو کۆمیتەی حیزب بە تابووتێک لەسەرشان کە ئاڵای کوردستانی خۆشەویستی تێپێچرابوو بەرەو گڵکۆی مامۆستا بۆ ناشتنی وەرێکەوتن. هاورێیانی کۆمیتەی بەرێوەبەریی حیزب لە دەرەوی وڵاتو کۆمیتەی حیزب لە نۆرویژ کە تاجەگوڵیان پێبوو بە دوای تابووتدا وەرێکەوتن. خزمو کەسانو هاورێیانی حیزبی کە لە دوورو نیزیکەوە هاتبوون ویرای کوردانی دڵسوزی دیکە بۆ بە خاکسپاردنی مامۆستا وەدوای هاورێیانی دێکە کەوتن. بەنەزم و دیسیپلینێکی کەم وینە، هەموو لایەک گەیشتنە سەر گڵکۆی هاورێی کوچکردوومان مامۆستا خدر.

شێعرێک لەلایەن کاک ناسر فەتاحی خوێندرایەوە، پاشان لەلایەن مامۆستا سیروان خوالێخۆشبوو مامۆستا مەلا خدر تەڵقین درا، تاجەگوڵ لەلایەن بنەماڵەو خزمانو کەسانی داندرا، پاشان لەلایەن کۆمیتەی حیزب لە نۆرویژ لەلایەن بەرێز کاک هاشم رۆستەمی بەرپرسی کۆمیتەو کاک هەردی یوسفیو کاک نادر ئەمینی تاجەگوڵی خۆشەویستیی کۆمیتەی حیزب لەسەر مەزاری مامۆستا داندراو هەروەها زۆر لایەنی سیاسیو زۆر کەس بەتاک چەپکە گوڵیان ئاراستەی گۆری هاورێی خەباتکارمان مامۆستا خدر کرد. ئارەزوو عومەرزادە بە دەنگە خۆشەکەی زۆر جار رێورەسمەکانی تایبەت بە هەلەبجەو ئەنفالی رازاندبۆوەو ئەوجار بۆ کەسێک لایی لایی کرد کە تاجی سەرو رووناکی چاو و رێنوێنو رێنیشاندری بوو.

ئەو حیزب و رێکخراوسیاسییانەی کە تاجەگوڵیان لەسەر مەزاری مامۆستا دانا، ئەمانە بوون:

حیزبی دێموکراتی کوردستان

یەکیەتی نیشتیمانی کوردستان، نەرویج

پارتی ئازادیی کوردستان
پارتی ژیانەوەی کوردستان- پژاک
پارتی سەربەخوویی کوردستان
یەکیەتی ژنانی دیموکراتی کوردستان، کۆمیتەی نۆرویژ
یەکێتی لاوانی دێموکراتی رۆژهەڵاتی کوردستان نۆروێژ

ڕێورەسمی ڕێزگرتنو پرسەوسەرەخۆشی لە فۆلکەهۆسی لیلیسترۆم - بەشی چوارم

کاتژمێر ١٥:١٥ی رۆژی هەینی مەراسمی ڕێزلێنانو پرسەو سەرەخۆشی دەستی پێکردو بەرنامەکە بەمشێوەیە بەرێوەچوو:

*پێشکەشکاری بەرنامە بەرێز کاک ناسر فەتاحی بەرنامەکەی بە شێعرێکی جوان کردەوە.

*کاک ئاسۆ عومەرزادە جگەرگۆشە مامۆستا مەلا خدر سپاسو پێزانینی خۆیو بنەماڵەی بەرێز مامۆستای ئاراستەی بەشداران کرد.

*پەیامی کۆمیتەی بەرێوەبەریی حیزب لە دەرەوەی وڵات لەلایەن خۆشکە کۆیستان گادانی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبەوە خوێندرایەوە.

*پەیامی سەرەخۆشیی بەرێز کاک مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسیو بەرپرسی کۆمیتەی بەرێوەبەریی حیزب لە دەرەوەی وڵات بۆ بنەماڵە لەلایەن کاک ناسرەوە پێشکەش کرا.

*پەیامی هاودردیی کاک جەلیل گادانی بۆ بنەماڵەی مامۆستا لەلایەن پێشکەشکاری بەرنامە ئاراستەی بەشداران کرا.

*کاک هۆگر کاوانی بەرپرسی رێکخستنی یەکیەتی نیشتمانی لە نۆروێژ وتاری هاودردی پێشکەش کرد.

* کاک کەریم ئەللاوەیسی، بەرپرسی بەشی کۆمەڵایەتی، پەیامی کۆمیتەی نۆرویژی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئاراستەی بەشدارانی ڕێورەسمەکە کرد.
*پەیامی پارتی سەربەخۆیی کوردستان لەلایەن کاک سەلاح سوڵتانپەنا پێشکەش کرا.
*پەخشانە شێعرێک لەلایەن کاک لوقمان کسرایی خوێندرایەوە.
*کاک ریبوار محەممەدزادە پەیامی پارتی سەربەستیی کوردستانی ئاراستەی بەشداربووان کرد.
*تێکوشەری دێرین و چالاکی سیاسی کاک حاجی حوسێن حەداد بە پارچە شێعرێک هەستی خۆی دەربری.
*بروسکەی ماتەمینی پ.ک.ک و پژاک و کۆنگرەی نیشتمانی گەل پێشکەش کرا .
*یەکیەتی ژنانی دێموکراتی کوردستان، کۆمیتەی نۆرویژ بە ناردنی بروسکە، خەم و پەژارەی خۆیان لە کۆچی دوایی تێکوشەری دێرین و ماندویی نەناس کاک مەلا خدر دەربری.
*یەکیەتی لاوانی دێموکراتی رۆژهەڵاتی کوردستان- نۆرویژ بروسکەی هاودەردیی خۆیان ئاراستەی بەشداران کرد.
*مەقامێک بەهۆی کاک بێکەس پێشکەش کرا.
*بەرێز کاک عەبدوڵڵا شەقاز هەستی خۆی بە بەیانی چەند قسەیەک دەربری.
*کاک سەعید مامەندی، بیرەوەری خۆی لەگەڵ مامۆستا لە هەر جێگەیەک لەگەڵی بووە بە شێویەکی جوان گێرایەوە.
*وەک دوا قسە، خۆشکە کویستان کچی مامۆستا ویرای دەربرینی داخ و کەسەرێکی زۆر بۆ لە دەستدانی هاورێی و هاوخەم و مامۆستای گەورەی بنەماڵە، واتە مامۆستای بابی، رێزو حورمەتی یەکە یەکەی ئەندامانی بنەماڵەی مامۆستا خدری پێشکەش بە هەموو ئەو دڵسوزانە کرد کە بۆ ئەو رێورەسمانەو ٩ رۆژ پرسەو سەرخۆشی لە ماڵی ئەوپەڕی زەحمەتیان کێشاوەو بوونە هۆی سووکنایی دڵی ئەندامانی بنەماڵەی

مامۆستای کوچکردوو و قورسایی ئەو خەمە گرانەیان لەسەر شانی بنەماڵە کەم کردۆتەوە.

بەرنامەی رێزگرتن‌و پرسەو سەرخۆشیی تێکوشەری دێرین کۆتایی پێهات.

پێویستە ئاماژە بە چەند شت بکەین:

هاودردی و هاوخەمی

ئەوەی لە ماوەی ئەو چەند رۆژەدا لەلایەن هاوئامانج‌و هاوبیرانی مامۆستاو خزم‌و کەسان‌و بەگشتی کوردەکانی نۆروێژ‌و دەروەی نۆروێژ سەبارەت بە مامۆستا بەنیسبەتی بنەماڵەکەی کرا جێگەی قەدرو پێزانینێکی زۆرەو بێ‌شک کاریگەریی باشی لەسەر بنەماڵەی هاوری کۆچکردوومان داناوە. بەو هیوایە هاودەردی‌و دڵسوزی بۆ یەکترو هاوخەمی لەناو کوردانْدا هەر لە زیادبوون دا بێ‌و مادیات ئەو کاریگەریەی نەبێ کە هەستی مروڤایەتی‌و کوردایەتی بەرەو کزی ببا. بێگۆمان ئەو برایەتی‌و هاوخەمی‌و بەهانای یەکچوونە قازانجی زۆری بۆ ئێمە دەبێ لە گەیشتن بە مافی نەتەوایەتیماندا.

نەزم و دیسپلین و هاوکاری

نەزم و دیسیپلینی رێورەسمەکان ویرای هاوکاریی بە هێزی دوو بنەماڵە، بنەماڵەی گەورەی حیزبی دیموکرات، بنەماڵەی مامۆستا خدر لە راپەراندن‌و بە ئەنجام گەیاندنی کارەکان زۆر بەکەڵک بوو و گرینگی زۆری هەبوو.

سپاس و رێزگرتن:

سپاسی هەموو ئەو کەسانە دەکەین کە هاوکاریان کردووی وەک ئاشپەز، کاری تەداروکات، فیلم گرتن‌و هەموو بە شەکان. پێویستە سپاسی وێنەگری فۆتۆ کاک سلاح مستەفا بکەین کە ئەرکی وێنە گرتنی ئەم مەراسمەی وەئەستۆ گرت. کۆی

ئەوانە پەیامێک دەدا بە ئێمە کە خەڵک رێز دەگرن لە کەسانێک کە خزمەتو فیداکاری دەکەن، "بۆ گەل دەژینو بۆ گەل دەمرن"و هەروەها ئەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی گەیاندۆتە ئێرەو حیزب بۆتە خۆشەویستی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانو لەنێو حیزبو رێکخراوەکانی هەر چوار بەشی کوردستان رێزو حورمەتیکی زۆری هەیە، رابردوویەکی پر لەسەر فەرازیو شانازییە کە بە هەوڵو هیممەتی تێکۆشەرە دێرینەکانی کۆماری کوردستانو دوای کۆمارو خەباتگیرانی سالەکانی ٤٧-٤٦و هەروەها شەهیدە سەربەرزەکانی ئەو حیزبەو هەڵبژاردنی رێگاو ریبازی دروست بە لەبەر چاوگرتنی هەلومەرج بووە.

مامۆستا مەلاخدرو سەدان تێکۆشەری دێرین بەشداری شانازییەکانی حیزبنو حیزبی دێموکرات شانازیی بەو خەباتگیرانەو پێنج هەزار شەهید دەکا کە سەری حیزبو گەلەکەمانیان بەرز راگرتووە.

رۆحی مامۆستا خدر عومەرزادە شادو رێگای پڕرێبوار بێ.

حیزبی دیموکراتی کوردستان

کۆمیتەی نۆروێژ، بەشی کۆمەڵایەتی

٢٠٠٨/٦/١٦

بنەماڵەی بەرێزی تێکۆشەری لە دەستچوو کاک مەلا خدری دۆڵەگەرمی!

بەبۆنەی کۆچی دوایی براو هاورێی لە مێژینەم کاک مەلا خدرەوە بە ناوی خۆم‌و هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەمەوە کە لە کۆنەوە پێوەندییەکی نزیک‌و دۆستانەمان لەگەڵی هەبوو پر بەدڵ سەرە خۆشی لە ئێوەو هەموو خەڵکی کوردستان بەگشتی‌و ئەندامان‌و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەتایبەتی دەکەم‌و بۆ ئێوە ئەندامانی بنەماڵەی‌و ئازیزانی سێبووری‌و بۆ خوالێخۆشبوو شادیی روح‌و بەهەشتی بەرین‌و بۆ رێگا پیرۆزەکەی بەردەوامی بە ئاوات دەخوازم.

زیاتر لە پەنجا ساڵە کاک مەلا خدر دۆڵەگەرمی دەناسم، سەرەتای ناسیاریمان بە مامۆستاو قوتابیەتی دەستی پێکرد، دوایە بووینە دۆست‌و دەستە برایەکی خۆشەویست‌و دواتر بووینە هاورێ‌و هاوسەنگەرو هاوئامانج. لە هەلومەرجی جۆراوجۆردا لەگەڵی ژیاوم. لە ژیانی پر لە هەژاری‌و بێبەشی‌و خاکەساری، لە دەورانی خوێندنی مەلایەتی‌دا، لە سەردەمی خەباتی نهێنی‌و حیزبایەتی، لە سێبەری دیکتاتۆریی پاشایەتی‌دا، لە ژیانی پر هەورازو نشێوو پرکارەساتی ئاوارەیی‌و دەربەدەریی پێشمەرگایەتی‌داو لە دەورانی ژیانی ئارام، بەڵام پر دەغدەغەی دوورە وڵاتی‌و غەریبایەتی‌دا. لە هەمووی ئەو سەردەمانەدا کاک مەلا خدری دۆڵەگەرمیم وەک مرۆڤێکی بە ئەخلاق، خۆراگر، بە بیرو باوەر، بە هومێدو رووخۆش‌و خۆشەویستی هاورێ‌و دۆستان‌و ناسیاوان‌و هەموو کەسانی دەوروبەری ناسیوە.

ئەو تێکۆشەرە نەمرە هەر خۆش بوو لەگەڵی دانیشی، قسەی بۆ بکەی‌و قسەت بۆ بکاو چێژ لە گفت‌و لفتی جوان‌و ئاکاری ئینسانی‌و مەندی‌و لە سەرەخۆییەکەی وەربگری. بەشبەحاڵی خۆم هیچکاتێک یادگارە شیرنەکانی لەبیر ناکەم‌و تا ماوم بەیادی رۆژانی هاورێیەتی‌و دۆستایەتی‌و هاوخەباتیی ئەو نەمرە دەژیم.

روحی شادو رێگای خەباتی پڕ رێبوار بێ‌و ئێوەش لە ژیان‌و خەباتدا سەرکەوتوو بن .

پێی ناوێ بۆ شەهیدی وەتەن شیوەن و گرین

نامرن ئەوانە وا لە دڵی میللەتا ئەژین

برای دڵسۆزتان

عبدالله حسن زادە

۲۰۰۸/٦/١٤- ۱۳۷۸/۳/۲۵

بروسکەی هاودەردیی

بروسکەی هاودەردی لەلایەن مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانو بەرپرسی کۆمیتەی بەڕێوەبەریی حیزب لە دەرەوەی وڵات.

بنەماڵەی بەڕێزی هاوڕێی کۆچکردوومان، مامۆستا مەلا خدر ئەندامانو لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان !

خوشک و برایانی بەشدار لە رێو رەسمی بەخاکسپاردنی تێکۆشەری ماندوو نەناسی گەلەکەمان مامۆستا مەلا خدر لە دەرەوە لە گەڵتانمو باری قورسی ئەو خەسارەتە گەورەیەتان لەگەڵ هەڵدەگرمو شەریکی غەەکانتانم.

ڕێزدارو تێکۆشەر مامۆستا مەلا خدر یەکێک لە دڵسۆزاترین ڕۆڵەکانی گەلەکەمان بوو. ئەو بەشی هەرە زۆری ژیانی خۆی تەرخان کرد بۆ خەبات لە پێناوی وەدەستهێنانی مافە رەواکانی گەلەکەمان. ئەو لە هەموو قۆناخەکانی خەباتی سەختو دژواری حیزبو گەلەکەماندا، چ لە سەردەمی پاشایەتیو چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامیدا لە ریزی پێشەوەی تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا بوو.

لە دەستدانی ئەو خەباتگێڕە بە ئەزموونو کۆڵنەدەرە، خەسارتێکی گەورەیە کە لە حیزبیو گەلەکەمان کەوتووە. داوای سەبووریتان بۆ دەکەمو هیوادارم بە وەدیهێنانی ئاواتەکانی ئەو هاوڕێ دڵسۆزەمان، روحی گەورەی مامۆستا مەلا خدرو هەموو خەباتگێڕانی شەهیدو کۆچکردووی گەلەکەمان شاد بێ.

مستەفا شەڵماشی

٢٠٠٨/٦/١٢

بنەماڵەی بەڕێزی کاک مەلا خدر

هاوڕێیانی کۆمیتەی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان لە نۆرویژ

بەداخەوە خەبەری کۆچی دوایی هاوڕێی بەڕێزو کادری بەوەجی حیزبی دیمۆکراتو تێکۆشەری لە مێژینەم پێگەیشت. هەرچەند پڕکردنەوەی جێگای کادرێکی ئاوە بە ئەزموونو گەورەو بنەماڵەی تێکۆشەرەکەی کە چەندین ساڵ شانبەشانی مەلا خدر لە چیاو شاخو دۆڵەکانی کوردستانو دونیای ئاوارەیی لە کوردستانو هەندەران بوون وا بەئاسانی پڕ نابێتەوە.

بەڵام دڵنیام بە هەموو وجودەوە درێژەدەری ڕێگای خەباتو پڕ لە شانازی ئەو تێکۆشەرە دەبین هیوادارم ئەو ڕووداوە خەمناکەش وەکوو زۆر ڕووداوی ناخۆشی دیکە کە ساڵیانێکی دوورو درێژە شاهیدیانن بە دڵە گەورەکانتان تەحەموول بکەن.

لە دەستدانی کەسانی وەکوو مەلا خدر نە ک هەر لەنێو ئێوە هاوڕێیانی حیزبیو ئەندامانی بنەماڵەیدا بە زیانێکی بەرچاو دەژمێردرێ، بەڵکوو مایەی پەژارەی خەڵکی ناوچەکانی سەردەشتو هەموو ئەو دۆستو ئاشنایانەیە کە لە نیزیکەوە دەیانناسی بۆی بە پەرۆشو خەمبارنو گومانم نیە کە پاکیو سەداقەتی ئەو هاوڕێ تێکۆشەرەمان بۆ هەمیشە لە دڵی هەموو ئازیزاندا دەمێنێتەوە. بەبۆنەی کۆچی دوایی ئەو هاوڕێ بەڕێزە سەرەخۆشی لە خۆمانو لە ئێوەی بەڕێز دەکەمو هیوادارم ئاخرین غەمتان بێو ڕەوانی ئازیزی لە دەستچوومان شاد بێ .

براتان جەلیل گادانی

پەیام و وتارەکانی
مامۆستا مەلا خدر عومەرزادە"دۆڵە گەرمی"
سەبارەت بە بۆنە جیاجیا
حیزبی و نەتەوەییەکان

وتاری ڕێورەسمی دووی ڕێبەندان، ساڵرۆژی دامەزرانی کۆماری کوردستان

خوشک‌و برایانی بەڕێز!

میوانە خۆشەویستەکانی بەشدار لە یادو بیرەوەریی دووی ڕێبەندان، یەکەم کۆماری کوردستان لە مەهاباد!

بۆ ئێمەی کۆمەڵەی فەرهەنگ‌و کولتووری کوردی لە پارێزگای ئۆپلەندی وڵاتی نۆرویژ، جێگای خۆشحاڵییە بەشداریتان لەو ڕێورەسمەدا. هەر بۆیە پڕبە دڵ بەخێرهاتنتان دەکەین. هیوادارین بەوپەڕی خۆشییەوە، بە مەیل‌و زەوقێکی ئەوتۆ کە شایانی ئەو ڕۆژە مێژووییە بێ بەشداری بکەن، لە هەموو شێوەکانی شاییو هەڵپەرکێ کەڵک وەربگرن، لە هەموو شێوە موسیقاو گۆرانییەک کە نیشانەی دابونەریتی کوردەوارییەو باس لە بوونی نەتەوەیەکی بندەست‌و مافخوراو و خاوەن نفووسێکی ٤٠ میلیۆنی کە تا ئێستا نموونەی لەسەر گۆی زەوی نیە، وەربگرن. بۆ ئەوەی سەلەماندبێتمان بەو وڵاتانەی لە ئاست مەسەلەی کوردو مێژوویەکەی بێئاگان، خاوەنی هەموو شتێکی تایبەت بە خۆمان بووین، وەک خاک، زمان، مێژوو، فەرهەنگ‌و کولتوور، بەڵام لێمان زەتکراوە، دابەشکراوین‌و لێماندراوە. یادو بیرەوەریی ئەو ڕۆژە مێژووییە ئەرکە بۆ هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەرو گەلدۆست لە هەر کوێ بێ.

خوشک‌و برایان!

میوانە بەرێزەکان!

پەنجاو پێنج ساڵ لەمەوبەر لە رۆژێکی وەک ئەمرۆ و لە ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی یەکەم کۆماری کوردستان بە رێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان‌و بە سەرۆکایەتیی پێشەوای نەمر قازی محەممەد راگەیەندرا. دامەزرانی کۆمار لەو هەلومەرجە لەبارەدا کە بەهۆی شەری جیهانیی دووهەم لە ئێراندا خولْقا بوو، ئینگلیس‌و ئەمریکا لە باشوور، ئەرتەشی سووریش لە باکوور خۆیان خزاندبووە ناو خاکی ئێرانەوەو بەبیانووی پێشگیری، یان شکستی ئەلمانی نازی ئێرانیان ناو نابوو "پردی پیرۆز"و ئێرانیش لەوپەڕی لاوازی‌دا بە ئەرتەشێکی شڕو شەوێق تواناو دەسەڵاتی کۆنترۆڵی ئێرانی بەو شێوەیە نەمابوو. رۆژێکی پیرۆز بوو لە هەموو کوردستان‌و دەنگی دایەوە.

هاوکات دەگەڵ کۆماری کوردستان، ماوەیەک پێشتر کۆماری ئازەربایجان بە سەرۆکایەتی جەعفەر پیشەوەری لە تەورێز دامەزرابوو، ئینگلیس‌و ئەمریکا هەر دووکیان بە دامەزراندنی ئەو دوو کۆمارە نیگەران‌و دڵتەنگ بوون، چونکە بە پلان‌و بەرنامەرێژیی سۆڤییەتییەکانیان دەزانی کە بە رواڵەت سۆڤییەت یارو یاوەری گەلانی ژێردەستە بوو.

دامەزرانی کۆماری کوردستان، دوای چەندین ساڵ خەبات‌و تێکۆشانی گەلی کورد لە هەر چوارپارچەی کوردستان‌و وشیاریی‌و بلیمەتیی پێشەوا قازی کە نفووزێکی زۆرو ناوو ناوبانگێکی لەنێو کۆمەلانی خەڵکی کوردستان‌دا هەبوو. ئەوە بوو لە ماوەیەکی زۆر کەم‌دا دەنگی دایەوەو لە هەموو شارو شارۆچکەو گوندەکانیش‌دا کۆمەلانی خەڵکی کوردستان دەستە دەستەو پۆل پۆل موژدەی خۆشیان پێک دەدا.

شادیی لەنێو کۆمەلانی خەڵکی کوردستان رۆژ لەگەڵ رۆژ زیاتر گەرمتر دەبوو، چونکە بە دامەزرانی کۆماری کوردستان دوایی بە دەسەڵاتی رەشی کۆنەپەرستیی پاشایەتی لە کوردستان هات‌و هەموو کارەکان کەوتنە دەست کوردەکان. دامەزرانی

کۆماری کوردستان نوختە گۆرانێک بوو، چونکە لە ژیانی سیاسیی کورددا بۆ یەکەمجار بوو لە پارچەیەکی نیشتماندا کۆمارێکی سەربەخۆ دابمەزرێ‌و کورد کارو باری خۆی بۆ خۆی بەرێوەبەرێ.

زۆری نەخایاند رۆڵەکانی کۆمار بۆ جێبەجێ کردنی ویستە رەواکان کەوتنە خۆ، زۆر دەستکەوتی بەنرخیان بۆ گەلی کورد هێنایەدی. وەک پێوەندی گرتن دەگەڵ هێزە سیاسییە شۆرشگێرەکان بەگشتی‌و حکوومەتی ئازەربایجان بەتایبەتی‌و حکوومەتی شۆرەوی لە کۆماری ئازەربایجانی شۆرەوی، رۆژنامەنووسان، هەواڵدەرییەکان‌و بڵاو کردنەوەی دەنگوباسی کۆمار لەو رێگایەوە. جووڵاندنی هەستی نەتەوایەتی لە کوردستان، بەشداریکردنی ژنان بۆ یەکەمجار لە کاری سیاسی‌و پێکهێنانی یەکێتیی لەوان. دانانی یاسا بۆ پاراستنی هەموو بەرژەوەندییەکانی کۆمەلانی خەڵک. بەرەسمی ناساندنی زمانی کوردی، خوێندن‌و نووسین لە قوتابخانەو قسە پێکردنی لەنێو ئۆرگانەکانی دەوڵەتی کوردستان، خوێندنی بە زۆری بۆ گەورە ساڵان لە شەودا، یەک فۆرم کردنی جلوبەرگی قوتابیان لە قوتابخانەکان، دانانی چاپخانە، چاپ‌و بڵاو کردنەوەی رۆژنامەی کوردستان‌و چەند گۆڤارو بڵاوکراوەی دیکەی فەرهەنگی. پێکهێنانی ئەنجومەنی شوورای راوێژکاری دەگەڵ حکوومەتی ئازەربایجان‌و شۆرەوی، هێنانی تراکتۆر بۆ کوردستان، ئازاد کردنی تیجارەت‌و بازرگانی دەگەڵ شۆرەوی، دامەزرانی هێزی پۆشتەو پەرداخ لە پێشمەرگە کە زۆربەیان لە بارزانییەکان بوو، دەگەڵ چەند ئەفسەری کارامەو لێزان کە دەگەڵ مەلا مستەفا هاتبوونە کوردستانی ئێران‌و پارێزگارییان لە کوردستان دەکردو زۆر چالاکانە ئەرکەکانی خۆیان بەجێ دێنا. ئەوانەو چەند شتێکی دیکە لە دەستکەوتەکانی کۆماری کوردستان بوون کە هەنگاویان بۆ نراو خرانە بەرنامەی حکوومەتی کوردستانەوە.

هەر چەند تەمەنی کۆماری کوردستان زۆر کەم بوو، بەڵام ئەو دەستکەوتانە بۆ کورد لە ماوەی یازدە مانگ‌دا کەم نەبوون‌و شوێنێکی باشیان لەسەر ورەو ئومێدی

کوردان بۆ دوارۆژ داناو هەر ئەوەیە ئێستاش دوای ٥٥ساڵ بۆ وەدیهێنانەوەی ئەو دەستکەوتانە لە خەبات نەوەستاوەو بەربەرەکانی خۆی دەگەڵ دوژمنانی کورد درێژە داوە، نەوەستاوەو شەکەت نەبووە. لە هەر چەشنە خەباتێک کە بۆی لوابێ سڵی نەکردوە. دوژمنانیش بۆ سەرکوتی گەلی کورد بە هەموو جۆرە چەکێکی کوشندە لە وێرانکردنی شارو گوند، کوشتاری بە کۆمەڵی کورد خۆیان نەپاراستوەو بێبەزەییانە چیان پێکرابێ کردوویانە، ئەنفال، کیمیاباران، ژینۆساید، بێسەروشوێن کردنی بە هەزاران، تیرۆری رێبەرانو سەدان پلانو پیلانی نگریسی دیکەیان دژ بە کوردان بەکردەوەو بێشەرمانە ئەنجامداوە.

هەر بۆیە داوای ئێمە لە هەموو ئەو وڵاتەو دەوڵەتانەی خۆیان بە پشتیوانی گەلانی بەشخوراو دەزاننو باوەریان بە جارنامەی مافی مرۆڤ هەیە، ئەوەیە کە چیتر هاوکاریی سیاسی، ئابووریو نیزامی ئەو دەوڵەتە داگیرکەرانە نەکەن کە کوردستانیان خستۆتە ژێر دەسەڵاتی نگریسی خۆیانو کورد وەک مرۆڤ، ئینسانو مافدار چاو لێناکەنو لە ئاست ئەو هەموو تاوانو جینایەتانەی دەربارەی کورد کراونو دەکرێن، بێدەنگ نەبن.

ئێمەی کۆمەڵەی فەرهەنگو کولتووری کورد لە پارێزگای ئۆپلەند، داواو سکاڵای خۆمان بۆ هەموو حیزبە سیاسییەکان، کۆمەڵە فەرهەنگییەکانو رێکخراوە سینفییەکانو شەخسییەتەکانی ئینساندۆستی نۆرویژ بەرز دەکەینەوە، لە رێگای پەرلەمانی خۆیان بەشخوراوی، سەرکوت، زوڵمو زۆریو بێعداڵەتیی دەوڵەتی عێراق، ئێران، تورکیەو سووریا بخەنە بەرباسو لێکۆڵینەوەو شێوەی هەڵسوکەوتی ئەو رێژیمە سەرەرۆیانە دەگەڵ نەتەوەیەکی خاوەن ٤٠ میلیۆن حەشیمەتی وەک کورد مەحکووم بکەنو پێوەندیی دۆستانە دەگەڵ ئەوانە پەرە پێنەدەن.

بەرێز بێ یادو بیرەوەریی ٢ی رێبەندان

لیلەهامەر ٢٠٠١/١/٢٧

بۆ کۆنفرانس

هاورێیانی بەرێز!

خوشکو برایانی بەشداری کۆنفرانس

سڵاوێکی گەرمی کوردانە!

پاش داوای سەرکەوتنو سەرفیرازیتان، هیوادارم بەوپەڕی نیازپاکیو دڵسۆزییەوە بەشداریی چالاکانەی کۆنفرانس بن. بێوەبەچاو گرتنی وردە ناکۆکییە لاوەکییەکانو ساردو سڕی بەر لە کۆنفرانس، بەتایبەتی لەنێوان بەرپرسانو مەسئوولین کە لە کۆمیتەدا بوویانە.

بۆ هەڵسەنگاندنو جێبەجێکردنی بەندەکانی پەیرەو پرۆگرامی حیزبەکەمان، بەوپەڕی دیققەتەوە کار بکەین، بۆ ئەوەی حیزبەکەمان لە گۆڕەپانی سیاسی، ماڵیو گشت ئەرکەکانی خۆی سەربەرزانەتر لە جاران لە مەیدانی تێکۆشانداو بۆ وەدەستهێنانی ئامانجەکان کە لە بەرنامەدا هاتوون کاراتر بێ.

هاورێیانی بەشدار!

بێگومان هەموومان باش دەزانین هەر کۆبوونەوەیەکی حیزبی، کۆنگرە یان کۆنفرانس لە ناوچەکاندا بۆ باشترو چاکتر کردنی وەزعی سیاسی حیزبە، بەهێز کردنی خاڵە بەهێزەکان، کەم کردنەوەی کەموکوورییەکانو پڕ کردنەوەی ئەو بۆشاییانەی لە دەورانی پێش کۆبوونەوەکە دا هاتوونە گۆڕ. رەخنەی دروستو سازندە لە

هاورێیانی حیزبی، بەبێ وەبەر چاو گرتنی خۆشەویستیو رەفیقایەتیو پێوەندیی کۆنی بنەماڵەیی، کەمتەرخەمی لە ئاستی جێبەجێ نەکردنی ئەرکەکانیان، دەستنیشان بکرێن بۆ ئەوەی جارێکی دیکەو لە دەورەیەکی دیکەی بەرپرسایەتیدا دووبارە نەکرێنەوەو کەڵکی خراپیان لێوەربگیرێ.

رەخنەش هەروەک لە پەیرەوی حیزبدا هاتووە بەمەبەستی پەروەردە کردنی ئەندامو چاکسازیی لە ئاکارو کردەوەو تەنانەت گوتاریشەو فێرکردنی ئەندام بەشێوەیەکی حیزبیانە کار بکا، هەڵسوکەوتی دەگەڵ ئەندامانو کۆمەلانی خەڵک بە قازانجو بەرژەوەندیی حیزبەکەی بێ.

ئەگەر رەخنە بۆ تێکشکاندنو رووخاندنی ورەو باوەری ئەندامان بێو ببێتە هۆی کشانەوەی هاورێی حیزبی لە کارو مەسئوولییەت، ئەوە جگە لە دژایەتی کردن دەگەڵ تەشکیلاتی حیزبیو پێشێلکردنی ئەرکی ئەندامی حیزبە کە دەڵێ ئەرکی ئەندام پاراستنی یەکێتیی سیاسیو تەشکیلاتی حیزنە.

رەخنە لە خۆ گرتنو هەست کردنو دەرک کردنی هەڵەو کەمو کوورییەکان، یەکێکی لەو پایەو بنەمایانە کە دەبێ ئەندامی حیزب بە شەهامەتو سەراحەتو راستگۆییەوە بیکاتە پیشەو کاری خۆی لە حیزبدا، چونکە ئەو شتانە هەم پلەی زانیاری دەباتە سەرو هەم حیزبەکەش بەرەو گەشە کردنی زیاتر دەبا.

بەداخەوە لە ئورووپا شتەکە ئاڵوگۆڕی بەسەردا هاتووەو شتەکان لە گرێژەنە براون، جنێودانو سووکایەتی کردن، بەتایبەت لەلایەن دەستەیەک لە هاورێیانی حیزبی کراوەتە رەخنە، ئەوەش بۆ کەسانێکی کە پێوەندیو شناختێکی کۆنیان لەسەر یەکتری هەیە، عەمەلی ناکرێ، بەڵکوو بۆ کەسانێکی سەرپێچی لە بیرو فکری ئەو دەستەو تاقمە دەکەن کە بە باوەری چەند کەسانێک لە ئورووپا کاری بۆ کراوەو حیزبیان دابەشی ناوەند کردوە، کۆنگرەو کۆنفرانسەکانیش لە قالبی ئەسڵیی خۆیان براونەدەر. بەر لەوەی کۆبوونەوە یا کۆنفرانسو تەنانەت کۆنگرەش بگیرێ، ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندیو

تەنانەت سکرتێری حیزبیش هەڵدەبژێردرێ. ئەوانە هەمووی بە پێچەوانەی پەیرەوی نێوخۆی حیزبەو بنەما سەرەکییەکانی حیزبن. ئێمەو هەمووشمان پێبەندی ئەو ئەسڵ و بەندو قەیدانەین کە لە پەیرەوی ناوخۆی حیزبدا هاتوون، ئەندام بوونی هەموو ئەندامێکی حیزب کە وەک لە پەیرەوی ناوخۆی حیزبدا هاتووە، قبووڵی بەرنامەو ئەساسنامەییە، نەک سکرتێرایەتی فڵانە کەس و فیسارە کەس، چونکە تاکرەوی، شەخس پەرستی و سەرەڕۆیی لە حیزبی ئێمەدا مەحکوومەو ڕەوا نیە. گوێڕایەڵی بڕیارو قسەی ئەفراد بین، چونکە لە پەیرەوی حیزبدا هاتووە ئەندام پەیرەوی ڕێکخراوەو کەمایەتی پەیرەوی زۆرایەتیی ئەندامانە.

راپۆرت بۆ کۆنگرەی سێزدەهەم

خوشکو برایانی بەڕێز!

بەشدارانی کۆنگرەی سێزدەهەمی حیزب!

سڵاوێکی گەرم!

بە بەشداریتان لەم کۆنگرەیەدا بێگومان لەسەر هەڵسەنگاندنو شیکردنەوەی بارودۆخی جیهانو ئێران بەگشتیو ڕۆژهەڵاتی ناوەراستداو بەتایبەتی دەبێ، کۆنگرەیەک کە هەر تەنیا بەمەبەستی ئاڵوگۆری مۆرەکان لە کۆمیتەی ناوەندی، دەفتەری سیاسی دابێو ئەو بایەخو نرخەی نابێ کە کۆمەلانی خەڵکی کوردستان چاوەروانی دەکەن. هەڵسەنگاندنی کارو ئەرکەکانی ئەندامانی ڕێبەریی بەگشتی، هێڵی سیاسی، نیزامیو تەشکیلاتییەکان، پێوەندیی حیزب دەگەڵ حیزبو وڵاتانی دەوروبەری کوردستانو هەموو هێزو حیزبە سیاسییانەی پشتیوانیی لە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەکان دەکەن، چاوخشاندنەوە بە بەرنامەو پەیرەوی حیزبداو ئەگەر بە پێویست زانرا گۆرینیشیان، کاری ئەساسی کۆنگرەیە. دەست نیشانکردنی خاڵە بەهێزو لاوازەکان لە هەموو ئۆرگانەکانی حیزب. سزاو تەشویق لە بەرامبەر هەر کارێکی ئەرێنیو نەرێنی، دیاریکردنی بەرنامەیەکی رێکوپێک بۆ دوارۆژی دوای کۆنگرە لەژێر ڕێنوێنیو تاقیکاری کارە باشو خراپەکانی رابردوو، یەکێکی دیکە لەو کارە سەرەکییانەی کۆنگرەیە.

هاورێیانی بەرێز!

هەر چەند لە کۆنگرەکانی حیزبدا کەمتر ئەو شتانە وەبەرچاو گیراون‌و زیاتر ئەهمییەت بە کەمییەت دراوەو کەیفییەت حیسابێکی ئەوتۆی بۆ نەکراوە، بەداخەوە لەو کۆنگرەیەش‌دا هێندێک بەڵگەو نموونە بەرچاو دەکەون، ئەوە دەسەلمێنێ کە کۆنگرە بۆ کۆنگرەیەو تەنیا گۆرینی مۆرەکان لە پلەو پایەو مەسئوولییەت دایە، ئەوە لە ئورووپا زۆر بە ئاشکرا خۆی نواندو دەرکەوت کە نەک گۆرینی ئەندامانی مەرکەزی بێ‌وەبەر چاو گرتنی لیاقەت، رابردوو و لێوەشاوەییان، تەنانەت سکرتێری حیزبیش لە دەرەوەی وڵات دیاری دەکرێ کە ئەوە کارێکی زیانهێنەرو بە پێچەوانەی دێموکراسییە لە کردارو رەفتاری حیزبێکی خاوەن مێژوویەکی ئاوا دوورو درێژی وەک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ناوەشێتەوەو ناتەبایشی زۆرە.

زۆر بەداخەوە دێموکراسی لەنێو خۆی حیزبی ئێمەدا زۆر جار لە خەتی خۆی براوەتەدەرو گوێی پێنەدراوە. زیاتر دەسەڵاتی شەخسی وەک دەورانی کۆنگرەی دووهەمی حیزب‌و بەرزەفری کاک ئەحمەد تۆفیق‌و سانتریالیزمی ئیشک لە کۆنگرەکانی ٣، ٥، ٦، ٧و ٨ی حیزبدا لەلایەن کۆمیتەی ناوەندی بەرێوە چوو کە بەداخەوە لە کۆنگرەی هەشتدا سەری کێشایە ئینشعاب‌و کزی‌و لاوازیی ریزەکانی حیزب‌و تەنانەت دوژمنایەتی‌و یەکتر کوشتن‌و تۆمەت لێدانی نارەوا لە یەکتر. هەشت ساڵ شەرو لێکجیایی هاوسەنگەران‌و ساردی‌و سرِیی خەڵکی کوردستان‌و بێزارییان لەو هەڵوێستە نارەواو غەیرە سیاسییانەی هەر دوو باڵی حیزب، رێبەرایەتیی هەر دوو باڵ بۆ بنەبرِ کردنی کێشەو دوژمنایەتی‌و ناکۆکییەکانیان گەرانەوە سەر عەقڵی سالم‌و بیری شۆرشگێری، بۆ یەکگرتنەوەی ریزەکانی حیزب هەیئەتی هەر دوو لا بۆ لێک تێگەیشتن‌و لێکحاڵی بوون کەوتنە هاتوچۆ.

تا سەرنجام لە کۆنگرەی دەیەمی حیزب بە هەوڵ‌و تێکۆشانی بێ‌ماندوو بوونی مامۆستا حەسەنزادە رای ئەکسەرییەت بۆ یەکگرتنەوە وەرگیراو کۆنگرە بە پەسند

کردنی بنەبڕ کردنی دوژمنایەتیو پتەو کردنەوەی هاوارو هاوبیرانی پێشوو باشترین ڕێگایە بۆ بەربەرەکانی دەگەڵ دوژمنانی کورد بەگشتیو کۆماری ئیسلامی بەتایبەتی.

بە هەست پێکردنی زیانو زەرەرەکانی ٨ ساڵەی نێوان حیزبو ڕێبەرایەتی لە لایەکو لە لایەکی دیکەشەوە قازانجو دەستکەوتەکانی یەکگرتنەوە، زۆربەی نزیک بە تەواوی ڕێبەرایەتیو بەدەنەی هەر دوو لا بۆ یەکگرتنەوە دەنگیان داو بە جیدیش کاریان بۆ کرد.

دەگەڵ ئەوەشدا تاقمێکی چەند کەسی بەو هەنگاوە شۆرشگێرانەیە دژ بوونو دەنگی خۆیان بە یەکگرتنەوە نەداو وەک کەمایەتییەک کە لە هەموو حیزبێکدا شتێکی سروشتییە کەوتنەخۆ بۆ ئەوەی ئەو یەکگرتنەوەیە بە کەم بنرخێننو بە تەرازووی سووک وەزنی بکەن. خۆیان خستە سەنگەری دژایەتیی دەگەڵ مامۆستاو هاوراکانیو ناویشیان نابوو موبارزەی دەروون حیزبی.

زۆر جار ئەو مەسەلەیان دەگەڵیش باس دەکرا، لە وەڵامدا دەیانگوت بەر لە کۆنگرەی دەیەمیش مامۆستا ئەو شێوە خەباتە نێوخۆییەی هەڵبژاردوەو کردوویەتی، بێ‌ئەوەی بەراوردی مامۆستا دەگەڵ خۆیان بەکەنو بڵێن مامۆستا بۆ یەکگرتنەوە ئەو کارەی دەکرد، خۆ هی ئەوان بۆ تەفرەقەو دژایەتی نێو ریزەکانی حیزبە.!!

هاورێیان بە باوەری من ئەو هاورێیانەی ئەو شێوە سیاسەتەیان لە حیزبدا هەڵبژارد، دوو هۆی هەرە سەرەکی هەبوو، یەکەم زیانو زەرەرەکانی دوژمنایەتیو شەری براکوژی کە خۆیان برِیاریان بۆ دابوو و لەوەشڕا خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێرانیش بە دوو دەستە دابەشبوونیان دەرک نەدەکردو ئەهمییەتێکی وایان بۆ دانەدەناو کورسی مەسئوولییەتیشیان بە یەکگرتنەوەی برایانی ڕێبەرایەتی بە لەدەستچوو دەبینی. دووهەم، بۆ ئەو یەکگرتنەوەیە زەمینەسازییەکی باش نەکرابوو. مامۆستاو کاک حەسەن رەستگاریش کە بۆ تەبلیغی ئەو مەسەلەیە کرابوونە مەئموور لە دەرەوەی کوردستان،

وەک پێویست کاریان بۆ نەکردو بۆ دژبەرانی ئەو یەکگرتنەوەیە ناوێکیان دیاری نەکرد، بەڵگەشم بۆ ئەوە سێمیناری کاک باباعەلی مێهرپەروەر، ئەندامی دەفتەری سیاسی لە سۆئێد دوای ساڵێک یەکگرتنەوەیە، یەکێک لە برادەران هەر لە سێمینارەکەدا هەڵدەستێ بەناوی لادەرو جاش موجاهید قسە دەکاو دەڵێ من بە هیچ شێوەیەک ئامادەگی هاوکاریم دەگەڵیان نیە.

بەجێی ئەوەی ئەندامی دەفتەری سیاسی لەسەر ئەوە باس بکاو سزایەک بۆ ئەو کەسەو هەر کەسێکی دیکە کە وابیر بکاتەوە دابنێ، تەنیا لە جەلەسەکە دەری دەکا، دوای دوو مانگ دەبێتەوە بە ئەندامی کۆمیتەی سۆئێد.

لێرەدا قەزاوەتەکە دەدەمە دەست داوەرانی بە ویژدان، ئەگەر هەر کەسێک لە جێی بابا عەلی بایە لە کەسی کاک مستەفا هیجری‌و هاوراکانی هەر ئەوەی بەو کەسەی نەدەکرد کە کراوە؟ هەر بەو بێدەنگییەی نەدەبوو کە ئەندامی دەفتەری سیاسی کە وادیارە خۆشی زۆری باوەر بەو یەکگرتنەوە نەبووە؟

بە باوەری من نەک هەر بابا عەلی یا کاک مستەفا هیجری کە بە سەراحەت‌و راشکاوی دژایەتی خۆی دەگەڵ وەسەر یەککەوتنەوەی بنەماڵەی گەورەی حیزب دەگوت، مامۆستاش هەر چەند ئاڵا هەڵگری ئەو یەکگرتنەوە خۆی بوو، زۆریشی لەو پێناوەدا زەجر کێشاو توانجیشی پێدادرا، بەڵام بێدەنگییەکەی لە راست ئەو هەموو پێشێلکاریانەی کاک مستەفا، ژێرپێنانی پەیرەوی حیزب‌و بەگشتی وەبەرچاو نەگرتنی پرنسیپەکانی تەشکیلاتی، نامە گۆرینەوە لەگەڵ دەرەوەی وڵات‌و خەتدان بە هاوبیرەکانی، بڵاو کردنەوەی تێکۆشەری ژمارە ٧٠و فەرمایشتە ژێر ئاو کراوەکانی سەید عەلی رەحمانی، لەژێر چاوەدێری‌و بەرپرسایەتیی ئەندامی دەفتەری سیاسی‌و بەرپرسی کۆمیسیۆنی سیاسی- نیزامی، دەستووری کۆ کردنەوەی لەلایەن مامۆستا لە دەوروبەری دەفتەری سیاسی، ژێرپێنانی بڕیارەکانی پلینۆمی دوای کۆنگرەی دوازدەو دیزەبەدەرخۆنەی مامۆستاش کە خۆی سکرتێرو پاسەوانی بەندەکانی بەرنامەو پەیرەوی

حیزبەو وەک شەخسی یەکەم دەبێ لەسەریان وەدەنگ بێ، چ مانـاو مەفهـوومێکی هەیە؟ لانی کەم بۆ شەخسی من کە مامۆستاش یا باوەری بە یەکگرتنەوە لاواز بووە یا نوختە زەعفێکی سیاسی لە دەستی کاک مستەفا دایە.

هەر ئەوە بـوو، ئەو بێدەنگییەی مامۆستا حیزبـی گەیانـدە کـۆنگرەی سـێزدەهەمو شتەکە بە تەواوی ئاشکرا بوو پەرێزی کاک مستەفا پڕ بوو لە گۆڵە گەنمو هەروا بە کۆ نەکراوی مـانەوە. ئەگەر مامۆستا لێپرسینەوەی دەگەڵ ناوبراو کردبایە، یـان هەر نەبا کۆنگرەی نەگرتباو دوای خستبایە، بارو دۆخی حیزب نەدەگەیشتە ئەو رادەیە کە تەنانەت کاک مەلا حەسەن رەستگاریش وەک مام مووسای هێرۆیە بە کۆی بەدەنەو دەفتەری سیاسیو کاک مستەفا رەئی بۆ وەرگرتبێ.

مام مووسا پیاوێکی پیری بەساڵداچوو لە هێرۆیە زستانان رێگای چوونە مزگەوتیان نەدەدا، هاوینانیش بۆ جومعە کردن کە خەڵک کەم لە گونـدی دەمـانەوەو جومعەش بە قەرارێک دەبێ ٤٠ کەس بی، دەنا نوێژەکەی دەبێ بکەنەوە. رۆژێکیـان مامۆستا چا لێدەکا ٣٩ کەسـەو جـومعە تەواو نـیە، دەڵێن بچین مـام مووسـای بێنـین. دەچـنە لای مامۆستاو شتەکەی بۆ باس دەکەن، ئەویش جنێوێک دەداو دەڵێ زستانان کە سەمایانە لەبەر کـوورە جێگـام نـاکەنەوە، ئێسـتاش کە کارتـان پـێمە، مەگەر بە کـۆڵ بمـبەنە مزگەوتێ دەنا نایەم. ناچار بۆ ئەوەی جومعەکە تەواو بێ بە کۆڵێ دەیبەنە مزگەوتێ.

کاک مستەفاش بە گوێرەی بەرنامەی دەپێشدا دارێژراو ئەو کارەی کردو خۆشی بەو هەموو خیلافکارییانەی کردەبوونی کرا بە سکرتێرو ئێمەش داوای سەرکەوتنی بۆ دەکەیـن، بەو هیـوایە هەروەک خـۆی گوتبـووی نوێخـوازی بکـاتە بەرنـامەی کـاری خـۆیو حیـزب لەو دواکەوتـوویە رزگـار بکـاو گەلـی کـوردیش لە کوردسـتانی ئێـران دڵخۆش بێ.

زۆر بەداخەوە دوای کۆنگرەی سێزدەو دەستبەکار بوونی بە ناوی سکرتێر، مانـگ دەگەڵ مانگ فریودانو پەراوێز خستنی برایانی کادرو پێشمەرگەو تەنانەت کادرەکانی

ڕێبەریش کە لە شێوەی کارەکانی کاک مستەفا رەخنەیان دەگرت، پترو زیاتر بوونە بەرنامەی عەمەلیی سکرتێرو بەناوی زۆرایەتی هەر شتێکی نادروستیش بە دروست حیساب دەکردو شتەکە کرایە خودیو ناخودیو ئەوەی لە دەورانی سکرتێری مامۆستادا کرابوو بەشێکی نادروستو غەیرە سیاسی بە حیساب دێنا!

لێرەدا کادرو پێشمەرگەکان بەتایبەتیو خەڵکی کوردستان بەگشتی دەکەمە قازی، هەروەک پێشتریش باسی هێندێک لە کەموکوورییەکانی مامۆستام کرد، بەڵام لە ماوەی دە ساڵ زیاتر مامۆستا جگە لە ئێقدامی پڕ لە خێرو بێری یەکگرتنەوەی دوو باڵی حیزبی دێموکراتی بەسەر پردی سیراتدا پەراندەوەو هیچ کەمو کوورییەکم لە سیاسەتی ئەو ماوەیەی مامۆستا سکرتێر بوو بەرچاو نەکەوتووە، ئەگەر هەشبووبێ، هی هەموو ڕێبەرایەتیو دەفتەری سیاسی بووە، چونکە ناوبراو بێ پرسو را شتێکی نەکردوەو باوەری بە کاری دەستەجەمعی هەبووە.

بە پێچەوانەوە کاک مستەفا ئینسانێکی تاکرەو و تەنگ نەزەرو دەتوانم بڵێم دیکتاتۆر، عاشقی مەسئوولییەتو پایە لە حیزب دایە، شەش تا حەوت مانگ دوای کۆنگرەی سێزدە ناوبراو تەشریفیان بۆ ئورووپا هێناو لە نۆروێژ سێمینارێکی نزیک ٣٠٠ کەسی بۆ گیراو دەستی کردە قسە کردنو باسی ئەو کارانەی دوای کۆنگرەی وەک وتووێژی رادیۆیی، تەلەیفونو پەیمان دەگەڵ چەند حیزب ئیمزا کردنی، یەکێک لەوان پان ئێرانیستەکان کرد. دوایی بەراشکاوی فەرموویان بەو حەوت مانگەی دوای کۆنگرە بە قەرا حەوت ساڵ پێش کۆنگرە کار کراوە. بێئەوەی کاک مستەفا لێکی بداتەوە کە ئەو حەوت ساڵەی بەر کۆنگرە خۆی بەرپرسی کۆمیسیۆنی سیاسی-نیزامی، کۆمیسیۆنی دایک نەبووە، جێگری سکرتێر نەبووە، کێ دەستی کاک مستەفای گرتبوو بۆ ئەوەی کار نەکا؟

ئەمن بە پێچەوانەی بەرێزیان بیر دەکەمەوەو دەڵێم هەموو رێبەرایەتیو دەفتەری سیاسی کاریان کردوە، چاک یان خراپ هەموویان بەشداری ئەو کارانەن کە بەر لە کۆنگرە کراون.

بەڵام کاک مستەفا زیاتر لە هەموو ئەندامانی دەفتەری سیاسی وەک خۆی زیاتر لە هەموان ماندوو بووە، هەڵسووڕاوە، تێکۆشاوە بۆ ئەوەی حیزب تووشی شڕو شپرێوی بکا، خۆی ببێتە سکرتێرو هاورێ گیانی بە گیانییەکانیشی کە خۆی هەڵیبژاردوون ببنە کۆمیتەی ناوەندیو دەفتەری سیاسی، ئەوەی کراوە هەر تەنیا بە کاک مستەفا دەکراو کەسی دیکە نەیتوانیوە پاڵەوانی ئەو مەیدانە بێ. سەرەرای ئەمەش کاک مستەفا زۆر لە هاورێیانی بە هاوکاریی نەکردن تاوانبار دەکردو پێیوابوو هەموو کەس دەبێ ئەو شێعرەی سەعدی کە دەڵێ:

نە مستعض از طاعتش پشت کس

نە بر حرف او جای انگشت کس

بێئەوەی کاک مستەفا بیر بکاتەوە لە حیزبێکی دێموکراتدا هەموو کەس حەقی راو نەزەری هەیەو ناکرێ هەرچی سکرتێر گوتی بێچەندو چۆن قبووڵی بکا.

بە هەر مەبەستێک بوو، کاک مستەفا بەر لە کۆنگرە بۆ سکرتێر دیاریکرابوو، لە کۆنگرەدا ئەو پلەیەی عەوداڵی بوو دەستی کەوت، یارەببی پیرۆزی بێو هەموو بەشدارانی کۆنگرەش پیرۆزباییان پێگوتو کۆنگرەش بەرەسمی ناسرا.

لێرەدایە خەڵکی کوردستانو هەموو کادرو پێشمەرگەکان دەبێ لە ناوبراو پرسیار بکەن بۆچی پەراوێز خستنو لە کار دوورخستنەوەی زۆر لەو کادرو پێشمەرگانەی کردە پیشەی خۆیو هەر یەکە بە بیانوویەک لای دەبردنو ئەفرادی تایبەتی خۆی دادەنان، سەرەرای ئەوەش تیرۆری شەخسییەتو تەوهینو سووکایەتیشیان پێدەکرا. ئەو شێوە کارە قێزەونانە، دەریانخست تاقمی کاک مستەفا بە بیانووی ئەکسەرییەت لە کۆنگرەدا وای

لە شتەکە کرد حیزب ببێتە دوولەت. ناچار دوای راو راوکێ لای زۆری لایەنی ئەکسەرییەتو پارانەوەیان ناعیلاج بەناوی ئۆپۆزیسیۆن دەستبەکار بوون چەند خاڵێکیان بۆ ئیسلاحی کار بە نووسراوە درایە کاک مستەفا، بەداخەوە ئەوانەشی رەتکردەوەو گوێی پێنەدان، هەر ئەوەی دووپات دەکردەوە کە ئێمە زۆرینەینو هەر کەس ملرانەکێشێ بۆ بڕیارەکان ئەوە بۆ کوێ دەروا کەیفی خۆیەتی، یا راوەستن تا کۆنگرەی چوارده، بەو مەرجەی کە بۆ کۆنگرەش هەموو ئەفرادی خۆی دیاری کردەبوو، تەنانەت ئەوانەی بۆ کۆنگرەش دەعوەت کرابوون، ناوەکانیانو رادەی کورسییەکانیشیان ئاشکرا بوو.

وێرای ئەو هەموو داواو پارانەوەی کەمایەتی بۆ ئەوەی حیزب نەکەوێتە ئەو قۆناخە، نوێنەری حکوومەتی هەرێم، نوێنەری دوو پارتی سەرەکی کوردستانی عێراق، یەکێتیو پارتیو تەنانەت چەندین کەسایەتی دیکەی ناسراو بۆ ئەو مەبەستە چوونە کۆیە، کاک مستەفا هەنگاوێکی بۆ نەمانی ئەو کێشانە نەهاویشت، بەڵکوو هەر حاشاشی دەکردو دەیگوت هیچ کێشەیەکی ئەوتۆیان نیە. لە باری تەشکیلاتی ناوخۆ هێندێک ناکۆکی بۆچوونمان هەیە، وەک هەموو حیزبێک ئێمەش لەنێو خۆدا چارەسەری دەکەین.

زۆر بەداخەوە کاک مستەفاو راوێژکارەکانی کاریان گەیاندە ئەو جێگایە ئۆپۆزیسیۆن لەتبوونی خۆی، واتە جیا کار کردنی خۆی لە مانگی دوازدەی ٢٠٠٦دا رابگەیەنێ. بۆ پتەو کردنی ریزەکانی حیزبو چاکسازی سیاسی- تەشکیلاتی دەستبەکار بێ، ئەوە شتێکی نەخوازراو و بە دڵی هیچ یەکێک لە ئەندامانی حیزب نەبوو، بەڵام زەروورەتی مێژوویی وای نیشاندا کە ئەگەر ئەوە نەکرێ حیزب زیاتر تووشی زەرەرو زیانی گەورەتر بێو دەبێ هەر دوو لا تواناو ئێنێرژی خۆیان سەرفی دژایەتیی دەگەڵ یەکتر، تەوهینو سووکایەتیو لە دوارۆژدا رەنگە تێکهەڵچوونی نیزامیشی بەدوادا بێ، هەر بۆیەش لەلایەن داروودەستەی کاک مستەفا چەندین جار بە

چەقۆو ساتوور بە بریندار کردنی چەندین کادرو پێشمەرگە هەر بۆ ئەوەی شەر ساز بیٚو وەک دەورانی ڕێبەرایەتیی شۆرشگێر دوژمنایەتییەکە بژێننەوەو ویستو خواستی دوژمنانی کوردو کۆماری ئیسلامی بێننە دی.

بەڵام عەقڵییەتی هاورێیانی خەباتگێری لەمێژینە، بیرو فکری سەردەمی ئێستای ئەوان بۆ پێشگیری لە دووبارە بوونەوەی شەری براکوژی ئەوپەری تەحەممولیان نیشانداو جوابی رەدیان بۆ ئەوان هەر ئەوە بوو کە حکوومەتی هەرێم دەبیٚ قەزاوەت بکا. ئێمە جگە لەوە ئەو کردەوانە مەحکووم دەکەین، ئەوانیشو هەموو پێشمەرگەکانیشیان بە هاوریٚو هاوسەنگەری خۆمان دەزانین. یا بۆ ئەوەی فەرمایشتەکانی کاک مستەفاو کاک حەسەن شەرەفی کە دەفەرموون ئەوانە چەند کادرو پێشمەرگەیەکن لە حیزب رۆیشتوون رەد نەکردبێتەوە، کەمینو ناوێرین دەست بکەین بە لێکدانو چەقۆ وەشاندن.

کۆبوونەوەی بەرین بە بەشداریی بەرێزان مامۆستا حەسەنزادەو کاک جەلیل گادانی
دوای کۆنگرەی ١٣ لە ئۆسلۆ

هاورێیانی بەرێز!

خوشکو برایانی بەشداری کۆبوونەوە!

ئامادە بوونی سکرتێری گشتیی حیزب، مامۆستا حەسەنزادە دەگەڵ بەرێز کاک جەلیل گادانی هیوابەخشە بۆ چارەسەری زۆر لەو گیروگرفتانەی سەر رێگای تەشکیلاتی، سیاسیو هەموو بەشەکان لە حیزبداو ببێتە هەوێنی باشتر پێکەوە کار کردنو توندو تۆڵ کردنی پێوەندیی نێوان ئەندامانو دۆستو لایەنگرانی حیزبەکەمان. هەروەها رێنوێنیو ئامۆژگاریی ئەو دوو بەرێزە بکەینە پەندو مێعیاری هەوڵو تێکۆشانی هەمە لایەنەمان بۆ هەرچی پتەوتر کردنی کارەکانو رێکخستنو پێکەوە جۆشدانی گشت مەسڵەحەتو بەرژەوەندییەکانمان کە سوودو سەلاحی گەلەکەمانی تێدایە، هەوڵ بدەین.

بەجێیە ئەگەر داوا لەو دوو بەرێز بکەین گوێرایەڵی رەخنەو پێشنیارەکانیشمان بنو ئەگەر کرا وەڵامیشمان بدەنەوە، جێی دڵخۆشییە.

هاوڕێیانی خۆشەویست!

پێمخۆشە لەسەر شێوەی کارەکانمانو باشتر بەڕێوەچوونو بەرەوپێش بردنی ئەرکەکانمانو تەیار کردنی هەموو ئەندامانو بەرپرسانی حیزب لەو وڵاتە، باس بکەم.

١-ئەگەر هەموومان تێکڕا بە رووحیەیەکی شۆڕشگێڕانەو پەرۆشی بۆ حیزبەکەمان تێبکۆشینو ویژدانی حیزبیمان وەگەڕ بخەین، هەم حیزبەکەمانو هەم شەهیدانو بنەماڵەی شەهیدان لێمان دڵمەند نابن.

یەکەم: لێرە بەدواوە هەموو ئەرکو وەزیفەکانمان لەسەر بنەمای بەرنامەو پەیرەو بەڕێوەبەرینو ئەو دوو شتە بکەینە مێعیارو تەرازووی کارو کردەوەکانمان کە بەند بە بەند دەستنیشان کراونو ئەرکو وەزیفەکان بۆ هەر ئەندامێک روون کراوەتەوە.

دووهەم: وتەو کردەوەمان لەباری عەمەلییەوە بکەینە یەک، سەراحەتو راستگۆیی تەرازووی هەموو تاقیکارییەکانمان بن. بۆ هەر کارێکی باشو موسبەت رێز دابنێین، لە هەر کەسێکو لە هەر کوێ کاری باش بەڕێوە چوو، قازانجو سوودەکەی بە هی خۆمان بزانین، هەموو گەلانی ژێردەستەو چەوساوەمان خۆشبوێ. گەلی کوردیشمان لە هەموان خۆشتربوێ، ناسیۆنالیستێکی بەرچاو تەنگ نەبین، شەخس پەرستو ناوچەگەرا نەبین، تەکرەوی، سەرەڕۆیی مەحکووم بکەین، حورمەتو رێز بۆ رەئی خۆمانو گشت هاوسەنگەرانمان دابنێین، گەلی خۆمان پێ کەمو گەلانی دیکەشمان پێ زۆر نەبێ.

رەخنەگر، لە خۆمانو هەموو هاوڕێیەکی حیزبی بین. رەخنەش بە مەبەستی ئیسلاحو پەندو ئامۆژگاری بێ، نەک رووخێنەرو تێکدەر، دان بە هەڵەکانماندا بنێینو جارێکی دیکە دووبارەی نەکەینەوە، ئەو کاتەیە تێگەیشتوونو پێگەیشتووین.

بەجێبەجێ کردنی ئەو شتانەو جێدانیان لە خۆماندا دەتوانین بەو دروشمە بەرزەی حیزب کە چەند ساڵە دەڵێ: "رێکخراو چەکی هەرە گرینگی ئێمەیە" خۆمان تەیار بکەین.

بۆ پتەو کردنی تەشکیلاتی حیزبی، تەماسو پێوەندیی دەگەڵ هەموو ئەوانەی بە نەوعێک لە حیزب سارد بوونەوە یا دڵیان هێشاوە، تێبکۆشینو بیانگێرینەوە ناو ریزەکانی تەشکیلات، ئەگەر هەر نەبێ لە زانستو توانای ئەوان کەڵک وەربگرین.

بۆ بەرتەرەف کردنی تێکڕای ئەوانەی سەرەوە لە هەوڵدابینو ئەوانەی لە کوردستانەوە بەرەو هەندەران دێنو دەبنە پەنابەر لە زۆرترین کاتدا دەستی یارمەتیان بۆ درێژ بکەینو پێوەندییان پێوە بکەینو راکێشی ناو تەشکیلاتیان بکەینەوە، بۆ ئەوەی سەرگەردانو بێ پەنا نەمێنەوە.

بیوگرافی ئەندامان لە دەرەوەی کوردستان بگیرێتەوەو لە هەموو پارێزگاکان کۆمیتەی حیزب بۆ شارو شارۆچکەکانو سەرپەرستیی ئەندامان لەو پارێزگایانە دابمەزرێ. هەر شەش مانگ جارێک راپۆرتی کاری تەشکیلاتی وەربگیرێو بەراوردی کارو تێکۆشانی ئەندامان بکرێو وەڵام بە داواو پێشنیارەکانیشیان بدرێتەوە.

تەشویقو تەنبێ، یەکێک لەو شتانەیە لە حیزبدا جێی خۆی نەکردۆتەوە، لە تەشکیلاتی هەر حیزبێکی سیاسیدا تەشویق نەبێ، ئەندام نە خۆی ماندوو دەکاو نە خۆشی دەداتە کار، ئەو کارەش بە لێپرسینەوە لە ئۆرگانەکانو رێکخراو و ئەندامانی حیزب یەکلا دەکرێتەوەو دەکرێ حیسابی تەنبێ یا تەشویقی لەسەر دابندرێ. تەنبێش ئەندام لە تەنبەڵی دەرباز دەکاو هانی دەدا کە ئەگەر ئەرکی خۆی جێبەجێ نەکا، لێپرسینەوەو سزا دەدرێ، بۆیە هەر دووکیان پێویستو بوونیان لە تەشکیلاتدا شتێکی موسبەتە.

پێوەندیو دۆستایەتی، ناسیاویو تەنانەت خزمایەتیش نابێ کار بکاتە سەو رووحیەی ئەندامو چاوپۆشی بکا لە کردەوەو هەڵەی ئەو کەسانە، یا بە ناحەق لەبەر خزم بوونی، یا ناسیاویو دۆستایەتی رەئی بدا بۆ وەرگرتنی مەسئوولییەتی کەسێک کە لە توانایدا نەبێ. بە کورتی، نابێ رابیتە زاڵ بکا بەسەر زابیتەداو هەمیشە کارو تواناو لێوەشاوەیی بکاتە تەرازووی وەزنو شەخسییەتی ئەندام. نەک بە چاوێکی یەکسان

بروانێته لێوەشاوەیی ئەندامانی کۆنی حیزب، دەگەڵ بێلیاقەتیو کەمکاریی ئەوانەی شایانی ئەو کارە نینو دەورێکی ئەوتۆیان لە کارەکاندا نەبووە، بەکورتی کاڵو کوڵیو تێکەڵ کەین، ئەو جۆرە خەسڵەتانە زیان بە یەکبوونو یەکریزیی حیزب دەگەیەنیو دەبێ خۆمان لەو شتانە دوور بگرینو هەر کەس بە ڕبەی خۆی بپێوینو بە ئەندازەی خۆی ئاوانە ئاشی لێبگێرینەوە.

زۆر بەداخەوە لە کۆنگرەی دووهەمی حیزبەوە کێشەو ململانە لەنێو ریزەکانی حیزبدا بۆتە شتێکی سوننەتی. لە حیزبێکی میللی- دێموکراتیکیشدا ئەو شتە زۆر سەیر نیەو سەیریش نابێ، چونکە کورد هەر لە بنەرەتدا عاشقی دەسەڵاتو جڵەو بە دەستەوە گرتن بووە، لەبەر ئەوەی لە مێژووی خۆیدا جگە لە ژێردەستەییو سەرکوت لەلایەن دوژمنانیەوە دەرەتانی پێندراوە کارەکانی خۆی ببا بەرێوەو بەرنامەی کاری دوارۆژی خۆی دیاری بکا، لەبەر ئەوەی لە حیزبی دێموکراتدا کە دروشمی دێموکراسی هەڵگرتووەو خودموختاری کردۆتە داوایەکی سەرەکی، وەک حەقێک بۆ کورد لە بەرنامەی خۆیدا گونجاندوە، ئەو وردە ناکۆکییانە لە هەموو کۆنگرەکانی حیزبدا خۆیان دەرخستووە. جاری واشبووە سەری کێشاوەتە ئینشعابو تەنانەت شەری براکوژیش.

هەموومان دەزانین کۆنگرەی هەشت لەو کۆنگرانە بوو لەسەر لیستی فیکس، حیزب ئینشعابی تێکەوت، با لەوە نەدوێین ئینشعابەکە حەق یان ناحەق تاوانی کێ بوو؟، ئەگەر تاوانیش بووبێ لە کوێدا تەشخیس دەدرێ؟ چونکە ئینشعاب، جیابوونەوە، دوو لەتبوون لە هەر حیزبێکی سیاسیدا شتێکی سروشتییەو بەتایبەت لە حیزبی میللی- دێموکراتیکی وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان کە هەروەک پێشتر ئیشارەم پێکرد، لە کۆنگرەی دووهەمەوە ئەو شتە بۆتە باوو سوننەتو وردە ناکۆکی لە هەموو کۆنگرەکاندا کەم تا زۆر هەر هەبووە. بەڵام جێگای داخ لێرەدایە، شەری براکوژی، بایکۆتو ساز کردنی ناوچەو دوژمنایەتی، تۆمەتی نارەوا لێکدانو پێشگیریی لە

چوونەوەی کادرو پێشمەرگەکانی ڕێبەرایەتی بوو بۆچی و لەبەرچی؟ هەر لەبەر ئەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران- ڕێبەرایەتیی شۆرشگێر کرابووە ناو و پێناسەی خۆی؟

ئەو دژایەتی و دوژمنایەتییەی زیاتر لە هەشت ساڵ درێژەی هەبوو، ئەگەرچی لە کۆنگرەی دەیەم ئەو دوژمنایەتییە بە هەوڵ و تێکۆشانی ڕێبەرایەتیی هەر دوو باڵ دوایی هێندراو یەکیان گرتەوەو وەک حیزبێکی خاوەن مێژوویەکی پڕ لە سەروەری و سەرکەوتن، لە یەک سەنگەردا دژی کۆنەپەرستانو دوژمنانی گەلی کورد خەباتی خۆیان درێژە پێداوە.

زۆری نەخایاند دیسان کۆنە برینەکان تەشەنەیان کردەوەو لەلایەن دەستەیەک کە هەر دژی ڕێبەرایەتیی شۆرشگێر بوون، دژایەتییەکی دیکەیان لە قالبێکی دیکەدا ڕێکخستەوەو لەسەر مەبنایەکی نادروستو بەدەر لە سنووری سیاسی- تەشکیلاتی لە کۆنگرەی سێزدەدا زۆرایەتیان بەدەستهێناو بەرە بەرە کەوتنە لێدانو پەراوێز خستنی برایانی تێکۆشەرو خاوەن رابردوویەکی دوورو درێژ لە حیزبدا، لەوەدا مامۆستا حەسەنزادەو چەندین کەسی دیکەش کە بۆ یەکگرتنەوە دەوریان هەبوو، ڕەگەڵ خستبوو، بە کەمایەتیی بێ ماف ناودێریان کردنو ڕاشکاوانەو بەناوی ئەکسەرییەت هەموو شتێکیان بۆ خۆیان بە ڕەوا دەزانی و بۆ عەقەلییەت بە حەرام.

تا شتەکە گەیشتە ئەو ڕادەیە، بەداخەوە حیزبیان کردەوە دوو. بەشی عەقەلییەت بەناوی ئۆپۆزیسیۆنو پاش هەوڵ و تەقەلایەکی زۆر کە ئەکسەرییەت لەو سیاسەتە چەوتانە واز بێنێ و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هی هەموانەو هەموو لایەک خاوەن بەشن لە حیزبدا، بەڵام ڕێبەرایەتیی هەڵبژێراوی کۆنگرەی سێزدە هەر خۆیان دەیانگرتو دەیان بڕی.

ناچار لایەنی عەقەلییەت بەناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان خۆیان ناودێر کردو لە هێڵە گشتییەکاندا وەک حیزبێکی لەتبوو، بەشکراو ئێعلانی سەربەخۆیی خۆیان کرد.

ڕێبەرایەتیی هەڵبژێراوی کۆنگرەی سێزدە، بەداخەوە نە ئامادە بوون بچنە بوارێ، نە حازر بوون بچنە پردێ. نە بە یەککەوتنەوەو یەکگرتنەوە رازی بوونو نە بە لەتبوونیش بەو ناوەش کەیف خۆش بوونو تەنانەت بە ئاشکراش دەیانگوت ئەگەری ئەوە هەیە تێکهەڵچوونیش روو بدا، بەڵام ئەگەر ناوی خۆیان بگۆڕن یارمەتیشیان دەکەین. ئەوە دەریدەخا کە کاک مستەفا قسەکانی چ کردەوەیەکیان لەگەڵ نیەو ماڵ لە خاوەن ماڵ لە نەزەر ئەودا حەرامە. کاک مستەفا وەختێک دەفەرمێ ئەگەر رۆژێک حیزبی دێموکرات ببێتە دوو بەش، بەشی زیاتر بۆ ئەو کەسانەیە کە زەحمەتی زیاتریان کێشاوە. دەبێ ناوبراو نەزانێ کە ئەوانەی زەحمەتی زۆرتریان کێشاوە هەموویان پێکەوەنو ئەو ناوەیان بۆ خۆیان هەڵبژاردوە؟ پرسێکیشیان بە کاک مستەفا بۆ ئەو ناوە بە حەق نەزانیوە؟

وێڕای هەموو ئەو شتانەی کاک مستەفاو راوێژکارەکانی بۆی چوون، یا بۆی دەچن، شتەهایەکی بە دوور لە دێموکراسیو دژی پلۆرالیزمی سیاسی دێنە بەرچاوو بۆ ئەو سەردەمە نە دەبنو نە دەشکرێ باسیان لێوە بکرێ.

یا بەرێز کاک حەسەن شەرەفیش کە پرسیاری لێدەکەن لە وەڵامدا دەڵێ: «ئەوانە چەند کادرو پێشمەرگەیەکن لە حیزب رۆیشتوون، هەر کاتێک بگەڕێنەوە، یانی پەشیماننامە بنووسن، حیزبی خۆیانەو دەبێ گوێڕایەڵی بڕیارەکانی ئەکسەرییەت بن.«

خەڵکی بە شەرەفی کوردستان، کادرو پێشمەرگەکانی حیزب، ئێوە ویژدانی خۆتان بکەنە قازی، قەزاوەتێکی عادڵانە بکەن، چاو لێکەن ئەوانەی ئێستا بەناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان کار دەکەنو دەورانی خەباتیان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا بەرچاوترە، یا ئەوانەی دەوروبەری کاک مستەفا کە هەموویان دوای شۆرشی گەلانی ئێران هاتوونە مەیدانو خۆیان بە کوێخاو هەموو شتێکی حیزب دەزانن؟ لێرەدا ئەو شێعرە کوردییە دێتەوە بیر: ماڵ لە خانە خوێ حەرام کراوە. مەسەلەی کوردەو لە کورد روویداوە. ناشڵێم ئەوان لە خەباتو شۆڕشدا دەوریان نەبووە، زەحمەتیان نەکێشاوە،

بەڵام وەبەر چاو نەگرتنی نەزەراتی مامۆستا حەسەنزادەو هاوسەنگەرانی، شتێکە هیچ خاوەن ویژدانێک ناتوانێ بەرچاوی نەگرێ.

بە پێویستی دەزانم سەبارەت بە لاوازیی مودیرییەتی مامۆستا حەسەنزادە لە دەورانی سکرتێری‌دا ئیشارە بە یەک دوو شت بکەم:

هەر لە کۆنگرەی دەیەمی حیزب، مامۆستا زۆر باش ئاگاداری دەستەو دەستەبەندی کاک مستەفا لەسەر ئەو هەبوو، دەشیزانی ناوبراو بە جیددی موخالیفی یەکگرتنەوەی رێبەرایەتی دەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەو مامۆستاشی بە ئاڵاهەڵگری ئەو بەرنامەیە دەزانی.

تێکۆشەری ژمارە ٧٠ بەڵگەی مەلمووسی ئەو شتە بوو کە مامۆستا لە دەوروبەری دەفتەری سیاسی دەستووری کۆ کردنەوەی‌دا. گرژی‌و ئاڵۆزیی نێو حیزب لە کۆنگرەی دوازدەداو پەردە پۆشکردنی بە هەوڵ‌و تێکۆشانی خودی مامۆستا.

نامەکانی بۆ دەرەوەی ئوورووپاو خەتدانی بە هاورێیانی سوێند خواردووی خۆی، ئەو جگە لە فاکس، ئیمایل‌و تەلیفون، تەزویرو تەقەلوبات لە کۆنفرانس بۆ کۆنگرەو کۆمیتەکان لە دەرەوەی وڵات، شکاندنی بڕیارەکانی پلینۆمی دوای کۆنگرەی دوازدە، خرابوونە ناو بەرنامەی کاری کاک مستەفاو مامۆستاش زۆر بە وردی ئاگاداریی لەسەری هەبوو، بەداخەوە جگە لە زەعفی مودیرییەت بۆ مامۆستا شتێکی دیکە ناگەیەنێ. بێدەنگیی لەراست ئەو هەموو خیلافکارییانە، قازانجەکەی لەکوێ‌دا بوو؟ هەر دەبێ مامۆستا وەڵام بداتەوە. بە رای من لە پێکهاتنی ئەو وەزعە مامۆستاش تەئسیری خۆی هەبووە، چونکە ئەگەر سزایەک، تەنبێ‌یەک بۆ ئەو هاورێیە دیاری کرابا، یا هەر نەبێ کۆنگرەی ساڵێک دواخستبایە، شتەکە نەدەگەیشتە ئەو رادەیە.

ئەو چەند پێشنیارە دەکەم:

١-دێموکراسی‌و خودموختاری سواوە، فێدراڵی بکرێتە دروشمی دوارۆژمان.

٢-دانانی بەرنامەیەکی رێکوپێک بۆ تەشکیلاتی دەرەوەی وڵات.

٣-خۆ نزیک کردنەوە لە دامودەزگاکانی حکوومەتی هەرێمو هاوکاری کردنیانو کەڵک لێوەرگرتنیان بۆ پێوەندیی دەگەڵ خەڵکی کوردستانی ئێران.

٤-کارو تێکۆشان بکرێتە تەرازووی هەڵسەنگاندنی هەر ئەندامێکو بەرچاو گرتنی رابردووی دروستو بێ خەوش.

٥-مەحکووم کردنی رابیتەو زەقکردنەوەی زابیتە لەنێو ئەندامان بۆ هەڵبژاردنو هەڵبژێران.

٦-تەشویقو تەنبێ لە بەرامبەر کارە باشو خراپەکاندا کە بە پێچەوانەی پەیرەوی حیزبدا ئەنجام دەدرێن.

٧-دانانی لیژنەیەکی سێ کەسی بە توانا بۆ پێوەندی دەگەڵ وڵاتانی دەرەوەی کوردستانو حیزبەکانیش.

٨-دیاریکردنی ئەندامێکی دەفتەری سیاسی بۆ بەرپرسی کۆمیتەی حیزب لە ئورووپا.

٩-گەیاندنی بڕیاراتو بەخشنامەکانی پێوەندیدار بە تەشکیلاتی ئورووپا لە کاتی خۆیدا.

١٠-کەڵک وەرگرتن لە خۆپیشاندانەکانی دژی رێژیمو هەر بڕیارێکی نادروستی دوژمنانی کورد.

١١-دیاریکردنی هەیئەتێکی سەلاحییەتدار بۆ پێوەندی گرتنو گێرانەوەی ئەو کەسانەی دڵساربوون لە حیزب.

١٢-نووسینەوەی بیوگرافی هەموو ئەندامان لە دەرەوەی وڵات.

١٣-چاپو بڵاو کردنەوەی کتێبێک لە شەهیدان بە هەموو لایەنەکانییەوە.

بەرێزان کۆمیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە نۆروێژ!

سەرکەوتنو بەختەوەریتان ئاواتمە!

هەموومان ئاگادارین کە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆنگرەی دەیەم بە بریارێکی گەلێک گرنگ و بەرچاوی پەسند کرد، یەکێک لەوان بریاری یەکگرتنەوەو وەسەریەککەوتنەوەی بنەماڵەی گەورەی حیزب بوو.

ئەو بریارەش بە هەست کردن بە بەرپرسایەتی لەلایەن رێبەرایەتیی هەر دوو لا بەکردەوە جێی خۆی گرتو دوایی بە کێشەو دووبەرەکی، شەری براکوژی، بایکۆتو یەکتر بوغزاندنو تۆمەتی نارەوا لە یەکتر هێناو ئاواتو ئامانجەکانی کۆمەڵانی خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێران بەتایبەت هێنایەدی. وێرای ئەوەی ویستو خواستەکانی دوژمنانی کوردی خستە گلو زەبرێکی کوشندەی لە پەیکەری کۆماری ئیسلامی وەشاند.

سەرەرای ئەو دەستکەوتە مەزنەو ئەو سەرکەوتنە گەورەیە، گرووپێکی نابەرپرس دژی ئەو دەستکەوتانە راوەستاونو بە بەهانەی حەقی کەمایەتی کە لە پەیرەوی حیزبدا گونجاوە کەوتنەخۆ، دژی یەکگرتنەوە بەپێچەوانەی ئەسڵە تەشکیکاتییەکانو پرنسیپەکانی سیاسی. بە نهێنی لە ناوخۆو دەرەوەی وڵات تەبلیغاتێکی چڕوپڕیان دەست پێکرد، بۆ سازماندانی ئەفرادی سەر بەخۆیان لەژێر ناوی "مبارزە درون حزبی" تەشکیلاتی باندو باندبازی، دەستەو دەستەبەندی دژی هەموو ئەو کەسانەی بۆ

یەکگرتنەوەی دوو باڵی حیزب کاریان کردبوو، لە هەموو کۆبوونەوەکانیشدا بەگشتیو تەنانەت کۆنفرانس بۆ هەڵبژاردنو کۆنگرەش ئەفرادی دیاریکراو، ئارای تەزویرو ساختە دواییان بە کۆبوونەوەو کۆنفرانسەکان دێناو بە سەرکەوتووش ناودێریان دەکردن، جگە لە خۆیــان بەو بیــرو بۆچــوونە هەڵەیــان کەســانی دیــکە لەوە تێگەیشــتبوون، بەڵام بــۆ باشتربوونی وەزعی حیزب بەگشتیو بارودۆخی تەشکیلاتی بەشداریی هەموو رێورەسمو کۆبوونەوەکان دەبووم تا بەڵکوو ئەو هاورێیانە لەو بیرە چەوتە پاشگەز بنەوەو ریزەکانی تەشکیلاتی پتەوترو ئەندامانی حیزب چالاکتر بنو زیاتر لەوە دڵ ئێشو مەیدان خاڵی نەکەن.

ئەو هەوڵو تێکۆشانە لە سەرکردایەتیو ناو بەدەنەشو لەناوخۆو، هەروەها لە دەرەوەی وڵاتیش بێئاکام بوو، برایانی باندبازو باندساز هەر لەسەر هەوای خۆیان گوێرایەڵی سەرۆک باندەکان بوونو زیاتر لەو هەوایە بە قەولی کورد گوتەنی "سوێسکە"یە شتێکی دیکەیان نەدەزانی. تا کۆنگرەی دوازدەهەمی حیزب، کورد گوتەنی "مانگا بە دزیش کەڵ بگرێ، بە ئاشکرا دەزێ"، ئەوەی لەبن بەڕە بوو کەوتەسەر بەڕەو تەنانەت کاک مستەفاو دارودەستەکەشی تێگەیشتن کە ئەو شێوە بیروبۆچوونەو بەو دەستەو دەستەبەندییە کارکردن چ زیانێکی گەورە بە حیزب دەگەیەنێ، هەر بۆیە دەستەو دامێنی مامۆستا حەسەنزادە وەک سکرتێری حیزبو شەخسییەتی سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوون کارێکی ئەوتۆ بکاو دەوری خۆی بۆ لێکنەترازانی ریزەکانی حیزب ببینێ، لە دابەشبوونی حیزب بە ناوەند، جنووبو شیمال پێشگیری بکا، بەخۆشییەوە مامۆستاش وەک هەمیشە بۆ یەکپارچەیی ریزەکانی حیزب تێکۆشاو هەوڵەکەشی بێئاکام نەبوو.

لە پلینۆمی یەکەمی دوای کۆنگرەی دوازدەش دوای باسو خواستێکی دوورو درێژ لەسەر وەزعی نالەباری ناوخۆ کۆمەڵە بریارێک بە پەسندی هەموو بەشدارانی پلینۆم گەیشتو بەرنامەی کاری دوارۆژی هەموو ئەندامانی رێبەرایەتی لەو بڕیارانەدا

دەستنیشــان دەکــرێ، تەنــانەت پێــداگریی لەســەر ئەوەش دەکــرێ کە هەر کەس لە ئەندامانی رێبەری بەپێچەوانەی ئەو بڕیارانە هەڵسوکەوت بکا، تا سنووری خەیانەت حیسابی لەسەر دەکرێ.

زۆری نەخایاند ئەو بڕیـارانەش لەلایەن کـاک مسـتەفاوە پێشـێل کرانو تەنیا وەک جەوهەر لەسەر کاغەز بوون.

لە نـامیلکەی "تێکۆشـەر"ی ژمـارە ٧٠دا دەرکەوتو نیشـاندرا کە نـاوبراو کارێـک دەکـاو کـارێکی کـردوە دژی یەکگـرتنەوەو تەشـکیلاتێکی لەنـاو تەشـکیلاتی حیزبـدا دروستکردووە، نامەکـانی نـاوبراو لە دەرەوەی وڵاتو ئاشکرا بوونیـان هەمـوو ئەو شـتانە دەسەلمێنن، کەچی مامۆستا حەسەنزادە کە ئەوکات سکرتێری حیزبیش بوو، نەک تا سنووری خەیانەت حیسابی لەسەر کەس نەکردووە، بەڵکوو بە ئاشکرا چاوپۆشی کـردو مەیـدانی زیـاتری بـۆ کـاک مسـتەفا ئـاوەڵا کـرد ئەسپی سەرکێشی خۆی تـاو بـداو مامۆستاش کە ئاڵاهەڵگری یەکگرتنەوە بوو، بە هەمـوو باندەکەی بناسێنیو تەنـانەت بە سەردەستەی لادەرانـیش حیسـابی لەسـەر بکـاو وەک تاوانبارێـک کە هەوڵـی زۆری داوەو بنەماڵەی گەورەی حیزبی وەسەریەک خستەوە، خستە تەرازووی تاوانباران.

هاورێیان! بە رای من ئەگەر چاوپۆشیو کەمکاریی مامۆستا نەبوایەو لە هەمـوو خیلافکارییەکان کۆ کرابانەوە، بارودۆخی حیزب نەدەگەیشتە ئەو دوولەتبوونە، ئەگەر مامۆسـتا کۆنگرەشـی نەگرتبـا، کـاک مسـتەفا ریسـەکەی لێدەبـووە بە خـوری، خورییەکەشی بە دارو دەوەنانەوە دەرۆیشت.

خوشکو برایانی خۆشەویست!

بەشدارانی کۆڕی پرسەو ماتەمینی شەهیدی هەمیشه لەیاد،

کاک عوسمانی رەحیمی!

بەشداریتان نیشانەی وەفاداری، ئەمەگناسیو ڕێزدانانه بەگشتیو شەهید کاک عوسمان رەحیمی. کۆچی نابەوەختی ئەو شەهیدە کەسەرێکی گەورەی دانایه سەر دڵی هەمووی ئێمه هاوسەنگەرانی. هەر چەند لەدەستدانو نەمانی هەموو ئازیزانی ئێمه بەشدارانی ئەم کۆڕە شتێکی گەلێک تاڵە، ناخۆشەو به سەختی هەزم دەکرێ، بەڵام لەدەستچوونو کۆچی دوایی شەهید عوسمانی رەحیمی، سەنگەرێکی خەباتو خۆراگریشی له حیزبی دێموکراتی کوردستانی چۆلکرد، ناخۆشترە. هەر بەو بۆنه دڵتەزێنەوە پێمباشه هێندێک له ئاکارو کردارە تایبەتمەندییەکانی ناوبراو باس بکەم، هەر چەند فیداکاریو لەخۆبوردوویی ئەو شەهیدە بۆ زۆر کەس له بەشدارانی ئەو کۆڕە روونو ئاشکرایه. رەنگه کەسانێکیش هەبن هەر ناوو ناوبانگی ئەو شەهیدەیان زانی بێ. له هەڵسوکەوتو تێکۆشانی شەهید عوسمانی رەحیمی وەک پێویست ئاگادار نەبن.

لەگەڵ شەهید عوسمان بۆ ماوەی هەشت ساڵ له یەک سەنگەرو یەک ئۆرگاندا کارمان کردوە، هێندێک له تایبەتمەندییەکانی ناوبراو باس دەکەم.

شەهید عوسمانی رەحیمی تێکۆشەرێکی ماندوو دوژمنانی کوردو کوردستان، بەتایبەتی حکوومەتی ئاخوندیی کۆماری ئیسلامی بەکردەوە نیشاندابوو، هەموو کاتێک تەبلیغاتی لەقاودانی سیاسەتی دژی گەلیو ناتەبا دەگەڵ دێموکراسیو وەبەرچاو نەگرتنی بەندەکانی جاڕنامەی مافی مرۆڤی لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە، بەرچاو بوو و هاورێیانی دەخستە ژێر تەئسیرو حەماسەتەوە.

لەنێو کادرو پێشمەرگەو کۆمەلانی خەڵکی زەحمەتکێشی کوردستان خۆشەویستو لەقاودانی سیاسەتی دوژمنانی کورد لە مێژوودا کردبووە وێردی سەر زمانیو لە هەر هەموو دەرفەتێک کەڵکی وەرگرتو شتەکانی بەباشی شیدەکردەوەو دۆستانو دوژمنانی بە خەڵک دەناساند.

لەباری سیاسی، ئینسانێکی وردبینو لێکۆڵینەوەی زۆر قووڵو تەحلیلێکی روونی لەسەر ئایندەی کوردو پیلانی دوژمنان هەبوو، لە کۆبوونەوەکانی حیزبیدا چالاکانە بەشداریی دەکردو ئینسانێکی روک سەریحو راستگۆ بوو. خاوەن قەڵەمێکی پاراو لە نووسیندا بوو، تەنانەت لە وەرگێڕانیشدا ئەدیبێکی خاوەن ئەزموون بوو.

لەباری نیزامییشەوە، ئینسانێکی جەسوور، نەترسو بە بەرنامە بوو، لە تاکتیکەکانی دوژمن باش شارەزا بوو. دەیگوت دوژمنانی کورد بەگشتیو پاسدارانی کۆماری ئیسلامی ترسەنۆکو لە بەرامبەر چەکی پێشمەرگەدا خۆناگرنو رێگای دەرباز بوون هەڵدەبژێرن، بۆیە نابێ بکەوینە داویان، چونکە کورد گوتەنی کەوتنە ژێر ئینسانی ترسەنۆک رزگار بوونت مەحاڵەو ناوێرێ لەسەرت هەستێو بێوەبەرچاو گرتنی هیچ لێخۆشبوونێک یاسایەکی ئینسانی گیانت لێدەستێنێ.

لەباری ئەخلاقیشەوە، نموونەو هەڵسوکەوتەکانی، وتارو لێکۆڵینەوەکانی پڕبوون لە هیواو جێگای ئۆمێدی گوێگران، پڕبوون لە موژدەی سەرکەوتن بەسەر داگیرکەرانی کوردستانداو پێیوابوو و هەمیشە دەیگوت هەر گەلێک یەکگرتوویی هەبێ، کۆمەلانی زەحمەتکێش بە پشتیوانو خۆی بە یارو یاوەری ئەوان بزانێ، لە بەرامبەر هێزی پۆشتەو

پەرداخی دوژمنـدا چـۆک دانـاداو سـەردەکەوێ. خـوێنی ئەو شـەهیدانەی کـوردیش بەڵگەی هەرە زیندووی یەکگرتوویی کورد بۆ وەدەستهێنانی مافە رەواکانیەتی.

باسی ئاکارو کردەوە باشو شۆرشگێرانەکانی شەهید تەواو نابێ.

لە کۆتاییدا هەر ئەوە دەڵێم بۆ شادیی رووحی شـەهیدان ریزەکـانی خۆمـان لە بـاری سیاسی، تەشکیلاتی، ئابووری بۆ بەربەرەکانی دەگەڵ دوژمنانی کورد پتەوتر بکەین، بە چاوی تەسکی حیزبایەتی نەروانینە مەوزووعەکان، هەلومەرجی ئێستای رۆژهەڵات، بەتایبەتیو دنیا بەگشتی بە چاوێکی کراوەتر چاو لێبکەین.

کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران کـۆمەلانی خەڵکـی ئێرانـی خسـتۆتە ئەوپەڕی فشـارو فەقـرو فەلاکەتەوە، مانـگ نـیە چەنـد کەس بە بەهـابەی قاچـاخچییەتی، دزی، فەسـادو... لە قەنـارە نەدەن، بێکـاری، هەژاری، ئێعتیـادو سـەدان شـتی دیـکە بـۆ کۆمەلانی خەڵکی ئێران، دەگەڵ ژیانی رۆژانەیان لەسایەی سیاسەتی دوژمنکـارانەی کۆماری ئیسلامییەوە بۆتە هاوبەش.

بەکورتی کۆماری ئیسلامی بۆتە پشیلەی رەجەبە شێتی، چەندین وڵات لە دەوری خۆی ئاگر تێبەردەداو دەسووتێنێ.

راهێنانی کەسانی تێرۆریستو رەوانە کردنیان بۆ عێراق، یارمەتیی تاقمە شیعەکانی سەر بەخۆی لە دژی سوننەکانیو یارمەتی سوننەکانی دژی شیعەکانی موخالیفی سیاسەتی خۆی.

یـارمەتیی چەنـدین میلیـۆن دۆلاریـی بە حیزبـوڵڵای لوبنـانو هانـدانی رێکخـراوی حەماسـی فەلەسـتین لە دژی رێکخـراوی فەتـحو ئیسـرائیلو هەرەشـەی سـڕینەوەی ئیسرائیل لەسەر نەخشەی زەوی، دوژمنایەتیی ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی، جگە لەوانە تۆپبارانی سنوورەکانی حکوومەتی عێراقو دەربەدەر کردنـی دانیشـتوانی ئەو سـنوورە بە بەهـانەی بـوونی پـێگەی پ.ک.کو پـژاک لە نـاوچە سـنوورییەکانو دەیـان شـتی دیکەش بەڵگەن لەسەر درندەیی ئەو رێژیمەو دوژمنایەتی دەگەڵ ئازادی.

دیسان پرسەو سەرەخۆشیی خۆم بە ئێوە، رێبەرایەتیی حیزبو کۆمەلانی خەڵکی کورد بەگشتیو بنەماڵەو کەسو کاری شەهیدی ناوبراو دەڵێمو داوای سێبووریی بۆ هاوسەرەکەی پەخشان خانم دەکەم.

کورتەیەک سەبارەت بە شۆڕشەکانی کورد لە رابردوودا

گەڵێـك جـار وا رێکەوتـووە، نـاو بەنـاو هێنـدێک خێـزانو بنەمـاڵەی گەورە لە ناوچەکـانی کوردسـتان حوکمیـان کـردوە، بـۆ نمـوونە بنەمـاڵەی "حەسـەن ئـاوای"ی سـەربەخۆییەکی باشـیان نوانـدوە. لە باشـووری چیـای بێسـتوون حوکمرانیـان کـردوە. هەروەها حوکمدارەکانی دیاربەکرو ئۆرفا لە ٩٤٠ تا ١٠٩٦ سەربەخۆییەکی چاکیان هەبـووە، پاشـان سـەلجووقییەکان دەسـەڵاتیان لێ‌ئەسـتاندون. بەناوبـانگترین کوردەکـانی ئەیووبی بوون کە ساڵی ١١٣٧ سەلاحەدینیان بووە بە پاشایەکی نێوبەدەرەوە.

لە سەدەی شازدەو حەڤدە کە کوردستان مەیدانی تەراتێنی تورکەکانو سەفەوییەکان بوو، ئەو سنوورەی لەلایەن سوڵتان مرادی چوارەمو شا عەبباسی سەفەوەی‌دا لە ساڵی ١٦٣٩ لەنێوان کوردەکانی ئێرانو تورکیادا وەک سنوور دانرابوو، تاساڵی ١٦١٣ مایەوە. سوڵتانی عوسمانی رێزێکی باشی لێدەگرتن. هەتا سوڵتان مەحموودی دووهەم لە ساڵی ١٨٣٠دا دەستی کرد بە پەلاماردانی کوردەکانو رەوشەکە بەرە بەرە تێکچوو.

لەو کـاتە بەدواوە کوردەکـان لە دوو لاوە دەسـتیان بە جموجـۆڵو سـەرهەڵدان کـرد، یەکەم میـرمحەممەدی رەوانـدزی، دووهەم بەدرخـان پاشـای بۆتـان. تورکەکـان لەو سـەردەمەدا لەبەر هێرشـی میسـرییەکان بە فەرمانـدەیی بـرایم پاشـا نە پـڕژانە سـەر

کوردەکان، تا ساڵی ١٨٤٧ بەدرخان پاشا لە شەڕێکی گەورەدا دەستگیر کراو ڕەوانەی دوورگەی کووەیت کراو ،دوایی بە فەرمانی ئەوان هاتە شامو لەوێ تا ساڵی ١٨٦٩ مایەوەو کۆچی دوایی کرد.

لە دوای شەری قریم تا جوولانەوەی شێخ عوبەیدوڵلای شەمزینی، نێوان کوردو تورکەکان باش بوو، بەڵام دوایە دەوروبەری دەریاچەی ورمێی داگیر کرد، هەر چەند کۆنسوولی رووسو ئینگلیس پێیانگوت بکشێتەوە، کەڵکی نەبوو، لە ئاکامدا شێخ شکستی هێناو بۆ خۆشی دەستبەسەر کراو بۆ مەککە دوور خرایەوە تا لە ساڵی ١٨٨٣ کۆچی دوایی کرد.

لە ساڵی ١٨٩١ سوڵتان عەبدولحەمید لەشکرێکی بەهێزی لە کوردەکان لە بەرامبەر رووسەکان پێکهێناو ئەم سپایە لەژێر فەرماندەیی برایم پاشاو ناوی سپاکەش لەشکری حەمیدیە دانراو بەسەر جوولانەوەکاندا سەرکەوتنو لە پاداشتی ئەوەدا برایمیان بۆ ئەستەنبوڵ بانگ کردو نازناوی پاشایەتییان پێ‌بەخشیو دواتر گەڕایەوە وڵاتی خۆی.

لە ساڵی ١٩٠٨دا تورکەکان لە سوڵتان هەڵگەرانەوە. برایم پاشا بۆ خۆی دەگەڵ پێنج سەد سوارە پەلاماری شامی‌داو گرتی، پاشان لەلایەن تورکە یاخییەکانەوە لە شام دەرکرایەوەو لە ڕێگادا سۆمەرەکان ڕێگایان پێگرتو دوای شەرێکی قورس کوژرا. هەر لە ساڵی ١٩٠٨ بەدواوە کوردە نێو بەدەرەکان بۆ کوردایەتی دەستبەکار بوونو لەلایەن تورکە گەنجەکانەوە ئیزن درابوون بگەڕێنەوە ئەستەنبوڵ، لەوێ کۆمەڵێکی نەتەوەیی دروستکراو تورکەکان یارمەتییەکی باشی ئەو کۆمەڵەیەیان دا .

دوای خۆ قایم کردن، تورکە گەنجەکان هاتنەسەر ئەو رایە بەڵێنەکانی خۆیان جێبەجێ نەکەن. تەنانەت کوردەکانیش بێ‌هێزو لەناو بەرن، ئەوە بوو حوکمی خنکاندن بەسەر شەریف پاشاو ئەمین عالی بەدرخاندا سەپێندرا. بەڵام ئەوان زوو ئاگادار بوون بۆی دەرباز بوون.

هەر چەند تورکەکان لە ساڵی ١٩١٣دا بناخەی دۆستایەتییان دەگەڵ کوردەکان دامەزراندەوە، بەڵام بێسوود بوو. چونکە لە کێشەکەی بۆتاندا سلێمان بەگی بەدرخان لەلایەن پۆلیسی تورکەوە کوژراو دۆستایەتییەکە هەڵوەشاوە.

پاش ساڵی ١٩١٤ تا ١٩١٨ کوردەکان یارمەتییەکی زۆری تورکەکانیاندا، بەڵام دوایی کۆمەڵی نیشتمانیی کورد دەگەڵ رووسەکان رێککەوتنو یارمەتی ئەوانیاندا کە بەرەو ئەرزنجانو بتلیس دەهاتن، ئەوەشیان بۆ ئەوە کرد بۆ ئەوەی کە گۆیا کوردەکان دەگەنە سەربەخۆییو پاشان رووسەکان شکانو ئەو پلانەش سەری نەگرت. دوایە هەر ئەو کۆمەڵە نیشتمانییە چاویان بە نوێنەری دەوڵەتە گەورەکان کەوت. شەریف پاشای دیاربەکر کە پێدەچێت لە کۆنگرەی ئاشتیدا داوای مافی کورد بکا، لە لایەکی دیکەشەوە کامران بەدرخانو جەلادەت بەدرخان کوری ئەمین عالی بەردخان پاشاو ئەکرەم بەگی کورەزای جەمیل بەگ پاشای دیاربەکر لەسەر قسەی ئینگلیس نێردران بۆ دەڤەری رۆژهەلاتی ئەنادۆڵ، بەڵام لەلایەن مستەفا کەماڵەوە بەرپەرچدرانەوەو سەری نەگرت. ئەوەندە هەبوو ئەو جووڵانەوەیان بووە هۆی ئەوە کە بەندەکانی ٦٢، ٦٣و ٦٤ بە لایەنگریی لە کورد بخرێتە ناو پەیمانی سێڤر، بەڵام بەداخەوە لە پەیمانی لۆزان ئەو بەندانە رەتکرانەوەو شتێکی بۆ کوردان تێدا نەبوو.

مستەفا کەماڵ بۆ فریودانی کوردەکان گوتی هەر کات ئێمە جێگیر بووین، مافی خۆتان دەدرێتێ، دوای ئەوەی یۆنانییەکانی لە ئەزمیر وەدەرناو خۆی گرت لە ساڵی١٩٣٣ شەری نێوان کوردو تورک سەری هەڵدایەوە.

لە ١٩٢٥ شێخ سەعیدی پیران بە یارمەتی کوردەکانی سووریە شەری هەڵگیرساند. تورکەکانیش لە رێگەی شەمەندەفەری بەغداو حەڵەب بۆیان هاتنو کوردەکانیان شکاند. لەگەڵ ئەوەشدا کوردەکان روحی نیشتمانپەروەریمان بەهێزبوو، کوردەکانی سووریەش زیاترو سوورتر لەسەر مەسەلەکە پابەند بوون .

لە ساڵی ١٩٢٧ لە بەیرووت کۆمەڵەی کوردیان دامەزراند، ئامانجی کۆمەڵە سەربەستی کورد بوو، بیروراشیان لەسەر ئەوە بوو لەگەڵ ئەرمەنییەکان بۆ سەربەخۆیی کوردستان پێکەوە کار بکەنو یارمەتی کوردەکانی تورکیا بدەن. جەلادەت بەدرخانیان کردە سەرۆکی کۆمەڵە. ئەو ئامانجە لەساڵی ١٩١٢ەوە کاریان بۆ دەکرد، بەڵام کوشتاری ئەرمەنییەکانو هەڵگیرسانی شەری یەکەمی جیهانی کەمێک دوای خستنەوە. لەساڵی ١٩١٨دا دیسان یەکیان گرتەوەو کەوتنەوە قسەکردن. شەریف پاشای نوێنەری کورد، بۆغوس نەو پاشا سەرکردەی ئەرمەنییەکان لە فێرمای پێکەوە دەستیان کردەوە بە ئیش.

لەساڵی ١٩٢٧ کوردەکان لە چیای ئارارات کەوتنەوە کار کردن، سێ ساڵ شەری کوردو تورک درێژەی کێشا. دوایی بە لشکرکێشیەکەی ئیحسان نووری پاشا هێندراو بە ناچاری ناوبراو بە نێوی پەنابەری سیاسی چووە ئێرانو لە تاران نیشتەجێ بوو. هەر لەو ساڵەدا قانوونێکی دەوڵەتی تورکیا راگەیەندراو کوردەکانی بە تورک پێناسە کرد. کوردەکانیش لە دەرسیم لەو قانوونە نیگەران بوون، سێ کەسیان نارده لای تورکەکان کە ئەو قانوونە هەڵوەشێننەوە، بەڵام هەرسێکیان کوشتن. کوردەکان بەوە زۆر تووره بوون قافلە ئۆتۆمبیلێکی زۆریان لە پۆلیسەکان گرتو رووتیان کردنو کوشتیانن. لەوێرا شەری دەرسێم دەستی پێکردو زیاتر لە ساڵێک درێژەی کێشا، لە ئەنجامدا کوردەکان شارەکانو گوندو دێهاتەکانیشیان سووتاندن. هەر لەوکاتەدا تورکە شۆڤێنییەکان وەک جەلال بایەر دەیگوت: "کورد لە تورکیا دانیە. ئەوەی کە هەشبێ تورکی کێوییە". لە ئاخرو ئۆخری سەدەی نۆزدەهەمدا رووسەکان خۆیان لە کوردەکان نیزیک کردەوە .

لە ساڵی ١٨٧٦ کوردەکان لە فارسو ئەردەڵان شانبەشان لەگەڵ رووسەکان شەریان لەگەڵ تورکەکان دەکرد. کە شەری یەکەم هەڵگیرسا، رووسەکان لە دەوروبەری ورمێ دەستیان کردە جموجۆڵ. سمکۆو سەید تەهاو گەلێک کەسیان کردە لایەنگری (چار).

لە دوای پەیمانی لۆزان زیاتر لە بیست هەزار کورد کەوتنە بەر کۆمارەکانی سۆڤییەتو بە هەموو جۆرێک بۆ بینینی نیشتمان چاوەدێریان لێدەکردن. ئەو چاوەدێریە پریشکی بۆ رۆژهەلاتی ئەنەدۆڵو جزیرە هاویشتبوو. تورکەکان بەوە دڵگران بوون، بەلام چارەیەکیان نەبوو.

لە ساڵی ١٩٤١ کە رووسەکان چوونە ناو ئێرانەوە هەوڵی زۆریاندا سەرنجی کوردەکان بۆ لای خۆیان راکێشنو کوردەکانیش زۆر ئۆمێدەوار بوون، بەلام لە ئاخردا ئەو ئۆمێدەش نەهاتە دی ئێرانییەکان بردیانەوە. کوردەکانی لە سووریەدان، بە هۆی پەیمانی زۆرداری قەرەقووشی (فرانگلف بالون) لە نێوان فەرانسەو تورکیادا لە ئەیلولی ١٩٢٩ رویدا. خەتی شەمەندنەفەر لە تورکیاوە بەرەو حەڵەبو سووریای پێکەوە بەست گەلێ لە کوردانی کەوتنە سەر ئیدارەی سووریاو بەشە زۆرەکەی لەژێر ئیدارەی تورکیادا مانەوە. جگە لەوەش هێندێک کورد لە شاخەکانی ژووری حەڵەبەوە هەن سێ سەد ساڵە لە شاخەکانی تورکیاوە کۆچیان کردووەو لەوێ دەژیان، ئەو شوێنە بوو بەجێی حەسانەوەی تورکیاو دوای ئەوەی فەرانسە بووە دەسەلاتدار لە سووریا.

ئەو عەرەبانەی لە سووریا بوون دوای ئەوەی سووریاو لوبنان لەلایەن فەرانسەوە چۆلکرا کوردەکانیش دڵیان خۆشبوو، عەرەبەکانیش بەنێوی عەشیرەتی بەرازی سەرۆکەکەیان حوسینی بەرازی بوو سەرۆکایەتی سووریای کرد. لە پاش ئەوە شێخ سەعیدی سلێمانی کوژرا ئاژاوە پەیدا بوو.

لە ساڵی ١٩٠٩ ئاژاوە کووژاوەو کوردستانی عێراق کشو مات بوو. لە ١٩١٨دا ئینگلیس چوونە ناو سلێمانی. شێخ مەحموود بۆ سەربەخۆیی کورد ئەوەی پێی خۆش بوو پێشوازی لێکردن. شێخ کرایە حوکمرانی کوردستانی جنووبی. زۆری نەخایاند شێخ لەگەڵیان تێکچوو، لە شەرێکی قارەمانانەدا لە دەربەندی بازیانو بەردەقارەمان بە برینداری بەدیل گیراو بەرێیان کرد بۆ هیندوستان لە ١٩٢٢دا گێرایانەوە بۆوە حاکمی سلێمانیە.

شۆرشی سمکۆی شکاک

سمکۆ کوری محەممەد ئاغای شکاک بە شەش هەزار بنەماڵە، بە سێ هەزار تفەنگچی مەزەندە کرابوو، محەممەد ئاغا لە عەشیرەتی عەبووی بوو ئەوانیش لە وڵاتی دیاربەکرەوە هاتبوون. سمکۆ و جەعفەر ئاغای برای ورمێو میاندواویان داگیر کردبوو بە وڵاتی خۆیانیان دەزانی. جەعفەرئاغا هەستی نەتەویی تێدا بەهێز بوو. هەر بۆیەش حکوومەتی تەوریز بانگیان کردو شەو لە ناخافڵ دەوریانداو جگە لە دوو کەس لە پیاوەکانی، هەموویان تیرۆر کردن. ئەوە لە ساڵی ١٨٩٥ دابوو. ئەو دوو کەسەی دەرچوون یەکیان مەحموود ئاغای ناوبوو، لە دوایشدا بوو بە پیاماقووڵی سمکۆ. کوشتنی جەوهەرئاغا ئاگرێکی لە دڵی سمکۆدا هەڵگیرساند، دوای ساڵی ١٩١٤ تا ١٩١٨ ئاگری رقو کینە لە دڵی سمکۆدا سەبارەت بە کوشتنی جەوهەرئاغا بەرەبەرە هەستی ئازادیخوازی لەو ناوەشدا ماسیرە کرا. سەرەرای ئەمانەش سەید تەها ئەفەندی زیاتر سمکۆی هاندا بۆ مەسەلەی میللەت، لە ماوەی ئەو شەرانەدا سمکۆ لەگەڵ رووسەکان رێک بوو. دوایە پاڵیدایە تورکیەوە. دوای ساڵی ١٩١٧ شەوێک لە رووسیا پەیدا بوو گەرایەوە ئێران، مارشەمعونیش کە گەورەی ئایینییو دنیای فەلەکان بوو بۆ کۆبوونەوە لەگەڵ سمکۆ سەبارەت بە پێکهێنانی حکوومەتێکی کوردی لە ماڵی تەموورخان یا تەیموور ئاغا لە کۆنەشار نێوان جەهریقو سایندقەڵا دانیشتنو هیچ هێزێک لەگەڵ خۆی نەهێنێ، ئەگەرچی مارشەمعون زیاتر لە سەد تفەنگچی لەگەڵ دابوو، سمکۆ زیاتر دردۆنگو مەشکووک بوو لە ئاخریدا سمکۆ بە دەمانچە لە

مارشەمعونی داو هەر سەد نەفەرەکەش جگە لە کەسێک بە نێوی برای مارشەعونو لە دوایدا بوو بە جێگری ناوبراو دەرنەچوو، واتە ٩٩ کەسیان کوژران، لە جەهریق بەهۆی فشاری فەلەکان، خۆی داگیر کردو دوایی تورکەکان راویان ناو چووە بەندەری قتوور لەوێ کوشتارێکی زۆری لێکرا، پاشان لە رێی شای ئێران، تەرگەوەرو مەرگەوەرەوەو مياندواوی پاک کردەوە. هەموو عەشیرەتەکان پاڵیان وە سمکۆدا، تەمای داگیرکردنی تەورێزی هەبوو کە جەوهەرئاغا لەوێدا کوژرابوو. لە ناوەوەی ئێرانیشدا پشێوی هەبوو.

١٩٢٠ رەزاخان تارانی داگیرکرد، لە وڵاتی خوراسان شێخ خەزعەل خەریک بوو بەختیاری و قەشقایش جموجۆڵیان بوو، قەدەمخێر لە پشتکۆی لۆرستان خەریک بوو، سمایل ئاغاش ناوو نێوبانگی پەیدا کردبوو. عەجەمەکان ترسیان لێ نیشتبوو. ئەوەش راستە ٢٠ کەس ریز دەکرانو گوللەی لێدەران لە چەندان تێدەپەری، ئەوانەی هەموو بە تۆڵەی جەعفەرئاغای برای دەکردو دەشیگووت خوێنی ناوبراو کاتێک وەردەگرێتەوە کە کوردستان لە عەجەمان پاک بێتەوە. لە ساڵی ١٩٢١ رۆژنامەیەکی بەناوی کوردەوە لە شاری ورمێ بڵاو کردەوە، لەو رۆژنامەیەدا هەم کارەکانی خۆی و هەم دەنگوو باسی حکوومەتەکانیشی تێدا بڵاو دەکردەوە. لە دەوروبەری ساڵی ١٩٢٢ کە رەزاخان وەزیری شەر بوو، خۆی کۆکردەوە. مەلیکزادە ناوێکی بە هەزار کەسەوە بە هەموو جۆرە چەکێک لە ورمێ ناردە سەر سمکۆ، زۆری نەخایاند لشکری ئێران شکاو حەوسەد کەسیان لێگیراو کوژرا. خالۆ قوربانو میرزا کوچک خان لە وڵاتی ئەردوێڵ و باکووری ئێران هەر یەکە ناوو ناوبانگیان دەرکردبوو. میرزاکوچک خان لە خەتی قەفقازەوە ئێرانی شڵەژاندبوو. خالۆ قوربانیش لە خەتی گیلانو رشت پشتکۆوە. دەوری بەرچاوی رەزاخان هەرلەوە دابوو، ئەوانەی راکێشی لای خۆی کرد، خالۆ قوربانی هاندا بەگژ سمایل ئاغا دابچێ و لە ناوی بەرێ، لە ساڵەکانی ١٩٢٢-١٩٢١ بە لەشکرێکی زۆرەوە بەرەنگاری سمایل ئاغا بووە لە شوێنێک کە پێی دەڵێن حاجی حەسەن، سمایل ئاغا خۆی گەیاندێ، لە پاش شەرێکی زۆر لەشکری خالۆ قوربان شکاو رایان کرد .

شەری ١٩١٨-١٩١٤ ئێران شڵەژابوو، ببۆوە سەر رێگای رووسو ئینگلیسو توورکو ئەمەریکا. حکوومەتی قاجار هەر بەناو مابوو. رەزاخان وەزیری جەنگ بوو تارانی گرت. لە ساڵی ١٩٢٠داو لە ١٩٢٣ رەسمەن بوو بە رەئیس وزەرا. لە ساڵی ١٩٢٤ ئەحمەد شای قاجار لەسەر تەخت هێنرایە خوارو لە ١٩٢٥ رەزاخان بوو بە شای ئێرانو ناوی نرا رەزاشا. سەرەرای تەواوبوونی شەری دووهەم رەزاخان ئەفسەرێکی سوپای ئێران بوو، ناوبانگی سمایل ئاغای بیستبوو دەشیزانی بە شەر چی بۆ لەگەڵ ناکرێ زۆری مەبەست بوو بە قسە یەکتر ببینن‌و چاویان بە یەک بکەوێ، سمایل ئاغا حازر نەبوو، لە ئاخری‌دا رێککەوتن لەسەر کانییەک لە شارویران رەزاخان بێت‌و ئەویش بچێ بەو مەرجەی لەشکر لەگەڵ خۆیان نەبەن. لە ساڵی ١٩٢٤ رەزاشاو سمکۆ لەو شوێنە کەوتنە قسەکردن، قسەکەشیان ئەوە بوو چی مەنتیقەی تورک‌و فارسەکانە بۆ رەزاخان بێ‌و کوردنشینەکەش بۆ سمایل ئاغا. دوای گەرانەوەی سمکۆ خۆی گوتوویە لە ژیانمدا لە کەس نەترساوم لە رەزاشا ترسم رێنیشت، هەلم بوو نەمکووشت، دەزانم لە ئاخردا ئەو ئەمن دەکووژێ.

لە ساڵی ١٩٢٥تا ١٩٣٠ کوردەکان لە تورکیە خەباتیان دەست پێکردبوو، سمکۆ وەڵامی دایە کونسوولی رووسەکان‌و لە وەڵامدا گوتبووی کوردەکان چیان پێ ناکرێ، سمکۆش هەر خۆی دەپاراست زیاتر خەریکی قایمکاری خۆی بوو. لە تشرینی یەکەمی ١٩٢٦ لە خەتی پەسوێوە رووی کردە عێراق‌و رەواندوزی داگیر کرد. سەید تەهاشی یارو یاوەر بوو. لە ئاخریدا عێراق‌و ئینگلیز رێککەوتن‌و پەلاماریان‌دا لە ١٩٢٨ سمایل ئاغا ناچار کرا بچێتە نێوخاکی تورکیاوەو حکوومەتی تورکیاش بەرەنگاری بۆوەو ناچار گەراوە عێراق‌و ناوچەکانی پێشوو، ناچار لە وێشرا گەراوە ئێران‌و لە سنوورەکانی دەوری عێراق‌و تورکیا دانیشت. لە ساڵی ١٩٣٠ بە نێوی دۆستایەتی رەزاشا دەعوەتی کرد، دەعوەتەکەش لە رێگای عومەرخانی شەرەفی کورە مامی سمایل ئاغا بوو جێی باوەری بوو تەرتیب درا. سەرهەنگ سادق‌خان ئەمیر فەوجی شنۆ بەجێی

ڕەزاشا ئەو بانگهێشتنەی ڕێکخستبوو. دوای دوو ڕۆژ دانیشتن، ڕۆژی سێهەم دوای نان خواردن سمکۆو سەرهەنگ سادق خان دەست لە ناو دەست دەچنە دەرێ تا دەگەنێ سەرهەنگ دەستی سمکۆ بەردەداو دەست هەڵدەتەکێنێو دەستریژ دەکرێ، تەنها دوو کەس لە پیاوەکانی سمکۆ دەرباز دەبن، قسەی سمکۆ کە گوتی ڕەزاشا دەمکووژێ دێتە دی.

*****

بە هاتنە ئاراوەی شەری دووهەمی جیهانی لە ساڵی ١٩٣٩ تا ١٩٤٥ پەیمانی ئەتڵەس ئەو دەنگو ئاوازەی بە شەپپوورێکی دیکە بڵاو کردەوە. دوای ئەو دەنگوباسە ئینگلیسو رووس بۆ رووخاندنی ئەڵمان ببوونە دۆستو خۆیان خزاند بووە ناو ئێران، لۆرانس لەلایەن ئینگلیسەوەو ئەسراف لەلایەن رووسەکانەوە لە کوردستان بە گەرمی ئاموشۆیان دەکردو هەریەکەیان دەیانهەویست کوردەکان بۆ لای خۆیان راکێشن. ژێنراڵ ئەرفەع سەرۆکی ئەرکانی شەر بوو. لەو سەردەمەدا ئینگلیسو رووس لە ٢٥ی ئاگۆستی ساڵی ١٩٤١ چوونە ناو ئێران لەو سەردەمەدا زۆر لاوازو بێدەسەڵات بوو، ڕەزاشا گیراو دوور خرابۆوە. لە ساڵەکانی ١٩٤٢و ١٩٤٣، میرحاج ئەفسەرێکی پایەبەرزو روناکبیرو ئەندامی حیزب هیوا، سەردانی سابڵاخی دەکردو بارودۆخی کوردستانی عێراقی بۆ گەنجو لاوەکان باس دەکرد، ئەوکات ژمارەیان بیست کەس دەبوو کۆمەڵێکییان بەناوی "ژ-ک" دروستکردە بوو. دامەزرێنەری ئەو کۆمەڵەیە سەرەتا مەلا داودی لە دووکانێکی چکۆلەی خۆیدا گەنجو لاوەکانی لە دەوری خۆی کۆ کردەوەو باسی کوردایەتی وەک حیکایەتی گوێی ئاگردان بۆ دەکردن، پاشان عەزیزی زەندی خۆی لەو حیزبە نزیک کردەوەو بوو بە سەرۆکیو پاشان بەنێوی حیزبی ئازادیخوازانی کوردستان ڕێکخستنی خۆی دەستپێکرد. لە کۆتاییدا عەزیز کەوتە داوی حکوومەتو لیستی ئەندامانی ئاشکرا کرد، خۆشی قەدرو قیمەتی لە لای خەڵک نەما. دوای ئەو حوسێن فرووهەر کارەکانی گرتە دەستو زۆر بە نهێنی

کارەکانی بەڕێوە دەبرد. میرحاج لە سەفەری دووهەمیدا خۆی گەیاندە ئەو کۆمەڵە. هەر ئەو کات بوو رووسەکانیش تەوریزیان داگیر کرد. حیزبێکیان بە سەرۆکایەتیی جەعفەر پیشەوەری بەناوی فیرقەی ئازەربایجان دامەزراند. کۆمەڵەی "ژ-ک"یش دروست ببوو و گۆڤارێکیشیان بەناوی کۆمەڵەکە لە تەوریز چاپو بڵاو دەکرایەوە. پیشەوەری دامەزراندنی کۆمەڵەی بە قازانج نەدەزانی، بۆیە رووسەکان داوای چاوپێکەوتنیان دەگەڵ قازی محەممەد کرد. کەوابوو لێژنەیەک بە سەرۆکایەتیی قازی محەممەدو پێکهاتوو لە عەلی رێحانی، قاسمی حاجی بایزئاغاو چەند کەسێکی دیکە بۆ باکۆ بانگ کران تا لەگەڵ جەعفەر باقرئۆف دیدار بکەن.

دوای حەوتوویەک قسە کردن، بڕیار هاتەسەر ئەوە کۆمەڵە بکرێتە حیزبی دێموکراتی کوردستان و لەگەڵ دێموکراتی ئازەربایجان ببنە یەکو داوای مافی خۆیان بکەن. لە ١١ی کانوونی ساڵی ١٣٩٤٥ پیشەوەری کۆماری ئازەربایجانی راگەیاند. لەگەڵ ئەمەدا هەموو ناوچە ئازەرییەکان جگە لە ورمێ لە هێزەکانی حکوومەتی ناوەندی پاک کرایەوە، ورمێ کە ئەحمەد زەنگەنە ئەمیر فەوجی بوو، بەهۆی عەشایرو خەڵکی خۆی تەسلیم کردو زەنگەنەش گیراو بۆ حکوومەتی ناوەندی ناردرایەوە.

دوای شۆڕشی ئازەربایجان، قازی محەممەد لێژنەیەکی بە سەرۆکایەتیی حەمە حوسێن سەیفی قازی ناردە تەوریز بۆ ئەوەی پێکەوە دەستی حکوومەی کورت بکەنەوە، دوای پێکهاتن لەسەر چەند بریارێک لە تەوریز، لە مەهاباد کۆبوونەوەیەکی گەورە پێکهاتو لەو کۆبوونەوەیەدا ئاڵای حکوومەتی ئێران لە رۆژی ١٦ی کانوونی یەکەمی ساڵی ١٩٤٥ لەسەر ئیدارەکان داگیراو لەناو چەپڵەرێزانی زۆری خەڵکدا ئاڵای کوردستان هەڵدرا.

لە رۆژی ٢٦ی کانوونی دووهەمی هەر ئەو ساڵە، قازی محەمەد بە خۆشیو شادمانییەوە بە رەسمی کۆماری کوردستان راگەیاندو ئەوجار کابینەی وەزیرانی ئێعلان کرد.

١-حاجی بابە شێخ، سەرۆکی وەزیران.

٢-حوسێن سەیفی قازی، وەزیری شەر.

٣-کەریم ئەحمەدی، وەزیری پۆستو تێلگراف.

٤-مەناف کەریمی، وەزیری فەرهەنگ.

٥-حەمەدەمین موعینی، وەزیری ناوخۆ.

٦-رەحمان ئیلخانیزادە، وەزیری تەکبیرو راوێژ.

٧-سمایل ئیلخانیزادە، وەزیری رێگاوبان.

٨-ئەحمەد ئیلاهی، وەزیری ئابووری.

٩-مستەفا داودی، وەزیری بازرگانی.

١٠-مەحموود وەلیزادە، وەزیری کشتوکاڵ.

١١-خەلیل خوسرەوی، وەزیری کارو فەرمان.

١٢-سەدیق حەیدەری، وەزیری پرۆپاگاندە.

١٤ی کانوونی دووهەمی ١٩٤٦، لە کۆبوونەوەیەکی بەریندا پێشەوا سوێندی وەفاداریی خوارد.

خەلیل خۆشەوی لە شەری گردی مامەش شەهید بوو، رەزم ئارا ناچار داوای چاوپێکەوتنی دەگەڵ نوێنەری حکوومەتی کوردستان کرد، حکوومەتیش عیزەت عەبدولعەزیز، یاوەر ئیبراهیمو یاوەر جەعفەر کەریمی نارده سەقز.

دوای قەولو قەراری مۆر کراو لەلایەن حکوومەتی ئێرانەوە، حکوومەتی کوردستانو ئازەربایجان زیاتر تەنگیان بە حکوومەت هەڵچنی، لە کۆتاییدا ناچار حەکیمولملک لە وەزارەت وەلانراو ئەحمەدی قەوامولسەڵتەنە وەزارەتی بەدەستەوە گرت، ئەو نیمچە

ئـازادییەکی وەرێخسـت. کەسـانی سـەر بە حیزبـی تـوودەی لە بەنـدیخانە ئـازاد کـردو دەستیان بە کار کردەوە.

دوای ئەوە داوای لە حکـوومەتی کوردسـتانو ئازەربایجـان کـرد نـوێنەری خۆیـان بـۆ گفتوگـۆ بنێرنە تـاران. پیشـەوەریو حەمە حوسێن خـان چـوونە تـاران. لەم دانیشـتنانەدا بەڵێنێکی زۆر درایە وەفدەکەی کوردستانو ئازەربایجان، بەڵام هیچیان جێبەجێ نەکران. قەوام لە کۆتـاییدا هـاتە مەیـدانو وەزارەتـی دروسـتکردو گیـانی سەربەسـتی خستەسـەر گـازی پشـتو سـێ ئەنـدامی حیزبـی تـوودەی داخـراوی بـردە نـاو وەزارەت. لایەنگرانـی ئینگلیسی گرت. ئەوجار حیزبێکی بەناوی حیزبی دێموکراتیکی ئێران دامەزراند. ئەو حیزبە بە مەبەستی شکاندنی حیزبی دێموکراتی ئازەربایجانو کوردستان بوو. رۆژ بە رۆژ لە پیاوانی ئەو دوو حیزبەی رادەکێشا لای خۆی. حیـزبەکەیو ناوەکەشی خستە دەنگـدانەوەو متمـانەی بـۆ وەرگـرتن. هەر چەنـد رۆژ دواتـر قەوام خـۆی چـاوی بە ئیستالین، مۆلۆتۆفو چیکۆڤ کەوتو گەرایەوە تاران.

لەو سـەفەرەدا بە رووسـەکانی وتبـوو ئێسـتا ئێـران ئەو دابەشـبوونە هەڵنـاگرێ، ئەو نەوتەی کە کەوتۆتە باکووری ئێرانەوەو سەرێکی بەستراوە بە قەفقازو بـاکۆوە، مـن بەو نـاوە کە سـەرۆکی حکـوومەتی ئێـرانم ئیمتیـازی نەوتەکە بـۆ ئێـوە، بـۆ ئەوەی ئـاو بە ئـاگردا بکـرێ. دوای چـوونەدەری رووسـەکان لە ئێـرانو وەرگرتنـی ئیمتیـازی نەوتـی بـاکوور، لە سەفەری قەوام، کڵاوێکـی شـەرعی خستە سـەریانو شتێکیان دەستکەوت نەبوو، چونکە وەزارەت گۆڕاو رووسەکانیش وەک کەری نیوە زەریـان بەسـەر هـات، هەر لەو پێوەنـدییەدا شـتێک دەگێـرنەوە: رێـوییەک کۆترێـک دەگـرێ بـۆ ئەوەی بیخـوا، کۆترەکەش بۆ ئەوەی خۆی رزگار بکا دەڵێ: "رێوی پرسیارێکت لێدەکەم بەر لەوەی بمخۆی، ئەویـش ئەوەیە ئەتـۆ لەکـوێ لەدایکبـووی؟" رێـویەکە دەڵـێ: "لە بـانەو زاری دەکرێتەوەو کۆترەکەش دەرباز دەبێ". رێوی کە دەزانێ کڵاوی چۆتەسەرو نێچیرەکەی لەکیس چووە، دەڵێ ئەگەر زانیبام دەمگوت شاربازێرو زارم نەدەکردەوە.

ئێعدامی پێشەواو چەند کەسێکی دیکە

لە ٣١ی مارسی ١٩٤٧ حوکمی ئێعدام بەسەر پێشەوا دا سەپێنراو حەمەحوسێن خانو سەدری قازیش ئەو حوکمە ئەوانیشی گرتەوە. پاش ئێعدامی ئەو سێ کەڵە پیاوە، چەند کەسی دیکەشیان بەو ناوانە ئێعدام کرد:

١-حەمید مازووچی

٢ -رەسووڵ نەغەدەییان

٣-ملازم رەوشەنفکر

٤ -ملازم محەممەد نامی

هەروەها لە شاری بۆکانیش دە کەسیان بەو ناوانە ئێعدام کرد:

١-عەقید عەلی بەگی شێرزاد

٢-محەممەدئەمین کەسنەزانی

٣-ئەحمەدخانی فارووقی

٤-ئەحمەدخانی کەلکەتە

٥-محەممەدخانی تورکمانکەندی، سەرۆک عەشیرەتی فەیزۆڵلابەگی

٦-محەممەدخانی باباخان بەگ

٧-محەممەد بەگی شێرزاد

٨-ئاغا سەدیقی یازی بڵاخی، دانیشتووی شاری سەقز
٩-عەلی ئاغای تە،ووتە لە عەشیرەتی گەورک
١٠-رەسووڵ ئاغای میرەدێ
ئەوانەی بە بریاری ئەرتەش کوژران پەنجا کەس دەبوون

رۆژی ١٣ی مارسی ١٩٣٦، ئەسعەد خۆشەوی‌و براکەی لە سێدارە داربوون. لەو لاشەوە شێخ ئەحمەدو مەلا مستەفاو دڵسۆزەکانیان کە ساڵی ١٩٣٢ خۆیان دابووە دەستی تورکیاو لە شاری ئادانا نیشتەجێ کرابوون، لە دوای ساڵێک تورکیا هەستی بەوە کرد ئینگلیس دەیەوێ ئاشۆڕییەکان لەسەر سنووری عێراق جێگیر بکا. لەبەر ئەوە دەستەی شێخ لە ئادانا گوازرانەوە بۆ کۆبان کە لە زەوی‌و زاری خۆیان‌و ناوچەی بارزان نزیکە.

ئینگلیس کە ئەوەی زانی، ئاگری کەوتە کەوڵیەوەو هیچ چارێکی نەما جگە لەوەی دەگەڵ تورکیاو عێراق قسە بکا بۆ ئەوەی ئەوانە بدرێنەوە عێراق بەو مەرجەی عەفوویان بکەن. ئەو کارە سەری گرت‌و بارزانییەکان کە ٦٨ کەس بوون بۆ عێراق ناردرانەوەو بەجێی ئەوەی بیانبەنەوە بۆ ناوچەی بارزان، بۆ مووسڵیان رەوانە کردن‌و پاشان رەوانەی سیریەیان کردن‌و دواتر بۆ حیللەو دیوانیەو پردێ‌و کەرکووک.

چوار ساڵێک لەو شوێنانە مانەوە، تووشی نەخۆشیی جۆراوجۆر بوون‌و دوایی رەوانەی سلێمانی کران. حکوومەتیش بریاری دابوو قسەیان لەگەڵ نەکرێ، ئەمە بوو کە حکوومەتە ئیسلامییەکەی "عبدالله صوماتی"و پرۆپاگەنەچییەکانی حکوومەتیش دەیانگوت با بکوژرێن، چونکە لە رووی حکوومەتی ئیسلامی شیریان کێشاوە.

شەری دووهەمی جیهانی

شەری دووهەمی جیهانی بوو، بارودۆخ لە هەر بارێکەوە شڵەژابوو، کارەساتی ١٩٤١ی رەشید عالی ، جۆرە باوەرێکی دیکەی خستبووە گەر، لەبەر ئەوە شەشەم وەزارەتی نووری سەعید بوو، مەلا مستەفا چی بۆ نەمابووە جگە لە خوێندنی دەرسی ئایینی لە مزگەوتی شێخ سەلام نەبێ. هەموو شتێک پەنگی خواردە بۆوە، بۆیە بڕیاریدا کۆتی کۆیلەتی بپسێنێو بناخەی شۆرشی سێهەمی بارزان دامەزرێنێ. کەوابوو لە ١٧ی حوزەیرانی ١٩٤٢ بە دەستیاریی حیزبو ئەو بەرەیە کە لەو سەردەمەدا لقێکی بە هێزی لە سلێمانی هەبوو، دەگەڵ مامەند شێرانیو شێخ مستەفا بەبێ چەک لە سلێمانی دەرکەوتن، بە رێگای بانە- سەردەشت، پەسوێی لاجان، ناودەشتو سیتەکانو سەرێشمەدا دوای حەوتوویەک گەیشتنەوە دەڤەری بارزان. حکوومەتیش ئەوەی زانی کە نەکا شێخ ئەحمەدو هاورێکانی، بۆی دەچن، شێخو هەشتاو یەک کەسەکەی دیکەیان رەوانەی حیللە کردن. دوای ماوەیەک مەلا مستەفا خەبەری دایە حکوومەت کە هیچ مەبەستێکی خراپی نیەو دەیەوێ لەنێو خزمو کەسوکاری خۆیدا ژیان بەسەر بەرێ، بەڵام حکوومەت بەهێزی ئەو ناوەی سپارد بیگرن، ئەویش خۆی بەدەستەوە نەدا، چەندین بنکەی پۆلیسی داگیر کرد، ئەوە دەنگی دایەوە.

حیزبێکی نهێنی بەناوی هیواوە لە بەغدا کاری دەکردو پەلی هاویشتبووە ئێرانو سووریاش، ئینگلیس بەو حەرەکەتەی مەلا مستەفا نارەحەت بوو، بۆیە داوای لە مەلا

مستەفا کرد ئەو حەرەکەتە راوەستێنێ‌و زیاتر پەل نەهاوێژێ، ناوبراویش لەبەر هەلومەرجی ئەو سەردەمە ئەو شوێنانەی دەستی بەسەردا گرتبوون، جێهێشت.

وەزارەتی نووری سەعید سەر لە نوێ دەستی بەکار کردەوەو لە ١٩٤٧/١٢/٢٥ بریاردرا کوردێک لە دەوڵەتدا کاری بدرێتێ. کەوابوو نووری سەعید لەگەڵ ماجید مستەفا بە درێژی قسەی کردو ماجیدیش ئەو شێعرەی بۆ خوێندەوە:

آتش بجان افروختن   از بهر جانان سوختن

باید ز من آموختن   کار من است این کارها؟!

ماجید گوتی ئەو کارە بۆ من نابێ، دەبێ وەزیرێک بێ بەناوی حکوومەتەوە قسە بکا، قانوون وایە پاشا سەعید گوتی قانوون چیە؟ من رێز بۆ قانوون دادەنێم، ئەمجار بەنێوی وەزیری بێ‌وەزارەت خرایە ناو لیستی وەزارەتەوە. دوایە ماجید داوای کرد سێ ئەفسەر بۆ پێوەندیی دەگەڵ بارزانی دیاری بکرێ‌و دەبێ لە حیزبی هیواش بن، خۆم قسەیان دەگەڵ دەکەم. حیزبی هیواش بەوە خۆشحاڵ بوو، سێ ئەفسەر بەو ناوانە ئەمین رەواندزی، عیزەت عەزیزو سەید عەبدوڵڵای ناردە لای مەلا مستەفا، حیزبی هیواشی راسپاردە لای مەلا مستەفا کە ئەو ئەفسەرانە لە خۆمانن، دوای دانیشتن خواستەکانی ناوبراو ئەوانە بوون:

١- دروستکردنی وڵاتێکی تایبەت وەک کوردستان ببێتە پێنج لیوا: کەرکوک، هەولێر، سلێمانی، خانەقین‌و دهۆک.

٢- دانانی وەزیرێکی کورد بۆ کاروباری کوردستان، دانانی کوردێک بە جێگری وەزیر لە هەموو وەزارەتەکان، زمانی کوردیش بکرێتە زمانی رەسمی، لایەنی ئابووری کوردستان رێکوپێک بکرێ، بەڵام لایەنی عەسکەری هەروەک خۆی بمێنێ. دوای ئەو داوایانە ماجید خۆی دەگەڵ مەلا مستەفا قسە بکاو مەسەلەی کورد بێنێتە گۆرێ، شەوی ١٩٤٤/١/٧ ماجید دەگەڵ مەلا مستەفا لە مێرگەسوور دانیشتن‌و لەسەر ئەو شتانەی خوارەوە رێککەوتن:

١-گێڕانەوەی شێخ ئەحمەدو هاورێیانی بۆ بارزان.
٢-چوونی مەلا مستەفا بۆ بەغداو خۆ بەدەستەوەدانی.
٣-کاروباری بارزان بەو کەسانە بسپێردرێ کە ناو وناوبانگیان بە باشی رۆیشتووە.
٤-کردنەوەی قوتابخانە، رێگاوبانو چاوەدێریی ئابووریو تەندروستی دەڤەری بارزان.

ماجید ئەوانەی کردە نووسراوەیەکو بردی بۆ بەردەستی حکوومەت. لە ١٩٤٤/١/٢٥ ئەو لێژنەی نووسراوەکەی چووبووە بەردەست، هاتەسەر ئەو بڕوایە ئیدارەیەکی نوێ لە قەزاکانی زێبار، ڕەواندوز، ئامێدیو دەوروبەری مێرگەسوور، شێروانی مەزنو بارزان دروست بکرێو کارمەندی باشی بۆ دابنرێ. شێخ ئەحمەد لە حیللەوە هێنراوە بەغداو لە ١٩٤٤/٢/١٢ گێڕایانەوە بۆ بارزان. لە ١٩٤٤/٢/٢٢ مەلا مستەفا چوو بۆ بەغداو لە هوتێل "شط العرب" دابەزی. دوای حەوتوویەک گەڕایەوە بارزان.

هەر لەو ساڵانەدا ماجید دەگەڵ نووری سەعید چوونە کەرکوک، سەرۆک عەشیرەتو خەڵک لە کۆبوونەوەیەکدا نووری سەعید قسەی بۆ کردنو پێیوتن کە چۆن کوردایەتی بکەنو چۆن داوای حەقی خۆیان بکەنو ئەگەر حکوومەت سەرپێچی کرد، دەست بخەنە بینەقاقای. ماجیدیش حیزبی هیوای کردە دوو لەت. بەشێکیان رایانوابوو ئەوە دڵسۆزییە بۆ کورد، بەشەکەی دیکەش بەپێچەوانە، لە جۆشو گەرموگوڕی ئەم کوردایەتییەدا نووری سەعید لە حەوتی نیسانی ١٩٤٤ کتوپڕ وەزارەتەکەی دایە دواوەو کابینەکەی کەوت. شەر لە کۆتایی نزیک ببووە، پاچەچی کە وەزارەتی درایە دەست، ماجیدیش چی بەدەستەوە نەماو ئەو وادەو بەڵێنیانەی بە کوردی دابوون، بوونەوە هیچ، ئەفسەرەکانی پێوەندیش گەڕانەوە بەغدا. ئەفسەرەکانی وەک میرحاج، مستەفا خۆشناو هاتنەوە بەغداو دیتیان حیزبی هیوا تێکچووە زۆر نیگەران بوون، بۆیە میرحاجو مستەفا خۆشناو چوونە موکریان بۆ سەردانی کۆمەڵەی ژ-ک. عیزەت عەزیزیش چووە سووریا بۆ چاوپێکەوتن لەگەڵ حیزبی خۆیبوون.

حکوومەت لە راست ئەو چوونەیان نیگەران بوو، ئەوانیش لە حکوومەت نیگەران بوون، بۆیە بڕیاریاندا میرحاج بچێتەوە بەغدا، مستەفاش لە بارزان وەمێنیٚو دوای ماوەیەک هەموویان لە بارزان کۆبوونەوە، وەک بەکر عەبدولکەریم، محەممەد مەحموود، مستەفا خۆشناو، عیزەت عەبدولعەزیز، عەبدولمحەممەد باقر، شەوکەت نەعمان، ئەحمەد ئیسماعیلو تەیفوڵڵا ئیسماعیل، ئەمانە جگە لە محەممەد مەحموود کۆمەڵێکیان بە سەرۆکایەتیی مەلا مستەفا بەناوی ئازادی دانا. بەیاننامەیەکیان بڵاو کردەوە. حیزبی هیوا کە دیتی سەری سوور ما.

لە ١٩٤٥/٢/١٠ بڕیاریاندا تێکۆشانیان لەگەڵ بارزان نویٚ بکەنەوەو بە محەممەد مەحموود دا بەیاننامەکەیان بۆ مەلا مستەفا بارزانی نارد. لە رۆژی ١٩٤٥/٢/١٢ کۆبوونەوەو ئەم بڕیارەیان دەرکرد کە چەند شتێک بکەنە خاڵی هاوبەشیان بۆ تێکۆشان لە دژی ئیستێعماری عێراق بەشێوەیەکی هێمنانە. لەناکاو لەلایەن حیزبی هیواوە هەواڵێک گەیشتە بارزان کە فەوجی ٤ی سپای عێراق لە رۆژی ٥ی مانگ هێرش دەکەنە سەر بارزان. بارزانییەکانیش کارقایمیی خۆیان کردو خەبەریشیان دایە دەوڵەت، ئەگەر هەر شتێکی دەیانەویٚ بیکەن، هۆباڵیان بە ئەستۆی خۆیان.

رۆژی ٢٥ی مانگ کاپتان ستۆکس، راوێژکاری سیاسیی ئینگلیس دێتە چاوپێکەوتنی مەلا مستەفا، پاش ئەو سەعید قەزازیش هاوکات دەگەڵ راوێژکاری ئینگلیسەکان داوای چاوپێکەوتن لە بارزانی کرد کە لە مێرگەسوور یەکتر ببینن، لەو دانیشتنەدا قسەیان نەگەیشتە یەکو ئەگەر راوێژکارەکەی ئینگلیس نەبا، رووداوی خراپی لێدەکەوتەوە.

پاشان رۆژی ١٩٤٥/٥/٢ بارزانی لەگەڵ عیزەت عەبدولعەزیز، محەممەد مەحموودو ئەحمەد ئیسماعیلی بە ئۆتۆمبێلی مێجەروڵسن هاتنەوە هەولێرو لەوێرا چوونە کەرکوک چاویان بە وڵسن کەوتو ئەویش گوتی برۆنە بەغدا، هەر ئەو رۆژە لەپڕ نامەیەکی لە سەعید قەزازەوە پێگەیشت، لە نامەکەدا نووسرابوو پێویستە هەر لە

ئێستاوە تا سێ رۆژی دیکە هەموو سەرۆک عەشیرەتەکانی بارزان خۆیان بدەن بەدەستی حکوومەتەوە، ئەگینا هۆباڵیان بە ئەستۆی خۆیان. هەر لەو رۆژەشدا نامەیەکی کۆرۆنێل مید راوێژکاری سیاسیی مووسڵی پێگەیشتەبوو کە وتبووی ئەگەر گوێرایەڵی حکوومەتی عێراق نەبی، لە هەموو چاوەدێرییەکی ئێمە بێبەش دەبی. هەر هەمان رۆژ نووسراوەیەکی لە شێخ ئەحمەدەوە پێگەیشت کە نووسرابوو: شەر لەنێوان هێزی بارزانو حکوومەت هەڵگیرساوە. بارزانییەکان گەلێک شوێنی گرنگیان لە دەست حکوومەت دەرهێناوەو دەستیان بەسەردا گرتووەو ئاماژەی بە کوژرانی ئاڵۆبەگی خاڵیانو گیرانی مێرگە سوور کردەبوو و داوای لە بارزانی کردەبوو هەرچی زووتر بگەرێتەوە.

وەزارەتی حەمەدی پاچەچی، وەزیری ناوخۆ، مستەفا عومەری بە قسەی ئینگلیسەکان پارەو پووڵێکی زۆریان بەسەر عەشیرەتەکاندا بڵاو کردەوە. ئەوە بوو سەرۆک عەشیرەتەکانی ئەو ناوە وەک عەبدوڵڵا شەرخانی، مەجید حوسێن ئاغا، شێخ چەلای برەڤکانی، ئەحمەد ئاغای زێباریو شەوکەت زێباری رێککەوتن پاڵپشتی حکوومەت بکەنو فەوجە دەورەدراوەکە لە گەمارۆ رزگار بکەن. ئەوە بە هێزی زۆری عەشایر کە ٤٠٠ تفەنگدار بوون. بارزانیش لە رۆژی ١٢ی ئەیلوولی ١٩٤٥دا سەیری کرد هەر گوللەیەک باوێژرێ وەسینگی کورد دەکەوێ، ناچار بوو پاشەکشە بکاو فەوجەکە رزگاری بوو. مەحموود ئاغای زێبارییش کە تا ئەو کاتە لەگەڵ بارزانی بوو، چووە ناو حکوومەتەوە. لە ماوەی پێنج رۆژ گەمارۆی فەوجەکەو کارەساتی «پێرس» هەموو دایرەکانی حکوومەت زانیان کوژراوەکانی هێزی حکوومەت ٣٨٠ کەسو برینداریش ٤٥٠ کەسە. لە هێزی میللی عەزیز ئاغای زراری کە فەرماندەی بەرەی راستی شەرەکە بوو دەگەڵ چوار کەسی دیکە شەهید بوونو برینداریش گەیشتە چوار کەس.

شەری "هەردیانو مەزنە" رۆژی ٢ی ئەیلوولی ١٩٤٥ روویدا. لەم شەرەشدا ٣٠٠ بریندارو ٤٥٠ کوژرراو هەبوو. لە هێزی میللی تەنیا دوو کەس بریندار بوون. شەری "هەونو هەون گوێکە" دەبێ بگوترێ عەشیرەتەکانی زێبارو بادینان بە ٧٠٠ تفەنگدارەوە لەژێر فەرماندەیی ئەفسەرە عێراقییەکانو عەشیرەتی زێباریو بادینان بۆ شەر دەگەڵ مەلا مستەفا هاتبوون.

بارزانییەکان لە ١٩٤٥/١٠/١١ لە کێلەشینەوە بەرەو ئێران ئاوارە بوون. لەو کاتەدا سێ هەزار کەسێک دەبوون. تا کاتی ئاوارەبوونیان توانیان ٩ فرۆکەی عێراقی بخەنە خوارەوە. لە کاتی رۆیشتنیاندا ١٠٠ مەترە کۆز، ٢٠هەزار فیشەکو چەند چرای موخابەراتو لاستیکیان پێبوو. لە ناوچەکانی نەغەدە، جەڵدیانو سۆفیان نیشتەجێ بوون. ئەوکاتیش کۆماری کوردستان لە مەهاباد هەبوو. ئێران ترسی رێنیشتبوو نەکا بارزانی بچێتە پاڵ کۆمار لە مەهاباد؟. لەبەر ئەوە سەرهەنگی ئەو کات لە سەردەشت، سەرهەنگ "پزیشکیان" لە رێگای مام عەزیزی قەرەنی ئاغای مامەش، قسە لەگەڵ بارزانی دەکاو دەڵێ تاران هەموو چەشنە یارمەتییەک بۆ بارزانییەکان بۆ کاری کشتوکاڵ دەکاو بۆ خۆشی ببێتە نایب لە تارانو نەچێتە سابلاخ، بەڵام بارزانی گوێی پێنەدا.

بەهۆی شەری دووهەمی جیهانییەوە ئێران کەوتبووە دەست ئینگلیس، ئەمریکاو رووسەکانەوە. بەپێی رێکەوتنی نێوان ئەم سێ وڵاتە، دەبوو دوای تەواو بوونی شەر ئێران جێبێڵن. لە تشرینی دووهەمی ١٩٤٦ بڕیار هاتە سەر ئەوە ئینگلیسو ئەمریکا لە باکووری ئێرانەوە دەرچن. رووسیاش لە ئازەربایجانەوە بکشێتەوە بۆ وڵاتی خۆی.

بە گەرانەوەی ئەو وڵاتانە، وەزعی کۆمارو بارزانییەکانیش تێکچوو. بارزانی کشایەوە سندووسی نەغەدە، تێلگرافێکی بۆ سەرۆک وەزیرانی ئێران "قەوامولسەڵتەنە" کە هێزە دەرەکییەکان وڵاتەکەیان چۆلکردووە ناردو قەوامیش وەڵامێکی باشی بۆ ناردەوەو پێشی گوت بچێتە تارانو هەر قسەیەکی هەیە بیکا. بارزانیش دەگەڵ شێخ

ئەحمەدو کەسانی دیکە کۆ بۆوەو لەسەر وەزعی خۆیان قسەیان کرد، هاتنە سەر ئەو رایە بارزانی بچێتە تارانو هێزەکەشیان ئاگاداری خۆیان بن.

لە ١٩٤٦/١٢/١١ بارزانی دەگەڵ میرجاف، عیزەت عەبدولعەزیز، ئەحمەد تەها، خالید بەگی زەرزا، حەمەدەمین میرخانو جەمیل تۆفیق بامەڕنی بەرەو تاران وەرێکەوتن. لە تاران بوونە میوانی حکوومەتو رەزم ئاراش کە رەئیسی ئەرکان بوو. بارزانی دیداری لەگەڵ شاو ئەحمەدی قەوام کردو ئەم بڕیارانەیان بە بارزانی راگەیاند: بەو مەرجەی چەک دابنێن، ئەگەر نەشیانەوێ لە ئێران بمێنەوە، ئەو ١١٥ کەسەی حکوومەتی عێراق حوکمی داون وەک پەنابەری سیاسی وەردەگیرێنو لە سنوورێک دوور لە عێراق نیشتەجێ دەکرێن. ئەگەر ئەمانەش قبووڵ ناکەن، دەبێ لە ٢٣ی کانوونی دووهەمی ١٩٤٧ کەسیان لە ئێران نەمێنێ.

بارزانی دوای بیستنی ئەم بڕیارە، جارێکی دیکە لەگەڵ ئەحمەدی قەوامولسەڵتەنە دیداری کردەوەو پێی گوت: بڕیارەکان هەموویان لە مەسڵەحەتی ئێمەن، بەڵام بۆ دانانی چەکەکانمان، ئێمە عەشیرەتی بارزانینو دوژمنمان زۆرە، تا دەگەینە شوێنی دیاریکراو واباشە چەکەکانمان هەر پێ بێ. قەوام ئەو پێشنیارەی بارزانی پەسند کردو رەزم ئاراشی ئاگادار کردەوە ئەویش قبووڵی کرد. بارزانی لەکاتی گەرانەوەیدا بینی کە عەشیرەتەکانی وەک رەشید بەگو نووری بەگی هەرکی لە دەڤەری تەرگەوەرو مەرگەوەر بە دوو هەزار پیاوی چەکدارەوە راوەستاون، عەشیرەتەکانی زەرزاو مامەشی قارنێ لە نێوان شنۆ بۆ چەمی ئاراسیان بە چەکدار تەنیوە. شکاکەکانیش بە ٢٥٠٠ تفەنگەوەو عومەر ئاغای خالید ئاغای جەلالی بە دوو هەزار تفەنگچییەوە ناوچەکەیان گرتبوو. لەملاشەوە بارزانییەکان بە هەموو جۆرە چەکێکەوە تەیارو ئامادە بوون. هەر کە بارزانی گەیشتەوە بڕیاری شەریاندا. ناوچەی شەریان لە نەغەدەوە گواستەوە شنۆ، لەملاشەوە دەگەڵ زێرۆ بەگی هەرکیو تایەر ئاغاو رەشید بەگی مەندی بەگ کە ئەمانە لە عەشیرەتی شکاکو هەرکی بوون، قسەیان نەکردە یەک کە هەر کات ئێران

پەلاماریان بدا لێیان بدەن. دوای گەڕانەوەی بارزانی چ دەنگێک نەبوو. لە تاران فەرماندار لە ١١ی شوباتی ١٩٤٧ بریاری دابوو بارزانییەکان چەک بکرێنو ئەو فەرمانە بۆ شکاکەکانو هەرکییەکانی لە ورمێ، دەشتی سندووسو شنۆش دەرکرابوو. لەشکرێکیش بە فەرماندەریی سەرتیپ زەنگەنە لە دەوری ورمێ بۆ گەلی قاسملووەوو بۆ زێرۆ و تاهیربەگ دانرابوو کە نەهێڵن بگەنە بارزانییەکان. لەشکرێکیش بە فەرماندەریی سەرهەنگ ئەنساری لە سابڵاخەوە بۆ نەغەدە، لەشکرێکیش بە فەرماندەریی سەرۆکی ئەوڵ (ملاشی) بۆ گرتنی قەڵای پەسوێ، لەشکری عەشایری مامەشو مەنگور بە فەرماندەریی بەهادوری بۆسەر بارزانییەکانو شنۆو خانێ.

لەملاشەوە لەلایەن عێراقەوە لە زینوێی شێخیو حاجی ئۆمەرانەوە، عەلی حاجی راوەستابوو کە ئەگەر هێزی تاران گەڕایەوە لێیان بدا.

گەڕانەوەی شێخ عوبیدوڵڵای نەهری لە رێگادا چەند کەسێک پێشیان گرتو داواشیان لێکرد گوندەکەیان پیرۆز بکا، ئەوانە لەلایەن شێخ عەبدوڵڵا ناوێکەوە ناردرابوون. ئەگەرچی شێخ بەڵێنی چوونی نەدا، بەڵام رێگرەکان دەڵێن کاک عەبدوڵڵا گوتوویەتی ئەگەر نەیەتە گوندەکەم خۆم دەسووتێنم. کاک عەبدوڵڵا گۆیا یەکێک لە سەرۆک عەشیرەتە شکاکەکان بووە. ناچار دڵیان ناشکێننو دەگەڵیان دەچێ کە دادەنیشن، عەبدوڵڵا پێی دەڵێ تۆم بانگ کردووە بدەمە دەست تورکەکان، شێخیش زۆری قسە دەگەڵ دەکاو تا پەشیمانی بکاتەوە، بەڵام بێسوود دەبێ. پیاوەکانی شێخ دەیانەوێ دەستبەسەری بکەن، شێخ مانعیان دەبێو چەند کەسێک لە هەر دوو لا دەکوژرێنو شێخ رەوانەی "وان" کراو لەوێوە ناردرایە دیاربەکرو پاشان بۆ مووسڵ. سلێمان نەزیف بە ئاوات گەیشتو بە شێخی گوت: ویستووتە بەرگری لە لەشکری تورکیا کە دەچووە سەر رووسان بکەی. لە دادگایەکی رواڵەتیدا شێخو سێ کەس لە هاورێکانی حوکمی سێدارەیان درا. سێ کەسەکە بریتی بوون لە ئەحمەد ئاغای

هێشتیان، کە پیاوێکی ریش سپیی سەرۆکی عەشیرەتی رێکان بوو. عەبدی ئاغای مزووری کە پیاوێکی پیر بوو، سێهەمیان عەلی کوری حەمەدەمین ئاغای مزووری بوو کە کورێکی گەنجی هەڵکەوتوو بوو.

لە سێدارەدانی ئەو چوار کەسە لە یەکی کانوونی یەکەمی ١٩١٤دا بوو.

هەروەها سلیمان نەزیف، شێخ بەهائەدین بامەرنی، شێخ عەبدولسەلامو شێخ محەممەدی گەوەری بریڤکانی گرتنو هێنایانە مووسڵ. شێخ بەهائەدینی ناردەوە، شێخ عەبدولسەلامی خنکاند، شێخ نووری محەممەدی خستە زیندانی هەتاهەتاییو لەوێدا کۆچی کردو نەشیهێشت کەسوکارەکەی بێنەسەر تەرمەکەیو لە مووسڵ بە خاکسپێردرا.

شەوی یەکەمی ساڵی ١٩١٨ دوایی هات. شەرکەرەکان هەر ئەو ساڵە رێککەوتن، ئینگلیس چووە ناو مووسڵەوە. دوای ئەوە شێخەکانی بارزانی پەلوپۆیان هاویشت، بەڵام لەو لاوە شێخ رەشیدی لۆلان کە ئەویش خۆی بە شێخ دەزانی بووبە کۆسپێکی گەورە، کە زانی دەستی شێخەکانی بارزانی پێنیە، پاڵیدا بە حکوومەتەوە، شێخەکانی بارزان ئەمەیان زانی، شێخ ئەحمەد برا گەورەی مەلا مستەفا ناوچەی شێخ رەشیدی داگیرکرد. حکوومەت بە تەواوی کەوتە خۆ بەڵام نەیدەزانی وڵاتی بارزان بەو چریو سەختیە داگیر بکا. مەنتیقەی بارزان کە بزنانەیان دەدا بە حکوومەت، حکوومەتیش بە بیانووی سەرژمێری ویستی بچێتە ئەو مەنتیقەو بنکەی پۆلیسی لێدانێ بەڵام شێخ ئەحمەد گوتی، تا ئێستا چ لە دەورانی حکوومەتو چ لە دەورانی ئینگلیز ئەوە نەکراوە، خەڵکی ئێرە هەموو کۆچەریان حقووقی خۆشیان هەرداوە، نیازمان نیە سەرپێچی فەرمانەکانی حکوومەت بکەین، بۆیە پێویستمان بە بنکەی پۆلیس نیە. لەو سەردەمەدا وەزارەتی تۆفیق سویری بوو ئەو وەڵامەی شێخی بەسەرپێچی دایە قەڵەم. بریاریدا لەشکر بچێتە سەر بارزان. لەو دەمەشدا کار بۆ جێبەجێکردنی پەیمانی ١٩٣٠ دەکرا. هەرای شێخ مەحموود لە سلێمانی حکوومەتی شڵەژاندبوو، بۆیە لە ناردنی

لەشـکر پاشـگەز بـۆوە. تـا کەوتە تشـرینی **١٩٣٢** شۆرشـی دووهەمـی بـارزان فەلە، بیانووکە یاریەکان هۆی هەرە گەورە بوو بۆ هەگیرسانی شۆرش کە یاریەکان وایان زانیبوو پاش ئەوەی ئاسوورییەکان، ئەمانە لە جوولەمێرگ و وان لە نیزیک سنووری ئێرانو رووسیە دادەنیشن لەژێر رێنوێنی مارشەمعوون سەرۆکی ئایینیان رایان دەبوارد. دوای هێرشی رووسیە "وان"ی داگیر کردو یارمەتی ئەمنیەکانی کرد. ئەوانیش کوشتارێکی زۆریان لە تورکەکان کرد. پاشان تورکیاش هێرشی کردنە سەرو، ئەوانیش دەگەڵ ئەو هێرشە روویان کردە ئێران، لەوێ دەگەڵ نەسکۆرییەکان قسەیان کردە یەک بۆ دۆزینەوەی چارەیەک. ئەودەمیش لیژنەیەکی بریتانی بۆ یارمەتی دانی بەرهەڵستکارانی تورکیە دامەزرێندرا.

شۆرشی بارزانی- مەلامستەفا

سەرچاوەی ئەم شێخانە لە شێخ حەڵاڵەددینەوە هاتوون، ئەویش خەلیفەی مەولاناخالید بووە جگە لە تەریقەتەکەی پیاوێکی عالمیش بووە. دوای خۆی تەریقەت کەوتۆتە دەست شێخ عەبدوالسەلام، کوری شێخ تاجەالدینو پاشان شێخ محەمەد کوری شێخ عەبدولسەلامو دوای ئەو کەوتۆتە دەست شێخ عەبدوالسەلامە دووهەمو دوای ئەو کەوتۆتە دەست شێخ ئەحمەد. شێخ محەمەد سەدیق، مەلامستەفاو شێخ محەمەد کەمیان کە بە شێخ بابۆ ناسراوە. هەر چەند شێخ محەمەدی یەکەم کە ئەو هەموو کورانەی هەبووە، بەڵام تەریقەتو دەستوورەکەی شێخایەتیو ئیرشاد بەدەستی شێخ ئەحمەد بووە. بارزان سەرەتا تاقە گوندێک بووەو پاشان بۆتە دوو سەد گوندو بیستو پێنج هەزار کەسێک. ئاغاو دەرەبەگەکانی سووچی، زێباری ئەو شێخایەتیو تەریقەتەیان پێخۆش نەبوو. دەستیان دایە فیتنەو قسە هێنانو بردن بۆ بابی عالی، شێخ عەبدوڵلاش هێندێک شت وەک راگەیشتن بە مەنتیقە لە باری ماڵیو یارمەتی کردن بە دانانی قوتابخانەو خوێندن بە زمانی کوردی، لابردنی کەسانێک کە بوونە مایەی فیتنە لە ناوچەکەدا، بەرە بەرە نێوان بابی عالیو شێخی بارزانی خراپتر کرد. بابی عالی بەو داوایانە تێکچوو و پێشی وابووە ئەوانە داوای شێخو بنەماڵەکەیان نینو هەرواشیان تێگەیاندبوو، بە قسەی رووسەکان ئەو داوایەیان دەگەڵ کۆمەڵە کوردەکان رێکخستو داوای حکوومەتی کوردی دەکەن. ئەوانە بوونە هۆی رق هەستانی

حکوومەتی ئەستانبووڵو بریاردرا بە هەر شێوەیەک بێ لە ناویان بەرن. حیزبی ئیتیحادو تەرەققی، شێخ عەبدوالسلامیان بەوە تاوانبار دەکرد کە ئاو لە «وان» لێڵ دەکا سەر بە بەرەی حورییەتو ئیئتیلافە. حیزبی ئیعتیلافیش هاتە سەر کار بەهۆی نازم پاشای والی بەغدا عافواتێک دەرچوو بۆ هەموو بارزانییەکانو نازم پاشا .

سەنوەت بەگ کە لەوەدەمەدا لە مووسڵ بوو لە ترسان خۆی دا بەدەست شێخ عەبدوالسلام. کە سلێمان نەزیف کرا بە والی مووسڵ، هەموو دەسەڵاتێکی درایەو داوای سەفوەت بەگی لە شێخ کرد ئەویش نەیدا بە دەستەوە. ئەوجار سلێمان نەزیف لەشکری کردە سەر بارزان، دوای شەرێکی زۆر شێخ، بارزانی چۆلکردو چۆوە ئێرانو لای شێخ تەهای سەید عەبدوڵلای نەهری لە نیزیک ورمێ. داوای دیدەنییەکی لە سمکۆ کرد.

ئەو سەروبەندە کە میجەرنوئێل بە قسەی دێن حاکمی گشتی لە عێراق بوو، لە هەموو گەورە پیاوانی کورد کۆبوونەوەی پێکهێناو ئیعلامی کرد شێخ مەحموود حاکمی سلێمانیە، میجەرنوئیل بوو بە موستەشاری مەککەی میجەر، دانلێس بوو بە موستەشاری عەسکەری. مانگانەی حوکمداریش پازدە هەزار رووپیە دیاریکرا تا ساڵی ١٩١٩ شێخ کە لە فرتو فێڵی ئینگلیسەکان ئاگادار بوو خەبەری نارد بۆ مەحموود خانی دزێ بەناوی زیارەتی کاک ئەحمەد بێت بۆ سلێمانیە ئەویش بە لەشکرێکی زۆرەوە گەیشتێ. هەورامییەکانیش هەڵەبجەیان گرتبوو. ئینگلیس بە لەشکرێکی زۆرەوە لە کەرکووکەوە بەرەو سلێمانی هێرشی کردو لە دەربەندی بازیان شەرێکی گەورە دەستی پێکرد، لەشکری دوژمن شکا، بەڵام لە مووسڵو کەرکووکەوە گەیشتنە هانایان بەتایبەت موشیر حەمەی سلێمانیە هەمەوند لە پشتەوە هێرشی کردە سەر لەشکری شێخ لە ١٩١٩/٦/٩ لەشکری شێخ شکاو خۆی لە بن بەردە قارەمانی مەشهوور بە بریندار کەوتە دەست، لەشکری دوژمن دیسان سلێمانیشیان داگیر کردەوە. شێخو حەمە غەریب نێردران بۆ بەغداو درانە دەست حوکمی عورفی کە لە دەست ئینگلیس دابوو، حوکمی

له داردانیان بەسەردا سەپاندن. پاشان حوکمەکەیان گۆردراو ناردیانن بۆ «ئەندامان» له هیندوستان.

دوای حوکمدارییەتی شێخ زوڵمو زۆری زیاتر بوو، توندوتیژی زۆرتر بوو، بۆیه کەسانێکی وەک ئەمین عالی بەدرخان فەریق شەریف پاشا کوری سەعید پاشای شێخ عەبدوالقادر، داماو ئەحمەد زولکەفەڵ پاشا بەناوی کۆمەڵەی بەرزی کوردەوه کۆمەڵێکیان داناو کەوتنه ئیش کردن دوای ماوەیەک کۆمەڵەکه گیران، بەڵام ئیشەکه دوایی هەر نەهات.

له شەری ١٩١٤ تا ١٩٧١ەوه تورکەکان پێیان وابوو به دۆستایەتیی دەگەڵ ئەڵمان سەردەکەونو پاشان هەموو کەمایەتییەکان له ریشەوه دەردێنن. هاوپەیمانەکان سەرکەوتنو تورکەکان هیوابراو بوون، بۆیه بابیعالی دەستەیەکی وەزەرای دامەزراند بۆ جێبەجێ کردنی مەسەلەی کوردەکان. دەستەکه لەوانه پێکهاتبوو:

١-ئیبراهیم ئەفەندی حەیدەری شێخ الاسلام

٢-عەبووق پاشا نازری ئەشغال

٣-عەونی پاشا ئازرتی دەریایی

له کۆمەڵی کوردەکانیش هەیئەتێک لەوانه پێکهات:

١-ئەمین عالی بەدرخان

٢-شێخ عەبدوالقادر ئەفەندی

ئەوانه هەموو له بابی عالی کۆبوونەوەو عەو بریارانەی خوارەوەیان دا:

-کوردستان سەربەخۆ بێ به مەرجێک له ژێر سێبەری تورکیه دابێ.

-هەرچی زووتر ئەوه بڵاو بکرێتەوەو جێبەجێ بکرێ.

چەند مانگ رۆیشت چ نەکرا، له ئاخری کۆمەڵی بەرزی کورد، کۆمەڵی جێبەجێ کرانی کاروباری کۆمەلایەتی سەربەخۆی کوردو گشتیان کۆ بوونەوه. شەریف پاشایان دانا دەگەڵ برغوسنەوبا پاشا که له پاریس بوو یەک بگرنو مەسەلەکه

بێننە گۆڕێ. ئیشێکی وابکەن ئەم بەندانە دەگەڵ پەیمانی سێڤر بکەن کە ئەو پەیمانە لە دەی ئاگوستی ١٩٢٠دا کرابوو بە حکوومەتی عوسمانیش ئیمزا کرابوو. بەندەکانیش ٦٢و٦٣و٦٤ بوون.

بەندی ٦٢ هەر یەکە لە حکوومەتی فەرانسە، ئینگلیس، ئیتالیا سەر بەو دەوڵەتانە دەنێردرێن، ئەو ئەندامانە لیژنەیەکی سێ قۆڵی پێکدێنن دوای شەش مانگ لە بەجێ هێنانی ئەو پەیمانە سەربەخۆییەک ئامادە کە کوردی تێدا دەژی، وەک ڕۆژهەڵاتی فوراتو باشووری ڕۆژئاوای ئەو سنوورە کە لە دواییدا ئەینێرێ بۆ ئەرمەنستانو باکووری ئەو سنوورە کە سووریاو میزۆپۆتانیا لێکجیا دەکاتەوە.

پەیمانی ناسراوی سێڤر لەوانەبوو پشتی تورکیای شکاند. لە دەورەی دووهەمی حوکمداریەتیی شێخ مەحموود کۆڕێک بەسترا زۆر لە عەشیرە کوردەکان بەشدار بوون. میجەرنۆئیلیش لەوێ بوو، لەو کۆبوونەوەدا کوردەکان شەریف پاشایان کردە پاڵێوراوی خۆیان لە گفتوگۆکانی ئاشتیدا. ئەم مەزبەتەیە درایە دەست سەید ئەحمەدی بەرزەنجیو ڕەشید کابان بیبەنە پاریسو بیدەنە دەست شەریف پاشا.

شێخ مەحموودو حوکمرانییەکەی لە سلێمانی

دوای سێ ساڵ دوورخرانەوەی گێردراوە سلێمانی، پێشوازی کرانی شێخ لە سلێمانی تا بەغدا درێژەی هەبوو. لە ساڵی ١٩٢٢ لە کۆنگرەیەکدا شێخ هەڵبژێردرا لە تشرینی دووهەمی هەر ئەو ساڵەدا ناوی خۆی نایە مەلیکی کوردستان، ئاڵای کوردستان هەڵکراو وەزارەتەکەی لەو کەسانە دیاریکرا:

١ -شێخ قادری برای سەرۆک وەزیر

٢ -عەبدوالکریم عەلەکە وەزیری دارایی

٣ -مستەفا پاشای یامولکی وەزیری فەرهەنگ

٤ -شێخ حەمە غەریب وەزیری ناوخۆ

٥ -ساڵح زەکی ساحب قران وەزیری میللی

٦ -ئەحمەدبەگی فەتتاح بەگ وەزیری گومرک

٧ -حەمەی ئاورەحمان ئاغا وەزیری نافیعە

٨ -سەید ئەحمەدی بەرزنجی سەرۆکی ئەمنی عام

٩ -حاجی سەید سەعید وەزیری داد

١٠ -سەدیق ئەلقادری موفەتیشی هەموو حکوومەتی کوردستان.

هەژدە وەزارەتەکە کەوتنە ئیشو پووڵی ئەمری پۆستە دەرهێنرا. ئۆردەبەر دەستی گەیشتە مەلیک لە ئاوازی حکوومەت کە دەنگی دابوو نیگەران ببوون. لەومەمەدا

میجەرنۆئێل موستەشاری شێخ مەحموود بوو وەکیلی مەندوبێ سامی. دوای ئەوەی میجەر لە شلو شۆقی دەسەڵاتی شێخ حاڵی بوو کە زۆریان تورک خوازنو لە ئینگلیس وەرەزن، چەکمەنی لە جێی خۆی داناو ئەویش دەستەودایەرەیەکی لە عەشیرەتەکان بۆ رووخاندنی حکوومەتی شێخ لە خۆ کۆ کردەوە. شێخ مەحموود بۆ پەلاماری کەرکووک دەگەڵ عەشیرەکان قسەی کرد، هێندێکیان دەگەڵ بوونو هێندێکیش نا، لەودەمەشدا سمکۆ هاتە سلێمانی رێزێکی زۆری لێگیرا. ئەودەمیش ئینگلیس لە حکوومەتی کوردستان داخ لەدڵ بوو، جارجار لەشکریان دەنارد بە نائومێدی دەگەرایەوە، ئینگلیس لە شێخ وەرەز بوو، سمایل ئاغاش کە دۆستی ئینگلیسەکان بوو ناچار بەیاننامەی خستنە خوارەوەو سمایل ئاغا سلێمانیی چۆل کرد، لە بیستو سێی شوباتی ۱۹۲۳داو لە بیستو شەشی شوبات خەڵکیش سلێمانییان چۆلکرد. لە بەیانیی رۆژی چواری مارس فرۆکەکان بەسەر ئاسمانی سلێمانیێدا گەران، لە خوولی سێهەمدا یەکەم بۆمبیان فرێدا لە ماڵی حاجی عارف بەگ، حەمە بەگی کوریو برا بچووکەکەی کە لەناو بازار بوو کەسێکی دیکەیان دەرنەچوو. عێراقو ئینگلیس هاتنەسەر ئەو باوەرە حکوومەتی شێخ مەحموود لەناو بەرن، ئەودەمیش وەزارەت جەعفەر عەسکەری بوو لە چواری مایسی ۱۹۲٤ کارەساتی نێوان فەلەکانو کەرکووک رووی دابوو. لە حوزەیرانی ۱۹۲٤ حکوومەتی عێراقو ئینگلیس فەرمانێکیان بۆ دەستگیر کردنی شێخ مەحموود دەرکرد. شێست هەزار رووسییان بۆ کەریم بەگی فەتاح بەگو بۆ سابیری کەریم بەگ دیاریکرد، چونکە عێراقو ئینگلیس زۆر لە شێخ دەترسان. لەو سەردەمانەشدا مستەر ئەدمۆندیس بە قسەی موستەشاری بەناوی مستەر کۆرنوالێس دەگەرا. عەلی کەماڵ جێگری پۆلیسی کۆیە بوو ئەدمۆندیس پێی دەڵێ بچێتە لای شێخ لە ماڵیش رەتی دەکاتەوە کە ئەو بە شێخ بڵێو دەگەڵ ساڵح زەکی بەگ باس دەکەم کە لە دێی خراپە یەکتر ببینن. پەیمانی عێراقو ئینگلیس کە لە ساڵی ۱۹۳۰دا مۆر کرابوو ئێستا نەهاتبۆە دی، مەندوبی حسامی بریتانیایی لە عێراق جلبرت

کلابینی بوو مرد، کلاتین بە مردنی ئەو کابرایە تێکچوو، هاتە بەغدا لەودەمەشدا وەزارەتی عەبدوالموحسین سەعدوون بوو کە زانی قسەیان دەگەڵ مەندووبی سامی ناگاتە یەک، خۆی کوشتو وەستتەتنامەشی نووسی. لە رۆژی هەژدەی ئەو مانگەدا تاجی سویدی وەزارەتی گرتە دەست کە زانی بۆی بەرێوە ناچێ پاشەکشەی کرد. ئەو لە هەرە زلەکانی ئینگلیسی نێو پەیمانەکە بوو لە ١٩٢٢ تا ١٩٢٧ لێرەدا پێنج ساڵی خایاندو داخرا. لەو کاتەدا پەیمانی ئینگلیسو عێراق لە چاردەی کانوونی یەکەمی ١٩٢٧دا لە لەندەن ئیمزا کراوە بکەوێتەوە ئیشەوە. ئەمانە رووی‌داو نووری سەعید هاتە پێشەوە، گوتی ئیشی خۆمە لە سێزدەی مارسی ١٩٣٠دا وەزارەتی دروست کرد ئەندامانی وەزارەتەکەی: جەمیل مەدفەعی، جەمال بابان وەزیری داد، جەعفەر عەسکەری وەزیری بەرگری بوو. هەر لەو سەردەمەشدا بوو تۆفیق وەهبی کرایە موتەسەریفی سلێمانی لە مانگی شوباتی ١٩٢٩بوو .

جەماڵ بابان، حازم شەموێناعا، حەمە بەگی جاف، ئیسماعیل رەواندزی، سەیفوالله خەندان، حەمە ساڵح بەگی حەمەعەلی بەگ، ئەمانە نایبی کورد بوون لە بەغدا عەریزەیەکیان دایە حکوومەتی عێراقو داوای چەند شتێکیان کردبوو، بەداخەوە وەڵامیان نەدایەوە. دیسان ئاژاوە ساز بۆوە چونکە رەئیس وزرا دەگەڵ مەندوبی سامی سەبارەت بەو داوایانە شڵەژان. تەنیا دانیان بەوە دانا کە زمانی کوردی زمانی رەسمی لەو شوێنانە بێ کە کورد تێدا دەژی. ئەوە بوو بیستو سێی مارسی ١٩٣٠ نووری سەعید وەزارەتی دامەزراند، جەماڵ بابانیش کرایە وەزیرو ئاو بە ئاور داکرا. مەندوبی سامی، مەلیک نووری سەعیدو موشاویرەکانیان تەنیا زمانی کوردیان بە خاڵێک دانابوو بۆ لێدانی کەرکووک، هەولێرو سلێمانی. دوای ماوەیەک لە هەشتی ئابی ١٩٣٠ جەعفەر عەسکەری کردیانە وەکیلی مەندوبی سامیو جەمیل مەدفەعیو جەماڵ بابان بە فرۆکە بۆ کوردستان رێکەوتن، لە کەرکووک لەسەر پەیمانەکە قسەیان کردو بەرەو هەولێر چوونو هەر لە هەمان رۆژدا گەرانەوە سلێمانی. لەبەر دەرکی سەرا خەڵکیان کۆ

کردەوە، هەر چەند دەشیانزانی قسەکانیان جێناگرێ، خەڵکەکەش دڵخۆش بوو گوێ رایەڵ بوون بەو قەولو بەڵێنانە. لە نێو خەڵکەکە رەمزی فەتاح هەستاو هەموو قسەکانیانی بە درۆو پووچ زانیو گوتی؛ جەعفەر عەسکەری ئەو قسانە بخەرە نێو توورەکەی گیرفانتو بیان بەوە بەغدا .

رۆژی چواری ئەیلوول لە سلێمانی نۆ پۆلیس بریندار بوونو سەربازێک کوژراو سێی دیکەش بریندار بوون، هەر لەو رۆژەدا لە سلێمانی چلو پێنج کەس کوژرانو سەدو نودو پێنج کەسیش بریندار بوون. ئەو رۆژە بە رۆژی رەشی ئەیلول ناونرا.

ساڵی ١٩٣٠ تا ١٩٤٣ گەرمەی شەری دووهەم بەهاعەالدین موتەسەریفی سلێمانی بوو رۆژانە خەڵکی لە گردی سەیوان کۆ دەکردەوەو داری دەچەقاندو دەیگووت ئاخۆ لە کێ بەردەگرێ بۆ کوردەکان. شێخ دوای ئەو رۆژە کەوتە جموجۆڵ خەبەری بۆ ئەفسەرە کوردەکان وەک مەحموود جەودەت، حەمید جەوتو کامیل حەسەن نارد خۆیان گەیاندە شێخ. لەشکری بریتانیاو عێراق لە سیوەیل لە ١٩٣٠/١١/٣ دابوو شکستی گەورەی بەرکەوت. دوای شەری ئاوباریکو خەیانەتی هێندێک لە کوردەکان لە سێی مایسی ١٩٣١دا خۆی تەسلیم کردو دوور خرایەوە بۆ سەماوەو ناسریە. لە ١٩٣٣دا هێنراوە بەغداو خانەنشین کرا. تا ساڵی ١٩٤١ هەرای رەشیدعالی دەستی پێکرد گەرایەوە سلێمانی.

دیسان حکوومەت ناردیەوە لای شێخ بەڵام فایدەی نەبوو، کەوابوو بە هێزێکی زۆر لە چاردەی تەمموزی ١٩٤١ حوکمی عورنیشی لە سلێمانی بڵاو کردەوە. دەگەڵ ئەوەشدا شێخ کەتبووە بیری کورد کوشتن دیسان هاتەسەر ئەو باوەرە خۆی بدا بەدەستەوە بۆ ئەو مەبەستە شێخ لەتیفی کوری نارده بەغدا، حکوومەت ئەو واز هێنانەی شێخی کردە جێژن. لەو سەردەمەدا دەیبەنە بەردەمی مەلیک فەیسەڵی یەکەم بە شێخ دەڵێ مەحموود ئەو زوڵمو زۆرییەت لە رووی مندا بۆ کرد؟ شێخ لە وەڵامدا دەڵێ فەیسەڵ هێندێک کەس کافر دەباتە ماڵی کەعبەو خوێنی موسوڵمانان لەوێدا دەرێژێو ماڵی

خودا دەدا بە کافران ئەوە بە زولّم نازانی؛ ئەگەر من لە ناو خاک‌و ئاوی خۆم داوای حەقی خوراوی خۆم بکەم ئەمە بە زۆڵم دەزانی، دە تف لە حاڵت گەردوون.

ئەو شێخە تا ساڵی ١٩٥٦ بە نەخۆشی هاتە بەغدا، لە نەخۆشخانەی حەیدەریە لە شەوی نۆی ١٩٥٦ کۆچی دوایی کرد.

شۆرشی میر محەممەدی سۆران

میر محەمەد کوری مستەفا بەگ، میری وڵات بوو لە تەمەنی سیو یەک ساڵیداو لە ساڵی ١٨١٤دا بوو بە میرو جڵەوی وڵاتی بە دەستەوە گرت. چەکو جبەخانەی سازکرد، وەستای لە تەوریز را هێنا دووسەدو بیستودوو گوللە تۆپی ساز کرد. حدوودی پەنجا هەزار شیری شەری هەبوو، لە ساڵی ١٨٢٠دا بانگی ئازادی بۆ کورد لێدا، حکوومەتی ئێران کەوتە خۆی، ئیعترافی پێکرد، کە ئەودەم حکوومەتی قاجار بوو. لەم لاشەوە عەلی رەزاپاشا لە بەغدا دانی پیدانا. لە ساڵی ١٨٤٧ کە کەرابۆزان بە حیلە کوشتیان. لە ١٩١٤ تا ١٩١٨ گرانیو شەری ئینگلیس، ئەمریکا، رووس، ئەڵمان دەستی پێکرد، سەردار رەشیدیش بەو حیسابەی کە لە بنەماڵەی ئەردەڵانەکان بوو، لەگەڵ وەکیلی جوانرۆ، حوسین خان رەزا، جافرخانی لهۆنی مەحموودخانی کانی سانان، مەحموودخانی دزەیی، لەو لاشەوە سەنجەرخانی میاوەران، حوسێن خانی کولیای رێککەوتن بە دەستە برۆن. لەم لاشەوە رووسەکان لە ژێرەوە بەڵێنیان پێدان بەتایبەت دوو ئەفسەری پایەبەرز بە ناوەکانی ژێنراڵ فسنکۆو ژێنراڵ بانارائۆف بەڵێنیان دا پشتگیری لەو حکوومەتە بکەن، شێخ مەحموودیش لە سلێمانی خەریکی جموجۆڵ بوو، ئەمیر ئەحمەدی لەلایەن رەزاشاوە کە ئەودەم وەزیری شەر بوو، مەئموور کرا کاری سەردار رەشید یەکلا بکاتەوە. تا ساڵی ١٩٤١ رەزاخان کەوتە سەر دەسەڵات. بەرە بەرە کوردە ناودارەکان بەهۆی ئەمیر عەبدوڵڵا خانی تەهماسبی گرتنو

ناردیانە زیندان لە قەسری قەجەر. لە ئاژاوەیەکدا کە ئەودەم ئێرانی گرتەوە زیندان شکێندراو ئەوانیش ئازاد بوون. لەساڵی ١٩٠٨ بەرە بەرە دەنگی قەوسیەت پەیدا بوو، بنەماڵەی شێخ بانگ کران بۆ تورکیە، لەلایەن سوڵتان عەبدوالحەمیدەوە لە ساڵی ١٩١٧ەوە دەگەڵ ئینگلیس لە "کووت" کەوتە شەرەوە. لە پێنجوێنیش دەگەڵ رووسەکان دەرگیری شەر بوو لە ساڵی ١٩١٨ کە وەستانی شەری مونرس بڵاو کرایەوە عەلی ئیحسان نووری پاشا مروک سەر بە لەشکری بەناوبانگی تورک لە مووسڵەوە تەلگرافێکی بۆ شێخ نارد بە ناوی حوکمدارانی تورک، حوکمداری سلێمانی بکات تەنانەت پێنج هەزار لیرەشی بۆ نارد. بەڵام لەبەر داخ لە دڵیی کوردەکان لە تورک گوێی بە قسەی نەداو ئەو لەشکرە تورکەی لە سلێمانی هەیبوو تەسلیم بە ئینگلیسەکانی لە کەرکووک کردەدەو سلێمانی لە تورکان پاک کرایەوە.

کوردەکانی بایەزید

لە ساڵی ١٨١٥ کوردەکانی "بایەزید"و "وان" پانایان بردە ئێران. رایەڵکەی نێوان تورکیەو ئێران دەستی پێکرد هەر دووکیان دەستیان کردە ملی یەکتر ئەو شۆرشەشیان لەناو برد، ئەگەرچی تا ساڵی ١٩١٨ درێژەی هەبوو لەو کاتەدا عەبباس میرزا وەلیعەهدی قاجار لە تەورێز دەگەڵ حاکمی ئەرزەرۆم پەیمانی لەناو بردنی ئەو شۆرشەیاندا، بەڵام تا ساڵی ١٨٢٥ ئاسەواری هەر مابوو. لە ساڵی ١٨٣٥ دیسان شۆرشی دیکەی نێوان تورک و رووس هەڵگیرساوە. شۆرشی کوردەکانیش لەژێر فەرمانی یەزدانپەنا گەشەی کرد. ئینگلیس لەوە نیگەران بوو "نەمروودی ساسی" ئاسوورییەکانی بانگ کردو هێندێ بەڵێنی کە گرفت بۆ یەزدانپەنا دروست بکا، ئەویش چوو بە قسەی خۆش وازی پێ لە شۆرشەکەی هێنا. پاشان بانگیان کردە ئەستەنبووڵ و لەناو برا. بە نەمانی یەزدانپەنا، شۆرشەکەش دوایی و کۆتایی هات .

لە ساڵی ١٨٨١ شێخ عوبێدوڵڵای شەمزینان ئاڵای شۆرشی بەرز کردەوە، ئێران بە لەشکری پیادەو تورکیەش بە قووەتی خۆیەوە دەوریانداو دەستگیریان کردو رەوانەی مەدینە کراو تا مرد لەوێ مایەوەو لەشکرەکەشی بڵاوەی کرد. لە ساڵی ١٨٢٠ کوردە زازاکان بۆ وەرگرتنی مافی خۆیان شۆرشێکیان هەڵگیرساند. لە ساڵی ١٨٨٩ ئەمین عالی و مەدحەت بەگ دوای گرتنیان رەوانەی ئەستەمبوڵ کران. لە ساڵی ١٩١٣ دەدا

له بتلیس شۆرشێکی دیکه به سەرۆکایەتی مەلا سەلیم شەهابەددین هەڵگیرسا، دوای فشارێکی زۆر له لایەن عوسمانییەکانەوه خۆی گەیاندە کۆنسولخانەی رووسەکانو دوای هەڵگیرسانی شەری نێوان تورکو رووسەکان، کۆنسولخانەی رووسەکان گیراو مەلا سەلیمیش گیراو ئێعدام کرا.

پەیمانی "لۆزان" له بیستو چواری کانوونی دووهەمی ساڵی ١٩٢٣دا ئیمزا کرا. تورکەکان ترسیان رێنیشت، بریاریان دا هەر کەس بە "ئەکمەک" بڵێ "نان" سەریان لێبکەنەوه. بریاری ئەوەشیان دا کوردو زمانەکەشیان لەناوبەرن، ئەوانەی دەستیشیان نایانگاتێ دەریان پەرێنن بۆ ئێرانو لەوێ ببنە تورک. ترسی ئەوەشیان هەبوو ئەوانەی لە شەری یەکەمدا سەرکەوتوون داڵدەیان بدەن یا پشتیوانیان لێبکەن. تورکیا پەیمانی دەگەڵ فەرانسە مۆر کرد کە لە قۆڵی سووریەوە خۆی تێهەڵنەقووتێنێ. مووسڵیشی دایە ئینگلیس ئەویشی بێدەنگ کرد. بریاری تورکیا هاتەسەر ئەوە زمانی کوردی لە قوتابخانەو کۆلانەکانیش قەدەغە بکاو پیاوە گەورەکانی کوردیش بەرەبەرە دەستگیر بکا. کوردەکانیش لەوە تێگەیشتن تەکانیان دایە خۆ، سەرەتای شۆرش لە شێخ سەعیدی کلدارو میرئالای خالید بەگی جبرانلی لە رێی کلدارەوە دەستی پێکرد، شێخ سەعیدی کوری شێخ مەحموود لە ١٢٨٥ هەر لە رێی کلدار هاتۆتە دنیاوە. ئەو شێخە سەربە تەریقەی نەقشبەندی خاوەنی دوازدە هەزار میر بووە، خالید بەگ سەرۆکایەتی شۆرشی شێخ سەعیدی گرتە دەست، دوای شەرێکی گەورە شێخ سەعیدو یوسف زیا پاشا دەگەڵ پەنجاویەک کەس گیرانو فەرمانی خنکاندنیان درا. هەر لە یەکسەری شۆرشی شێخ دیسان ساڵی ١٩٢٧ کوردەکان سەریان هەڵداوەو کەوتنە خۆ رێکخستن. ئەو دەستەیەش لە کۆمەڵەی خۆیبوون قسەیان هاتەسەر ئەوەی کۆمەڵە کوردییەکان بکەنە یەک. شەر دەگەڵ تورکیا بکەنو کوردستان پاک بکەنەوە، سەرۆکێک وەک ئیحسان نووری پاشا دابنێنە شوێنێک لە کێوەکانی وەک ئاگری.

کەریم خانی زەندو سەلاحەددینی ئەییووبی

لە ساڵەکانی ١١٣٨و١١٩٣دابوون: پاش زەختو زۆرێکی دەوڵەتی عوسمانی لە ساڵی ١٨٠٢ تا ١٨٦٧ بەدرخان پاشای کوڕی عەبدوڵڵاخان لە جزیری بەو نیازە کە وڵاتێکی سەربەخۆ دادەمەزرێنێ، هاتە مەیدانو کەوتە دژایەتیی حکوومەتەکانی ئێرانو تورکیا. ناوچەکانی وان، باشقەڵا، سێوەرۆک، مووسڵو رەواندز، مەهابادو پیرانشاری داگیر کرد. لەملاشەوە چووە دەروازەی دیاربەکر. لە ساڵی ١٨٤٢ ناوی ئەمیری بۆتانی بۆ خۆی هەڵبژارد، جزیرەی کردە پێتەختی خۆیو پارەیەکیشی لە چاپداو لە دیوێکی نووسرابوو ئەمیری بۆتان بەدرخانو لە دیوەکەی دیکەش ١٢٥٨، ئەوەش بۆ بابی عالیو حکوومەتی عوسمانی قبووڵ نەدەکراو دوای ٥٠٠ ساڵ لە حوکمرانیی عوسمانی شتێکی ئەوتۆ لە دەسەڵاتی ئەو کەم دەکاتەوە. عیزەت دینی شێرکە کە خزمی ئەمیری بۆتان بوو، لە ئەمیر هەڵگەرایەوەو چووە پاڵ تورکەکان. ئەویش بە داگیرکرانی جزیری نارەحەت بوو بۆیە هێرشی کردە سەر جزیریو دوایی چووە قەڵای ئەرۆخو هەشت مانگ شەری چەتەگەری کرد، پاش ماوەیەکی زۆر بە دیل گیراو دەگەڵ کوردەکان رەوانەی ئەستەنبووڵ کران.

دوای ئەوەی شەری کرێت هەڵگیرساو ئەمیریش بەشداری ئەو شەرەی کردو دەورێکی بەرچاویشی هەبوو، بە پاداشتی ئەوە بابی عالی نازناوی میری میرانی

پێبەخشی. پاشان چوو بۆ شامو دە ساڵ لەوێ مایەوە. لە ساڵی ١٩٦٧ کۆچی دوایی کرد.

لە ساڵی ١٨٧٧ لە نێوان رووسیاو تورکیادا شەڕ هەڵگیرسا. لەشکرێک لە کوردەکان بە سەرۆکایەتیی حوسێنی کەنعان پاشاو عوسمان پاشا لە کورانی بەدرخان پاشا. ئەوانیش ئەوەیان بە هەل زانیو دەگەڵ سەرۆک عەشیرەتو ئەفسەرە کوردەکان قسەیان رێکخست بۆ ئەوەی کوردستانێکی ئازاد دروست بکەن. کەوابوو ویلایەتەکانی جۆلەمێرگ، ماردین، زاخۆو ئامێدیان داگیر کرد. ئەمیر عوسمان ناوی خۆی لە خوتبەدا خوێندەوەو ناوی سوڵتانی عوسمانی لابرد.

دەورەی ئەمارەتداریی کوردەکان بە چەند شێوە بەرێوە چوو و خۆیان بەو ناوانە ئیدارە دەکرد، وەک ئەمیرەکانی پاڵنگان، مایە دەشت، بانە، زەنگەنە، دووبنووی، شێروانەو پیافارتین. حاکمەکانی برادۆست، جزیرە، بادینان، لوڕ، شارەزوور، دیاربەکر. گەلێک هەبوون هەر دەستەو بەرە بابێک لە ناوچەی خۆیاندا ناوو ناوبانگیان هەبووە، تەنانەت لەوانە هێندێکیان خوتبەشیان بەناوی خۆیان خوێندۆتەوە، بەڵام دوای مردنی بتلیسی نەیانتوانی ئەمارەتەکانیان بەرێوەبەرن.

لە ساڵی ١٥٢٠دا هەر یەکە بەیداخی خۆی هەڵداو خۆ بە خۆ تێکچوون. سەرەتا ئەمارەتی ئەردەڵان لە حەسەن ئاواو پاشان لە سنە ساڵی ١٢٠٧ی زایینی لە گڵۆڵ بەگمەوە دامەزراو پەلوپۆی هاویشتە هەمەدانو کرماشان. لەملاشەوە شارەزوور، هەولێرو مووسڵ تەنگی بە دەڤەری بادینا هەڵچنیو مەودای دەسەڵاتی بەرفراوان بوو. لە دەوری ئەمانئوڵڵاخانی والیدا گەلێک کاری گەورە کران تا گەیشتنە دەورەی غوەلامشا خان لە ساڵی ١٨٦٧. ئەمارەتی ٦٦٠ ساڵەی ئەردەڵان دوایی هات. ئەمارەتی دووهەم بابانییەکان لە قەلاچوالانی سلێمایو لە ساڵی ١٦٧٧ لە بابا سەلمان کوری فەقێ ئەحمەدی دارەشمانەوە دەست پێدەکاو کۆتاییەکەشی لە دەورەی عەبدوڵڵا پاشای کوردی سلێمان پاشای سێهەمو لە ساڵی ١٨٥١دا بوو کە بۆ ماوەی ١٥٠ ساڵ

دەسەڵاتداریەتیی بابانەکان بەردەوام بوو. ئەوجار دەسەڵات کەوتە دەستی کەریم خانو سەلاحەدین ئەیووبیو لەنێوان ساڵەکانی ١٦٨٨ تا ساڵی ١٧٤٧ بەردەوام بوو.

گۆڕانەکان لە سەردەمی پەهلەوی لە ئێراندا

ئاڵوگۆڕەکان لە ئێران بەرەو مۆدێرنیزە بوون دوای شکستی ئێران لە رووسەکانەوە دەستی پێکرد. بە سەرکەوتنی گەل وەک دامەزرانی مەجلیسی شووڕای میللی، قانوون بوونی خۆی سەلماند، بەڵام ئەو ئاڵوگوڕە ئاسەوارێکی باشی لە گوندەکانو لەناو عەشیرەتەکاندا بەجێنەهێشت. کودەتای ساڵی ١٢٩٩ بەدەستی زیائەدینو شێوە ئینقلابەکەی لە کورتکردنەوەی دەستی زۆر کەسو زیندانی کردنی زۆر کەسی دیکە لە چالاکوانانی جووڵانەوەکان وەک کۆلۆنێل محەمەد تەقی خانی پسیان لە خوراسان، شێخ مەهدی خەیابانی لە تەورێز، میرزا کووچک خان لە گیلان بێئاکام بوون.

سەرەنجام سەرداری سپا رەزاخان، بەناوی تاکە پاڵەوان مەیدانەکەی گرت، لەجیاتی ئاسایشو ئەمنییەت کە ئاواتی هەمیشەیی خەڵکە، ئیستبدادێکی تازەی بەسەر خەڵکدا سەپاند کە ناوەرۆکی دیکتاتۆریی ئەو بەرنامەکانی یاسای بنەرەتی کردنەوە هیچ. حەمەرەزا شا پیاوێکی لاواز لەباری بەرێوەبردنی حکوومەتەوە بوو. لەوپەڕی ئیستبدادی خۆیدا دەیگوت: "ئیرتجاعی رەش خراپترە لە ئیرتجاعی سوورو لە هەر دوویان بێزارم". یان دەیگوت: "دووکانی مفتەخۆرانمان داخست، هەر کەس نەبێتە ئەندامی حیزبی رەستاخیز، دەچێتە زیندان، یان گوزەرنامە وەربگریو ئێران بەجێ بێڵێ".

سەردەمی سەڵتەنەتی رەزاشا لەساڵی ١٣٠٤ تا ١٣٢٠ بوو کە شوێنەدانەرترین دەورە لە دوای شا عەبباسی سەفەوییەوە ئەژمار دەکرێ. پاشان لەلایەن ئینگلیسەکانەوە بۆ

دوورگەی ژوهانسبورگ لە ئەفریقای باشوور دوور خرایەوە. لە ساڵی ١٣٤١ ئەنجومەنی وەزیرانی عەلەم یاسایەکی پەسند کرد. لەو یاسایەدا مافی هەڵبژێران درایە ژنانو زنجیری کۆیلەتی ژنانی پچڕاند، لەجیاتی سوێند خواردن بە قورئان، سوێندیان بە کتێبە ئاسمانییەکان کردە مەرج. شا بۆ جێبەجێ کردنی ویستکاسنی ئەمریکا، ئەسڵی "ششگانە"ی بەناوی چاکسازی کۆمەلایەتی خستە ریفراندۆمەوە، ئەو شەش دانەیە بریتی بوون لە:

١ -هەڵوەشانەوەی سیستەمی ئەربابو رەعییەتی.

٢-میللی کردنی دارستانەکان.

٣-فرۆشتنی بەشی دەوڵەت لە کارخانەکان بە خەڵک.

٤-بەشداری کردنی کرێکاران لە قازانجی کارخانەکان.

٥-پێداچوونەوە بە یاسای هەڵبژاردنی وڵاتدا.

٦-دامەزراندنی یاسای سپاکانی دانش، ترویجو آبادانی

لەو لاوە خومەینی حوکمی تەحریمی رێفراندۆمی دەرکرد. رۆژی شەشی رێبەندان رێفراندۆم بۆ پەسند کردنی ئەم شەش خاڵە کە بەناوی "انقلاب سفید" ناوبانگی دەرکردەبوو، لە سەرانسەری ئێران دەستی پێکرد. ژنانیش مافی بەشدارییان پێدرا.

جان ئێف کەنەدی، سەرۆک کۆماری ئەوکاتی ئەمریکا، پیرۆزبایی لەو هەنگاوەی حکوومەتی شا کردو لە هەمانکاتدا خومەینیش رۆژی شەشی رێبەندانی ساڵی ١٣٤١ی بە رۆژی ماتەمینی گشتی راگەیاند.

کاتژمێر ٣ی رۆژی ١٥ی جۆزەردانی ١٣٤٢ی هەتاوی هەڵیانکوتایە سەر مەدرەسەی فەیزیەی قومو خومەینییان دەستبەسەر کرد.

لە رۆژی شەشی خەزەڵوەر رێورەسمی تاج لەسەرنانی حەمەرەزا شا بەرێوەچوو. لە مانگی رەشەمەی ١٣٤٧ شا لە دێهلی پێتەختی هیندوستان رایگەیاند بە مەرجێک خەڵکی بەحرەین بیانەوێو مەجلیسی شوورای ئێرانیش قبووڵی بکا، دەست لە

مڵکایەتیی ئەو سێ دوورگەیە هەڵدەگرێ. شا وەک ژاندارمی ناوچەکەو بە قسەی ئەمریکاییەکان سەرەتای ساڵی ٥١-٥٠ بەپێی پەیمانی نێوان ئێرانو عەممان چەکو تەقەمەنی دایە سوڵتان نشینی عەممان.

لە ساڵی ١٣٥٢دا هێزی نیزامیشی ناردە زوفار. لە کۆتایی ساڵی ١٣٥٣ بە رێککەوتنێک کە لەنێوان شاو هەواری بوومیدیەن، سەرۆک کۆماری ئەوکاتی ئەلجەزایر مۆر کرا، دوایی بە کێشەی ئێرانو عێراق هێنرا. هەر لەو ساڵەشدا کارە گرنگەکانی حیزبی رەستاخیز راگەیەندراو لە کۆنفرانسێکی چاپەمەنیدا هەر دوو حیزبی پێشوو بوونەوە بە یەک حیزبو ئەمیر عەبباسی هوەیدا وەک دەبیری ئەم حیزبە دیاری کرا. داهاتی سەرانەی سروشتیی ئێران گەیشتە ٢٢ میلیارد دۆلار.

شا گوێی بە نەیارانی خۆی نەدەدا، غەررەو لە خۆبایی ببوو، هەر بۆیە بە ئاشکراو بە نهێنی بۆ بەربەرەکانی دەگەڵ دەسەڵاتدارەتیی پاشایەتیدا جموجۆڵ دەستی پێکرد، حەرەکەتی سیاهکەلو چەند جەرەیانی دیکەش سەریان هەڵداو خەباتی چەکداریش دەستی پێکرد. کوشتنی سەرلەشکر فەرسی رەئیسی دادرەسیی ئەرتەش، سەرتیپ زەندپوور رەئیسی کۆمیتەی هاوبەشی روکنی دوو، سەرتیپ زاهیریو چەند ئەفسەرێکی دیکەی پایە بڵیندی ئەمریکاییو چەند کەس لە مەئموورینی ئینتزامی.
خوازبێنی خوشکی مەلیک فارووق بەناوی فەوزییە بۆ حەمەرەزاشا. فەوزییە سێ خوشکی بەناوەکانی فائیزە، فائیقەو فاتیحە هەبوو. خۆی لە هەموان جوانترو بە تەمەنتریش بوو.

فەرمانی مەشرووتییەتی ئێران بەدەستی ئەحمەدی قەوامولسەڵتەنە نووسراوە. لەساڵی ١٣٢٤ لە سەردەمی مەشرووتەدا پەیوەست بە ئازادایخوازان بوو. لە کۆتایی سەڵتەنەتی ئەحمەد شای قاجاردا کرایە والی خوراسان. کودەتای سەید زیالو ساڵی ١٢٩٩ بوو. گەورەترین خزمەتی قەوام لە نەجاتی ئازەربایجان لە دەستی رووسەکان دا خۆی دەبینێتەوە. هەر چەند رووسەکان بەڵێنیان دابوو دوای تەواوبوونی شەر لە ماوەی شەش

مانگدا ئێران جێبهێڵن، بەڵام بە فێڵ و حیلە چاویان بریبووە نەوتی باکووری ئێران. حەکیم ئەلمولک بۆ تێپەڕاندنی شەری رووسەکان لە پلەی سەرۆک وەزیرانی ئێراندا کۆمیسیۆنێکی سێ لایەنەی ئینگلیس، ئەمریکاو سۆڤییەتی قبوول کردەبوو، بەڵام مەجلیس لەو بڕیارە هەراسان بوو و لەوە دەترسان کە رێککەوتننامەی کۆمیسیۆنەکە بۆ دابەشکردنی ئێران هەنگاو بنێ. هەر لەبەر ئەوە دەستەیەک لە نوێنەرانی مەجلیس بە هاوکاریی دوکتور محەممەدی موسەدیق نامەیەکیان بۆ حەکیم ئەلمولک ناردو وتیان دەوڵەت حەقی بریاردانی بۆ دەستێوەردانی دەوڵەتە بێگانەکان نیە. دوای ئەوە هێزی ئەمریکا لەنێوان مانگی خەزەڵوەر تا بەفرانباری ١٣٢٤ لە ئێران چوونەدەر.

لەوپەڕی هیواو ترسدا قەوام هەروا لە شوێنەکەی خۆیدا ماوەتەوە. ئەوە لە حاڵێکدا بوو نە شاو نە دەربار، نە ئینگلیسو سۆڤییەت لە بەردەوام بوونی قەوام لە پلەکەیدا دڵخۆش بوون. قەوام وەک حەکیم ئەلمولک بەجێی دەست لەسەر دەست دانێ، بە هیوای ئینگلیسو دانیشتنی دەگەڵ سۆڤییەت کەوتە وتووێژ. بەرواڵەت پاراستنی یەکێتی لەگەڵ توودەییەکانو هێنانیان بۆناو وەزارەتەکانی دەوڵەتو کابینەکەی خۆی نیازپاکی نیشانداو سێ کەس لە توودەییەکانی وەک وەزیر دەستنیشان کردە بوو. دواتر موزەففەر فیروزی کە سەربە حیزبی توودە بوو وەک باڵیۆزی ئێران لە مۆسکۆ دیاریکرد. حەسەن تەقیزادە، باڵیۆزی ئێران لە لەندەن بە سەرپەرستیی هەیئەتێک بەناوی هەیئەتی بازرگانی- سیاسی بۆ وتووێژی راستەوخۆ دەگەڵ ئیستالین ناردە مۆسکۆ. بە حیلەیەکی سیاسی، قەوام ئیمتیازی نەوتی باکووری ئێرانیداو دوای چوونە دەری هێزەکانی سۆڤییەت لە ئێرانو ئازەربایجان، توانی ئازەربایجان رزگار بکا. هەر ئەوەش بوو شا بە فەرمانێکی شاهانە دەگەڵ رێز لە خزمەتی قەوام بە حەزرەتی ئەشرەفی ناوبردو ناوی دێنا.

تەقە لێکردنی شا لە ١٥ی رێبەندانی ١٣٢٧ لە دانیشگای تاران، راگەیاندنی حکوومەتی نیزامی، گرتنی رێبەرانی موخالیف، وەک ئایەتوڵڵا سەید ئەبلقاسمی

کاشانی، نایاسایی کردنی حیزبی تووده، راگرتنی رۆژنامەکانو تەنانەت نەهێشتنی گشتیان، لە موخالفینی بوون. بەهێز کردنی دەسەڵاتی سیاسیو ئیجرایی مەقامی سەڵتەنەتی لە بەرامبەر نوێنەرانی هەڵبژێراوی خەڵکدا.

پێکهاتنی مەجلیسی «موئەسەسانەو گۆڕانی قانوونی ئەساسی لە ساڵی ١٣٢٨داو لە ڕێگای گۆڕینی ٤٨ ماددەی قانوونەکە، ئیمتیازاتێکی زۆری دایە شا تا لە دەسەڵاتی مەجلیسی شوورای میللی کەم بکاتەوەو بە قەولی قەوام بتوانێ حکوومەتی مەشرووتە بە ویستی خۆی هەڵپەسێرێ یان دایبخا، چونکە شا لەودا هیچ دەسەڵاتێکی بۆ دیاری نەکرابوو.

دوکتور موسەدیق لە دەورەی شازدەهەمی مەجلیس لە ساڵی ١٣٢٩ بە نوێنەری مەجلیس هەڵبژێرا. بۆ پاراستنی حقووقی خەڵکی ئێران لە دەست ئینگلیس جەبهەی میللی دامەزراند.

١-ڕۆیشتنی زەردەشتییەکانی ئێران بۆ هیندوستان، دوای هێرشی تورکانی تازی.

٢-ڕۆیشتنی سوننەکانی ئێران بۆ هیندوستان، دوای بە دەسەڵات گەیشتنی سۆفیای شیعە.

٣-جێهێشتنی کرێکارانو کارفەرمایانی دەوڵەتی پەهلەوی دوای سەرکەوتنی شۆرش.

ئیمزای بەیاننامەی نەتەوە یەکگرتووەکان لە یەکەمی ژانویەی ١٩٤٢دا لە واشنگتۆن لەلایەن سەرانی ئەمریکا، سۆڤیەتو ئینگلیس بەمەبەستی پێشگیری لە شەرو پاراستنی ئەمنییەتو تەناهی بوو.

کۆنفرانسی مۆسکۆ لە ئۆکتۆبری ١٩٤٣و کۆنفرانسی تاران لە دێسامبری هەر ئەو ساڵەداو سەرەنجام کۆنفرانسی سانفرانسیسکۆ لە ساڵی ١٩٤٥ بەو مەبەستە پێکهات، ئەو کۆنفرانسە بە بەشداریی ٥١ وڵاتو بۆ نووسینەوەی بەیاننامەکە بوو

ئێران لە ماوەی یەک سەدەدا

ئێستا کەوا کۆتایی سەدەی بیستەمە، ئەگەر بمانەوێ چاوێک بۆ چۆنیەتیی جوولانەوەی میللی- دێموکراتی لە ولاتەکاماندا – ئێران- بگێرین، دەبینین سێ جوولانەوەی گرینگ کە هەر کامیان لەوەی پێش خۆی بەربلاوترو گرینگتر بووە. ئەگەرچی بەداخەوە بەپێچەوانەی ئەو چاوەروانییەی کە دەبایە روویدابایە، ئاکام و بەرهەمەکەی شتێکی دیکە بووە.

یەکەم حەرەکەتو جوولانەوەکە لە کاتێکدابوو کە لایەکی سنووری ئێران، بۆلشویکەکان خەریکی رێکخستن و سازماندرانی جوولانەوەی کرێکاری لە دژی رووسیەی تزاری بوون.

شۆرشو ئینقلابی مەشرووتەش ئەگەرچی لە ناوخۆی ولات و بێ‌هیچ دەستێکی لاوەکی بە مەبەستی دێموکراتیزە کردنی ولاتو کورتکردنەوەی هێزو دەسەلاتی پاشایەتی، بۆ سەپاندنی حاکمییەتی خەلکو هەلوەشانەوەی هێزو دەسەلاتی راستەوخۆ دژی ئیستێعمار کاری دەکرد. بە هۆی مەحدوودییەتو دێموکرات بوونیەوە، لێنین ئێرانی بە پێشەنگی جوولانەوە لە ئاسیا دەزانی. ئەوە بەو مانایەیە ئەو جۆرە حەرەکەتانە پێبەندی دێموکراسیو دابینکردنی مافەکانی مەدەنی دەبن. شتێکی سروشتییە چ لەناوخۆو دەرەوەش بۆ بێگانە قابیلی هەزم نیە .

دوکتور موسەدیق لە دووهەمین حەرەکەتی جووڵانەوەدا لە کاتی بە خەڵکی کردنی نەوتی ئێران زۆر باش دەیزانی، هەر ئەوەش بوو لەو سەردەمەدا بۆ بەربەرەکانی دەگەڵ ئینگلیسو دەسەڵاتی پاشایەتی خۆی تەیارو ئامادە کردو رایگەیاند دێموکراسیو دەسەڵاتی خەڵکو کورتکردنەوەی دەسەڵاتی شاو دەرباری راگەیاند.

دوای کودەتای ۲۸ی گەلاوێژی ۱۳۳۲، کە بە سەرکوتو دژایەتی خەڵک، دەسەڵات کەوتەوە دەست شاو ئیستێعمار، راوبۆچوونی خەڵکو زێهنییەتی ئەوان ئەو باوەڕەی لەنێو کۆمەلانی خەڵکدا بەهێز کرد کە هەرچی لە ئێراندا رووبدا، دەستی بێگانەو دارودەستەی سەر بە بێگانەیەو بەس. لەسەر بنەمای ئەو شێوە بیرکردنەوەو بۆچوونە کە وەک ئەسڵێک باسی لێوەدەکرا، وڵاتی ئێران کە سەردەمێک بێشکەی پێشکەوتنو شارستانییەت بوو، بەڵام دوای وەرگرتنی رەزامەندیی سۆڤییەت بۆ بردنە دەرەوەی تەرتەشی خۆی لە ئێرانو ئیمزای رێککەوتننامەی نەوتی باکوور، بە پشتیوانیی ئەمریکا هێرش بۆسەر ئازەربایجان کراو رووسەکانیش بە ویستی خۆیان کە ئیمتیازی نەوتی باکووریان دەستکەوتبوو، هەم لەلایەن تروبین سەروک کۆماری ئەوکاتی ئەمریکاو لەژێر زەختو هەرەشەی بۆمبی ئەتۆمی دابوون، چەکە قورسەکانی حکوومەتی ئازەربایجانیان دەگەڵ بردو پیشەوەریان ناچاربە خۆ راکردن لە ئێران کرد. لە هەمانکاتدا ئەرتەشی ئێران بێ بەرگری لێکردن سەرکەوتووانە تەورێزی گرتەوەو دەستی کردەوە بە گرتن، کوشتنو فشارو تالان. لە قوتابخانەکاندا کە زمانی ئازەری دەخوێندرا، قەدەغە کرا. ئەو رووداوە بەنێوی "نەجاتی ئازەربایجان" لە مێژووی نوێی ئێراندا تۆمار کراوە.

لە وڵاتی ئێران سەرەڕای مۆر کردنی چەند رێککەوتننامەیەکو پێدانی ئیمتیاز بە دەوڵەتی پیشەوەری وەک بەرەسمی ناسینی زمانی ئازەری، پێکهێنانی ئەنجومەنەکانی ئەیالەتیو ویلایەتی، پیشەوەریو فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان بە تێرۆریستو جیاییخواز ناو برد، زمانی ئازەری بە نیشانەی ئیدەو بۆچوونی کۆمۆنیستیو بە

سەرەتای دابەشکردنی ئێران زانی، ئەمریکاو نەتەوە یەکگرتووەکانیشی بە هاوراو پشتیوانی خۆی ناساند. ئەو بەڵگانەی بەم دواییانە لەلایەن وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکاوە بڵاو کرانەوە نیشاندەری پێوەندیی دەرەوەی ئەمریکا دەگەڵ ئێران (١٩٤٥). ئەمریکا سەرەڕای پشتیوانیی ناراستەو خۆ لە دەوڵەتی ناوەندیی ئێرانو فشار بۆ دەوڵەتی شۆرەوی، لە ئێران داوا دەکا مافی ئازەرییەکان، بەتایبەتی خوێندن بە زمانی ئازەری وێڕای زمانی فارسی بەرەسمی بناسێ بۆ ئەوەی سەرنجی خەڵک بۆ لای خۆی رابکێشێ.

دەقی نامەی وەزیری دەرەوەی ئەوکاتی ئەمریکا «بایرنز» بە بالیۆزی خۆی لە ئێران بەو شێوەیە — لەلایەن سکرتێر، بە سەفیری ئێران داوایە بۆ سەرۆک وەزیر- بە شێوەی تایبەتیو نهێنی، بڵێ بە راو بۆچوونی ئێمە بە دەوڵەتی ئێران رابگەیەنە عاقڵانە هەرچی زووتر لە بەرامبەر ویستو خواستی ئازەرییەکان بەڵێنی چەند شتێکی گونجاو بدا، بەتایبەتی لەمەر خوێندن بە زمانی ئازەری لە قوتابخانەکان وێڕای زمانی فارسی، هەروەها پێکهێنانی ئەنجومەنەکان لە ئەیالەتو ویلایەتەکان لەسەر ئەو ئەسڵە کە لە قانوونی ئەساسیی ئێرانیشدا باسی لێوە کراوە.

هەروەها بە سەرۆک وەزیر بڵێ سەرنج بداتە نییەت پاکیو ویستی دەوڵەتی ئێران لە هاویشتنی ئەو جۆرە هەنگاوانە چەندین هەنگاوی دیکەی لەو بابەتە کە بە حاکمییەتی ئێران زیان ناگەیەنێ. بۆ ئەوەی کەشو هەوای نارەزایەتیو نیگەرانی نەمێنێ. بەوان بڵێ ئەو جۆرە هەنگاوانە لە زۆر شوێنی ناوچەی دیکەش باوێژن تا ئازەربایجان وەک ناوچەیەکی جیا حیساب نەکرێ. بە سەرۆک وەزیری ئێران بڵێ هەرگیز بۆ ناسینی حکوومەتی خودموختاری ئازەربایجان رێنوێنیو ئامۆژگارییەکم نیە. ئەو پێشنیارە بۆ ئەوەیە پێگەی ئێران لە رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانو بیروڕای خەڵکی جیهان بەهێزتر بێ. ئەوکات لە هیچ یەک لە ناوچەکانی ئێران بەهانەیەک بۆ مەحروومییەتی خەڵکی ئێران لەو مافو بڕیارانە کە لە قانوونی ئەساسیی ئێراندا

هاتووه، نامێنیٚ. یا غەیری عادڵانە لەلایەن دەوڵەتی ناوەندییەوە رەفتاریان دەگەڵ ناکریٚ. بەگوێرەی ئاگاداری ئەم دوایە چوونی ئەرتەشی شاهەنشاهی بۆ تەورێزو گرتنەوەو خستنە ژێر دەسەلاتی تەورێزو ئازەربایجان، هەیئەتی دەوڵەت بە سەرۆکایەتیی قەواموولسەلتەنە لە تاران پێکدیٚ، لەو کۆبوونەوەیەدا کە بۆ چارەسەری کێشەی ئازەربایجان پێکدیٚ خوا لێخۆشبوو عەلی هەیئەت لەو کاتیدا ناوەندی پیٚراگەیاندنی ئازەربایجان لە تاران بووو هەروەها راوێژکارو یەکێک لە دۆستانی نزیکی قەوام بوو، پێشنیارێک لە هەیئەتی دەوڵەتدا دێنێتە گۆریٚو پیرۆزبایی لەو حەرەکەتە بۆ ئەوەی لە داهاتوودا شتێکی ئەوتۆ روو نەداتەوەو بەهانە نەبیٚ بۆ ناوخۆو دەرەوە، دەوڵەت مافی خوێندن بە زمانی ئازەری کە زمانی زکماگی خەڵکی ئازەربایجانە بدا. بەداخەوە ئەو پێشنیارە دەگەڵ دژایەتی زۆربەی وەزیرەکان رووبەروو دەبیٚ، قەوامیش چار یا ناچار بێدەنگی هەڵدەبژێریٚ.

بەشێك لە وێنەكانی
مامۆستا مەلا خدر عومەرزادە "دۆڵە گەرمی"

خدر عومەرزادە ناسراوبە مەلاخدر دۆڵەگەرمی

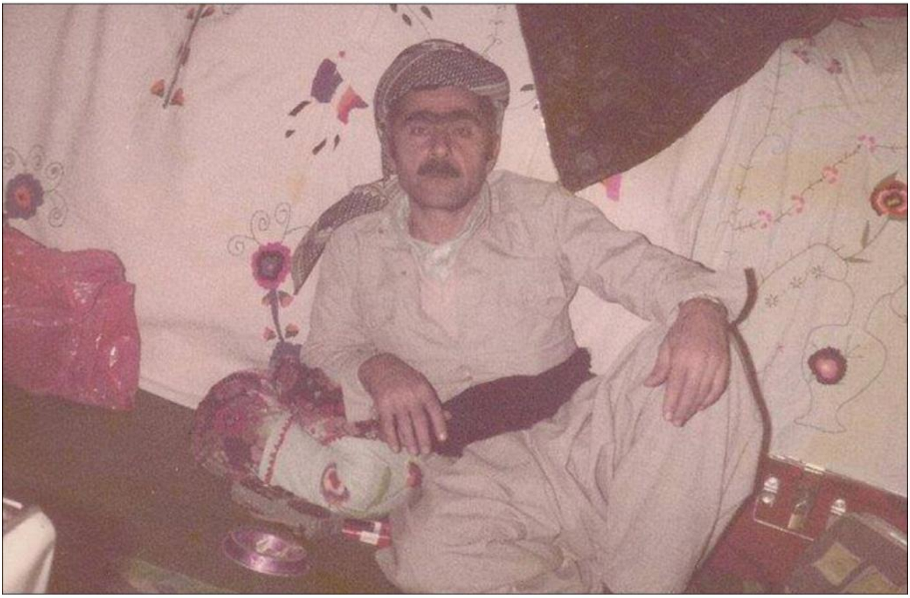

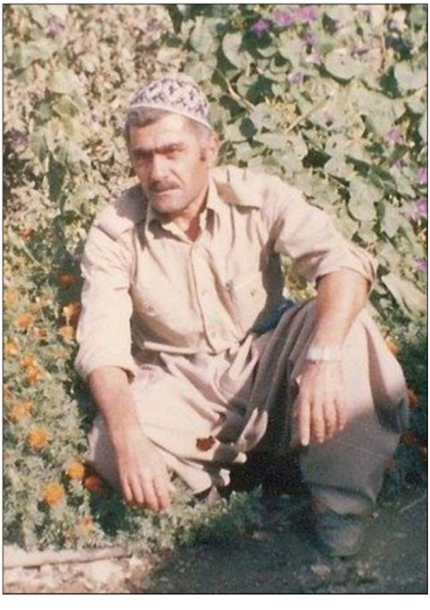

لە راستەوە راوەستاو: نەبی قادری، کەماڵ کەریمی، مەنسوورحەداد، سەرهەنگ قادری، جەلال رەسووڵ پەنا، حەسەن رەستگار، مەلاخدر دۆڵەگەرمی
دانیشتوو لە راستەوە: حەسەن خزری، عەلی سووسەنی، شاپوور فیروزی

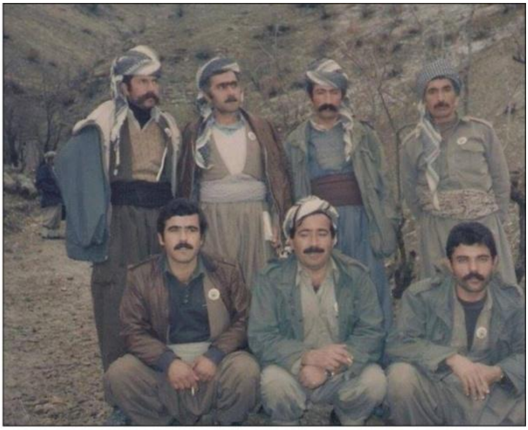

لە راستەوە راوەستاو: مەلا برایم دۆڵەگەرمی، محەممەد نارستی، مەلاخدر دۆڵەگەرمی، فەقێ محەممەدی توێ
دانیشتوو لە راستەوە: حەسەن مینایی، حاجی حوسێن حەداد، مەنسوور حەداد

لە راستەوە : مەلاخدر دۆڵەگەرمی، مەلا عەزیز ئەحمەدی، حەسەن مینایی

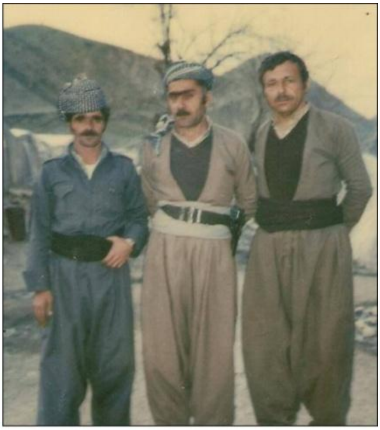

لە راستەوە : سیروان حەفیدی، مەلاخدر دۆلەگەرمی، عەلی شێخی

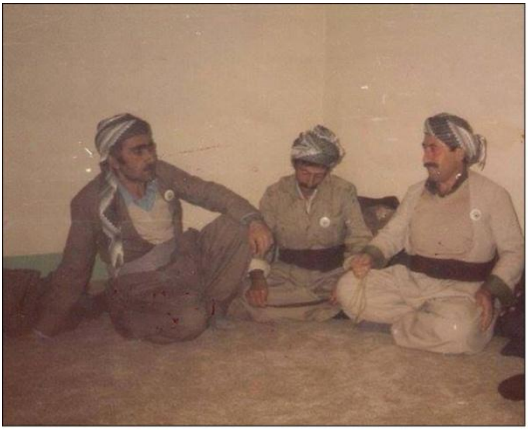

لە راستەوە: لەتیف نەقشبەندی، مەلا محەممەد عەبباسی، مەلاخدر دۆلەگەرمی

لە راستەوە: شەهید پیرەباب، شەهید حەسەن مینە، مەلاخدر دۆلەگەرمی، سەید ئەحمەد حوسێنی، ...

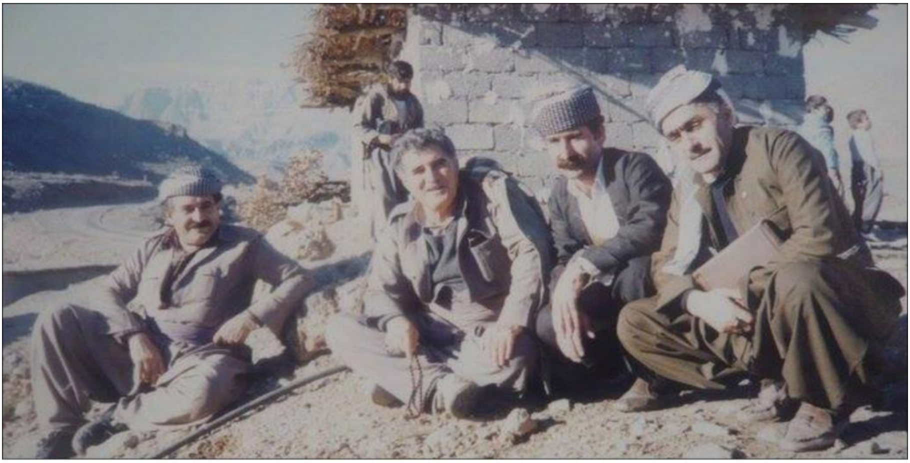

لە راستەوە: مەلاخدر دۆڵەگەرمی، سمکۆ مەحموودزادی، حەسەن رەستگار، میرزا خدر مەرەسەنە

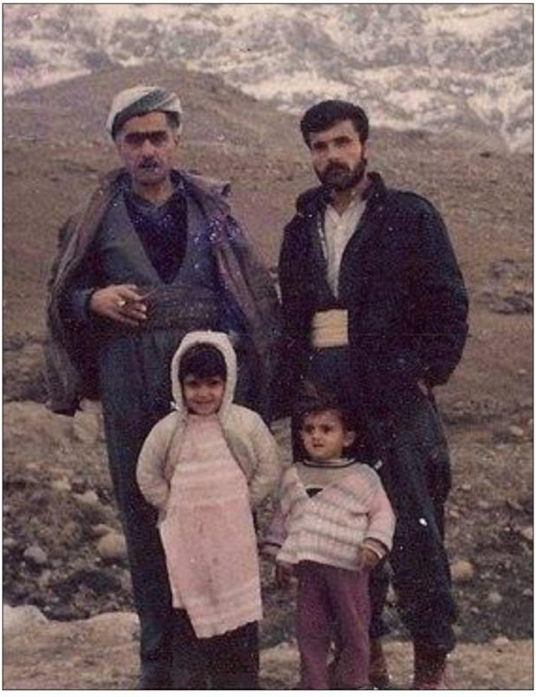

لە راستەوە : جەلال سەردەشتی، مەلاخدر دۆڵەگەرمی
هێرۆ، سروە کچەکانی مەلاخدر دۆڵەگەرمی

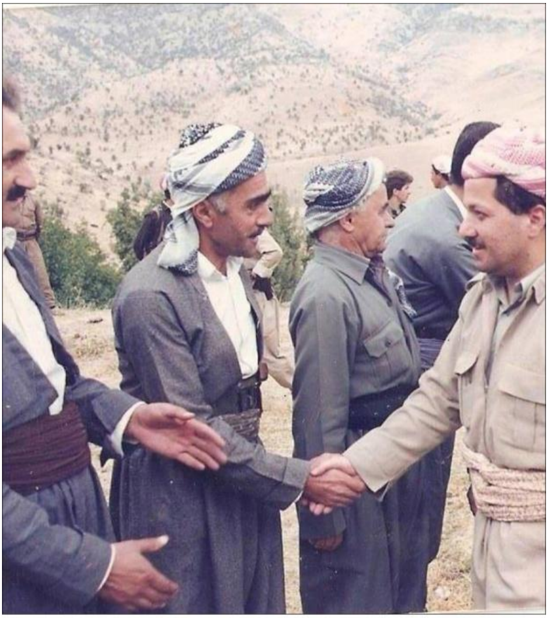

لە راستەوە: مەسعوود بارزانی، مام رەسوول ئەمین عەشایری، مەلاخدر دۆلەگەرمی، مەلا عەزیز ئەحمەدی

لە راستەوە: حەسەن مینایی، مەلا عەزیز ئەحمەدی، مەلاخدر دۆڵەگەرمی

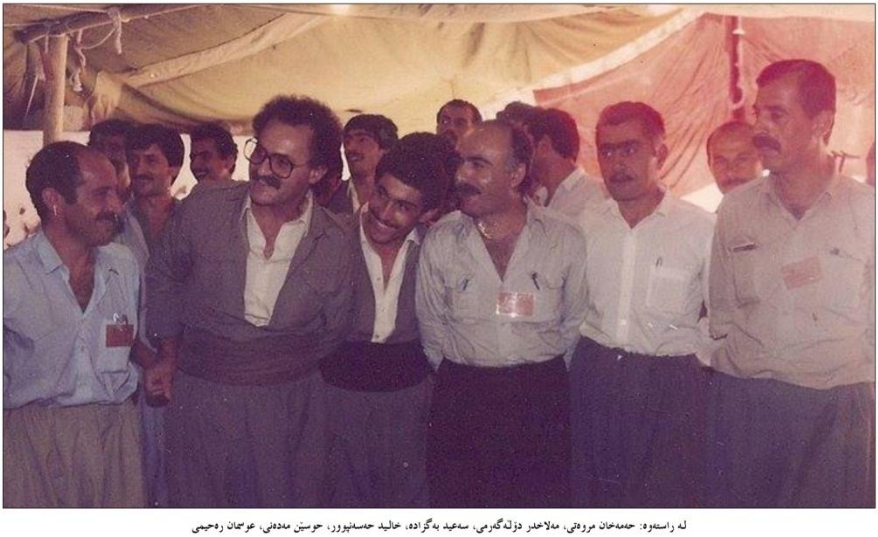

لە راستەوە: حەمەخان مروەتی، مەلاخدر دۆڵەگەرمی، سەعید بەگزادە، خالید حەسەنپوور، حوسێن مەدەنی، عوسمان رەحیمی

لە راستەوە راوەستاو: هاشم کەریمی، جەلیل گادانی، تەبی قادری، شاپوور فیرووزی، فەتتاح کاویان،...
دانیشتوو لە راستەوە: سەعید بەگزادە، مەلاخدر دۆلەگەرمی، هاشم رۆستەمی، سەرهەنگ قادری

لە راستەوە: مەلاخدر دۆلەگەرمی، حاجی عەزیز دۆلەگەرمی، کوێخا رەسووڵ قەڵەرەشی

لە راستەوە:رەسووڵ مووساپوور، حاجی حوسێن حەداد، ...، سەید سەلام عەزیزی، مەلاخدر دۆڵەگەرمی، میرزا خدر مەرەسەنە

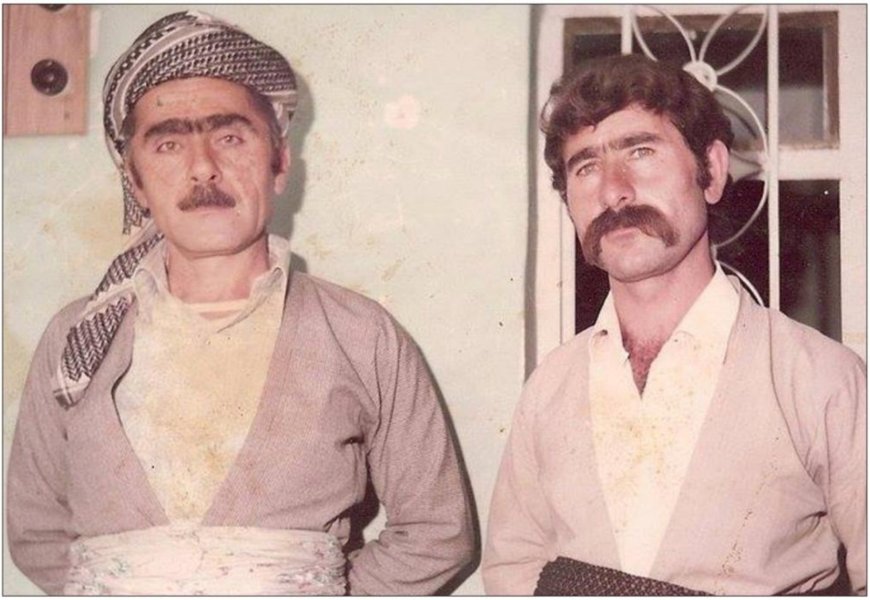

لە راستەوە: سمکۆ مەحموودزادە، مەلاخدر دۆڵەگەرمی

لە راستەوە: مەلاخدر دۆڵەگەرمی، جەعفەر بێژوەیی

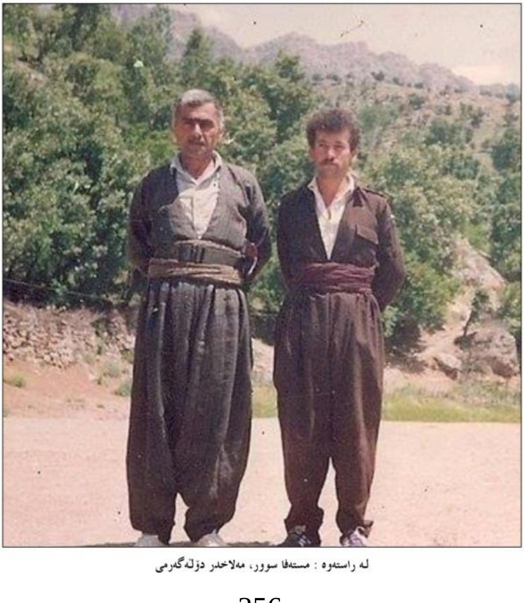

لە راستەوە : مستەفا سوور، مەلاخدر دۆڵەگەرمی

خدر عومەرزادە ناسراوبە مەلاخدر دۆڵەگەرمی و مێرێ خانی هاوسەری

لە راستەوە راوەستاو:سروە، مەهاباد، ئارەزوو، هێرۆ، سۆما

دانیشتوو لە راستەوە: کوێستان، ئاسۆ، مریەم (هاوسەری مامۆستا مەلا خدر)

له ڕاستەوە ڕاوەستاو: کوێستان، مەلاخدر دۆڵەگەرمی، سۆما، مێرێ، ئاسۆ
دانیشتوو له ڕاستەوە: سروە ، هێرۆ

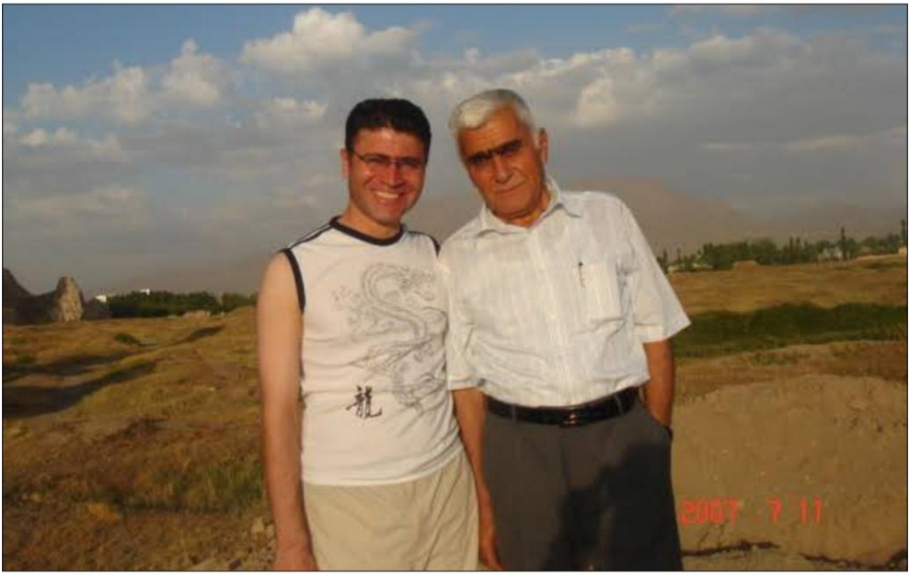

له ڕاستەوە: مەلاخدر دۆڵەگەرمی، ئالان عومەرزادە

گوندی "دۆڵەگەرم" شوێنی لەدایکبوونی خدر عومەرزادە ناسراوبە مەلاخدر دۆڵەگەرمی

چەند دیمەنێکی دیکەی گوندی "دۆڵەگەرم"

گلکۆی خدر عومەرزادە ناسراوبە مەلاخدر دۆڵەگەرمی

گلكۆی خدر عومەرزادە ناسراوبە مەلاخدر دۆڵەگەرمی